Regino, abbot of Prum, OSB

REGINONIS MONACHI PRVMIENSIS ANNALES, NON TAM DE AVGVSTORVM VITIS, QVAM ALIORVM GERMANORVM GESTIS ET DOCTE ET COMPENDIOSE DISSERENTES, ANTE SEXINGENTOS FERE ANNOS EDITI.

Cum priuilegio Imperiali.

1521

EDICTVM AVGVSTA
LE, QVO CAVTVM EST, NEQVIS HOC
opus aut æreis typis excudere, aut alibi impressum
per Germanias distrahere
præsumat.

CAROLVS QVINTVS DI
uina fauēte clemētia, electus Romãorum Impator, sēper Augustus, ac Germaniæ, Hispaniarum, utriusque Siciliæ, Hierusalem, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ &c. Rex, archidux Austriæ, dux Burgūdiæ &c. comes Habspurgij, Flandriæ, & Tirolis, &c. Nobis & sacro impio fideli dilecto, Sebastiano de Rotenhā equiti aurato, gratiā nostrā Cæsareā, & oēm bonū. Certiores redditi sumus queadmodū natales tuos præclaros, non solū eruditione legalis sapientiæ, & recte factis in re militari illustrare pergas, sed etiam mira polleas industria, per uestigādi ueterū monimēta, Inprimis aūt ea, quæ antiqs Germanos nostræ memoriæ sil' & posteritati ɔsecrarūt. Ad hæc præceptis è tabulis Cosmographiæ & Topographiæ relictis, ab illius artis authoribus, experientiā addas lōge certissimā, & quicquid præterea cōpertū habeas, tam in pegrinationibus honestissimis, tuapte sponte obitis, quā ex legationibus susceptis mandato principū, qbus pbe à consilijs adfuisti multis annis, ornatissimo quodā cōpendio, uelut in tabellā compingas. Cupientes itaq; labores sacræ uetustatis in lucē assertos, & nouæ huius ætatis īdustriæ fœtus, calore laudis eductos fouere, pręcipimus, ut per sacrū nostrum impium & regna, ac ditiones (quàm latissime pateāt) nemo neq; historias, neq; locorū supputationes, aut alia à te iuxta ordinationē impij Vuormatiæ institutā inuulgata, uel tradita impressoribus, ęmulari audeat, siue iterū excudere intra decimū à libro edito annū, aut alias imprimendos curare, aut alibi impressos ad pomœria nostræ iurisdictiōis uendēdos inuehere pręsumat, quolibet id modo factū fuerit, aut fieri poterit, sub pœna amissiōis librorum oīum, q contra hoc edictū nostrū aut excusi, aut uenales, ut pręferī, expositi deprehenderent. Cuiusmōi libros etiā fidelis ac dilecte nobis à sacro impio Sebastiane de Rotenhā, aut alius qlibet, cui eas partes dederis, nomine tuo in suam potestatē redigat citra aliud quodcūq; iuris atque iustitiæ suffragiū, adeoq; libere, ceu sibi optimo iure uīdicatos, pstare faciat, distrahat, diuēdat, uertatq; suas opes, iuxta arbitriū, & uolūtatē suam. Neque uolumus ut qsquam tibi, tuasq; uices gerēti, aut gerē:ibus īpedimēto sit, aut qquo mō resistat, cui uscūq; ille dignitatis, status, præeminētiæ, atq; officij prærogatiua ualuerit, q̄ minus hoc nostrū decretum effectum sortiatur. Præterea sub pœna decem Marcarum auri puri, quas toties à transgressoribus exigendas statuimus, quoties erit ab eis contrauentum. Partem uero alteram eius multæ, fisco nostro Cæsareo, Alteram autē tibi, cui uideī quasi iniuria facta applicamus, attribuimus, decernimus Harū testimonio literarū, quæ nr̄o sigillo & chirographo subscriptæ, firmatæ, stabilitæq; fuerīt. Datū in ciuitate nr̄a impiali Vuormatia, die XXIX. mēsis Maij. An. Dn̄i M.D.XXI. regnorū nostrorū Romani II. Cæterorū uero VI.

Ad mandatū dn̄i Impatoris ppriū. — CAROLVS. — Nicolaus Ziegeler Vicecancellarius.

INVICTISSIMO AC

GLORIOSISSIMO D. CAROLO V. RO. IMPE= ratori ſemper Auguſto, ac Germaniæ, Hiſpaniarum, utriuſq; Siciliæ, Hieruſalem, Hũgariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. Regi, Archiduci Auſtriæ, duci Burgũdiæ, &c. Comiti Habſpurgij, Flandriæ, & Tirolis, &c. deuotiſſimus cliens Sebaſtianus de Rotenhan, Francus Germanicus, eques auratus, & iure cõſultus S. D.

X FELICIORIBVS CAROLIS GEMINOS Ro. imperij habenas effluxis temporibus direxiſſe priſcorum teſtãtur monimẽta Auguſte inuictiſſime, ſorte tamen diſpari, altero glorioſam poſteritatis memoriam perenni reminiſcentia incolumẽ ſeruante, altero illius nominis tertio, ob animi (ut ſcribunt) ſegnitiem, reſq; perperam actas à Germaniæ, Italiæ, ac Galliæ monarchia, tãdẽ præcipitato, prudẽtes aũt q aliorum exemplis ſaluti proſpicerent, Anaxagoras uoluit. Quare haud inconuenieter hos maieſtati tuæ æquiuocos ꝓpoſuerĩ, quorũ rebus geſtis uelut ſpeculo luſtratis, laudata imitari, & inſalubria poſt habere poteris. Nã Tullius ille dicendi fulmẽ, iuſtitiam, ac liberalitatem prĩcipaliores rectoris baſes poſuit, quibus beneuolos ſubditorum animos expeditiũs aucuparetur. Morales alij fortitudinem ſubiunxere, ac temperãtiam, quibus Carolũ Magnũ, perenne Germanoꝝ decus, ad ſymmetriã ſic innixũ legimus, ut iuxta Plynij conſilium enchiridion officiorũ Ciceronis non modo frequentiũs lectitaſſe, uerũ edidiciſſe uideatur. O glorioſum facinus ĩ eo uirtutum cardine ad proportionem politicæ conſeruationi quadrantem ueſari ſic, ut Aulici iuſtitiarij finãcijs ſtudentes (barbariſmo ẽm utar) querulantes pauperculos æris amore nõ circũſcribant, poſtergent, eludant. ut beneficẽtia, neglectis aſſentatoribus, integris prudentioribus, ac benemeritis impertiatur, ut ſecundis, aduerſiſque euẽtibus idem principis animus, eadẽ conſtãtia, & magnanimitas, ſolida perpetuo ſubſiſtat. excellẽſque rerum experientia hęc omnia moderetur tandem, ac contemperet. Sed quorſum illa? anceps lector fortaſſe cogitabit me undas Oceano fruſtra inferre, his prius ſuperfluenti. cuius iudicium nihil moror, difficile ac periculoſum eſſe principibus, etiam uirtutibus ſplẽdidiſſimis in faciem eloqui, corã effari, qđ oportet, Taciti uerbis reſpondens, quos librorum reuolutione crebro conſilia excipere patiẽtius cõſtat, q̃ uiua ſenatorũ ſuaſiõe. Id ſi forſã glorioſiſſime Impator (ut minime ſuſpicor) aliquãtiſp ęgre tuleris. quãto cauſatius defendar, cũ alioꝝ exẽpla imitatus reipu. amore, quæ tibi, quę ĩpio, uſui, ac ſubditis cõmodo, ac ſaluti fore ſpaui, nõ q̃ſi in te deſyderarẽt, ſed ut prius poſſeſſis ſubĩde reminiſcaris, tã familiarit uelut ꝓſperioris regiminis ĩdicẽ pręſcripſero βουλῆς γὰρ ὀρθῆς οὐδὲν ἀσφαλέστερον Cõſilio enĩ recto nihil ſecurius, ut Me

2 nander

nander asseruit. Neque quenquam latere potest talem te agnitum, à quo rē improbam, leuem, sinistram fidenter petere nemo audet. Si uero liberalitatem expetamus, tu neque Arcturo Britāniarum regi cantatissimo, neq; Tito, qui ob beneficētiam humani generis delitium dicebatur, cedes. Nec minorē generosæ nobilitatis fortitudinem frequentiori exercitio militari exhibes, polliceris, ostentas. illustres radices nimirum ab auita Maximiliani strenuitate diducens. In equo mediusfidius quacūque armatura cinctus, tā agilis, expeditus, uersatilis extas, quasi Gregarius seū ueteranus miles, castris bellicis totus ab incunabilis iucubuisses. Instructioque armorum sic te afficit, oblectat, pascit, ut priuatim ad machinas bellorum procurandas indies haud parum temporis absumere soleas. Cuius ī Gallias expeditionem pridem edictam, cataphrattus eques spontaneus fuissem secutus, nisi Reuerendissimi in Christo patris, & illustrissimi domini Adalberti, ad uincula sācti Petri cardinalis, Moguntineñ. ac Magdeburgeñ. archipræsulis, & Aulica negocia, quibus ad præsens necessitate quapiam addictus sum, domi me inuitum quasi distinuissent. Has denique uirtutes flagrantiori religione, ingenita uerecundia, & animi mansuetudine sic moderaris, ut te in supremum mundani fastigij apicem subleuatum triuialis, plebeius, & depressionis status quisque coram interpellare possit intrepide, sic ut qui dignitate summa, cæteris omnibus præstas, humilitate, alloquio, comitate par infimis esse uidearis. Que non uaga aliorum relatione, sed in palatijs tecum aliquādiuuersatus sciēs profiteor. Nec quicquam in te fortunæ amplitudo mutasse agnoscitur, quàm ut prodesse tantūdem posses, quantum uelles, quantumue imperatorio munere ad hoc te obligatum sentis. Neque uirentē tuam ætatem inter effœminatorum contubernia, potatores, scorta, ganeones, spirātia opobalsama, & alias uoluptatum dulcedīes exhauris, collocas, dissoluis, īmo serijs necnon asperioribus forensium causarum tractatibus quāardentissime accommodas, parum aut nihil otio inani relinquens. Et si rectum facere iudicium uoluero, ac repudiatis blāditiarum illecebris decernere, uix credi potest in adolescentiori ætatis tuæ æuo, quæ in multis perficiendis satis forent, potuisse superos tot exellentissimas dotes in te uno conferre, tātus præconiorum aceruus, uniuersaq; laudum consonantia tibi obuenit, creuit, obtigit, ut nil seueritati hilaritas, nil grauitati simplicitas, nihil denique maiestati facilitas subducat. Sed omino μέμνησ' ὅτι θνητὸσ ὑπάρχεισ Memēto ꝙ mortalis es ut inquit Phocylides. O Germani, o Hispani unius iā ductoris cōmilitones quāta nobis de gigāte, uexillifero, heroe hoc lōgiore uita incolumi, & saluo, dijs propitijs, sperāda sūt, modo collaterales, aulicosque proceres consilio fidos, integros, synceros, auro Gallico non corruptibiles nactus fuerit. Rara hæc ales in terris. Offero præterea tibi nuncupatim, tibi inquam Aquilæ, terroris alas pro ablatis Imperij iuribus uendicandis in nubibus uibranti, Charthaceū Reginōis mōachi Prumieñ. munus hoc, è pulueribus q̄si reductū nō minus uarietate, q; cōpendio, & breuitate expetibile. in q̄ res gestæ priscorꝝ Germanorꝝ graphice depingunt. Materiam eñ reor haud prorsus indignā cognitu, nec triuialiter protritam, ope Ioannis Huttichij de Romano eloquio benemeriti, quādo forenses causæ ad alia me distraxerāt, obit recognitā. Etsi

fortasse

fortasse iuxta delicatiorum desyderia haud ubiq̃ue latialiter personare com
peritur, posset tamen ætas nostra factorum priscorum narratione hic præha
bita, si alicubi reperiretur in eo linguæ asperitas, latinitatis delatorio aliquã
tisper leuigare. Sat illi fuerit medioximo scribendi stylo suæ ætatis homini-
bus placuisse, q prototypum id reipublicæ amore, pculdubio posteritati cõ-
secrauit, unde pium & ingenui pudoris existimauerim, qualecũque donum
progenitoribus nostris obtulerit, grato animo excipiendum. nec ad præsẽs
licere aspernari. Approbatis enĩ laboribus, operam nauauit, cũ πολλοὶ σχολὴν
ἄγουσιν εἰσ τὰ χείρονα. hoc est Multi otium conferunt in peiora. Suscipe igi
tur á me indigno munus illud historicum inuictissime Cæsar, ad formandas
adulescentulorum mentes oppido perquàm conducibile, fronte, ut ad soles
derugata, & hilari, in non uiolabilis fidei, & debitæ erga te obseruantiæ pi-
gnus perpetuum. Ex cuius imperiali sublimatione non tam Germani nos,
quàm Hispaniarum regna solatio haud mediocri sumus affecti, te im-
posterum non modo imperiali, sed & pij parentis, & uigilan-
tissimi conseruatoris officio nos amplexurum facile spe
rantes. Est insuper tibi cogitandum, ut opinionem
hanc de te à subditis conceptam, quæ apud om-
nes maxima est, non modo expleas, ue-
rum superes. sic porro gentilium
ritu inter superos referen-
dus, & Elysios cãpos plu
strãdo, imortalitatis
nomẽ, pcul dubio
es ꝯsecutu
rus Vale.

AD REGINONIS PROPIOREM AGNITIO
NEM FACIENTIA, CIRCA OPE
RIS CALCEM DE-
PREHEN-
DES.

INDEX EORVM QVAE IN RE
GINONE NOSTRO NOTA
TV DIGNA VISA
SVNT COPIO
SISSIMVS.

De litera A.

Arnulfus maior do... 8.9 ... Aquitaniam Carolus ... 11

Carolomani mors 16
Casinogilo 18
Ciriyhus mons 11

D

Cunibertus Langobardorũ regis bertarij filius 10
Dagobertus cont. Saxones 9
Dagobertus Rex Franciæ 9
Dagoberti mors 10
Dordonia flu. 11

Dodo Lampertu interficit 11

Imagines Sctorum in censa 12. 11

Lintkarda uxor Caroli moritur 22

M

N

Persiæ aduersus Rempub. 9

R

Regnidruda vxor Dagoberti 10
Rimia Saxoniæ locus 15
Roterdama ciuitas 17

Territorium Theris... f 8

Tassilo subiicit ... primo 16

Trasamundus Rex Vadalorum 11
Theodoricus Saxo no seruat fidem 14

Vuiduk indus Sax 18 & 19

FINIS INDICIS.

ERRORVM EMENDATIO.

Folio 2. Facie 1. Versu 2. lege 40. dies ieiunat.
Fo. 9. Fa. 1. uer. 34. lege enutriret.
Fo. 4. Fa. 1. uer. 11. lege Theodora.
Fo. 4. Fa. 2. uer. 34. lege sub Constantio patre.
Fo. 15. & 16. in titulo lege Liber Secundus.
Fo. 15. Fa. 2. uer. 24. lege Vuolfridus Abbas.
Fo. 18. Fa. 2. uer. 17 lege habitoq; sanctæ conuersationis suscepto, in religionis professione &c.
Fo. 22. Fa 1. uer. ult. lege comparuit.
Fo. 28. Fa. 1. uer. 4. lege Francorum uires.
Fo. 11. Fa. 1. uer. 39. lege in Britannia Cunibertus.
Fo. 14. Fa. 1. uer. 25. lege sanctorum Martyrum.
Fo. 17. Fa. 1. in margine è regione uersus. 8. lege Synodus habita
Fo. 19. Fa. 2 in margine è regione uersus 32. lege. Fastradana uxor (Caroli fit
Fo. 21. Fa 1. uer. 8. lege Rex Rhenum Coloniẽ transijt.
Fo. 24. Fa. 2. uer. 11. lege Anicepharo Imperatori.
Fo. 25. Fa. 2. in margine lege Dux Abrotidorum in Vuilzos.
Fo. 36. Fa. 1. uer. 31. lege Adalgisus regem destitutũ su- (orum uiribus cernens.
Fo. 36. Fa. 1. uer. 22. lege decreuerat.
Fo. 57. Fa. 2. uer. 37. lege Franconofurd celebrata.
Fo. 36. Fa. 2. uer. 30. lege Andagauensem.
Fo. 4. Fa. 1. uer. 26. in indice lege Antissiodoro ciuitate &c.
Fo. 7. Fa. 2. uer. 2. in indice lege, Hilpericus. 6

EXCELLENTISSIMI

INGENII, ET TOTIVS PHILOSOPHIAE
STVDIIS MVLTIPLICITER INSIGNITO
DOMINO ADALBERONI, EPISCOPO TRE
VERENSI, REGINO QVANVIS OMNI
VM CHRISTICOLARVM EXTRE
MVS, VESTRAE TAMEN SVBLI
MITATI IN OMNIBVS
DEVOTISSIMVS FIDE
LIA MANDATORA
TIONVM
OBSE
QVI
A.

Adalbero Epus Treueren

HRONICA, QVAE DE NOstris, & antecessorũ nostrorũ temporibus literis comprehendi, uestræ singulari prudentiæ examinanda transmisi, ut uestro ꝑspicaci iudicio, aut apꝓbarentur, aut cõdemnarentur. Ea autẽ in duos libellos distinxi, exordiũ capiens à primo incarnationis dominicæ anno et cõsummans cœptũ opus usq; in præsentẽ annum, qui computatur à præfata incarnatiõe domini noningentesi. octauus. Indignũ etenim mihi uisum est, ut cũ Hebræorũ, Græcorũ, atq; Romanorum, aliarumq; gentium historiographi res in diebus suis gestas scriptis usq; ad nostram notitiam transmiserint, de nostris, quanquam lõge inferioribus, temporibus ita perpetuũ sit silentium, ut quasi in diebus nostris aut hominum actio cessauerit, aut fortassis nil dignum, quod memoriæ fuerit cõmendandũ, egerint, aut si res memoratu dignæ gestæ sunt, nullus ad hæc literis mãdanda idoneus inuentus fuerit, notarijs per in curiam otio torpentibus. Hac itaq; de causa non passus sum tempora patrum nostrorũ, & nostra per oĩa intacta præterire, sed ex multis pauca notare curaui, et ubi ad præsentia tempora uentũ est, stylo temperaui, propter quorundam offensam, qui adhuc sunt superstites, latius hæc posteris exequenda relinquens. Accipite ergo hoc paruũ munusculũ ea benignitate, qua deuotione missum est à mea paruitate. In calce autem obsecro lectorem, ut si illi hæc nostra dicta, qualiacũq; sint, placuerint, & ea sibi describi uoluerit, hanc præfatiunculã nullatenus omittat, quin eã in prima frõte libelli annotari faciat. Gloriã celsitudinis uestræ multorũ utilitatibus ꝓfuturã superna prouidentia diu incolumẽ cõseruare dignetur. Finit præfatio.

Anno dni 908 hic liber consumatus est

CHRONICORVM

REGINONIS AD ADALBERONEM, TREVERENSEM EPISCOPVM, LIBER PRIMVS.

NNO IMPERII CAESARIS OCTAVIANI q̃dragesimo secũdo, Iesus Christus, filius dei, natus est. Eadẽ nocte ab angelis euãgelizatur, à pastoribus uisitatᷣ, octaua die circunciditur, tredecima die, stella duce, à Magis adoratur, et mysticis muneribus prędicatur. Quadragesimo die in templũ cum oblatione à parentibus inducitur, à Symeone suscipitur, ab Anna cognoscitur, Post hæc in Aegyptum deportatur, ubi manet usq; ad obitum Herodis.

Anno dominicæ incarnationis secundo Herodes mittens in Bethleem, & in omnibus finibus eius, pueros innocẽtes iugulare precepit. Deinde in domesticos arma cõuertens, multos pemit, dilectã sibi coniugẽ Mariamnem interfecit, filios, quos ex ea susceperat, Aristobulũ, & Alexandrũ in Samaria strangulari iubet, nouissime Antipatrem ex Dodyse natum incentorem, & insimulatorem, & omnium malorum insidiatorem percutit. Post hæc miserabili morte periit, Anno dominicæ incarnationis sexto. regni uero sui XXXVI.

Herodes & cõiugẽ et liberos interfecit.

Herodes periit.

Archelaus

Maria[nn]a a marito interfecta

Anno dominicæ incarnatio. VII. Archelaus filius Herodis in Iudæa regnat. Dominus Iesus Christus ex Aegypto reducitᷣ, & propter metum prædicti regis in Nazareth ciuitatẽ Galilææ diuertit, ibiq; usq; ad tẽpus baptismi perdurauit.

Duodecimo ætatis suæ anno dominus Iesus Christus Hierosolymam cõscendit, ibiq; in templo in medio doctorum residẽs, à parentibus post triduum inuenitur.

Archelaus relegatus

Anno dominicæ incarnntionis XV. Archelaus à iudæis apud Cæsarẽ accusatus, in Viennam urbem Galliæ exilio relegatur. Regnum Iudæorũ inter quattuor fratres eius Herodem, Antipatrem, Lysaniam, & Philippum diuiditur. Cæsar Augustus postquam LVI. annis et VI. mensibus Romanorũ rexit imperium, moritur.

Octauianus Augustus moritur.

Anno domi. incarn. X VI. Tiberius regnare cœpit, et regnauit ãnos. XXIII.

TIBERIVS.

Pilatus

Anno dominicæ incarnationis XXVII. Pilatus Iudææ procurator à Tiberio dirigitur.

Anno dominicæ incarnat. XXX. Tiberii autem XII. Ioannes circa regionem Iordanis baptismum pœnitentię in remissionẽ peccatorum prędicat, multosq; baptizat, inter quos ipsũ redemptorẽ mũdi, qui omnium peccata abluit.

Ioannes baptista

abluit,aquis Iordanicis tinxit, post baptismum dominus in desertum secedit.L X.dies ieiunat, post ieiunium temptatore superato, in uirtute spiritus Galilæam ingreditur, Apostolos uocat,Regnū dei euāgelizat,multa signa & miracula facit.

Anno dominicæ incarna. XXXII. Ioannes Baptista,Herodiade insidiante, iussu regis Herodis,ī carcere capite trūcatur.

S.Ioannes capite truncatur.

Anno dominicæ incarnatio. XXXIII. Tiberij autē XVIII. Dominus sua nos passione redemit. XL. die post resurrectionem cœlum ascendit. L. die Spiritum paracletum misit. Mathias in loco Iudæ cōstituitur apostolus. Iacobus frater domini Hierosolymorum Episcopus cōstituitur. VII. Diaconi ordinātur. Stephanus lapidatur.

Christus passus est.

Anno dominicæ incarnatio. XXXIIII. secundū latinos, qui à Ianuario annum incipiūt computare, Paulus cum pergeret Damascū, à Christo de cœlo uocatus, Secūdum Hebræos qui à Marcio inicium anni capiunt, eodem anno, quo dominus passus XI. mense VIII. Kalen. Februa.

Conuersio Pauli.

Anno dominicæ incarna. XXXVIIII. Gaius regnat annis quatuor, Menses V. dies VIII. his ergo X. mēsibus si addamus VI. q super fuerīt L VI. annis Octauiani, erūt mēses XVI. Ex quibus, IIII. detractis, annus integer remanet, qui hoc in loco īserendus uidetur. Herodes Agrippa Iudæorum genti præficitur.

C. CALIGVLA.

Anno domini. incarnatio. XLIIII. Herodes Tetracha cū Herodiade in Hispania mœrore perijt. Pilatus qui in dei passione mortis sentētiam protulit, sua se manu peremit.

Pilatus se ipsum interfecit.

Anno dominicæ incarnationis XLV. Claudius regnat annos XIIII. menses VII. dies XXVII. Addamus itaq; his VII. mensibus qui supra remanserint, fiunt XI. & VIIII dies his XXVII. diebus, erunt XXXVII. idest ānus, et dies VI. qui huius temporibus adnumerādus uidetur.

CLAVDIVS.

Anno dominicæ īcarnatio. XLVII. Iacobus frater Ioānis ab Herode decollat, Petrus in carcerē mittit. Idē Herodes ab āgelo percutit, Antiochiæ spiritus discipulos alloquitur, segregate mihi Paulum & Barnabā in opus qd elegi eos. Agrippa filius Herodis in Iudęa regnat, usque ad exterminium iudæorum.

Iacobus apl's decollatur. Frater Ioannis.

Anno dominicæ incarnatio. XLVIII. Passionis uero XIIII. & Claudij IIII. Paulus & Barnabas ascenderunt Hierosolymā. De hac ascensione sua Paulus ipse scribit ad Galatas, Deinde post annos XIIII. ascendi Hierosolymā cū Barnaba, assumpto & Tito, et cōtuli cum illis, idest, cum apostolis Euangeliū, quod prædico in gentibus. XIIII itaq; anno passionis dominicæ iuxta conductum Iacobi, zephę & Ioannis ad gentium magisterium & apostolatum Paulus profectus est, ubi numerus ipse quem posuit recensēdus est annorum, Scimus enim Petrum & paulū apostolos anno post ascensionem domini XXXVIII. idest ultimo Neronis anno passos fuisse, et beatum Petrum Romæ XXV. annis episcopalem sedisse cathedram. XXV. autem anni & XIIII. non XXXVIII. sed XXXIX. faciunt. Sequitur ergo ut bea-

Videāt qui Petrum Romæ Episcopatū annis XXV. & men. VIJ. tenuisse scribūt.

tum Petrum eodem XIIII. post domini passionem anno, quo eum Hierosolymis alloquitur Paulus, id est quarto Claudij anno, Romam uenisse credamus, simulque ni fallor hac supputatione Paulum eodem quo dominus passus est anno, ad fidē uenisse probatur. Eodem anno fames grauissima facta est, cuius Lucas meminit, & Claudius Britanniam intrauit.

Fames grauissima. | Acto. 11

NERO.

Anno domini. incarnatio. LIII. Claudius Iudæos tumultuantes Roma expulit. Nero regnat annos xiij. Menses VII. Dies XXVIII. | Acto. 18

Festus | Felix

Anno dominicæ incarnatio. LXI. Festus procurator succedit Felici. Paulus uinctus Romam mittitur anno II. Neronis.

Iacobus frater domini lapidatur.

Anno dominicæ incarnatio. LXIII. Iacobus frater domini à Iudæis lapidatur. Festo, magistratu iudææ successit Albinus. Albino Florus.

Vespasianus

Anno dominicæ incarnationis LXX. Vespasianus magister militiæ cum exercitu in Iudeam mittitur.

Petrus crucifigitur.
Paulus decollatur.
Marcus euan.

Anno domini. incarnati. LXXII. Romæ Petrus crucifigitur, Paulus decollatur. sub Neroniana persecutione coronatur Romæ, Processus & Martinianus. XLVII. qui baptizati sunt à beato Petro in custodia manutij retrusi. Torpes, Marcellus, & Apuleius, Alexādriæ Marcus euangelista passus est VIII. anno Neronis. Mediolani Nazarius et Celsus. Geruasius et Protasius sub Amilino præfecto apud Miceriam. Aquileia Hermagoras episcopus, Fortunatus Diaconus, Fœlix cum constantia.

VESPASIANVS.

Anno dominicæ incarnatio. LXXIII. Vespasianus regnat annos VIIII. Menses XI. dies XXII. his XI mensibus additi VII. Neronis, fiunt XVII. & his XXII. diebus illius XXVII. fiunt L. dies, id est annus, VII. menses & XX. dies) qui annus hoc loco inseritur.

subuersum

Anno domini. incar. LXXIII. Regnū Iudææ à Tito subuertitur, templumque destruitur. His tēporibus Appollinaris episcopus à beato Rauēna directus martyrio coronatur.

TITVS.

Anno dominicæ incarnationis LXXXIIII. Titus regnauit annos II. men. II.

DOMITIANVS.
Ioannes apl's.
Flauia Domicilla relegatur

Anno dominicæ incarn. LXXXV. Domitianus regnauit annos XVI. menses V. his V. mēsibus addamus VII. Vespasiani cōpletur annus q hic inseritur. huius temporibus Ioannes apostolus Romæ in feruentis olei doliū mittitur, ante portam latinā, & in Pathmos insulā relegatur. Vbi apocalypsim scribit. Flauia Domicilla in pontianam insulam exiliatur. Anacletus papa tertius post Petrum martyrio coronatur.

NERVA IMPE.

Anno dominicæ incarnatio. XC. Nerua regnauit annum I. menses IIII. dies VIII. Ioannes apostolus ab exilio reuocatur. & apud Ephesum Euangelium scribit. Huius temporibus passi sunt Romæ Eutices, Victorinus & Maro apud Amiterninam urbem, Victorinus apud fratrem Seuerini.

TRAIANVS AVG.

Anno dominicæ incarnati. XCI. Traianus regnauit annos XIX. menses VI. dies XVI. his V. mēsibus si addiderimus Titi II. Neruæ IIII. fit annus. Qui hoc in loco aptatur, remanent dies XXVIII. qui supra notati sunt.

Anno

Anno domini.incarna.CI.Ioannes apostolus Epheso requieuit. Traiani temporibus martyrio coronantur Romæ, Clemens papa, Alexander IIII. post Petrũ papa. Quirinus, & filia eius Balbina, Sulpitius & Seruilianus, Domicilla et Seraphia uirgines, Nereus et Achilleus, Ignatius Antiochenus episcopus Hierosolymis. Symeon episcopus filius Cleope. in ponto Focas epus.

Sub Traiano passi martiryum.

Anno dominicæ incarnatio.CXI. Adrianus regnauit annos XI. huius temporibus passi sunt Romæ Sixtus papa, Getulius, Sabina, Seraphia, Virgines apud Mesenam ciuitatẽ Apuliæ. Eleutherius episcopus cum Anthia matre. apd' Athenas, Quadratus & Atristides clari habẽtur. Dionysius episcopus Ariopagita apud Tiburnam urbẽ Italiæ. Symphrosa cum septem filijs.

Adrianus aug.

Sub Hadriano passi

Dionysius Areopagita

Anno dominicæ incarnati. CXXIII. Antoninus cognomento pius, cum filijs Aurelio & Lucio regnauit annos XXII. men. III. Iustinus philosophus claret. Suppio episcopo Hermes librũ scribit, qui dicitur pastoralis.

Antoninus pius aug.

Anno dominicæ incarnationis CXXV. Marcus Antoninus Verus, cum fratre Lucio Cõmodo annis XVIIII. mense I. horum & supra dictorum temporibus coronati sunt Romæ Anicetus papa, Victor papa, Simetrius presbyter, Felicitas cum VII. filijs, Iulius & Antonius, Eusebius & Põtianus, Peregrinus et Vincentius. apud Sebastem Armeniæ minoris XL. martyres sub Agricolo iudice. apud Spoletũ, Concordius. apud smyrnam, Policarpus epus sancti Ioannis discipulus. Item Germanicus & Pionius apud Apameam, Alexander et Gaius apud Cretã urbẽ Cortinę, Philippus episcopus apud Pergamũ Asiæ urbem. Carpus epus, Papinus dyaconus, & Iustinus phũs apd' Lugdunũ galliæ, Hireneus epus cũ m'tis, Fortinus epus eiusdẽ urbis & Blãdina cũ alijs XLVIII. Epipodius & Alexãder in Syria, Victor & Corona Mediolañ. Faustus Cabillone marcellus, Itẽ in territorio Cabillonensi, castro Trenortio Valerianus, Alexandria Tholomeus & Lucius.

Mar. Antoninus Verus.

Martyrio coronantur.

Anno domi. incarna. CXLIIII. Lucius Antoninus Commodus, post mortem patris Antonini Veri regnauit annos XIIII. Huius tẽporibus nonnulli passi sunt q̃s supra notauimus. Sed iccirco hæc nõ per ordinẽ certis imparatorũ tẽporibus exprimi potuimus. Quia in quibusdã passionibus sanctorũ supra nominatorũ, Imperatorũ uocabula ita confuse posita sunt, ut cũ dicas rẽ sub Antonino gestã, ignoretur, utrũ sub Pio aut sub Vero aut sub Cõmodo actum sit, et cum dicitur sub Lucio ambiguũ sit, utrũ sub Aurelio aut sub Cõmodo aut sub Antonino gestũ sit. Feruntt amẽ quod huius tẽporibus Hireneus episcopus Lugdunensis passus sit.

Antoninus Comodus aug.

Anno dominicæ incarnatio. CLVII. Helius pertinax regnat menses VI.

Helius pertinax.

Anno dominicæ incarna. CLVIII. Seuerus pertinax regnauit annos XVII. Clemens Alexandrinæ ecclesiæ pater, & Pantenus philosophus clarescunt. Narcissus Hierosolymorum episcopus, Theophilus Cesariensis insignes habentur. Leonides pater Origenis coronatur apud Carthaginem, Perpetua & Felicitas bestijs deputantur.

SEVERVS PER.

Narcissus

Annno dominicæ incarnationis CLXX. Antoninus cognomento Caracalla

Antoninus Caracalla aug.

Seueri filius, regnat annos VII.

Macrinus. Anno dominicæ incarnationis CLXXI. Macrinus regnat annum unum.

M. Aurelius. Anno dominicæ incarnatio. CLXXII. Marcus Aurelius Antoninus, regnauit annos III.

Aureli. Alexander. Origenes. Anno dominicæ incarna. CLXXVI. Aurelius Alexander annos XIII. regnauit. Origenes toto orbi clarus habetur. huius tẽporibus coronantur Romæ, Calistus papa, Vrbanus papa, Cæcilia uirgo, Tiburtius & Valerianus Calepodius presbyter, Palmatius consul cũ uxore & filijs, & simplicius senator.

Maximinus. aug. Anno domini. incar. CLXXXIX. Maximinus regnauit annos III. huius tẽporibus coronantur Romæ, Anterus papa, Potianus papa, Cæsarea Palestinæ, Pamphilus & Maximinus presbyteri.

Gordianus aug. Anno dominicæ incarnationis CXCII. Gordianus regnauit annos VI. Origenes in Cæsarea Palestinæ Theodorũ, cognomento Gregorium, & Antenodorum fratres, diuina philosophia imbuit.

Philippus primus christianus cæsar. Anno dominicæ incarnati. CXCVIII. Philippus cum filio Philippo regnauit annos VI. hic primus omnium imperatorũ Christianus fuit.

DECIVS. Anno dominicæ incarna. C CIIII. Decius regnauit annum unum. Menses III. his mensibus adde Antonini Pij III. Marci Antonini unũ, Helij ptinacis VI. fit annus, qui hoc in loco ponitur, remanet mẽsis I. & dies XXVIII. supra notati. huius temporibus martyrio coronantur Romæ, Fabianus papa, Sixtus papa, Laurentius felicissimus, & Agapitus diaconus, Abdon et Sennes, Ipolitus et Concordia, Hierenus & Habũdus, Cornelius papa, Victoria uirgo, Miniates, Anthiochia, Babillus episcopus, Apollonia ciuitate Leac.us, Tirsus & Gallinecus, Hierosolyma Alexander epus, Nazanzo, Tripzo in ægipto ciuitate quæ dicit̃ Thinius, Pheleas episcopus, & Philoronius, tribunus cum alijs multis in Sicilia ciuitate Cartanensium. Agatha uirgo in Perside, Polocronius Babiloniæ & Thesifontis episcopus, Egen Pamphiliæ, Nestor episcopus in Corduba ciuitate, Parmenius presbyter cum socijs apud circẽsem Coloniam, Marianus & Iacobus in tyro, Anatholia & Andet apud Africam, Nemesieanus & Felix, Rogantianus presbyter & Felicissimus cũ multis alijs Antiochiæ, Asclepiades episcopus Alexandriæ, Agatho et Seraphion, Arsenius & Dioscorus cum socijs suis.

Martyrium passi.

Thinius forsan T

Gallus cum Volusiano aug. Origenes moritur. Anno dominicæ incarnationis CCVI. Gallus cum Volusiano filio regnauit annos II. menses IIII. Origenes doctor moritur & in Tyro sepelitur.

Anno dominicæ incarnationis CCVIIII. Valerianus cum Galieno regnauit annos XV. horũ tẽporibus coronant̃ Romæ Stephanus pa. Eugenia uirgo, Iouinus et Basileus, Lucius papa, Basilla, Rufina, & Secunda uirgo, Herenlianus, Protus & Iacinctus, Sixtus papa, Valerianus, Nemesius, Siphronius & Olympius in Hispania urbe Tetragõe, Verona, Zenon epus, et cõfratres, Fructuosus epus, Augurius et Eulogius dia. Cęsarea Palestię Marinus & Arcemius

Martyres.

et Arcemius apud Africam ciuitatem Tuburno, Lucernariæ Maxima Donatilla, & secunda uirgo. In territorio Canallitano, uico Mitanẽsi, Priuatus, episcopus, Theodorus cognomento Gregorius, Cæsariæ Ponti episcopus uirtutũ gloria claret.

Anno dominicæ incarna. CCXXIIII. Claudius annum unum regnat, Menses VIIII. his adde quatuor Volusiani, fit annus, qui hic ãnumeratur, remanet Mensis I. Huius temporibus passi sunt Romæ Felix papa. Marius & Martha coniunx eius cum filijs, XLVII milites, qui baptizati sunt à Dionysio papa. Cirilla uirgo, ĩterracina Cãpaniæ ciuitate, Fœlix pbr̃, & Eusebius. Claudius aug.

Anno dominicæ incarna. CCXXVI. Aurelianus regnauit annos V. VI menses. Huius temporibus passi sunt Romæ Eutichanus papa, Thedora, Basilides, Tripos, et Mandalio, Lingonus sancti Gemini Loonio ciuitate, Conõ Cæsarea Capadociæ, Mãnes apud Prænestinam urbem. Agapitus in ciuitate Salona, Anastasius, Augustuduno. Simphorianus in territorio Nauariẽsi loco, qui dicitur gentibus, Andeolus subdiac. Andochius pbr̃, Tirsus diaconus, & Fœlix in castro Diuione, Benignus presbyter. Aurelianus aug.

Anno dñicæ incarna. CCXXXII. Tacitus regñ. Menses VI. add de VI. Aureliani, fit annus. remanent LXXXVIII dies Floriani, his coniunge XXVIII. dies, q̃ supra remanserunt, fiunt CVIII. id est menses III. XVIII dies, Adde duos superfluos menses, faciunt menses V. dies XVIII. Anatholius Laodiceæ Syriæ episcopus clarus habetur. Tacitus aug.

Anno dñicæ incar. CCXXXIII. Probus regnat ãnos VI. menses IIII. His adde VI. Taciti, & V. suprascriptos fit annus, remanent III. menses. Probus aug.

Anno dñicæ ĩcarna. CCXL. Carus cũ filijs Carino, & Numeriano regñ. ãnos II. Horũ temporibus coronantur Romæ Crisantus & Daria, Claudius & Hilaria uxor eius cum filijs, Iason & Mauro, et LXX. milites. Carus cum filiis.

Anno dominicæ incarna. CCXLII. Diocletianus cũ Maximiano, & Constãtio, & post mortem Diocletiani, Maximianus cum Seuero, Galerio, & Maximiano regñ. annos XX. Horũ temporibus martyrio coronantur Romæ Gaius papa, Ciriacus Diaconus, Largus, & Smaragdus, Apronianus Papias, & Maurus, Claudius, & Prepedigna cum filijs, Gabinus presbyter, Castulus, Pãcracius, Arthemius cũ uxore, & filia, Sebastiãus, Marcus, & Marcelliãus, Marcellinus pbr̃, Petrus exorcista. Trãquillinus, Nicostratus, Zoe uxor eius, Primus Felicianus, Claudius, Castorius, Victorinus Simphorianus, Basiliscus, Faustius, Sĩplicius, & Beatrix, Tiburcius filius Coromatij, Susãna ꝟgo, Ioãnes, Crispus, Genesius, Felix, & audactus, Lucia, & Geminiãus, Sergius, & Bachus. Crisogõus, Sat̃ninus, Quatuor corõati, Theodoros, Põcianus, Pretextatus, & Thraso. apd̃ Spoletũ Gregorius pbr̃, Sabinus eps, Exsupantius, & Marcellus Diac. apud ĩsulas Parmarias Anastasia, Antiochia. Iuliãus, & Basilissa. In Hispãia, ciuitate Cæsaraugustana, Vicẽtius Diac. In Barcinona, Eulalia ꝟgo. Cucufas. Apd̃ Gerũdã Felix. In cucumis Iuliana uirgo. apd̃ Tyrũ Tyrãno Siluanus, Peneleus, atq; Episcopi cũ inu- Diocletianus & Maximianus & Cõstius & Galerius. Martyrium subeũt.

mera multitudīe. apđ Sirmiū, Strenū. Nicomedia Petrus, & Lucianus pbr Antiocemus, Antimus epūs, Panthaleon, Ioannes Adrianus, Dorotheus, & Gorgonius, Eleutherius. Smirniæ, Hireneus Episcopus. In Palestina ciuitate, Gara Siluanus, Mediolāis Victor. apud Illiricū ciuitate Suscia, Quirinus Episcopus. apud Tharsum, Bonifacius. apud Aquileiam, Fœlix, & Fortunatus. apud Ciliā, Vitus & Modestus, cum Crescentia. Lucia uirgo in britānia. Albanus apud Massiliam, Victor apud Augustam. Afra, cū matre sua Hilaria. in Rhetia prouīcia Nicea, Bithyniæ Theodora cum filiis. In Hispania, ciuitate Cōpluto, Iustinus, & Bastar frēs. In Sicilia ciuitate Catanensiū Euplus Diaconus. Apud urbem Italiæ Pergamū Alexāder, in ciuitate Calcedona Eufemia. in Neapoli Campaniæ Ianuarius Episcopus Beneueñt. Socius Diac. Mesenate ciuitate, Faustus & Desyderius. In Palestīa Pelus, & Nilus episcopi, in Cirzico Fausta & Euilasius, Aganno. Mauricius cum socijs Antiochiæ. Cyprianus episcopus cum iustina apud Egeā Ciuitatē. Cosmas et Damianus in Gall. Castro Solodora, quod est super Aralam fluuium, Victor. apud Coloniam Agrippinam Gereon cum socijs. apud Tarsū Probus & Andronicus. in Venusa ciuitate apuliæ, Fœlix epūs, Audax, & Ianuarius presbyteri. Suessiōis ciuitate Crispinus & Crispinianus. apud Sidonē Cēobius presbyter. In territorio Tiberius Modestus, & Florētia, In Scythia Mēnas. Anthiochia Romāus. Alexandria Petrus episcopus. In africa ciuitate Crispina uirgo. In Tuscia Barbara uirgo. In Hispania Leocadia. Emerita ciuitate Eulalia, & Iulia uirgines.

Augusta Rhetia p[ro]uincia Afra Hilaria Arula flu. Solodo

Cōstantius Augu.

Anno dñicæ incarna. CCXLIII. Huius Cōstantij tēporibus, pace ecclesijs reddita, Episcopi priuatis sedibus restituūtur, et alia plura xpianæ religiōi pfutura ceduntur. Inter quæ etiā Cœnobium seruorū dei Treueri inchoatr, cui prescripti prīcipis assēsu, inter cōtiguos urbi muros, Ioānes Abbas miræ sāctitatis uir, initia dedit. Cuius cœnobij beatus Augustinus in li. Cōfessionū mentionē fecit.

Cœnobium Treueris ichoatur.

CONSTANTIVS

Helena concubina Cæsaris.

Concilium Nicenū

Crucis inuentio per Iudam.

Anno dominicæ incarna. CCXLIII. Constantinus Constantii, ex concubina Helena filius, regnat annos XXX. Menses X. his adde tres menses qui supra remanserunt fit annus, remanet mensis unus. Siluester papa clarus habetur, cuius industria Synodus præclarissima toto orbe terrarum CCCXVIII. patrū apđ Niceā urbē celebrar. Crux dñi nostri Iesu xpi, à Iuda īuenitur. Sed utī gestis Romanorū pontificum legimus, sub Cōstatio patre Cōstantini, & Eusebio pōtifice Romano, eadē crux īueta ē. Nā ibi ita legit sub huius tēporibus, id ē Eusebii, īuenta ē Crux xpi, V. nonas Maii, et baptisatus est Iudas, qui & Quiriacus.

Constantius et Constans fratres.

Antonius heremita Hilar

Pontifices a Cæsaribus depositi.

Anno dominicæ incarna. CCXCV. Constantius cū Constantino, & Costante fratribus, ānos XXVII. Menses V. Dies XIII. Horum temporibus Maximianus Treuirorum episcopus clarus habetur. Iacobus nisibus episcopus agnoscitur. Antonius Monachus in Eremo moritur. Hilarius Pataujensis Episcopus, ab exilio reuocatur. Iulius papa, in exilium mittitur. Liberius papa, exilio deportatur, Reuocatus hæreticis fauet. Felix papa deponitur, & ab hæreticis interficitur. Eusebius presbyter propter fidem catholicam in quodam cubiculo includitur, ibiq; post VII. menses moritur

ſes moritur. Dionyſius epiſcopus Mediolanenſis apud Capadociam exilio damnatur. Paulus conſtantinopolitanus epiſcopus ab Arrianis ſtrangulatur. Paulinus epiſcopus Treuireñ ſucceſſor ſancti Maximiãi epiſcopi, ob catholicam fidẽ à Cõſtantio relegatur exilio, & uſq; ad mortẽ etiã ultra Chriſtianũ nomẽ mutando, exilio fatigat. Ad ultimũ apud Frigidã defunctus eſt inde Treueris reportatur.

Anno domini. incarna. CCCX. Iulianus regnauit annos duos, menſes VIII. His adde VI. qui remanſerunt fit annus. ſuperſunt menſes II. & XVIII. dies. Huius temporibus coronãtur Romæ Priſcus preſbyter, Priſcillianus clericus, Benedicta fœmina, Pigmenius preſbyter, Gordianus, Demetria uirgo, Ioannnes preſbyter. item Ioannes & Paulus, Fauſtus & Dafroſa. in Hoſtia Hilarianus Hieroſolymorũ epiſcopus. Aretia ciuitatẽ Donatus epiſcopus, Anthiochia Theodoritus preſbyter. IVLIANVS.

Anno dominicæ incarnationis CCCXV. Valentinianus cum fratre Valente regnauit annos XI. Romæ Damaſus papa clarus habetur, Mediolani. Ambroſius epiſcopus inſignis habetur. Hilarius epiſcopus Pictauis moritur, Anathaſius Alexandria uita decedit. Valentinianus cum fratre aug.

Anno dominicæ incarnationis CCCXXVII. Valens cum Gratiano & Valentiniano Valentiniani fratris ſui filio regnat annos IIII. Hunni, Gothos propijs ſedibus pellunt. Gothi thraciam depopulantur. VALENS. *Huni Gothos pellunt Gothi in Thracia*

Anno dominicæ incarnatio. CCCXXXII. Gratianus cum fratre Valentiniano regnauit annos VI. Theodoſius à Gratiano impator creatur. Synodus CL. patrum congregatur urbe Auguſta ſub Damaſo papa. Theodoſius Archadium filium conſortem imperij facit. Maximus in Britãnia imperator creatur, in Gallia apud Lugdunum Gratianum Auguſtũ interfecit, fratrẽ eius Valẽtinianum ab italia expulit. Martinus Turonorũ epus uirtutum gloria fulget. Hieron. ſacræ ſcripturæ interpres Bethleem inſignis hẽtur. Gratianus cum Valente. Concilium. MAXIMVS IMPERA. Martinus epiſco. Hieronymus.

Anno dominicæ incarnatio. CCCXXXIX. Theodoſius, qui Gratiano uiuente, V. annos iam orientẽ regebat. poſt eius mortem regnauit annos XI. Maximũ Tyrannũ quarto ab Aquileia lapide interfecit. Siricus papa Romanã rexit eccl'iam. Hiero. librũ de illuſtribus uiris ſcripſit, apud Egyptũ Ioannes Eremita celebrat, qui Theodoſio de Tyranno uictoriã prædixit. THEODOSIVS. *Maximus Tyrannus*

Anno dominicæ incar. CCCL. Archadius cum fratre Honorio regnauit annos XV. Gothi Italiã, Vuandali atq; Alemanni gallias aggrediuntur. Corpora Abbacuc, & Micheæ prophetarũ reuelant. Innocẽtius papa Romanã rexit eccleſiã. Sctũs Martinus ad cœleſtia tranſit. Seuerinus epus Coloniæ Agrippinæ clarus habet. Auguſtinus epus eximius doctor in Hipponenſi eccleſia diuinam phiam dogmatizat, Pelagius Britto gratiã dei impugnat. *[V]ndali et [Ale]manni [G]allias* Archadius cum Honorio aug. *Gothi in Italia* Auguſtinus.

Anno dom. incarna. CCCLXIIII. Honorius cũ Theodoſio minore fratris ſui filio regnauit annos XV. Alaricus rex Gothorũ Romã inuadit anno VII. Honorij. Corpa ſanctorũ Stephani prothomartyris, Gamalielis & Nicodemi, Luciano preſbytero reuelãtur, Bonifacius papa, & Celeſtinus Romanã regunt eccleſiã. Hieronymus preſbyter obijt XII. Honorij anno. ætatis aũt ſuæ XCVII. libros ſuos perfecit. Honorius & Theodoſius aug. *Alaricus Gothus Roma inuadit* S. Hiero. obijt.

Anno

Theodosius mi. Valentinianus iu.

Anno dominicæ incarnationis CCCLXX. Theodosius minor, Archadij filius, regnauit annos XXVI. Valentinianus iunior, Constantij filius, Rauennę imperator ordinatur. Gens Vuãdalorum, Alanorum & Gothorum, Africam deuastat. Augustinus episcopus inter ipsas obsidionum angustias migrauit ad deũ. Vuandali capta Carthagine, in Siciliã transeunt. Celestinus & Xistus Romanã regũt ecclesiã, huius temporibus Leo magnus apostolicam obtinuit cathedrã, ad quẽ, et ad Pulcheriam Augustã, multa super Euticetis errorem scribit Flauianus Constantinopolitanus episcopus, et Euticenem damnat.

S. Augustinus obijt.

Vandali, Alani et Gothi vastat Africa

Martianus & Valentinianus iu.

Anno dominicæ incarnationis CCCXCVII. Marcianus & Valentinianus regnauerunt annos VII. Ioannes baptista duobus monachis caput suum manifestat. Germanus episcopus Vtisrodorensis, & Lupus Trecasenis episcopus, in Britanniam dirigũtur. Post hæc Germanus episcopus apud Rauennam moritur. Leo episcopus Marciano multa fidei dogmata scribit. Anatolius episcopus Constantinopolitanus Euticetis errorẽ damnat, & à Leone papa arguitur, quod contra Nicenum consilium, Antiochenam & Alexandrinam ecclesias, sibi subdere uoluisset. Aetius patricius à Valentiniano occiditur apud arelatũ. Hilarius episcopus doctissimus atq; preclarissimus uir, qui uitam sancti honorati prædecessoris sui composuit, moritur.

Aetius patritius.

LEO AVG.

Anno dominicæ incarnationis CCCCV. Leo regnauit annos XVII. huic Leoni, Leo papa plurima scribit. Theodorus episcopus ciuitatis Syriæ, historiam ecclesiasticam à fine librorum Eusebij scribit. Hilarius papa, Romanam ecclesiam gubernat. Victorinus, iubẽte papa Hilario, reuolutionem magni anni describit.

Zenon aug.

Theodericus Vualager

Honoricus Rex Vandalorum

Anno domini. incarna. CCCCXIIII. Zenon regnauit annos XVII. Odoacer rex Gotthorum Romam obtinuit. Theodericus, cognomento Vualager, utrãq; Macedoniã depopulatur. Honoricus rex Vuandalorum, Arriano in Africa plusquã CCCXXXIIII. Episcopis fugatis, ecclesias eorum clausit, & plebes uarijs supplicijs affecit. Felix papa damnauit Achatium Constantinopolitanum episcopũ, & Petrum Alexandrinum. Gelasius uir prudẽs, Felici papæ in pontificatu succedit. Hic etiam damnauit Achatium & Petrum. Post hunc, Anastasius pręsul efficitur, qui uoluit occulte reuocare Achatiũ, sed nõ potuit, qui etiam nutu diuino percussus est.

Odoacer Roma o...

Anastasius aug.

Trasamundus Rex Vadalorum

Martyres crucian-tur.

Confessores.

Anno Dominicæ incarnatio. CCCCXXI. Anastasius regnauit annos XXVIIII. Trasamundus rex Vuandalorũ CCXX. epos exilio Sardinia misit, Huius & Zenonis temporibus sub Vuandalica persecutione martyrio coronantᷣ. apud Africã Eugenius Carthaginensis epus, & cum eo plusq; D ti. Appa Bonifacius, Diaconus Seruius, & Rustic⁹ subdiaconi. Rogatus et Septimus monachi, et Maximus puer, primo igne iniecti, post remorũ uectibus enecati sunt. Itẽ Marcianus & Satirianus, & Maxĩa ꝟgo, et cũ eis CCCLXX. crudeliᷣ perẽpti sunt. Itẽ Papias & Mãsuetus. Vulteus, Valerianus, Vrbanus & Crescens, Felix & Hortulãus epi. in confessiõe cursum uitæ cõsummauerũt. Itẽ Daciua, et Dionysia, Emelianus medicus cũ multis alijs.

alijs, Valerianus episcopus, Symachus papa ecclesiam Romanā gubernat. pecuniā, & uestes per Africam, & Sardiniā episcopis in exiliū missis ministrat. Post hunc Hormisda papa constituitur. Clodoueus rex francorū q gallias regnauit XXX. annos, Syagrium patritium interfecit. Cundibaldum regem Burgundia expulit. Almannos tributarios facit. Anno XII. regni sui à sancto Remigio, Remorū episcopo, unà cū frācis baptizatur. Mamerius episcopus Vieneñ. ecclesiæ triduanas litanias instituit ante ascensionē domini. Clodoueus rex cū Alarico, rege gothorū, in Aquitania iuxta Pictauos confligit, eumq; regno & uita priuat. Amalricus filius Alarici in Hispania regnū paternū obtinuit. Anastasius impator Clodoueo dona regia mittit, Clodoueus Reginariū propinquū, atq; consortē regni īterfecit. A transitu sancti Martini usq; ad mortē Clodouei sunt anni CXII. Quatuor filij eius Theodoricus, Clodomerus, Childebertus, & Clotharius regnū patris inter se diuiserūt. Anastasius imperator in flumine perijt.

Pontificis liberalitas in captiuos.

Anno Dominicæ incarna. CCCCL. Iustinus senior regnauit annos VIII. Ioannes papa, à Theodorico rege Gotthorum Rauennam propter fidem catholicā in custodia mittitur, ibiq; moritur. Idem tyrānus Symmachum patritium interfecit. Boetiū in liberalibus disciplinis nulli secundū, in carcerem trudit. In quo ipsa philosophia miris disputationū argumentis cōqueritur. prefatus Theodoricus subita morte perijt. Athalaricus in regnum succedit. Benedictus pater, & primus in loco, qui Sublacus dicit, & postea in castro Cassini, uir magnæ uitæ meritis, & apostolicis uirtutibus effulsit. Felix, & Bonifacius Romanam regunt ecclesiam. Sigismundus, rex Burgundionū, monasterium sanctorum Auganensium ædificat. Idem à supradictis filijs Clodouei interficitur. Theodoricus cum filio Theodeberto, & fratre Clothario Thuringiam depopulatur, Ermenfridum Thuringorū ducem apud Tulpiacum extinguit.

IVSTINVS MAIOR AVG.

Symmachus, Boetius.

S. Benedictus

Anno Dominicæ incarnatio. CCCCLVIIII. Iustinianus, Iustini ex sorore nepos, regnauit annos. XXXVIII. Nam per Belisariū patritium Persas fortiter deuicit. Perq; ipsum Belisarium Vuandalorum gētem, capto eorum rege Gelismero, usq; ad internitionem deleuit. Africamque totam post annos XC. & VI. Romano imperio restituit. Rursusq; Belisarij uiribus Gothorum in Italia gentem, capto Vuitisi, eorū rege, superauit. Maurosque post hæc Africam infestantes, eorumque regem Attilam per Ioannem exconsulem mirabili uirtute prostrauit. Leges quoq; Romanas quarum prolixitas grauabat, minorauit, & inutiles dissonantias mirabili breuitate correxit. Extruxit quoque Constantinopoli templum, quod greco uocabulo ἅγιαν σοφίαν nominauit. Cuius opus adeo cuncta ædificia excellit, ut in totis terrarum spatijs huic simile non possit inueniri. Huius temporibus Cassiodorus Romæ tā seculari, quā diuina sciētia claruit. Hic primitus consul, deiñ senator, ad extremū monachus efficit. Romæ Dionysius abbas pascales scribit circulos. Apud Cōstātinopolim Priscianus Cæsariēsis grāmaticæ artis (ut ita dicā) pfunda rimatus est, tūq; nihilo minus Arator Romanæ ecclīæ subdiaconus, poēta mirabilis aplorum actus ꝟsibus hexametris decorauit

IVSTINIANVS AVG.

als Gilimere.

als Vitige.
als Anitalam.

Cassiodorus.
als Alba.
Priscianus.
als Pascalē calculū.

decorauit, Huius temporibus Romanam rexerunt ecclesiam Ioannes Agapetus, Syluerius, & Vigilius. Syluerius à Belisario iussu Theodoræ Augustæ in exiliũ mittitur, & ibi moritur. Vigilius ꝙꝫ eo quod nollet reuocare Anthemium hæreticum, episcopũ Cõstãtinopolitanũ, à Iustiniano in exilium truditur, reuocatur ab exilio cum Romã reuerteretur, in Sicilia ciuitate Syracusana calculi dolore moritur. Pelagius in põtificatu succedit. Per idẽ tẽpus Albuinus, filius Odouini, Langobardis iam decimus imperat, qui filiam Clotharij regis francorũ Clothsuindam in matrimonium habuit. Childebertus, rex Francorũ, cum exercitu Hispaniam intrat, Amalricũ regem, filium Alarici, in prælio extinguit, multum aurũ, & argentum inde asportat. Clotharius filius fratris sui Clodomeri cultro cõfodit. Theodericus rex moritur. Theodebertus filius eius post eum regnat.

IVSTINIANVS IV. **Narses.** Anno Dominicæ incarna. CCCCXCVIII. Iustinianus minor regnauit annos. XI. Narses Patricius Tothylam regem Gothorũ in Italia occidit. Idem cum ducibus Theudeberti regis Francorũ Bucellino & Amingho qui Italiam deprędabantur, pugnauit eosꝙ interfecit. Narses apud Iustinianum et eius coniugẽ Sophiam accusatus à Romanis, quod seruicio Italiã prę meret, & statim Longinus prefectus mittitur, qui Narsetis locũ obtineret. Cui inter cætera Sophia, quia Eunuchus erat, hoc fertur mandasse, quod cum puellis in gynaetio lanarum faceret pensas diuidere. Ad hæc ille respõdit talem se ei telam orditurum qualẽ ipsa dum uiueret, deponere nõ posset. statimꝙ genti Langobardorum mandat ut uenirent & possiderent Italiam. Ioannes papa Romanam ecclesiam regit. Childebertus & Clotharius reges cum exercitu Hispaniam intrant Cæsar Augustanam ciuitatem obsidẽt. Ciues induti cilicijs tunicam sancti Vincentij super murũ circunferunt. Deumꝙ con**Sancti Vincentij tunica.** trito corde exorant. Reges diuina inspiratione flexi obsidione soluunt. Episcopus eiusdem ciuitatis Childeberto regi pro munere stolam beati Vincentij constituit. Albuinus cum Langobardis Italiã intrauit & Gisulfum nepotem suum foroiulianis pręfecit. Theodebertus rex Italiam intrat cum Langobardis certamẽ init, eosꝙ uicit, in Franciam reuersus moritur. Non multo post tempore Childebertus rex Parisius moritur, & in basilica sancti Vincentij sepelitur. Regna quæ fratres & nepotes tenuerant, in Clotharij rediguntur potestatẽ.

Medardus.

His temporibus Medardus episcopus migrauit ad dominum, quem Clotharius rex cũ debito honore Suessionis sepeliuit. Post hæc Clotharius rex cũ debito suo moritur, & in Basilica scti Medardi sepelitur. Quatuor filij eius **Regnum Franciæ diuiditur.** regna inter se diuiserunt. Heribertus regnum Childeberti accepit, & sedem Parisius habuit. Guntramus regnũ Clodomeri tenuit. sedẽꝙ cõstituit Auri**Aurelij alias.** banus. Hilpericus regnũ patris sui Clotharij cathedrã suessionis habuit. Sigibertus regnũ Theoderici Remis siue Metis sedẽ statuit. Huni qꝫ et Auares cõperta morte Clotharij, super Sigibertũ inruũt. Quibus ille in Thuringiã occurrens eos iuxta fluuium Albiam potenter superauit. Hic Sigibertus legationem in Hispaniã mittẽs Brunihildem Atanahildi regis filiam petit, **Bruniam alias. Theodebertũ al's.** eamꝙ in coniugium accepit, de eaꝙ filium Childebertum nomine suscepit

Heribertus

Heribertus derelicta legitima uxore, quæ uocabaẽ Ingoberta, duas sorores Marconefã, & Merofilidã, sibi in matrimonium iungit, ex quo scelere excõmunicatus ẽ à sancto Germano Parisiorũ epõ, & iusto dei iudicio pcussus moritur, & in Basilica sãcti Romani sepeliẽ. Regnũ eius Sigebertus arripuit. Hilpericus Geilsundã sororẽ Brunichildis ĩ coniugẽ accepit, quã pau co interiecto tempore, suggerẽte Fredegunde, in lecto strangulauit. Deĩde Andoueram reginã à se repulit, eo qđ adhortante Fregedũde, filiam ppriam à sacro fõte suscepisset, et eãdẽ Fredegundẽ sibi in mrĩmoniũ iungit. Habuit uero ex supra dicta Andauera tres filios, Theodebertũ, Meroueũ, & Clodo ueum. Theodebertus iussu pr̃is trãs Ligerim regionẽ, quã auunculus eius Heribertus tenuerat, occupat, & apud Pictauos cũ Gulidaldo duce Sigiberti dimicat, eũqꝫ superat. Sigebertus cũ exercitu Parisius uenit, fratrẽqꝫ Hilpericum bello aggreditur. In quo prelio supradictus Theodebertus occubuit. Hilpericus fugiens cũ uxore & filijs, Torniacũ ingressus est, ibiqꝫ se cõmu niuit. Quẽ cum Sigebertus ibiqꝫ psequereẽ, dolo Fredegũdis reginæ à duo bus pueris eius dolo ĩterficiẽ. Quẽ frater ĩ Basilica sc̃tĩ Medardi sepeliuit. Ea tẽpestate Brunichildis cũ filio adhuc paruulo Parisius morabatur. Guldaldus dux, apprehensũ puerũ nocte latenter aufugit, eumqꝫ in regnũ paternũ reportauit. Eadẽqꝫ Brunichildis Rothomagũ ĩ exiliũ mittiẽ, ubi ueniẽs Me roueus filius Hilperici eam sibi in coniugiũ sociauit. Ex qua causa postea à patre attonsus, monachus efficitur, & presbyter ordinaẽ. Eodẽ tempore Sãctus Germanus Parisiorꝫ epſ ad dñm transit, & in Basilica sancti Vicentij sepelitur, matrẽ Brunichildẽ requirit, quã Helpericus redire iubet. Narses patricius de Cãpania Romã uenit, ibiqꝫ moriẽ, corpus eius in locello plũbeo cũ oĩbus diuitijs eius Constantinopoli perlatum ẽ. Benedictus papa Romanam ecclesiã gubernat. Fortunatus poeta in Gallijs insignis habeẽ, q natus quidẽ in loco, q Duplalis dictus fuit, qui locus haud longe à Cenitensi castro uel Taruisiana distat ciuitate. Sed tamẽ in Rauẽna nutritus & doctus in arte Grãmatica, siue Rhetorica seu Metrica clarissimus existit. Qui amore sancti Martini in Gallias transiens, primo Turonis, deinde Pictauis habitauit, in qua ciuitate episcopus ordinatus est.

Galsundam al's.

Chilperici tres filii

Gondibaldo.

Sigibertus dolo interficitur.

Gondobaldus al's.

Meroueus fit p̃sbyter.

S. Germanus.

Narses moritur.

Benedictus papa.

Fortũatus poeta & episcopus.

Duplauilis al's.

Albuinus rex cum Langobardis Taruisium, Vincentiam, Veronamqꝫ, & reliquas Venetiæ ciuitates capit. Deinde Liguriam ingressus Mediolanum cœpit, & omnes Liguriæ ciuitates, Ticinensis ciuitas ultra tres annos obsidionem perferens Langobardis se tradidit, omnesqꝫ ciuitates armis cœperunt, præter Romã, & Rauennã, uel aliqua castra quæ erant in maris litore constituta. Albuinus postqꝫ in Italia tres annos, & sex menses ragnauit, ĩsidijs suæ cõiugis interẽptus ẽ, Elmigisus q Albuinũ occiderat cũ Rosemũda regina Rauennã ad Longinũ præfectũ fugit, auferẽs secũ Albisindam filiã regis & omnẽ Lãgobardorũ thesaurũ, ubi ãbo ueneno perierunt. Lõginus Albisindam filiam Albuini cum Langobardorum thesauris Constantinopolim dirigit, Lãgobardi Gallias ingrediuntur. Horũ aduentũ uir dei Hospicius q apud Niceam erat inclusus, sancto sibi reuelante spiritu, longe ante præuidit, quibus occurrit armatus dux Guntrannus, & commisso bello

Langobardi ĩ Italiã

Albouinus moritur

Helmigiso.

Helmich. al's.

Alsuindã al's.

Langobardi in Galliam.

S. Hospitius.

Tiberius Cōstantinus ppetuus Augu[stus]
Gloria Romanorū

Mumulus dux Gallorū

à Langobardis extinguit. Mumulus in locū eius subrogat, qui ex Lāgobardis multos interfecit, eosq; in Italiā redire cōpulit.

TIBERIVS CONSTANTINVS Augustus.

Anno dñicæ incarna. DX. Tiberius Cōstātinus reḡ. annos VII. Hic cū sub Iustino adhuc Cæsare palatiū regeret, & multas q̄tidie eleemosynas faceret, magnā ei dñs copiam auri subministrauit, nā deambulans per palatiū uidit in pauimento tabulā marmoream, in qua erat Crux dñi sculpta, quā inde leuari iubens, inuenit defossum magnū thesaurū, habentem supra mille auri centenaria. Huic etiā thesaurus Narseti à quodā sene, qui eū cum alijs terræ mandauerat manifestus est, qui tantus fuit, ut uix per multos dies Cisternā in qua iacuerat, à deportantibus potuisset euacuari. Huic Sophia Augusta insidias tentauit ingerere. Procedente ēm eo ad uillam, ut iuxta ritū imperialem XXX. diebus ad uindemiā iucundaret, uocato Iustiniano nepote Iustini mariti, uoluit eū in regno sublimare, quo cōperto, Tiberius apprehēsam Augustam oībus thesauris spoliauit, solum ei uictum relinquens. Huius exercitus Persas debellauit, tantamq; prædam cū XX. pariter Elephātis detulit, ut humanæ crederet posse sufficere cupiditati. Ad hūc Hilpericus rex Francorū suos Legatos dirigens, multa ab eo ornamenta, aureos etiam singularū librarum suscepit, habentes ab una parte effigiem Imperatoris, & scriptū in circulo Tiberius Cōstātinus perpetuus Augustus, ab alia parte habentes quadrigā & ascensorem, In circuitu scriptū gloria Romanorꝝ. Huius diebus Gregorius diac. cum esset apochrisarius in urbe Cōstantinopolitana, morales libros cōposuit, Euticiumq; eiusdē urbis epm de resurrectiōe errantem, in conspectu Augusti superauit. Pelagius papa Romanam reḡ. ecclesiam, qui absq; iussione principis ordinatus est, eo q̄ Langobardi Romā obsiderent, nec posset quisq; pgredi. Hilpricus rex, descriptiones nouas per consiliū Fredegundis in omni regno suo facit, ut unusquisq; possessor de ppria terra de uno Arpēnæ, unam amphorā uini ad partē regis daret, et de lugere modiū unū, unde populus ualde oppressus uociferabātur ad dñm, Immisit aūt dñs plagā in domo regis, & ipse egrotari cœpit, et duo filij eius mortui sunt. Rex perterritus descriptiones cōbussit, & tributū indulsit. Post hoc cognouit uxorē suam quæ peperit filium, quem appellauit Clotharium. Hic fuit postea rex magnus.

Thesauros duos Tiberius repperit.

Hilpericus Franc[orum]

Aurei singularum librarum.

Gregorius papa.

Pelagius papa.

Lex de uinearū cultoribus. Gallicū est.

Clotarius Chilperici filius Rex Francorum

MAVRICIVS AVG.

Anno dominicæ incar. DXVII. Mauricius regn̄. annos XX. Hūc, Tiberius sētiens sibi diē mortis īminere, una cū cōsilio Sophiæ Augustæ ad imperiū elegit, ornataq; sua filia regalibus ornamētis eā tradidit, & cū ea omne īperiū. Langobardi cū per annos X. sub potestate ducū fuissent, regem super se statuunt Othariū filiū Clephonis, quem etiā ob dignitatē Flauiū appellauerunt. Quo pnomine Longobardorū reges usi sunt, Duces q tunc erāt ob restaurationē regni, oīm substantiarꝝ suarū medietatem regalibus usibus tribuūt, ut esse posset unde rex ipse, siue q ei aderant, per diuersa officia alerentur. Mauricius Imperator Childeberto regi Francorum, quīquaginta milia solidorū p suos legatos direxit, petens, ut Langobardos de Italia exterminaret. Qui cum Francis Italiam intrat, Langobardi munera tribuunt, & pacem cum eo faciunt, Imperator solidos requirit, sed ille suarum uirium potentia fretus, pro hac re nec responsum reddidit. Idem Childebertas bellum aduersus Hispa

Otharius
Autharius aſs.

Flauii Langobardorum regis dicti.

ſus Hiſpanos gerẽs, eorũ acies ſuperauit. Cauſa huius certaminis iſta fuit. Childebertus Ingundem ſororem ſuã Herminigildo Leuigildi Hiſpanorũ regis filio, in coniugium tradiderat, qui Herminigildus prędicatione Leãdri epi Hiſpalenſis, atq; adhortatione ſuæ coniugis, ad Catholicã fidem cõuerſus fuerat, quẽ pater impius, in ipſo ſacrato Paſchali die ſecuri pcuſſit. Ingundis poſt mariti mortẽ, cum in Gallias repedare uellet, à Pyratis tenet, atq; in Siciliam deducitur, ubi & moritur. Filius eius Imperatori eſt trãſmiſſus. Eo tẽpore fuit aquæ diluuium in finibus Venetiarũ, et Liguriæ, ſeu in cæteris regionibus Italiæ, quale poſt Noe tempus creditur nõ fuiſſe. Sed ſecuta eſt ſtatim peſtis Inguinaria, quæ tanta ſtrage populum deuaſtauit, ut de inæſtimabili multitudine pauci remanerẽt. In hac tribulatiõe Gregorius à cunctis generaliter papa electus ẽ, & in Pontificali cathedra ſublimatus. Peridẽ tempus, idẽ Gregorius papa Auguſtinum, & Mellitũ, & Ioannem cũ alijs plurimis monachis timentibus deũ, in Britãniam miſit, eorũq; prædicatiõe ad xpm Anglos conuertit. Racharedus rex Gothorum, frater Herminigildis martyris, per prædicationẽ Leandri epi, ad fidem Catholicã cõuertitur. Gens Anglorum ad xpm conuertitur, Edilbertus rex eorũ baptiſatur. Gregorius papa, libros regulæ paſtoralis, quos in epatus ſui exordio ſcripſerat, libros etiã, quos in expoſitione beati Iob, iam dudũ Conſtantinopolĩ fecerat, ſupradicto Leandro epo mittit, cui etiã pallium ex benedictione ſancti Petri dirigit.

Leander epiſcopus.

Ingundis moritur.

Inguinaria peſtis.

Gregorius papa.

Angli & Gothi ad fidem uerſi.

Mauricius imperator, legationẽ ad Childebertũ regẽ dirigit, mandãs ei, ut qđ prius nõ fecerat, nunc adipleret, ut Langobardos ab Italia remoueret, qui exercitum in Italiã direxit, & cõmiſſa pugna cũ Lãgobardis, Francorũ acies grauiter atritę ſunt. Abrincatis, Paternus eps ciuis Pictauienſis niteſcit. Flauius rex Otharius, Theodelindam Garibaldi Baioariorũ ducis filiam, ĩ cõiugiũ accepit. Childebertus, iterato in Italiã exercitu Francorũ, cum XX. ducibus, ad bellandũ Langobardorum aciem direxit. Qui per tres mẽſes Italiã peruagantes, plurima caſtra depoſuerũt, & innumerabilẽ multitudinem captiuorum inde abduxerunt, Regẽ autem Otharium habere nõ potuerunt, q intra Ticinenſem urbem ſe cõtinunerat exercitus. quia tempus æſtiuũ erat propter incõſueti aeris incõmoditatem, Diſſenteriæ morbo grauiter fatigabatur, & ob id in patriam redire cõpellitur. Taſſilo ſuper Bauariam à Childeberto dux conſtituitur. Otharius rex, ad Guntrãnum regem, patruũ Childeberti legatos miſit, ut per eius nutum, pax inter Childebertum & Otharium firmaret. Erat autẽ iſte rex pacificus, omni bonitate ornatus. Is cum quodã die uenatum in ſiluã iſſet, &, ut ſolet fieri, hac illacq; diſcurrẽtibus ſocijs, ipſe cũ uno fideli ſuo remãſit ſolus, & graui ſõno depreſſus, capite ĩ gremio eius inclinato obdormiuit. De cuius ore paruũ aĩal egreſſũ, tenuem riuulũ, q prope diſcurrebat, tranſire moliebatur. Tunc is in cuius gremio qeſcebat, ſpatam ſuam eduxit, eicq; ex ea pontem fecit, per quem ad aliam tranſiuit partem, et in quoddam montis foramen ingreditur, & poſt paululum reuertitur, & per eandem ſpatam riuulum tranſiens, in os Guntrãni ingreditur, ſtatimque à ſomno excitatus omne retulit ſicut uidit. Is ĩ cuius gremio dormierat, cum rem per ordinem retuliſſet, effoſſus eſt locus, &

Autharius als. Theodelinda.

Otharius.

Ex Guntrani ſõnio reperti theſauri.

inestimabiles sunt reperti thesauri, de quo auro, miræ magnitudinis cœnobium fabricauit, & supra Corpus sancti Marcelli martyris in ciuitate Cyballanis poni fecit. Nec est usquam ullum opus ex auro factum, quod huic ualeat comparari, Nec post multum tempus idem rex, cum thesauros suos ecclesijs ac pauperibus erogasset moritur, & in eadẽ Basilica sepelitur. Regnũ eius Childebertus, & filij eius obtinuerunt. Per idem tempus uenit sanctus presbyter Goar, ex Aquitania, et ĩ territorio Treuerensi, in pago Trigorio super ripam Rheni, & riuulũ qui Vuochara dicitur, Oratorium in honore sanctæ dei genitricis cõstruens, orationibus, eleemosynis & prædicatione. Inibi insistens, plenus uirtutibus in eodem loco quieuit. Circa hæc etiã tempora Hilpricus rex, insidijs suæ coniugis Tradegundis, cũ de uenatione rediret interficitur, & Parisius in Basilica sancti Vincẽtij sepelitur. Clotharius adhuc puer à matre & Landerico, q tunc maior domus erat, in regnũ sublimatur. Audiẽs Childebertus Auũculũ mortuum, regnũ illius occupare nititur, & cum imenso Francorũ & Burgundiorũ iuxta Suessionẽ ciuitatem uenit exercitu, ubi eis Fredegundis cũ Landerico duce occurrit, & pugna commissa, exercitus Childeberti grauiter cæsus fugit. Post idẽ tempus Childebertus moritur, habebat autẽ duos filios, unũ ex concubina nomine Theodebertum, q maior natu erat, Alterum ex Regina nomĩe Theodericũ. Huius regis maior domus fuit Arnulfus. Theodebertus regnũ p̃ris obtinuit, Theodericus regnum Guntrani. Idem Burgũdiã cũ auia sua Brũichilde. Per idẽ tempus bellũ inter Clotharium & Theodericũ oritur super fluuiũ Aroadi, tantaq; cædes de utroq; populo facta est, ut ipse alueus de cadaueribus repletus magis cruorem, quàm aquã fundere uideretur. In prędicto, ut aiũt, certamine, uisus est angelus domini gladiũ euaginatũ tenens super populũ. His temporibus sanctus pater Colũbanus ex hybernia cum beato Gallo, & alijs ꝓbatissimis discipulis uenit in Burgundiã, ibiq; permittente rege Theoderico monasteriũ, quod Luxomniũ dicitur, ædificauit. Exinde à Brunichilde fugatus, Alemaniã ingressus est, ibi sanctum Gallũ discipulum suum reliqt. Ipse uero in Italiam trãsiens monasterium, quod Bouiũ dicitur, ædificauit, ubi & multorũ pater extitit monachorum. Per idem tempus rex Otharius moritur, & Agilulfus dux Taurinatius, accepta Theodelinda regina in cõiugiũm, super Langobardos in regẽ eleuatur, quibus Gregorius papa de pace inter Lãgobardos & Romanos cõseruanda, multa scribit. Prædictæ etiã reginæ quatuor libros, quos de uita sanctorum cõposuit, transmisit. Quem codicem dialogum id est duorum locutionum, quia eum colloquens cũ suo diacono Petro ediderat, appellauit. Per hanc reginam multum utilitatis ecclesia consecuta est. Agilulfus cum Theoderico rege Francorum, perpetuã pacem facit. Cœnobium sancti Benedicti abbatis à Lãgobardis noctu inuaditur, monachi Romã petierunt, secum Codicem sanctæ regulæ, necnon põdus panis, & mensurã uini deferẽtes. Mauricius ĩpator cũ filijs suis Theodosio, Tiberio & Cõstãtino, à Phoca q fuit strator Prisci patricij occidit.

[Margin notes: Ciborium al's. — Caballono uel Cauillonio al's. Cabilone. — Sanctus Goar. — Hilpericus rex Francorum, dolo coniugis interficitur — Landericus dux. — Childebertus morit — Arnulfus maior domus — Aaronna al's. — Maxima clades. — S. Colũbãus & Gallus. — Luxouium al's. — Bobium al's. — Rex Otharius moritur. — Agilulfus rex. — Theodelinda, — Cænobiũ sancti Benedicti iuadunt Lãgobardi. — Mauricius Impe. cũ filiis à Foca occidit.]

Anno dñicæ incar. DXXXVIII. Phocas reg. ãnos VIII. Huius secundo anno Gregorius papa migrauit ad dominũ, cui in pontificatu Sabinianus successit,

[Margin notes: Focas imperator. — Sabinianus papa.]

cessit, quo defuncto Bonifacius papa constituit. Hic obtinuit apud Focã principem, ut sedes Romana caput esset omnium ecclesiarum, quia ecclesia Constantinopolitana primam se omnium ecclesiarum scribebat. Hic mẽses VIII. et dies XX. in Cathedra residens, perrexit ad dominum.

Sedes Romana, hic primũ cepit esse caput Ecclesiæ. Bonifacius.

In cuius loco iterum Bonifacius consecratur. Hic petijt Focam, ut in ueteri fano, quod Pantheon uocabatur, quod à Domitiano Cæsare fuerat constructum, ecclesiam sibi consecrare liceret, quod annuit Imperator. Post hũc Deus dedit, in pontificatu sublimatur. Eleutherius Patricius, & Cubicularius Imperatoris, in Neapoli ciuitate interfecit Ioañ. tyrãnum. Persæ, aduersus rempublicam grauissima bella gerunt, & Hierosolymam intrantes, uexillũ dominicæ Crucis asportant. Anastasius monachus illustre martyrium pertulit. Nam à Persis multa pro Christo perpessus, ad extremum à Cosdroe rege eorum decollatus, cum alijs LXX. In francia inter Theodoricum, & Theodebertum fratres, instigante Brunichilda auia, grauissimum oritur bellum, eo ꝙ Theodebertus non legitimus hæres regni diceretur, qa de pellice erat natus, & apud Tulpiacum castrum sũmis uiribus decertatum. Theodebertus terga uertit, & Coloniam fugit, inde abstractus, & à fratre attonsus, clericus efficitur, & non post multum ab eodem fratre trucidatur, & duo filij eius interficiuntur. Regna quæ prefati regis tenuerunt, in potestatẽ Clotharij transeunt. Brunichildis propter multa maleficia quæ perpetrat iussu Clotharij, equorum indomitorum caudis religata discerpitur. Agilulfus rex Langobardorũ moritur, & Rodoaldus filius eius in regnũ stabilit.

Papa deus dedit.

Theodebertus à fratre trucidatur.

Brunichildis mors digna.

Agilulfus rex Lãgobardorum moritur. Adaloaldus al's.

Anno dominicæ incarnationis DXLVI. Heraclius regnauit annos XXVI. Qui aduersus Persas bellum aggressus, occiso Cosdroe rege eorũ, Persas in d editionem accepit, & lignum sanctæ Crucis Hierosolymã, unde sublatũ fuerat, cum magna ueneratione restituit. Bonifacius quintus, & Honorius Seuerinus, & Ioannes Romanam regunt ecclesiam. Heduinus rex Anglorum predicante Paulino episcopo, ad Christi fidem cum sua gente conuertitur. Honorius papa Scotos in obseruatione pascę errãtes, per epistolam redarguit, similiter & Ioannes successor Seuerini facit. Per idem tẽpus fuit maior domus in palatio Clotharij regis, Arnulfus uir, ut postmodum claruit, Deo amabilis, qui post gloriam seculi, Christi se seruitio subdens, mirabilis in episcopatu extitit, Huic Dagobertus filius Clotharij, in annis puerilibus positus, traditus est à genitore, ut eum secundum suam sapientiam enutriret, eiꝙ tramitẽ Christianę religionis ostenderet. Hinc postquàm ad uirilẽ ętatẽ peruenit, Sandragesillũ ducẽ Aquitaniæ, & per Carũ cõsiliariũ patris, eo quod se quadã cõtumacia despiceret, uerberibus affecit, & barbæ rasione deturpauit. Quod cũ pater cognouisset eũ ad supplicia reqrit. Ille furorem patris timẽs in Basilicã sanctoꝝ Dyonisij & sociorum eius cõfugit, eorũꝙ tutelã supplex exposcit. Quorũ suffragãtibus meritis, à nullo potuit īde extrahi, ꝙusꝙ cõmissũ facinus pater indulgeret. Vnde & illũ potissimũ dilexit locũ Vbi postmodũ ingentia dona cõtulit, & numerosa prædia dedit. Post hæc Dagobertus cũ Pippino duce in Austria regnaturus, à pr̃e dirigit, & sãcti Arnulfi Metẽsis epi consilijs cõmendat. Rodoaldo Lãgobardorum rege mortuo, Rotharius eidem regno præficitur.

Heraclius aug.

Arnolfus Metensiũ episcopus.

Pædagogus.

Dagoberti in Comitẽ Aquitaniæ facius

Heraclionas.aug. Anno dominicæ incarnationis DLXXII. Heraclionas filius Heraclij, cum matre sua Martina, regnauit annos II. Cyrus Alexandriæ, Sergius & Pyrrhus regiæ urbis episcopi, unã operationẽ in Christo diuinitatis, & hũanitatis, & unã uoluntatẽ dogmatisãt, et ob hoc à Theodoro papa, & alijs episcopis condẽnati sunt. Dagobertus filius Clotharij cum Saxonibus dimicans, grauiter ab eis uulneratus, patremq; per legatum uocat in auxilium, qui festinus cũ exercitu uenit, & interfecto eorum duce Bertaldo, ita Saxones armis perdomuit, ut omnis uirilis sexus eiusdem terræ incolas, qui gladij, quod tunc forte gerebat, longitudinem excessisset, perimeret. Circa hæc tempora Sinenandus, & post eum Chilitilla, in Hispania regnauerunt. Horum tẽporibus Synodus bis facta est in urbe Toletana, ubi plurima de fide catholica, & religione xpiana promulgata sunt, & scripto roborata. Sub his etiam regibus Isydorus, Hispalensis ecclesiæ episcopus floruit, nulli modernorum doctorum postponendus, qui multa de fide regulis, ecclesiasticisq; disciplinis disputauit. Post idem tempus coniunx regis, nomine Cæsarea, pro Christi amore, priuato habitu uenit Constantinopolĩ, & post aliquot dies baptisata, ab Augusto de sacro fonte leuata est. Quam uir eius requirens, cũ XL. militaribus uiris pacifice Cõstantinopolim uenit, à quo satis digne susceptus, cum omnibus quos secum adduxerat, baptisatus est, et ab Augusto de fonte leuatur, multisq; muneribus honoratus, accepta cõiuge ad patriã repedauit.

Hæresis.

à Martino al's.

Berthulfo al's.

Saxonũ clades maxima a Francis.

Synodus ĩ Hispania

Isydorus.

Cæsarea regis Persarum coniunx.

LX. millib' uiris al's

Constantius aug. Anno dominicæ incarnationis DLXXV. Constantius filius Heraclij, cum fratre Heracliõe regnauit mẽsibus VI. Pyrrhi successor Paulus, nõ tãtum uesana doctrĩa sicut prędecessores eius, sed et aperta persecutiõe catholicos cruciauit. ob hoc & ipse sicut predecessores eius à sede apostolica dãnatus est.

Paulus patriarcha condemnatur.

Constantinus filius Constantii. Anno dñicæ incarna. DLXXVI. Constãtinus filius Constantij, filij Heraclij regnauit ãnos XXVIII. Hic à supradicto Paulo deceptus, hęreticus efficitur. exposuitq; typum aduersus catholicã fidem, nec unã nec duas uolũtates aut operatiões in Christo definitas esse confitendas, quasi nihil uelle, nec operari, uel credendus potẽs sit deus. Vnde à Martino papa, & CL. episcopis sub anathemate dãnati sũt supra nominati episcopi. Hac de re idẽ Martinus papa in exiliũ mittitur, apud Cersonã, ibiq; moritur. Vbi etiã miraculorũ gloria fulget. Eugenius papa constituitur, quo uita decedente, Vitelliãus ĩ eius loco subrogatur. Rothario Langobardorũ rege mortuo, Grimaldus uir strenuus regnũ obtinuit. Per id tempus Clotharius rex Francorum moritur, & sub Vrbano Parisius in Basilica sancti Vincentij sepelitur. Dagobertus Monarchiam totius Imperij obtinuit, excepto quod fratri suo Heriberto contra Ligerim, & limitem quo tenditur partibus Vuasconiæ, pagum scilicet Tolosanum, Caturcinum, Aganensẽ, Petrogoricum, & Sanctonicum, uel qd' ab his uersus Pyreneos montes excluditur, cõcessit. Grimaldus rex Bertarit uirum potentem persequitur. Quem idem rex in sua fide suspiciens adulatorum, & detrahentium linguis stimulatus, dolo occidere meditatur, sed industria Hunoldi fidelissimi satellitis, per murũ Ticinensẽ depositus fune, ĩ Frãciã ad Dagobertum fugit, mortisq; periculũ euasit. Per id tẽpus Theodorus archiepiscopus, & Adrianus Abbas doctissimus à Vitelliano papa missi sunt in

Martinus papa ĩ exilio moritur.

Dagobertus rex Frãciæ.

Bertarit.

Theodorus monachus Cantuariensis episcopus.

sunt in Britanniã, plurimasq́ ecclesias Anglorum, doctrinæ apostolicæ fruge fœcundarũt, è quibus Theodorus archiepiscopus peccantiũ indicia, quãtis scilicet annis pro uno quoq́ peccato quis penitere debeat, mirabili & discreta consyderatione describit. his diebus Constantinus Augustus Italiam à Langobardorũ manu eripere cupiens, Constantinopolim egressus uenit Athenas, inde mare transgressus Tarentum applicuit, inde Beneuẽtum intrauit, omnesq́ penè ciuitates Longobardorũ per quas uenerat cœpit. Luceriam usq́ ad solum prostrauit. Deinde Beneuentum cũ omni exercitu circũdedit, ubi Romualdus filius Grymaldi se incluserat, Impator accepta obside prædicti Romualdi sorore, soluta obsidiõe, Neapolim proficiscitur. Inde Romã perrexit, cui sexto ab urbe miliario Vitellianus papa cum sacerdotibus & populo Romano occurrit, qui obtulit beato Petro pallium auro textile, & manens apud Romã diebus XII. omnia quæ fuerant antiquitus instituta ex ære in ornamẽtum ciuitatis deposuit, in tantũ, ut etiã basilicam beatæ Mariæ quæ aliquando Pantheon uocabatur, discooperiret, tegulasq́ æreas inde auferret. Post hæc Neapolim reuersus, itinere terreno perrexit ciuitatẽ Regiũ, ingressusq́ Siciliã habitauit Syracusas, mãsit autẽ in Sicilia VI annos. ubi post plurimas & inauditas dep̃dationes in balneo à suis extinctus est. post huius mortẽ Mezẽtius in Sicilia Regnũ arripuit, sed absq́ orientalis exercitus uolũtate, cõtra quẽ Italiæ milites, alij p̱ Histriã, alij p̱ cãpaniã, alij uero à partibus africæ et Sardiniæ uenientes in Syracusas eũ uita priuarũt. Constantinopolim caput falsi impatoris deportatũ est. Hæc audiẽs gens Saracenorũ (quæ iam ægyptũ & Alexandriam peruaserat) subito cum multis nauibus uenientes Siciliam inuadũt, Syracusas ingrediuntur, multamq́ stragem faciunt populorũ, auferentes quoq́ prædam nimiã & omnem illum, quem Constantinus à Roma sumpserat ornatum, in ære et diuersis speciebus, ad Alexandriam reuersi sunt.

Supplicijs al's.

Romuald filius Rex Langobardorũ

al's in littore tyrrheno.
al's Rheginam.
Constantinus interficitur.
Mezentius.
al's Metetius.

Saraceni Aegypt. et Alexandria inuadunt Siciliam

Anno dominicæ incarnati. DCV. Constantinus filius Constantini superioris augusti, regnauit annos XVII. Donus papa apostolicam sedẽ tenet. Quo defuncto Agatho, papa ordinatur. Constantinus Augustus CL. episcopos congregari fecit in urbe Regia inter quos etiam fuerũt Legati sanctæ Romanæ ecclesiæ, missi ab Agathone papa. Ioannes diaconus, & Ioannes Portuensis episcopus, q omnes eãdem hæresim damnarũt, quæ unam operationẽ & uoluntatẽ in domino Iesu Christo asseuerabat. Ea hora tantæ aranearum telæ in medio populi ceciderunt, ut omnes mirarentur, & per hoc significatum est, quod sordes hęreticæ prauitatis depulsæ essent. Et Georgius quidẽ patriarcha Constantinopolitanus correctus est. ceteri uero in sua defensione perseuerantes, anathematis sunt ultione percussi. Recta autem fides et uera hæc est. ut in domino nostro Iesu Christo sicut duæ sunt naturæ, hoc est dei & hominis, sic etiã duæ credãtur esse uoluntates. His temporibus solis eclypsis facta est V. Nõ. Maij. moxq́ subsecuta est grauissima pestis tribus mensibus, Iul. Aug. et Septem. tunc uisibiliter multis apparuit, quia bonus & malus angelus noctu per ciuitatem pergerent, & ex iussu boni angeli malus angelus, qui uidebatur uenabulum manu ferre, quotiens de uenabulo hostium cuiuscũq́ domus percussisset, tot de eadẽ domo sequenti die homines interi-

Constantinus Constantini nepos aug.
Donus papa.

Constantinus aug. fecit concilium

Vera fides duas in Christo uoluntates operationes requirit.
Solis Eclypsis.
Pestis grauissima et duo Genij uisi sunt.

nes interirent. Per id tempus Dagobertus rex Arnulfum auunculum Heriberti fratris sui, propter infidelitatẽ suam interfici iussit, qui ab Amalgario & Arneberto ducibus, & Vuillibaldo patritio ĩterfectus est. post discessum igitur beati Arnulfi, adhuc cõsilio Pippini, qui maior domus dicitur, & Cuniberti põtificis Viscolone, Dagobertus utens, ab ipsis fortiter ammonitus prosperitatis & iustitiæ amore complexus, uniuersarũ sibi gentiũ subditarũ fauoribus extollebatur. Habuit filiũ ex quadam puella nomine Regnidruda, quem frater eius Heribertus Aurelianus ueniens de sacro fonte suscepit. Nãq; dum eundẽ puerũ Amãdus episcopus catecuminum faceret, finita oratione, cum nemo respondisset amen, aperuit dominus os pueri, qui non amplius quã quadraginta dies habebat, & cunctis audientibus respondit amẽ. Vocatus est idẽ puer Sigibertus. Arnulfus episcopus & Romaricus, Abba clari habentur. Eo anno legati regis Dagoberti, Seruatus & Paternus à Constantinopoli regressi sunt, peciјtq; Imperator Dagobertũ, ut omnes Iudæos regni sui secundũ fidem catholicam baptizare præciperet, aut de regno expelleret. Siquidem in syderum signis cognouerat, quod à circuncisis gentibus diuino nutu, eius Imperiũ esset uastandum. Et rex quidẽ summo hæc peregit studio, sed Imperatori nõ de Iudæis, sed de Saracenis fuerat demonstratum. Post hæc Heribertus moritur, relinquẽs filium paruulum nomine Hilpricum, qui etiam paulo post moritur, Regnum ad Dagobertũ transit. Grymaldus rex Lãgobardorũ cũ Dagoberto pacis firmissime fœdus iniјt. Quod cum profugus Bertarius cognouisset, metuẽs Grymaldum, egressus à Gallia ad Britanniam insulã properare disposuit. Interea Grymaldus moritur, cũq; iã Bertarius nauim ingressus, aliquantũ per pelagus nauigasset, uox à litore audita est, reuertatur Bertarius in patriam suam, quia tertius dies est hodie, quod Grymaldus rex mortuus est. Qui statim reuersus regnũ Langobardorum obtinuit, atq; Cunibertũ filium suum consortem regni facit. Agothone papa decedẽte, Leo iunior locum eius obtinuit. Post hunc Benedictus ordinatur, Dagobertus rex cum Sclauis congreditur, eosque superauit, quibus præerat tunc dux nomine Samo. Vuascones etiam rebellãtes ferro compescuit. Huni & Bulgares inter se prælia cõserunt, Huni Bulgares superant, qui deuicti & de Pannonia expulsi, nouem milia cum uxoribus, & liberis regem Dagobertum expetunt, terrã ad manendũ requirunt. Quos rex ad Heimandum & Baioariam recipere præcepit. Dispersosq; per domos omnes una nocte cũ mulieribus & liberis interficere fecit. Circa hæc tpa defuncto Sisebodo rege Hispaniæ, Sisenãdus quidã ex proceribus Dagobertum regẽ expetiјt, ut ei auxilium ferret, quatinus regnũ Hispanię obtinere posset. in huius beneficiј recompensatione missorium aurũ regi promittit, pẽsantem auri pondera L. Rex exercitũ misit cum Habundantio, & Venerãdo ducibus, regnũq; uiribus Francorũ Sisenandus obtinuit. Missoriũ Gotthis contradicentibus, non transmisit. Sed ducenta millia solidorũ, pro missorio regi Dagoberto persoluit. Quod argentum rex sancto Dionysio dedit. Edildrudis regina & uirgo apud Anglos clara habetur. Gens Saracenorum ex Aegypto in Africã cum nimia multitudine pergens, obsessam Carthaginem cœpit, & crudeliter depopulatã ad solum usq; prostrauit.

Anno

Aliј ex Nanthilde uxore genitũ uolũt.

Sigibertus puer in baptismo locutus. Amen.

Iudæos aut baptizãdos aut expellẽdos.

Heribertus frater Dagoberti moritur cum filio.

Betrarit aRs.

Grimaldus moritur.

Hunni Vulgaros superant.

Dagoberti crudelitas in Bulgaros.

Missorium aurum.

Anno dominicæ incarnationis DCXII Iustinianus minor, filius Constantini regnauit annos X. Ioannes, Conon & Sergius Romanam regunt ecclesiam. Chilianus episcopus Vurtzburgensis. Arnnal eius discipulus claret. Iustinianus Africam à Saracenis abstulit, & cum eisdem pacē, terra marique fecit. hic Sergium Pontificem, quia in errorem illius synodi quam Constantinopoli fecerat, fauere & subscribere noluit, misso Zacharia protospatario suo, Constantinopolim deportari iussit, sed militibus repugnantibus, iussa principis perficere non potuit. Adalgisus tyrānus, dux Tridentinæ ciuitatis, adnitentibus Aldone & Grausone Brixianis ciuibus, et alijs multis ex Langobardis, cōtra Cunibertum regem debellat, eumq; de regno expulit, sed resumptis uiribus Cunibertus præfatum tyrannum in prælio interfecit. Dagobertus rex, Mettis ueniens in consilio Pontificum & Procerum, filium suū Sigibertū in regno Austriæ sublimat, eūq; Cuniberto episcopo coloniensis ecclesiæ, & Pippino duci cōmendat. sequenti anno ei filius natus est, cui regnum Neustriacum, atq; Burgundiæ dandū post suū dicessum nominauit. post hæc idem Dagobertus moritur, & in basilica sancti Dionisij sepelitur, fuit aūt prouidus in consilio, cautus in iudicio, strenuus in militari disciplina, largus in eleemosynis, studiosus in cōponēda pacē ecclesiarū, et præcipue deuotus in ditādis sanctorū cœnobijs. q quāuis oīa loca sancta excoluisset, tamen prę cæteris monasteria sanctorum Dionisij, Martini, atq; Mauricij excoluit, & omnia ecclesiastica dignitate nobilitauit. Regnū eius sicut ipse uiuēs diuiserat, filij eius tenuerūt. Ega maior domus cum Nautilda regina, regnū Clodouei administrat. circa hæc tēpora cum in castro Cassino uasta solitudo existeret, uenientes de Celimanicorum uel Aurelianēsium regiōe, Franci uenerabilis patris Benedicti, eiusq; Germanæ Scolasticæ, corpora auferunt, & in suā patriam asportant. Corpus sancti Benedicti in territorio aurelianensi, in monasterio quod uocatur Floriacus, sepultum est. Porrò sanctæ Scolasticæ in partibus Cenomanēsium religiosorū deuotione conditū. rege Cuniberto mortuo, de regno Langobardorum inter principes magna fit controuersia, plurimi interficiuntur, non nulli excęcantur. Mulieres etiam quæ se reginas fore iactauerant, naso & auribus abscisis deturpantur, ad Extremum Heribertus dux Taurinensiū regnum obtinuit.

Iustinianus iū.
S. Chilianus.
Protospatarius.
Alachis al's.
al's Austrasiæ.
Dagobertus morit.
Erckenualdus al's.
S. Benedicti translatio & Scholasticæ.

Anno dominicæ incarnationis DCXXII. Leo Augustalem dignitatē arripiens Iustinianū regno priuauit, eumq; exulem in pōto seruauit, regnumq; Romanorum tribus annis rexit. Sergius papa in sacrario beati petri apostoli, magnam portionem ligni dominicæ crucis reperit, que ex tempore illo ab omni populo in basilica Constantiniana, die exaltationis eius osculatur ac adoratur. in Britanniam Cunibertus Lindisfranensis ecclesiæ episcopus clarus habetur. in gallijs Audoenus Rotomagēsis, Cligisus Nouigensis, Sulpitius Bituriacensis episcopi clari habentur. His etiā temporibus uenerabilis uir Vuillibrordus, cognomento Clemens, de Britānia gentis Anglorum, ob gratiam Euangelij in Galias transiens, à Sergio papa episcopus Frisonum consecratur, atq; in eandem gentem ad prędicandum dirigitur. Tiberius regnauit annos septem. Hic cōtra Leonem insurgens, regnū eius inuasit,

LEO AVG. Iustiniano abiecto.
Tiberius iij. aug.

inuasit, eūq́ toto quo ipse regnauit tēpore, in eadem ciuitate in custodia tenuit. Gisulfus dux, Beneuentū & cāpaniam igne, gladio & captiuitate uastauit. Ioannes Romanam regit ecclesiā, Hic uniuersos captiuos quos Gisulfus cœperat redemit, atq́ Langobardos domum redire fecit, cui successit alius Ioānes. Clodoueus rex, corpus beati Dionysij discooperiēs minus religiose, licet cupide, os bracchij eius fregit & rapuit, cōfestimq́ stupefactus in amentiā incidit, & post duos annos uitā cū regno finiuit. Hoc tēpore Synodus Aquileiæ facta ob imperitiam fidei, quintū uniuersale cōcilium suscipere diffidit. Quæ synodus facta fuerat tēporibus Vigilij papæ, contra Hæreticos qui beatā Mariā solum hominē, nō deū & hominē genuisse affirmabant, in qua synodo catholicæ institutū est. ut Maria semper uirgo θεοτόκος diceretur, quia nō solum hominem, sed uere deum & hominem genuit. Ea ætate claruit Lambertus Tungrensis ecclesiæ episcopus, qui dū regiam domū zelo religionis accensus increpasset, ab iniquissimo Dodone, & alijs uiris de palatio missis, inprouise conclusus intra domū ecclesiæ, in Leodio uico occiditur.

Clodoueus mori. Concilium contra Hæreticos.

Lampertus episcopus occiditur.

Anno domini. incarna. DCCXXXII. Iustinianus secundo cum Tiberio filio regnauit annos VI. hic regnū rursus recipiens, eos qui se expulerant patritios, occidit. Leonē q́q; & Tiberium qui locū eius usurparāt, cœpit. Et in medio circo corā omni populo iugulari præcepit. Gallicinū uero patriarchā Constantinopolitanū erutis oculis Romam misit, Cyrumq́ abbatem, qui eum in ponto exulem aluerat, episcopum in loco gallicini constituit. Sisinnius et Constantinus Romanam regunt ecclesiā, Hunc Constātinum ad se uenire iubens Iustinianus, honorifice suscepit ac remisit, quē prostratus in terra, pro suis peccatis ītercedere rogās, cūcta ecclesiæ priuilegia renouauit. Qui cum exercitū in pontum mitteret ad comprehedum Philippicum, quem ibi relegauerat, multum eum idem papa prohibuit, sed tamē inhibere non potuit. Exercitus qui missus contra Philippicum fuerat, ad partem eius secontulit, & eum imperatorem facit qui Constantinopolim contra iustinianum ueniens, cum eo ab urbe miliario duodecimo pugnauit, & eum occidit, regnūq́ adeptus est. Imperauit autem, ut præmisimus, hac secunda uice VI. annos, quem Leo in expulsione ipsius, naribus detrūcauit. Qui post iterum assumpto imperio, quoties defluentem guttā rheumatis manu detersit, penè toties aliquem ex his, qui contra eum fuerant, iugulari præcepit. Dum hæc in oriente agūtur, Ansprandus qui apud Baioariam IX. exulauerat annos, cum Baioarijs italiam uenit, pugnauitq́ cum Ariberto rege, qui dum in Franciam fugere uellet, Ticinum fluuium ingressus, cum equo transnatare conatus est, sed quia auro grauatus erat, aquis suffocatus extinctus est. Ansprandus regnum obtinuit III. tantūmodo menses. Post cuius interitum Luitprandus filius eius in regali cōstituit solio. Apud Francorū quoq; gente Pippino uita exempto, eius filius Carolus in principatu successit. Licet p multa bella & certamina de manu Raginfridi, eundem principatum sustulit. Nam cum in custodia teneretur, diuino nutu ereptus aufugit, ac primum contra Raginfridum, cum paucis bis terq; certamen inijt, ad extremū eum apud Vinciacū magno certamine superauit, Cui tamen unā ut ferunt, hoc est Andaga-

Iustinianus secundo Imperium occupat.
Leo Imperator occiditur.

Philippicus fit aug. occiso Iustini. secū.
Iustinianus naribus detruncatus a Leone.
Ansprandus rex Lango.

Carolus rex Fran.

est, Andaganãsem ciuitatem ad habitandum concessit, cunctam uero Francorum gentem ipse gubernandam suscepit.

Anno Domi. incar. DCXLVIII. Philippicus regnauit annũ unum, & menses VI. hic postquam imperiali dignitate confirmatus est, Cyro de pontificatu abiecto, ad gubernandum monasterium suum, in pontũ redire cœpit. Hic Cõstantino papę literas praui dogmatis direxit, quas ille respuit, statuitq́ populus Romanus, ne hæretici imperatoris nomẽ, aut chartas aut figuram solitas susciperent. Contra hunc Anastasius qui & Arthemius dictus est, insurgens eum regno expulit, oculisq́ priuauit. PHILIPPICVS. AVG.

Anno do. incarnatio. DCL. Anastasius regnauit annos III. Hic literas Constãtino papæ per Scholasticũ patricium, & Exarcham italiæ direxit, quibus se fautorem catholicæ fidei & concilij prædicatorem esse declarauit. Defuncto Gisulfo duce Beneuentano, Romaldus filius eius locum eius obtinuit. Circa hæc tempora Petronax ciuis Brixianæ urbis, diuino amore compũctus, castrum Cassinũ petijt, & monasteriũ sancti Benedicti quod iam tunc. C & X. annos destructum manebat, reędificatũ multorumq́ monachorũ pater ibi extitit. Gregorius papa constituitur, hic Bonifacium ex Britannia ortũ, episcopum ordinauit, & per eum in Germaniam uerbũ salutis prædicauit, & gentem illam sedentẽ in tenebris euangelica luce illustrauit. ANASTASIVS. Al's Arthemius cæs. Petronax. Germani ad fidem uersi.

Carolus princeps contra Ratbodũ Regem Frisonum, multa certamina confert. Qui tyrannus diuino nutu percutitur anno præfati principis IIII. regni sui. pugnauit idem Carolus aduersum Saxones, eosq́ uicit. Rappotum al's.

Anastasius Imperator classem in Alexandriam contra Saracenos direxit, Exercitus de medio itinere reuersus. Theodosium imperatorem elegit, atq́ coactum in solio imperij confirmauit. Qui Theodosius apud Micenas ciuitatem Anastasiũ graui prælio uicit, septẽ millia de exercitu ceciderunt. Datoq́ sibi sacramento, eum clericum fieri, & presbyterum fecit ordinari. THEODOSIVS III. imperator a militibus coactus. Niceam al's.

Anno domini. incarna. DLIIII. Theodosius regnauit annum unum, hic postquam regnum accepit, mox in Regia urbe imaginem illã, in qua sancta synodus erat depicta, et à Philippo erat deiecta, pristino in loco erexit. His diebus ita Tyberis fluuius inũdauit, ut ultra alueũ suum egressus, multa Romanæ fecerit exitia ciuitati, ita ut in uia lata ad unã & semis staturam excresceret, atq́ à porta sancti Petri usq́ ad pontem Miluiũ, aquæ se descendentes coniungerent. Tyberis inundatio.

Anno dominicæ incarna. DCLV. Leo regnat annos IX. his temporibus Saracenorũ gens cum inmenso exercitu ueniens, Constantinopolim circundedit, ac per continuũ triennium obsedit, donec ciuibus multa instantia ad deum clamantibus, plurimi eorum famę, frigore, bello, pestilentiaq́ perirent, ac sic partes obsidionis abscederent. Eorũ maxima multitudo tempestate in mare perijt, intra Constantinopolim uero tempore obsidionis CCC. millia hominũ pestilentia & famæ interiere. Luitprandus rex ossa sancti Augustini episcopi à Sardinia transtulit, & in urbẽ Ticinensem cũ debito honore sepeliuit. LEO III AVG. Constantinopolis obsessa a Saracenis. S. Augustini translatio.

ſepeliuit. idem rex Rauennam obſedit, claſſem inuaſit atq; deſtruxit. Carolus prĩceps X. anno regni ſui cum Baioarijs pugnauit, eoſq; uicit. Idem rex quītodecimo anno regni ſui Alemanniã ingreſſus, cõtra Lantfridũ dimicauit, & ſibi eãdem gẽtem ſubiecit. Sextodecimo anno regni ſui Vaſconiam ingreſſus, Eudonem ducem Aquitaniæ bello perterruit. XVII anno Saraceni ex Hiſpania cum uxoribus & paruulis uenientes, Aquitaniã Galliæ prouinciam quaſi in ea habitaturi intrant, Carolus quidem ut dictum eſt cum Eudone Aquitaniæ Principe tunc diſcordiam habebat, qui tamen in unũ ſe coniungentes, contra eoſdem Saracenos pari conſilio dimicarunt. Nã irruentes Franci ſup eos, CCCLXXV. millia ex eis interfecerũt. Eudo quoq; ſuper eorũ caſtra irruens, pari modo multos interficiẽs, omnia deuaſtauit. Mille tm̃ Quingẽti ceciderũt ex Frãcis, ut in epiſtola ab Eudone miſſa Gregorio papæ de eadem uictoria cõtinetur. Ea tempeſtate Leo Imperator ſanctorum imagines depoſitas incendit, Romanoq; pontifici Gregorio ſimiliter facere, ſi ſuam uellet habere gratiam, mandauit. Sed Põtifex hoc facere contempſit. Omnes quoq; Rauennæ exercitus uel Venetiarum, talibus iuſſis uno aĩo reſtiterũt, & niſi Pontifex eos prohibuiſſet, alium Ipatorẽ ſup ſe cõſtituiſſent. Per id tẽpus Luitprandus rex, caſtra Aemiliæ, Foromanũ & Pẽtapolim Auximiũq; ĩuaſit, ſed poſt aliqs dies Romano pontifice elaborãte Romanis reddita ſunt. Leo auguſtus ad peiora progreſſus eſt, ita ut cõpelleret omnes Cõſtantinopolim habitantes, tam ui quã blandimentis ſanctorum imagines deponere, & quaſcunq; inuenire potuit, in media ciuitate concremauit. Et quia pleriq; ex populo tale ſcelus fieri prohibebant, aliquãti ex eis capite truncati, alij parte corporis mutilati ſunt, cuius errori Germanus patriarcha non conſentiens, à propria ſede depulſus eſt, & eius in loco Anaſtaſius presbyter ordinatur. Circa hæc tempora Carolus princeps Pippinum filium ſuũ ad Luitprandum regem direxit, ut eius iuxta morem Capillum incideret, qui eius Cæſariẽ incidens, ei pater effectus eſt, multiſq; eũ ditauit regijs muneribus, & genitori remiſit.

Imagines ſanctorũ incenſæ.

Sanctorũ imagines incenſæ iterum.

Carolus XVII. anno regni ſui cũ exercitu in Vueſtrachiã uenit, eamq; ſuæ ditioni ſubiecit. anno XX. regni ſui, iterum cum ualida manu Vuaſconiam ingreſſus eſt, et Eudonem regno ſimul & uita priuauit, ſequenti anno contra filios eiuſdem Eudonis dimicauit.

Anno XXII regni ſui, Saracenorũ exercitus rurſum in Gallias introiens, multam deuaſtationem fecit, cõtra quos Carolus nõ longe à Narbona bellum cõmittens, eos ſicut & prius maxima cęde proſtrauit.

Anno XXIIII. regni ſui, iterato Sarraceni Gallorũ fines ingreſſi, uſq; ad prouinciam uenerunt, & capta Arelate, omnia circunquaq; demoliti ſunt. tunc Carolus ad Luitprandum regem mittens, auxilium contra Sarracenos expoſcit, qui nihil moratus cum omni Langobardorum exercitu in eius adiutorium properauit, quo cõperto gens Saracenorũ mox ab illis regionibus aufugit

Carolus moritur.

Anno XXVI. regni ſui, Carolus bellicoſiſſimus & uictorioſiſſimus princeps Francorum moritur. fiunt igitur ni fallor, anni ab incarnatione domini cõ

putati à

putati à quadragesimo secundo anno Imperij Octauiani, usq; ad ultimũ Leonis Augusti annum, qui temporibus Caroli principis regnasse cognoscitur. DCCXVIII. Menses III. Dies II.

Discernamus etiam si placet eosdem annos domini, per tempora pontificum Romanorum, & uideamus quomodo sibi tempora principũ, & præsulum adinuicem comparata, respondeant.

Discordant in supputatione temporũ historici.

Beatus Petrus Apostolus Romæ in episcopali Cathedra sedit annos XXV. Menses II. Dies II.

Linus sedit	Annos	XI.	Men.	III.	Dies	XIII.
Cletus sedit	Annos	XII.	Men.	I.	Dies	XI.
Clemens sedit	Annos	IX.	Men.	II.	Di.	X.
Anacletus sedit	Annos	IX.	Men.	II.	Dies	X.
Euchariſtius se.	Annos	IX.	Men.	X.	Dies	X.
Alexander sedit	Annos	X.	Men.	VII.	Di.	I.
Sixtus se.	Annos	X.	Men.	II.	Di.	I.
Thelophorus se.	Annos	XI.	Men.	III.	Dies	XXI.
Iginus sedit	Annos	IIII.	Men.	III.	Di.	III.
Pius sedit	Annos	XIX.	Men.	IIII.	Di.	III.
Anicetus sedit	Annos	XI.	Men.	IIII.	Dies	III.
Sother sedit	Annos	IX.	Men.	VI.	Dies	III.
Eleutherius sedit	Annos	XV.	Men.	III.	Dies	II.
Victor se.	Annos	X.	Men.	II.	Dies	X.
Zepherinus se.	Annos	VIII.	Men.	VI.	Dies	X.
Calixtus sedit	Annos	VI.	Men.	II.	Dies	X.
Vrbanus sedit	Annos	IIII.	Men.	X.	Dies	XIII.
Pontianus sedit	Annos	IX.	Men.	V.	Dies	II.
Antherus sedit	Annos	XII.	Men.	I.	Dies	XII.
Fabianus se.	Annos	XIIII.	Men.	XI.	Dies	XI.
Cornelius sedit	Annos	II.	Men.	II.	Dies	II.
Lucius sedit	Annos	III.	Men.	III.	Dies	III.
Stephanus sedit	Annos	VII.	Men.	V.	Dies.	II.
Sixtus sedit	Annum	I.	Men.	X.	Dies	XXIII.
Dionysius se.	Annos	VI.	Men.	II.	Dies	IIII.
Felix sedit	Annos	IIII.	Men.	III.	Dies	XXV.
Eutichianus se.	Annum	I.	Men.	I.	Di.	I.
Gaius sedit	Annos	XI.	Men.	IIII.	Dies	XII.
Marcellinus se.	Annos	IX.	Men.	IIII.	Dies	XXV.
Marcellus sedit	Annos	V.	Men.	VII.	Dies	XXII.
Eusebius sedit	Annos	VI.	Men.	I.	Dies	III.
Melchiades se.	Annos	IIII.	Men.	o.	Di.	o.
Siluester sedit	Annos	XXIIII.	Men.	X.	Dies	X.
Marcus sedit	Annos	II.	Men.	VIII.	Dies	XX.
Iulius sedit	Annos	XV.	Men.	II.	Dies	VI.
Liberius se.	Annos	VI.	Men.	III.	Dies	IIII.

C Felix

Felix ſedit	Annum	I.	Men.	III.	Dies	II.
Damaſus ſe.	Annos	XVIII.	Men.	III.	Dies	XII.
Siricius ſedit	Annos	XV.	Men.	o.	Di.	o.
Anaſtaſius ſedit	Annos	III.	Men.	o.	Dies	X.
Innocentius ſe.	An.	XV.	Men.	II.	Dies	XXI.
Zoſimus ſedit	An.	I.	Men.	III.	Di.	XI.
Bonifacius ſe.	An.	III.	Men.	VIII.	Dies	VII.
Celeſtinus ſe.	An.	VIII.	Men.	X.	Dies	XVII.
Sixtus ſe.	Annos	VIII.	Men.	o.	Di.	XIX.
Leo ſedit	Annos	XXI.	Men.	I.	Dies	III.
Hilarius ſedit	Annos	VI.	Men.	III.	Di.	X.
Simplicius ſe.	Annos	XV.	Men.	I.	Di.	VII.
Felix ſedit	Annos	VIII.	Men.	XI	Dies	XVIII
Gelaſius ſedit	An.	IIII.	Men.	VIII.	Dies.	XVIII.
Anaſtaſius ſe.	Annos	I.	Men.	XI.	Dies	XXIIII.
Symachus ſe.	Annos	XV.	Menſes	VII.	Di.	XXVII.
Hormiſda ſe.	Annos	IX.	Men.	o.	Di.	XVII.
Ioannes ſe.	Annos	II.	Men.	IX.	Di.	XVI.
Felix ſedit	Annos	IIII.	Men.	II.	Dies	XIIII.
Bonifacius ſedit	Annos	II.	Men.	o.	Di.	XXVI.
Agapitus ſe.	An.	I.	Men.	XI.	Dies	XVIIII.
Siluerius ſe.	An.	I.	Men.	V.	Di.	XI.
Vigilius ſe.	Annos	XVIII.	Men.	VI.	Di.	XXVI.
Pelagius ſe.	Annos	XI.	Men.	X.	Dies	XVIII.
Ioannes ſedit	Annos	XII.	Men.	XI.	Dies	XXVI.
Benedictus ſe.	An.	IIII.	Men.	I.	Di.	XXVIII.
Pelagius ſe.	Annos	X.	Men.	II.	Dies	X.
Gregorius ſe.	Annos	XIII.	Men.	VII.	Dies	X.
Sabinianus ſe.	An.	I.	Men.	V.	Dies	IX.
Bonifacius ſe.	Annos	VIII.	Men.	o.	Dies	XXII.
Honorius ſe.	Annos	XII.	Men.	XI.	Dies	XIII.
Seuerinus ſe.	An.	o.	Men.	II.	Dies	IIII.
Ioannes ſe.	An.	I.	Men.	IX.	Dies	XVIII.
Theodorus ſe.	Annos	VI.	Men.	V.	Dies	XVIII.
Martinus ſe.	An.	I.	Men.	I.	Dies	XXVI.
Eugenius ſe.	An.	I.	Men.	VIII.	Dies	XXIIII.
Vitellianns ſe.	An.	VI	Men.	o.	Di.	o.
Adeodarus ſe.	Annos	IIII.	Menſes	II.	Dies	V.
Donus ſedit	An.	I.	Men.	V.	Dies	X.
Agatho ſedit	An.	II.	Men.	VI.	Dies	IIII.
Leo ſedit	An.	I.	Men.	X.	Dies	XXII.
Benedictus ſe.	An.	o.	Men.	X.	Dies	XII.
Ioannes ſe.	An.	I.	Men.	o.	Di.	IX.
Conon ſe.	An.	o.	Men.	XI.	Dies	o.
Sergius ſedit	Annos	XIIII.	Men.	VIII.	Dies	XXIII.

Ioannes

Ioannes sedit	Annos	III.	Men.	II.	Dies	XII.
Ioannes sedit	Annos	II.	Men.	VI.	Di.	o.
Sisinius sedit	An.	o.	Men.	o.	Di.	XV.
Constantinus se.	An.	VII.	Men.	IX.	Dies	XI.
Gregorius sedit	Annos	XVI.	Men.	IX.	Di.	XXV.
Gregorius se.	Annos	X.	Men.	IX.	Dies	XI.
Zacharias sedit	Annos	X.	Men.	III.	Di.	XIIII.

Fit ergo, ut arbitramur, summa horũ à temporibus beati Petri apostoli, usq; ad Zachariam papam, qui principio regni Pippini Romanã gubernat ecclesiã. An. DCCCIII. Menses VIII. Dies XXVI. Quibus si addamus quindecim An. Octauiani. XXIII Tiberij. III Caij. similiter III Claudij, quia IIII. Claudij anno Petrus Apostolus Romam uenit, & ipse iam annus in pontificatu eius computatur, colliguntur anni DCCXLVII. supercrescunt itaq; anni pontificum, annos principum Romanorum XXIX annos. Quid horũ potius sequendum sit, prudens lector uideat. Illud tamen pro certo scimus quod nec Augustorum, nec Antistitũ numerus annorũ cyclis Dionysij cõcordat, siquidẽ in alio plus, in alio minus inuenitur. Nam secundũ Dionysium Anno dominicæ incarnatio. DCCXLI. Carolus princeps moritur, & Pippinus suscepit principatum, potest autẽ fieri ut uicio scriptoris numerus sit deprauatus annorũ. Hæc iccirco ab ipso incarnationis domini anno exordiũ capientes, usq; huc prædiximus. ut quia sequens libellus à nostra paruitate æditus, per eiusdem incarnationis dominicæ annos tempora principum & gesta declarat. iste nihilominus quo tempore, quo loco, uel quid sub uno quoq; principe actũ sit, summatim demonstrat. Triumphos quoq; sanctorũ Martyrium, confessorum, quibus in locis, uel sub quibus regibus coronã glori æ perceperũt, nominatim aperiet. Igiť ubi iste finiť, ille cõsequenter initiũ capiat, & ubi ille incipit, iste finẽ sortiať. Primi Libri Finis.

S. Petrus quando uenerit Romam.

Ex Eutropio et Paulo Vuarnefrido fere omnia sumpsit & in primum congessit librum.

CHRONICORVM REGINONIS DE ORIGINE GENTIS ET REGVM FRANCORVM LIBER SECVNDVS.

Caroli Martelli mors.

Anno domini. incarna. DCCXLI. Carolus filius Pippini, maior domus, & bellicosissimus dux Francorum defunctus est.

Anno domi. incar. DCCXLII. Carolomanus & Pippinus filij eius, duxerunt exercitum cõtra Hunoldum ducẽ Aquitanorum, et cœperunt castrũ quod uocať Lucas, & in eodem itinere diuiserunt regnũ Francorũ inter se, in loco qui dicitur uicus Pictauis. post hæc Carolomanus eodem anno Alemaniam cum exercitu uastauit.

Hunoldus Aquitaniæ dux

Pictauis

Lucas castrum

Anno do. incar. DCCXLIII. Carolomanus & Pippinus cõtra Odilonẽ ducẽ Baioariorũ duxerũt exercitũ, & inierunt pugnã, & uictores effecti. Carolomanus absq; fratre in Saxoniã prexit, et cepit castrũ qď diciť Ochsenbrug

Ochsenbrug

 per placitum

per placitũ & pacis conditionem, & Theodericũ Saxonẽ obsidem accepit qui sacramentis datis, in patriã dimissus est redire, sed post habito sacramento fefellit.

Bellum Frãcorum in Saxones.

Anno dominicæ incar. D C CXL IIII. iterum Carolomanus & Pippinus Saxoniã cum exercitu ingressus, & rursus captus est supradictus Theodericus.

Carolomanus factus monachus.

Anno dominicæ incarna. D C CXL V. Carolomanus cõfessus est suo Germano Pippino, quod mente disposuisset mundum relinquere, & pro amore dei regnum terrenum deserere, ut in futura uita centuplicatam reciperet possessionem. Et in hoc anno nullam fecerunt expeditionem, sed præparauit se Carolomanus ad id, quod decreuerat. Et Pippinus ut Germanum suum ad locum honorifice cum muneribus, & debita munificẽtia prosequeretur. Carolomanus rex Romam pergẽs, & in monachali habitu uitam finiuit.

Soracte al's.

Anno dominicæ incarnatio. D C CXLVI. Carolomanus Romã perrexit, ibiq; se totondit, & in Sarapte monte monasterium ædificauit, in honore sancti Syluestri, ibiq; aliquod tempus moram faciens, exinde ad sanctum Benedictum in Cassinum usq; peruenit, & ibi monachus effectus est. Fertur autem de sancto uiro exemplũ memorabile. Cum adhuc Romæ positus in monasterio quod sibi ædificauerat, ab omnibus propter regiã nobilitatẽ, & quod maius est, propter contemptum regni terreni, & gloriã præsentis seculi, ueneraretur, & laudibus extolleretur, timens uir deo plenus fauorem laudis humanæ, qui tanta pro Christo reliquerat, fugã magis arripere disposuit, quã uanæ gloriæ subiacere. Et hoc tantũmodo uno fido socio confessus est, quẽ ab infantia in oĩbus fidelẽ probauerat, cum eo noctu omnibus aufugit inscijs, & ad Cassinũ montem usq; peruenit, nihil secum portãs ex omnibus bonis quæ corpori erant necessaria. nudus Christũ secutus est. Et iuxta morem portam monasterij pulsans, colloquiũ patris monasterij expetijt, in cuius præsentiã cum uenisset mox in terrã corruit, se homicidam esse, se reum omnium criminum protestans, misericordiam exposcit, pœnitentiæ locũ exquirit, pater cum hominẽ peregrinum esse cognouisset, interrogat cuius patriæ aut gentis esset, at ille confessus est se Francium esse, et ex Francia per talia scelera migrasse, exilium libenter ferre paratũ, tantum ut patriã cœlestem non amitteret. Spiritualis pater eius precibus annuẽs præcepit eum in cella nouitiorũ recipi, una cũ suo collega, probari secundum quod regula iubet, & tanto arctius quanto barbaræ & ignotæ gẽtis homo erat, implens illud apostolicũ, Probate spiritus si ex deo sunt. Itaq; probatus in omni pacientia, sociatus est cõgregatiõi una cũ collega. post emẽsum anni circulũ professus stabilitatem, conuersationem, morũ obedientiã secundũ regulam sancti Benedicti, cœpit autẽ inreprehensibiliter inter fratres conuersari, omnibus uirtutibus pollens. Accidit autem ut iuxta quod mos est, ad coquinæ officium Ebdomadarius deputaretur, quod cum libenter quidem faceret, sed in multis ignoranter offenderet. Coquus uino exæstuans ei alapam dedit dicens, Ita te fratribus deseruire oportet, cui ille nil motus, placido uultu respondit, Indulgeat tibi dominus frater, & Carolomanus. Neq; em̃ cuiq; nomẽ suũ prodiderat, ne ex uocabulo agnosceret. Rursũs in quibusdã ci

Ad Cassinum montem uenit Carolo.

Probate Spiritus si ex Deo sunt.

A coquo percussus Caroloman.

barijs admi-

bariis administrandis errasset, à coquo percussus est, cui eadẽ quæ supra imprecatus est. Et cũ tertio à coco crudeliter cæderetur, indignatus ille Comes indiuiduus suæ peregrinationis, quod tantus uir à tam uili persona tã contumeliose afficeretur, iam ferre non ualens, arripuit pilum unde panis in holera fratrum mittendus conterebatur, & eum omni annisu percussit dicens. Nec tibi deus parcat serue nequam, nec Carolomanus indulgeat. Fratres hoc audito ualde cõmoti sunt, quod homo alienigena, & pro misericordia receptus, talia facere præsumpsisset. Protinus ergo custodiæ mancipatur, ut die sequenti talis præsumptio acrius uindicaretur. In crastinum productus de custodia in medio conuentu sistitur. percunctatus cur manus extendere in fratrem ministrum ausus fuisset. Respondit, quia inquit, uidi seruum nequiorem omnibus, uirum meliorem & nobiliorem omnium quos in terra conuersari scio, non solum uerbis dehonestari, sed etiam plagis affici. furore nimio exagitati quod eum, qui peregrinus uenerat, cæteris prætulisset, Interrogant quis esset ille, qui bonitate & nobilitate omnes anteiret, cur saltem patrem monasterij non excepisset, ille necessitate compulsus celare nõ ualens, quod deus iã manifestari uolebat, ait iste, est Carolomanus quondam Rex Frãcorum, qui pro Christi amore regnum & gloriam mundi dereliquit, qui de tanta excellentia ita se humiliauit, ut modo à uilissimis personis non solum contumelijs afficitur, uerum etiam uerberibus affligatur. quo audito tremefacti à sedibus surgũt, pedibus eius se prosternunt, ueniã postulãt de contemptu, ignorantiã profitentur, ille contra in terram prouolutus, cum lachrymis negare cepit, hæc non esse uera, nõ se esse Carolomanum, sed hominem peccatorem & homicidam, collegam sine timore perterritum, propter cõmissum piaculum hæc excogitasse. Quid plura? cognitus ab omnibus cum magna reuerentia est obseruatus. Hæc nõ passi sumus præterire, Nunc ad Chronica reuertamur.

Anno dominicæ incarnationis DCCXLII. Gripho fugit in Saxoniam, & Pippinus iter faciens per Thuringiam, in Saxoniam introiuit usq; ad fluuium Mussaham, in uico qui dicit̃ Schahaningi, et Gripho collecta manu, una cũ Saxonibus super fluuiũ Obaccrũ sedit, qui dicitur Orhemum. Strahungo al's.

Anno dominicæ incarnationis DCCXLIII. Gripho de Saxonia egressus, in Baioariã peruenit, ipsumq; ducatũ sibi subiugauit. Giltrudem cum Thassilone cœpit, & suæ ditioni subiecit. Suigder in solatium supradicti Griphonis. Hec audiens Pippinus cum exercitu illuc uenit, omnesq; supra nominatos sibi subiugauit, Griphonem & lantfridum secum duxit in Franciam, Thassilonem ducẽ Baioariorũ cõstituit. Griphonem in partibus Neustriæ misit, & ei XII. comitatus dedit, inde iterum Gripho fugiens Vasconiam petijt, & ad Vuipharium ducẽ Aquitanorum peruenit. Gayfirum al's.

Anno dominicæ incarnationis DCCXLIX. Burchardus Vurtzburgensis ecclesiæ episcopus, & Floradus capellanus missi sunt Romam ad Zachariam papam, ut interrogarent de regibus in Francia, q illis tporibus nõ hñtes regiã potestatẽ, reges tamen uocabãtur, si bene essent reges. Et præfatus papa Bituric. ñ eccle. Archiepus al's. Furadus al's.

mandauit Pippino, melius sibi uideri illum regem uocari qui potestatē haberet, quā illum qui sine regali potestate manebat, & ne perturbaretur Christianitatis ordo, per auctoritatē apostolicam iussit Pippinum regem creari, & sanctæ unctionis oleo inungi.

Pippinus rex Franciæ factus.

Hildericus Rex Francorum in monasterium detrusus.

Anno dominicæ incarnationis DCCL. Pippinus secundum morem Francorum electus in regem, & unctus per manū sanctæ memoriæ Bonifacij Mogontiaceñ urbis archiepiscopi, & eleuatus est à Francis in regno, in Suessionis ciuitate, Hildericus uero, qui falso rex uocabatur attonsus est, & in monasterium missus.

Hildegarius episcopus occisus

Gripho occiditur.

Stephanus Pipinum in Regno confirmat

Anno dominicæ incarnatio. DCCLI. Pippinus rex in Saxoniam iter fecit, & Hildegarius episcopus occisus est à Saxonibus in castro quod dicitur Nigberg, & tamen Pippinus rex uictor extitit, & peruenit usq; ad locū qui dicitur Rimiæ, & reuersus est in Franciam, ubi ei nuntiatum est, quod Gripho qui in Vasconiā fugerat, Germanus eius occisus est. Stephanus papa eodem anno in Franciam uenit, solatium & adiutorium quærēs pro Iusticijs sancti Petri, uenit aūt & Carolomanus monachus, & Germanus supradicti regis per iussionem Abbatis sui in Franciam, quasi ad cōturbandam petitionem apostolicam. Hoc anno natiuitatis domini, in Theodonis uilla pasca in Carasiaco Dominus Rex celebrauit.

Nigberg

Rimia

Theodonis uilla

Carolus & Carolomannus uncti a Pontifice

S. Bonifacius in Frisia occubuit.

Vuolfridus

Anno domini. incarna. DCCLII. Supradictus Stephanus papa, confirmauit Pippinū sancta unctione in regem, & cum eo unxit duos filios eius Carolū & Carolomanū ad regiā dignitatē. Eodem anno sanctus Bonifacius archiepiscopus annūtians dei uerbū, in Frisia à Paganis interfectus, martyr Christi occubuit, Vuolfridus in Italia clarescit.

Haistulf Langobardorum Rex

Thermopylæ. In angustijs alpium occurrebat.

Francorum cum Langobardis conflictus

Anno domini. incar. DCCLIII. Pippinus rex, per apostolicā inuitationē Italiam ingressus est, Iustitiā Petri apostoli quærēs. Haistulfus rex Langobardorum supradictam iustitiam cōtradicendo, Termopylas id est clausuras Langobardorum petijt, & obuiam Pippino regi et Francis uenit, & commisso prælio domino auxiliante, & beato Petro intercedente, Pippinus cū Frācis uictor extitit. Eodem anno Stephanus papa reductus est ad suam sedem, per missos regis Pippini. Floradū & alijs plurimis, incluso uero Aistulpho rege in Papia ciuitate necessitate deductus, iustitiam sancti Petri pollicitus est faciendā, Ex hac promissione rex Pippinus obsides XL. recepit, & cum sacramento firmata reuersus est in Franciam. Nec superfluum iudicauimus si epistolam eiusdem papæ Stephani, hac de causa scriptam, huic operi inseramus, continet enim hunc modum, Stephanus episcopus seruus seruorum dei. Sicut nemo se debet iactare de suis meritis, sic non debētopera dei que in illo per suos sanctos fiunt, sine suis meritis sileri sed prædicari, quia sicut angelus admonet Thobiā, uñ ego pro oppressiōe sanctæ ecclīæ à rege atrocissimo et blasphemo & nec dicēdo Haistolpho ad optimū & sctī Petri fidelē dominū Pippinū Christianissimū regē in Franciā uenit, ubi egrotauit usq; ad mortē, et mansit aliquot tēpus apud pagū Parisiacū in uenerabili monasterio

Nobile figmentum literarū papalium

Incidit in morbum propter amissa bona. et luxuria Romana priuatus.

nasterio sancti martyris Dionysij, quem cum iam medici desperarent, fui, si cut in oratione, in ecclesia eiusdem beati martyris subtus campanas, & uidi ante altare dominum Petrum, & magistrū gentium dominum Paulum, & tota mente illos recognoui de illorum surcarijs, & tūc beatū dominū Dionysium ad dextram domini Petri subtilē & lōgiorem, dixitq; bonus pastor dominus Petrus, hic frater noster postulat sanitatem, et dixit beatus Paulus modo sanabitur, & appropinquans misit manū suā ad pectus domini Dionysij amicabiliter, respexitq; ad dominū Petrum, et dixit dñs Petrus ad dominum Dionysiū hilariter, Tua gratia est sanitas eius, Et statim beatus Dionysius thuribulum incensi, & palmā in manu tenens cū pbro & diacono, q in parte stabāt, uenit ad me & dixit, Pax tecū fr, noli timere nō morieris donec ad fidē tuā psp̄ere reuertaris, Surge sanus, & hoc altare ī honore dei & apostolorum Petri & Pauli quos uides dedica, missas gratiarū agens, moxq; factus sanus sum, & uolebā implere quod mihi præceptum erat, & dicebant qui ibi aderant, quod dementabam, Quaproter retuli illis & regi, suisq; omnibus ex ordine quæ uideram, & quomodo sanatus fuerim, & impleui quæ uisa sunt mihi omnia. Gesta sunt autē hæc anno ab incarna. dñi DCCLIIII. V. Id' Aug. Quo Christi roboratus uirtute, inter celebrationem consecratiōis præfati altaris, & oblationem sacrificij, unxit in reges Francorum Regem Pippinum, & duos filios eius Carolum & Carolomanū. Sed & Bertradam coniugem ipsius regis, indutam Cycladibus regijs, & gratia spiritussancti septiformis consignauit in dei nomine, atq; Frācorum Proceres apostolica benedictione sanctificans, auctoritate sancti Petri sibi à Christo tradita obligauit, & obtestatus est, ut nunquàm de altera stirpe per succedentium tēporū curricula, ipsi uel quiq; ex eorum pgenie orti, regem super se presumant aliquo modo constituere, nisi de eorum progenie, quos & diuina prouidentia ad fidem apostolicam tuendam eligere, & per eum uidelicet sancti Petri uicarium, immo domini nostri Iesu xpi, in potestatem regiā dignata est sublimare, & unctione sacratissima consecrare. His interpositis ad Chronica redeamus. Cum Pippinus rex, ut supra expressum est Italiam ingressus esset, Carolomanus monachus, Vienna ciuitate remansit una cū Bertrada regina, ubi langore correptus, diem clausit extremum.

Nisi Pippinus auxilio fuisset papæ, non fecisset hoc miraculum Dionysius.

Bertham als. Bertrada uxor Pippini uncta

Carolomanus moritur.

Anno dñicæ incarna. DCCLV. Cum audisset Pippinus rex ea non esse uera quæ Haistulphus promiserat de Iustitijs sancti Petri, iterū Italiā ingressus, Papiam obsedit, Haistulphum obsidione cinxit, & rursum de Iustitijs sancti Petri firmitatem dedit, ut stabiles permanerent, & insuper Rauennam cum Pentapoli, & omni exercitu conquisiuit, & sancto Petro tradidit. Cum autē reuersus esset Pippinus rex in Franciam, meditabatur supradictus Haistulfus ea fallere, quæ promiserat. Quadam uero die cum uenationibus inseruiret, percussus est dei iudicio, uitamq; cum regno finiuit, quo modo uero missus est Desyderius in regno, in subsequentibus dicemus.

Exarchatu als.

Haistulphus rex Lāgobardo. morit.

Desyderius rex Lāgobardorum.

Anno dñicæ incar. DCCLVI. Misit Constantinus Imperator regi Pippino cū alijs donis organum, & rex Pippinus tenuit palacium suum in Compēdio, ibiq; Thassilo uenit, Dux Baioariorū, & suus effectus est, per manus sacramentaq;

Constantinus Imp. Græcor. Compendiu Tassilo dux Baioariorū

 mentaq;

mentaq; multa iurauit Pippino, & filijs eius supra corpus sancti Dionysij, sancti Germani, & sancti Martini simul, & eius hoĩes meliores fecerunt.

Saxones tributarii facti. Sitina

Anno dominicæ ĩcarna. DCCLII. Pippinus rex in Saxonium iter fecit, & in munitiones Saxonum per uirtutem introiuit, & in loco q dicitur Sitina, multæ strages factæ sunt de populo Saxonum. Et tunc promiserunt se omnem uoluntatem regis facturos, tributum etiã præsẽtandum, equos scilicet CCC. per singulos annos.

Felices Pipino regi natus

Anno dñicæ ĩcar. DCCLVIII. natus est Pippino regi filius, cui supradictus rex nomẽ imposuit, qui uixit ãnos duos, & in tertio defunctus est. Eodem ãno celebrauit Natal. dñi in Lõgo Lare, & pascha in Iopilia. Longo lare Iopilia

Gayfirum al's.

Anno dominicæ incarna. DCCLX. Pippinus rex cernens Vaifarium ducem Aquitanorum minime consentire, ut iustitias faceret ecclesijs, quæ erant in Francia, de rebus & possessionibus illarum qui in suo ducatu erant. Inijt consilium cum Francis, ut iter pergeret in Aquitaniam, & supra dictas iustitias quæreret, & peruenit usq; in locum qui dicitur Theodoad. Quod cum cognouisset Vaifarius, timore perterritus mittit legatos, Otbertum & Dauninum, & dedit obsides ad Algarium suum propinquum, & mandauit Pippino se omnia redditurũ, quicquid supradictus rex quærebat in causis ecclesiasticis, & celebrauit Natal. domini in Carisiaco, & pascha simul. Theodoad Otbertus Dauninus Algarius

Childoacus al's.

Duria villa

Anno dominicæ incarna. DCCLXI. Vaifarius minime cogitãs de obsidibus & sacramentis datis, ut se uindicaret de iniuria, quam à Frãcis præterito anno fuerat perpessus, exercitum misit, qui usq; ad Cabillonem ciuitatem uenerunt, uastãtes omnia. Et cum supradictus rex Synodum teneret in uilla, quæ dicitur Duria, nunciatum est ei, quod Vaifarius perpetrasset, protinus exercitum mouit, & Aquitaniam ingressus multa castella cœpit, scilicet Burdellum, Clarũ montem, Cantellam Auerñ. & peruenit usq; ad Leonidicas uastando omnia, & celebrauit Natal. dñi in Carisiaco, & pascha similiter. Cabillo Burdellum Clarus mons Cantella Auern.

Borbonium al's.
Lemouicas al's.

Anno dñicæ incar. DCCLXII. Tertio Rex Pippinus Aquitaniã cũ exercitu uastauit, & cœpit ciuitatem Biturigas, & castrum quod dicitur Toarcis, & celebrauit natal. dñi in uilla Gentiliaco, & pascha similiter. Beturigas Toarcis Gentiliaco

Thassilo fidem violat

Anno dñicæ incar. DCCLXIII. Rex Pippinus habuit placitum suũ in Niuernis, & quarto ingressus est Aquitaniam, ibiq; Thassilo dux Baioariorũ post positis sacramentis, fraudulenter se inde subduxit, omnia beneficia oblitus, quę rex auũculus eius ei fecerat, & Baioariã ingressus supradicti regis faciẽ amplius uidere noluit. Rex autẽ Aquitaniã perlustrans usq; ad Caduriciam uenit, & per Leonidicas reuersus, in Frãciam uenit. Et facta est hyems ualida, & celebrauit rex Natal. dñi in uilla quæ dicitur Lõglare, & pascha siḿr. Niuernis Caduricia Leonidicas Longlare

Anno dominicæ incarna. DCCLXIII Rex Pippinus habuit placitum suum in Vormatia, & causam diligenter pertractauit inter Vaifarium & Thassilonem, celebrauit Natal. dñi in Carisiaco, & pascha similiter.

Anno dominicæ incarna. DCCLXVI. Rex placitum suum habuit apud Attiniacum, & eodem anno sicut superiori nusq; profectus est. Celebrauit autẽ Natal. dñi in Aquis uilla, & pascha similiter. Attiniacum Aquis villa

Anon

Anno dominicæ incar. DCCLXVI. Rex Pippinus perrexit in Aquitaniam, & placitum suum habuit in Aurelianis ciuitate, & restaurauit Argentoniū castrum, quod anteà à Vaifario fuerat destructum, ibiq; Francos dimisit ad continendam Aquitaniā, similiter & in Biturigæ fecit, & celebrauit Natal. dñi in Salmoniaco, & pascha in Gentiliaco.

Anno dñicæ incar. DCCLXVII. Rex in supra dicta uilla Synodum magnā habuit inter Romanos & græcos de sancta Trinitate, uel de sanctorum imaginibus, & post hæc Aquitaniam ingressus est per Narbonam, cœpit autē Tolosam & Ganaldanē, & celebrauit pascha in ciuitate Vienna. Eodē anno mense Aug. iterum aquitaniā ingressus, usq; Biturigas uenit, ibiq; Synodum tenuit, & inde profectus est, usq; ad Garonnam uenit, multas rupes & speluncas cœpit, necnō castra Scoraliani, Forunam & Petrociam, & reuersus est Biturigas, ibi nunciatum est ei de obitu Pauli papæ, ibi etiam celebrauit Natal. domini.

De Trinitate & sanctorum imaginibus Synodus habitus.

Anno dominicæ incar. DCCLXVIII. Rex Pippinus iter faciens Rheni stagnum cœpit, ad Santones ciuitatem usq; peruenit, & ibi cœpit matrem Vaifarij & sororē eius, & Neptes eius, inde perrexit in loco qui dicitur Montes, ibi Heriduicus uenit ad eum, qui habebat aliam sororē Vaifarij, & inde reuersus, pascha celebrauitt in castro quod dicitur Sles. Post hæc assumens secum Bertradam reginam ad Santones ciuitatē peruenit, ibiq; reginam cū famulis dimisit, & Petragoricū perrexit, & interempto Vaifario cum triumpho uictoriæ ad Santones reuersus est, ibiq; moram faciēs post aliquot dies ęgrotare cœpit, & inde profectus est Turonis, uenit ad oratorium, ad sanctum Martinū perrexit, inde egressus Parisius ad sāctū Dionysium uix peruenit, ibiq; diē clausit extremum VIII. id. Aug. & Dōnus Carolus, & Carolomanus eleuati sunt in regnū. Carolus in Nouiona ciuitate, Carolomanus in Suessione VII. id. Octobris, & celebrauit Carol. Natal. domini in Aquis, pascha in Roterdama ciuitate.

Xantones al's.

Petragoricum. Gayfirus occiditur.

Pippinus moritur.

Vormatia al's. Carolus & Carolomanns regnum adepti æquali portionē

Anno dñicæ incarna. DCCLXVIIII. Carolus rex Aquitaniam cum exercitu intrauit, eo quod Hunaldus disposuisset rebellare, & totā Aquitaniā & Vasconiam, auxiliāte deo, in deditionem recepit, & Hunaldi iniqua consilia dissipauit. Inde digressus ad Coloniensem ciuitatem uenit, & inde sumpsit plures Francorum cum armis, & omnibus utensilibus eorum, & abijt super flumen Dorhdoniam, et ædificauit ibi castrum, quod dicitur Fronticus, & ī dicto præsidio Francos collocauit. Deinde missos direxit ad Lupum Vasconē mandans, ut sibi Hunaldum cum uxore repręsentaret, qui ad eum confugerant. Adductus est prędictus Hunaldus cum uxore ad nominatum castrū, quem cum recepisset, in Franciam reuersus est, & celebrauit Natal. domini in Duria, & pascha in Leodio uico publico.

Carolus Aquitaniā subegit.

Lupus Vasconum dux.

Anno dñicæ incarna. DCCLXX. Carolus habuit Synodum in Vormatia ciuitate, & Berta regina perrexit in Baioariam, & inde Italiā ingressa est, & rex Celebrauit Natal. domini in Moguntia, & pascha in Heristellio.

Anno dominicæ incar. DCC. LXXI. Carolus rex Synodum habuit ad Valentinianas, & eodem anno Carolomanus rex defunctus est in uilla Salmontiaco II. Noñ. Decembris. Venit autē Carolus ad uillam Carboniacum, ubi

Carolomanus rex obiit.

uenit ad eũ Volcarius, & Folradus capellani cum alijs episcopis & sacerdotibus, Vuerinus & Adalhardus comites, cum alijs Primatibus qui fuerũt Carolomani. Vxor uero Carolomani, cum perpaucis Francis partibus italiæ perrexit, & celebrauit rex Natal. dñi in Adtiniaco, & pascha in Heristellio.

Hermansaul.

Anno dominicæ incarnationis DCCLXXII. Carolus rex Synodum habuit ĩ Vormatia, & inde perrexit in partes Saxoniæ, & primo impetu Heresburg castrum cœpit, & ad Hermansaul usq; peruenit, & ipsum fanum destruxit, & aurum et argentum quod ibi repperit abstulit. Erat autẽ tunc Siccitas magna, ita ut aqua deficeret in supradicto loco, & dum uellet ibi rex duos aut tres dies manere, ut prædictum fanum funditus destruere posset, & aqua exercitui deesset, subito diuina largiente gratia omnibus inscijs in quodam torrente aquæ effusæ largissime, ita ut omnis exercitus sufficienter haberet. Destructo fano, rex super Vuiserã fluuium uenit, & ibi cum Saxonibus placitũ habuit, & accepit XII. obsides, & reuersus est in Franciam, & celebrauit Natal. domini in Heristellio, & pascha similiter.

Bellum Caroli i desyderium.

Anno dominicæ incar. DCCLXXIII. Rex peruenit ad hyemandum in Theodonis uilla, ubi eum adijt missus Adriani papæ nomine Petrus, inuitans eũ una cum Francis, ut pro dei amore, seu pro iustitia sancti Petri acquirenda super Desyderium & Langobardos ueniret, uenit prefatus legatus per mare usq; in Massyliã, inde per terrãusq; ad regem, & ideo per mare uenit, quia uiæ clausæ fuerũt à Langobardis Romanis. Tunc rex fideles cõsuluit, Vtrũ petitionibus apostolicis assensum præberet, omnibus hoc collaudãtibus, illas in partes profectus est, Genuamq; ciuitatem ueniens Synodum tenuit, & ibi exercitum diuisit in duas partes. Ipse cum una parte per montem Cinysium perrexit, & misit Bernardum auũculum suum cum reliqua parte p mõtem Iouis. Coniunxerunt autem se uterq; exercitus ad Clusas. Quod cum cognouisset Desyderius, regi & Francis cum armatis occurrit. Tũc rex castra posuit ad easdem Clusas, & misit occulte unam Scaram de electis uiris per mõtana. Hoc sẽtiens Desyderius statĩ Clusas reliqt, & quàm citius potuit Papiam ingressus est. Rex autẽ cum oĩbus, auxiliante dño, & intercedẽte beato Petro, sine lesione Italiam ingressus est, & cum ad Papiam peruenisset, Desyderium intrinsecum latitantem obsedit, ibiq; in suis castris celebrauit Natal. domini, & pascha in Roma.

Scara multitudinẽ putat forte.

Anno dominicæ incarna. DCCLXXIIII. Rex dum in illis partibus pro huiusmodi negocio moram faceret, Saxones occasione accepta, post positis sacramentis, in finibus Francorum impetum fecerunt, & usq; ad castrum qd' nominatur Buriaburgh uenerunt, quorum aduentum incolæ loci persentientes, ĩ iam dictam munitionem se receperunt. Igitur cum prefata gens seuiens cœpisset forinsecus uillarum ædificia concremare, uenerunt ad quandam Basilicam in loco qui dicitur Fricdislar, quam sanctæ memoriæ Bonifacius martyr consecrauit, atq; per propheticæ spm prædixit, quod nũquàm incendio cremaretur. Cęperunt autem præfati Saxones omni intentione certare aduersus eandem Basilicam, quemadmodũ eam per quodlibet ĩgeniũ igne cremare potuissẽt. Et dũ hæc agerẽt, apparuere qbusdã xpianis q erant

in castello

in castello, simul quibusdam paganis qui in eodem erant exercitu, duo iuuenes ī albis uestimentis, qui ipsam Basilicam ab igne protegebāt, & propterea non potuerunt neq; interius, neq; exterius ignem accendere. Interea nutu diuino maiestatis pauore perterriti, in fugam conuersi sunt, nemine persequente, inuentus autem est postea unus ex eisdem Saxonibus mortuus iuxta ipsam Basilicam, flexis genibus, adcliuis supra pedes, habens ignem & ligna in manibus, & uelut ore flaret ipsam Basilicam cremare. Dum hæc agūtur, Carolus à Roma reuersus uenit Papiam, ipsamq; ciuitatem armis cœpit, insuper Desyderium regem cum uxore sua & filia, omnē thesaurum Palatij, ibiq; uenietes omnes Langobardi de cunctis ciuitatibus Italiæ, eius se subdiderūt dominationi. Adalgisus uero filius Desyderij regis fuga lapsus, mare introiuit, & Constantinopolim perrexit. Carolus subiugata Italia & ordinata, custodiā Francorū in Papia dimittens, cū magno triūpho in Franciam reuersus est, & cum uenisset in locum qui dicitur Ingelheym, misit quatuor Scaras in Saxoniam, tres pugnas cum Saxonibus inierunt, & deo auxiliante, uictores extiterunt. Quarta uero Scara non habuit pugnam, sed capta præda magna reuersi sunt in Franciam, & celebrauit rex Natal. domini in Carisiaco, & pascha similiter.

Adalgisus Desyderii filius.

Ingelnheim als.

Anno dominicæ incarna. DCCLXXV. Rex habuit Synodum ī uilla quæ dicitur Duria, & inde Saxoniā pergens Sigiburgh castrū cœpit, Heresburch reædificauit, super Vuisarā fluuiū uenit in loco qui dicitur Brunisberg, ubi occurrerunt ei Saxones uolentes ripam supradicti fluminis defendere, auxiliāte deo, & Francis decertantibus, fugatis Saxonibus, Franci ambas ripas occupauerunt, & multi Saxones occisi sunt. Tunc rex diuidens exercitū, sūpsit secum partem, perrexitq; usq; ad Obaccrum fluuium, ubi omnes orientales Saxones uenientes cum Hassinone duce eorum, dederūt obsides iuxta quod placuit regi, & iurauerunt sacramenta. Simul eo reuertente uenerūt Angrarij in pago qui dicitur Bucki, una cum Brunone duce eorum, & fecerunt sicut orientales Saxones fecerant. Interea cum Francis qui super fluuiū Vuisara remanserant, Saxones pugnam cōmiserant, & deo largiēte, Frāci uictoria potiti sunt, & plures ex Saxonibus interfecti sunt. Hæc audiens rex iterum super Saxones cum exercitu irruens multam stragem fecit, & prędā copiosam cœpit super Vuestfal. & coacti obsides dederūt, obsidibus itaq; receptis, & præda multa capta, rex in Franciam reuersus, ubi nunciatum est ei q Rotgandus Langobard. post ponens fidem & sacramenta, aduersus eū rebellare disponeret, statim illis in partibus iter arripuit, & celebrauit Natal. domini in uilla quæ dicitur Schletstat in Elsatio.

In Saxones mouet.

Anno dominicæ incarnationis DCCLXXVI. Carolus rex Italiam ingressus, Foroiul. partes petiuit, Rotgādum rebellem captum decollare iussit, ad Taruisium ciuitatem uenit, ibiq; pascha celebrauit, & ordinatis rebus, derelictis custodibus ex Francis, in ciuitatibus quæ aduersus eum senserant, in Frāciā cum prosperitate reuersus est. Interea Saxones cognita absentia regis, more solito, ruptis sacramentis in unum cōglobati Heresburgk castrum aggrediūtur, fraudulenter Francis suadent ut de castro exeant, & cum pace in patriā pergant.

Rotgandus decollat.

pergãt. Sed cũ illi fallacibus uerbis moniti sunt, minime assẽsũ præbere nt, machinas præparant, munitionem obsidione cingunt, & sũmis uiribus certant, sed nihil proficiunt. Quadam itaq; die cum iterum rediuiuo certamine bellum parassent, apparuit gloria dei manifeste supra domum ecclesiæ, quæ erat ĩfra ipsum castrum, uidentibus multis tam christianis, quàm paganis. Nã duo scuta apparuerunt supra prefatam Basilicam, sãguineo colore flammantia, & uelut in prælio quibusdam motibus agitantia. itaq; Pagani hoc signum aspicientes timore & formidine repleti, mox in fugã conuersi sunt, & in tantam amentiam deuenerunt, ut strictis gladijs, mutuis armis se confoderent. Quanto uero illi plus pauore perterriti fugierunt, tãto magis Christiani confortati, omnipotentẽ dominũ laudabãt, qui saluos facit sperãtes in se. Ex predicto igitur loco cum tanta confusione discedentes, uenerũt ad aliud castrum quod appellatur Desuburgh, ubi uoluerũt similiter facere, sed deo auxiliãte, Frãcisq; eis uiriliter repugnantibus, nihil preualuerũt. Oppidani uero persecuti sunt eos usq; ad flumen quod Lippa dicitur, & multos ex eis interfecerunt. Itaq; rex Vormatiam ueniens Synodum placitumq; publicũ ibi tenuit, & concilo soluto, mox Saxonum fines penetrauit, & uelut ingẽs tempestas omnia prosternit, munitiones irrumpit, Saxones perterriti ad locum ubi Lippa oritur uenerunt, ibi se, suamq; patriam regi tradiderunt, & spoponderunt se xpianos esse debere. Tunc Rex una cum Francis restaurauit Heresburgh castrum, & aliud castrum super Lippam, ubi uenientes Saxones una cũ uxoribus & paruulis innumerabilis multitudo baptisati sunt, in nomine sãctæ Trinitatis. Post hæc obsides quantos rex expetijt dederũt, reformatis autem castellis, custodijsq; dispositis, Carolus in Frãciam reuertitur, & celebrauit Natal. domini in Heristellio, & pascha in Nouomago.

Lippa flu.

Saxones christiani primum facti.

Anno dñicæ incarna. DCCLXXVII. Rex Saxoniam ingressus placitum tenuit in loco qui dicitur Padresbrunna, ubi omnes Saxones conuenerunt, excepto Vuidichindo, qui cum paucis Saxonibus in partibus Nortmaniæ cõfugit. In eodem etiã loco uenerunt Sarraceni de partibus Hispaniæ, quorũ hæc sunt nomina, Ibina, larabi & filius Denizefi, qui Lãmeioseph nominabatur, & gener eius, ubi etiam multitudo Saxonum baptisati sũt, & sacramẽta secundum consuetudinem dederunt, ut perderent ingenuitatem, & omnẽ hæreditatem, nisi conseruarent susceptam xpianitatem, & promissã fidelitatem regis & filiorũ eius, necnon etiã & Francorum. Carolus in Franciam reuersus celebrauit Natal. domini ĩ Duciato, & pascha in Aquitania in uilla quæ dicitur Casinogilo.

Vuidekind.

Anno dñicæ incarna. DCCLXXVIII. Carolus cum exercitu Hispaniam ingressus est, uenit enim primo ad Pampilonam ciuitatẽ, deinde ad Cæsaraugustanam urbem perrexit, ubi innumerabilis multitudo de partibus Burgũdiæ, & Austrasiæ, uel Baioariæ, seu Prouinciæ, & Septimaniæ. pars etiã Langobardorum in auxilium Francorum conuenerunt, obsidione itaq; ciuitatis territi Saraceni, obsides dederũt, & immensum pondus auri. eiectis itaq; Saracenis de Pampilona, murisq; eiusdem ciuitatis dirutis, Vasconibusq; subiugatis, in Franciam reuertitur. Interea Saxones audientes q Carolus cum Francis tam longa terrarum spacia ab eis esset separatus, suadẽte Vuidichindo

Vuidichindo, secundum consuetudinem iterum rebellati sunt, & ad Duriam castrum (quod Coloniæ ciuitati contiguum est) usque uenerũt, cædibus, rapinis, & incendijs omnia deuastantes. Quod cum nunciatum esset regi reuertenti, etiam cõmoranti Antissiodoro ciuitate, misit idem princeps scarã unam ex electis uiris, qui eorum uiolentiæ resisterent. Saxones audientes incolumitatem regis & aduentum Francorum, in fugam cõuersi sunt, quos Franci e uestigio sequentes, repererunt eos super fluuium cuius uocabulum est Adarna, in loco qui dicitur Lihesi, ubi pugna cepta & finita, Franci auxiliante deo, uictores extiterunt, & multitudo Saxonum est ibi occisa, & celebrauit rex Natal. domini in Heristellio & pascha sim.

Saxones cæsi sexta defectione iuxta Adarnam flu.

Anno dominicæ icarnationis DCCLXXVIII. Carolus uenit ĩ uillam, quæ dicitur Compendium, ubi se obtulit Hildebrandus Spoletanorum dux cum muneribus, eiusque dominationi se subdit. Eodem anno Synodum tenuit in Duria, & post hæc Saxoniam ingressus usque ad Lippam uenit. Conati sunt autem Saxones resistere in loco qui dicitur Bucholtz, sed nihil præualuerunt. Aperta autem uia Vuestfalos subiugauerunt, & omnes Saxones q ultra Vuisaram commorabãtur. Veniẽs autem rex in loco q uocatur Medofulli accepit obsides, & sacramenta à Saxonibus, qui ab eodem defecerant, & reuersus est in Franciam, & celebrauit Natal. domini in Vuormatia ciuitate, & pascha similiter.

Hildebrandus dux Spoletanorum.

Anno dominicæ incarnationis DCCLXXX. Carolus Saxoniam ingressus ad Heresburgk uenit, & inde ad locum ubi Lippa consurgit, & ibi Synodũ tenuit. Inde progressus ad Albiam fluuium uenit, & in ipso itinere Bardonganeñ, & multi de Nortlindis baptisati sunt in loco, qui dicitur Horheym, ultra Obaccrũ fluuium, & peruenit usque ad locum ubi Iora confluit in Albiã. Dispositis itaque tã Saxonibus, quàm Sclauis in Franciam reuersus est. Inito autem consilio, ut Romam pergeret orationis causa una cum cõiuge Hildegarda, celebrauit Natal. domini ĩ Papia ciuitate.

Hildegardis Caroli uxor.

Anno dominicæ incarnationis DCCLXXXI. Carolus iter pergens celebrauit pascha in Roma, & ibi baptisatus est filius eius Pippinus ab Adriano papa, qui & ipse eum de sacro fonte suscepit, & duo filij eius à supradicto pontifice inuncti sunt in regem. Idem Pippinus super Italiam, Ludouicus super Aquitaniã, inde reuersus uenit Mediolanũ, ubi baptisata est filia eius Glissa ab archiepiscopo Thoma, qui & ipse eam à sacro fonte leuauit. His ita peractis reuersus est in Franciam. Per id tempus Legati apostolici, Formosus & Damasus episcopi, cũ missis regis, Siculfo capellano, & Eunardo magistro pincernarũ directi sunt ad Thassilonem ducem cõmonentes, & contestantes ex auctoritate apostolica, ut recordaretur priorum sacramentorum, & non aliter faceret, nisi sicut iureiurando iam dudum promiserat Pippino regi & filijs eius. His admonitionibus consensit Thasillo, & sumptis obsidibus, ad regem uenit Vuormatiam, ubi renouauit sacramenta, & dedit duodecim obsides, sed non diu præfatus Thassilo promissa cõsecrauit, celebrauit autẽ rex Natal. dñi in Carisiaco, & pascha simul.

Pippinus filius Caroli.

Glissa filia.

Anno dominicæ incar. DCCLXXXII. Carolus Coloniam ueniens, Rhenũ

D transijt

transijt, & Synodum tenuit ubi Lippa consurgit, ubi omnes Saxones cõuenerunt, excepto rebelle Vuidinchindo, Illuc etiam uenerũt legati Godefridi regis Nortmanorũ Altdeni & Hosmundus, necnon etiam legati Auarorum missi à Cacano & Iugurro. Peracto placito reuersus est rex in Frãciam. Saxones iterum fidem uiolant, arma corripiunt, suadente Vuidichindo. Rex autem ea tempestate miserat nuncios suos ad Adalgisum, & Geilonem atque Conradum uiros potentes, ut ducerent exercitum Francorum & Saxonum super Sclauos paucos, qui adhuc rebelles erant. Supradicti uero principes cum iam in itinere essent, audiẽtes quod Saxones rebellassẽt, super eos arma uerterunt, & cõmisso prælio multos ex eis interfecerunt, in qua pugna duo duces ceciderũt, uidelicet Adalgisus, & Geilo in monte q dicitur Suntdal. Hoc audiens imperator, cum Francis quos sub celeritate congregare potuit illuc perrexit, & peruenit usq; ad locũ ubi Alara confluit in Vuisaram. Tũc omnes Saxones iterũ conueniẽtes subdiderunt se sub potestate supradicti regis, & reddiderũt seditiosos, qui illã rebellionẽ maxime terminauerũt, ad occidendũ quatuor milia quingentos uiros, Vuidichind. uero partibus Nortmaniæ aufugit. Interfectis itaq; seditiosis, exilioq; damnatis, rex in Franciam reuersus est, & celebrauit natal. dñi ĩ Theodonis uilla, & pascha similiter.

Hildegardis cõiux moritur.

Anno dñicæ incarnationis DCCLXXXIII. obijt Hildegardis regina pridie kal. maij, quod euenit tunc in uigilia Ascensionis domini, & rex iterum Saxoniam ingressus est, eo quod Saxones rursum rebellassent, & cum paucis Francis ad Thietmalli uenit, ibi Saxones parauerunt pugnam in campo uiriliter, Tunc rex cũ Francis super eos irruit, & magnam stragem ex eis fecit, ita, ut perpauci fuga elaberentur. Post peractam uictoriam uenit rex ad Paderbrunna, ubi coadunato exercitu, denuo super Saxones irruit, qui se sociauerunt super fluuium, cuius uocabulum est Asa. ibi iterum pugna inita non minor numerus Saxonum cecidit, quàm in sũpiori prælio ceciderat. Tunc rex Vuisaram transijt, & ad Albiam usq; peruenit, post hæc in Franciam reuertitur. Eodem anno obijt Bertha regina IIII. id. Iul. & cum Vuormatiam peruenisset Rex, sociauit ĩ matrimoniũ Fastradanam reginam, & celebrauit Natal. domini in Heristellio, & pascha similiter.

Nono pugnatum cũ Saxonibus.

Bertha mater Caroli moritur.

Fastradana uxor Caroli moritur.

Anno dominicæ incarnationis DCCLXXXIIII. Carolus ingressus est Saxoniam, eo quod iterum rebellasset, & cũ eis aliqua pars Frisonũ, & peruenit usq; ad Huculin, circũeundo & uastando omnia, Erat autem nimia inundatio aquarum. Ipse igitur per Turingiam ab orientali parte intrauit super Hostfalos. Porro filium Caroli dimisit cum ualida manu contra Vuestfalos, Itaq; rex Turingiam ingressus, peruenit usq; ad fluuium Albiæ, & inde ad Tagniofurt, deinde ad Scanminge, ex quo loco reuersus est in Franciam. Vuestfali uero congregauerunt se iuxta Lippam, quibus occurrit filius regis in pago, q dr̃ Dragim, & inierunt pugnam, quibus uiriliter superatis, reuersus ẽ Vuormatiam ad genitorem suum. Rex itaq; consultis fidelibus, iterato hyemis tempore, Saxoniam ĩtrauit, & celebrauit Natal. dñi

Decimo pugnauit ĩ Saxones.

iuxta Kichrisburch

iuxta Kichrisburg Vuizzagani super fluuium Ambra, in uilla quæ dicit Linhidi.

Anno dominicæ incarnationis DCCLXXXV. Rex usq; Adrine peruenit super fluuium Vuisaram, ubi confluit Vnaahna, & propter nimiam inundationem aquarum, inde reuersus est Heresburgh, ubi uxorem suam Fastradanã cũ filijs & filiabus uenire iussit, & ibi tota hyeme resedit, ibi etiam pascha celebrauit, & multis uicibus scaras per Saxones misit, & eorum castra deprędatus est, & in Maio Synodum ad Paderbrunnam habuit, & inde iter pergens, nullo contradicẽte, totam Saxoniam circuiuit. Venit autem ĩ Bardenguni, & inde misit post Vuidichindum & Abbionem, & utrosq; ad sese cit uenire, quos sacramento firmauit, ut in Franciam ad eũ uenirent. Qui acceptis obsidibus, ad Attiniacum ad regem uenerunt, ibiq; baptisati sunt, & tunc tota Saxonia subiugata est Francis, & in eadem uilla celebrauit rex Natal. domini & pascha similiter.

Vndecimo omnino Saxonia deuicta.

Anno dominicæ incarnationis DCCLXXXVI. Carolus misit exercitũ suũ partibus Britãniæ, una cum misso suo Odulpho principe Cacorũ, ubi multa castella acquisierunt Franci, & eorum primates repręsentauerũt Vuormatiam regi in publico conuentu. Tunc rex uidens se ex omni parte pacem habere, Romam perrexit orationis causa, & ut ibi cum missis Imperatoris colloquium haberet, & celebrauit Natal. dñi in Florentia ciuitate.

Anno dominicæ incarnationis DCCXXXVII. Carolus Romam uenit, & à pontifice Adriano susceptus est, ubi aliquot dies moratus est. Quod cum audisset Heregisus dux Beneuentanorum, timore perterritus, misit Romaldũ filium suũ cum magnis muneribus ad regem postulans pacem, & promittens se omnem uolũtatem eius facturum, Sed his suasionibus minime apostolicus credidit, sed magis hortatus est regem, ut Beneuenti fines intraret, quod & fecit. Et cum Capaum uenisset Herigisus, reliquit Beneuentum, & in Salernum secessit, ibiq; se muniuit. Exinde misit filium suum Grimaldũ, (nã Romaldum rex secum retinebat.) cum magnis muneribus offerẽs obsides, & promittens omnem fidelitatem, tantum ab impugnatione cessaret. Tunc rex cum consulto fidelium & sacerdotum, ne penitus epatum & monasteria deuastarentur, elegit XII. obsides, & XIII. filium supradicti ducis Grimaldum, & accepit munera, & iurauerunt ei omnes Beneuentani, & reuersus est Romam, ibiq; celebrauit pascha cum pręsule sedis apostolicæ. Veneruntetiã in eodem loco missi Thassilonis Arinis episcopus, & Henricus abbas rogantes papam, ut pacem faceret, litemq; terminaret inter Carolum regem, & Tassilonem ducem, Ex qua causa multum coarctatus est apostolicus. Rex autem ad postulata respondit se per multa tempora quæsisse, sed minime obtinere potuisse, Ne tamen inobediens uideretur esse monitis apostolicis, asseruit se in eiusdem papæ præsentia, cum eisdem missis pacem uelle firmare. Illis autem renuentibus, atq; dicentibus nõ se audere p seniore definitiuã pferre sententiã, neq; se ad hoc destinatos esse. Vidẽs apostolicus ficta mendacia, & cognoscẽs ĩstabilitatẽ ducis, iratus anathematizauit præ

dictum Thassilonem, & omnes illi fauentes, nisi fidelitatem quam regi Pippino, & filio eius Carolo promiserat, per omnia obseruaret. Contestans per eosdem missos eundem uirum, & monẽs ne per eius obdurationem, & perfidiam sanguis christianorum funderetur, & terra deuastaretur. Etsi ipse dux nullatenus obedire uellet, tunc Carolus & exercitus eius absoluti essent à deo & sancto Petro, & quicquid in ducatu eius perpetratum esset, incendijs & homicidijs, uel qualicũq; malicia, totum hoc in Thassilonem & socios eius uertatur, & Rex & Franci persistant innoxij. His uerbis absolutis missis Thassilonis, Rex oratione ad limina apostolorum completa, & benedictione percepta, in Franciam gressum dirigit, & Vormatiam ubi erat Fastradana coniunx eius peruenit, ubi Synodum congregauit, & manifestauit sacerdotibus & optiatibus regni causas itineris, & qualit̃ uersutia Thassilonis coram summo Pontifice esset deprehensa. Misit itaq; cum consulto fidelium ad eundem Thassilonem monens, ut apostolicis adhortationibus obtemperaret, qui cum nollet obedire, Rex partibus Bauariæ exercitũ mouit, & uenit in loco qui dicitur Lehfeld, super ciuitatem Augustam, & uenerunt orientales Frãci & Tyringi & Saxones super Danubium in loco qui dicitur Fariga. Porro Pippinus rex de Italia cum exercitu uenit Trientum, tunc perspiciens Thassilo se ex omni parte esse circundatum, & uidens q; Baioarij magis essent fideles Carolo, quàm sibi, undiq; coarctatus uenit ad eum, tradens se manibus eius, ad seruitium reddens ducatum Pippino rege sibi commissum, & se ĩ omnibus peccasse & male egisse confessus est, & denuo renouans sacramenta dedit duodecim obsides electos, & tredecimũ filium suũ Theodonem. Rex receptis obsidibus, reuersus est in Franciam, & celebrauit Natal' dñi in Ingelnheim, & pascha similiter.

Lechfeld.

Campus Lyci

Faringa puto esse oppidum dictum Feringa ad Danubium supra Ulmam

Ingelnheim

Anno dominicæ incarnationis DCCLXXXVIII. Rex congregauit Synodum in præfata uilla, ibiq; uenit Thassilo, cœperunt autem eum Bauari accusare, q; fidem promissam uiolasset, suadente uxore Luitberga, obiecta uero Thassilo denegare non potuit, sed conuictus est ad Auaros transmisisse, & in uitam fidelium regis conciliatũ fuisse, Ad ultimum tamen confessus est se dixisse, si decem filios haberet, omnes malle et amittere, quàm ita maneret, sicut iurauerat. Ex ijs & alijs multis, ab omnibus diiudicatus est ad mortem, Et cum omnes capitalem sententiam proclamarent, Rex misericordia motus, eo qđ cõsãguineus eius esset, obtinuit ab ipsis dĩ & suis fidelibus ne moreretur. Interrogatus ergo à rege qđ agere uellet, terræ prostratus Licentiam in monasteriũ intrandi expetijt, ut ibi peccata sua deplorare potuisset. Silr̃ & filius eius Thiodo fecit. Igitur attonsi sũt, & in monasteriũ missi. Pauci Baioarij q cum Thassilone senserãt, in exiliũ sunt missi. Eodem anno cõmissum est bellũ inter Græcos & Langobardos, ducibus Hildebrãdo, Spoletino & Grimaldo, Beneuentano & Vuinegiso à rege directo cum Francis, & fugati sunt Græci, & uictores extiterunt Franci & Langobardi. Per id tempus pugna commissa est inter Auaros & Francos, qui in Italia habitabant, & deo largiente uictoriam obtinuerunt Franci. Tertia pugna commissa est inter Auaros, & Baioarios in campo Iboræ, & fuerunt ibi missi re

Luitberga uxor Tassilonis

Tassillo consanguineus Caroli

Tassilo monachus factus.

Thiodo fil. Tassilonis monachus

Ibora

missi regis Grahamanus, & Odoacer cũ aliq̃bus Frãcis, & deo auxilãte ui ctoria fuit Frãcorũ seu Baioarioꝝ. Hæc oĩa supradictus Thassilo & uxor eius Luitburga teriauerũt. Quarta pugna fuit cõtra Auaros, q uoluerũt uĩ dicare eos, q in prælio supius dicto ꝯciderãt, sed deo adiuuãte, uictoria xp̃ia nis cessit. Post hæc Carol. Ratisboñ. uenit, ibiq; marcas & fines Baioariorũ disposuit, indeq; reuersus est in Franciam, & celebrauit Natal. in Aquis pa latio, & pascha similiter.

Anno dominicæ incarnationis DCCLXXXVIIII. Rex regnum Coloniæ transijt, & Saxoniam ingressus, usq; Albiam fluuium uenit, ibiq; duos pontes construxit, & ex utraq; parte pontis castra fecit ex lignis & terra, & inde progressus Sclauorum fines intrauit, & Sclauos uocabulo Vuilzi suo dominio subiugauit. Fuerunt autem cum eo in eadem expeditione Franci & Saxones, Frisones uero nauigio uenerunt per Habolam fluuium, fuerunt autem cum eo Sclaui, Vrbi, & Abotrudi, quorũ princeps uocabat̃ Vuizan, obsidibus itaq; receptis, reuersus est in Franciam, & celebrauit Natal. domini Vormatiæ, & pascha similiter. Vuinden als.

Anno dominicæ incarnationis. DCCXC. Nullum iter rex fecit, sed in prædicta ciuitate Rex celebrauit Natal. dñi & pascha similiter.

Anno dominicæ incarnationis DCCXCI. Carolus ad partes Baioariorum perrexit, & Ratisbonam peruenit, ubi & exercitum suum conuenire iussit, ibiq; cum consilio optimatum regni, disposuit ire in Auarorum regnum propter maliciam intolerabilem, quam in Gallorum populos gesserunt, & ecclesias dei, Venit ergo cum exercitu usque ad Anisam fluuium, ubi triduanum ieiunium cum letanijs fecerunt, postulantes pro salute exercitus, & adiutorio dei, & uindictam inimicorum. Rex itaq; littora Danubij de Australi parte tenuit, Saxones autem cum quibusdam Francis, & plurima multitudine Frisonum de Aquilonari, & ita pergentes peruenerunt ubi iam dicti Auari habebant munitiones paratas. De Australi parte ad Chunberg, de Aquilonari uero ripa in loco qui dicitur Camp. sic enim nominatur ille fluuius qui ibi influit in Danubium. itaq; Auari cum ex utraq; ripæ parte uidissẽt exercitum, & classem per medium fluuium uenientem, tantus terror, deo faciente, illos ĩuasit, ut dimissis præsidijs munitionũ, fugæ latibula quærerẽt, & sic Christo duce uterq; exercitus absq; læsione Pannoniam introiuit. Peruenit autem rex usq; ad fluuium qui dicitur Raba, omnia cędibus, incẽdijs, rapinisq; deuastans, & inde reuersus Ratisbonam, celebrauit ibi Natal. domini & pascha similiter. Caroli expeditio in Auaros.

Anno dominicæ incarnationis DCCXCII. Feliciana Hæresis condemnata est, quem Felicem Engilbertus in præsentiam Adriani pontificis adduxit, & post confessionem hæresim abdicauit. Et eodem anno nulla expeditio facta est, sed tm̃ super naues ad flumina transeunda, cõpactus ẽ põs anchoris & funibus, ita coherens, ut iungi & dissolui possit, & celebrauit rex Natalem domini Ratisbonæ.

Anno d. ĩcar. DCCXCIII. Carol. Ratisbonã pficiscẽs, ad Fossatũ magnũ iter

fluuios Alemonō & Radizā uenit, ibiq; sūmi pōtificis missi cū magnis muneribus in presentiā eius uenerunt, ibi etiā nunciatū est ei Saxones iterū more solito fidem & promissa uiolasse. Inde nauigio per Radinzam Mogonū fluuium īgressus, Natal. dñi celebrauit in Vuizzeburch.

Concilium Francophordianum.

Extat adhuc ad diuum Albanum Moguntiæ monumētū.

Anno dominicæ īcarna. DCCXCIIII. celebrauit rex pascha in Franconofurt, ibiq; congregauit Synodum magnam epōrum, Galliarū, Germanorū & Italorum, ubi fuerunt missi apostoli Theophilus, & Stephanus epī. ī hac Synodo, tertio condēnata est Hæresis Feliciana, quam dānationem per auctoritatē sanctorū patrum in libro ɔscripserunt, quem librum omnes sacerdotes manibus proprijs subscripserunt. Eodem tempore Fastradana regina obijt, & in monasterio sancti Albani honorifice sepulta est. Pseudo Synod. græcorum, quam pro adorandis imaginibus fecerunt, à pontificibus reiecta est. Rex autem post hæc diuiso in duas partes exercitu, Saxoniam īgressus est, Ipse per Turingiam, Carolus uero filius eius Coloniæ Rhenum trāsijt. Tūc Saxones congregantes se in loco qui dicitur Finiffelt, præparauerunt se ad pugnam. Cum uero audiissent se ex duabus partibus esse circundatos, dissipauit deus consilia eorum, & quamuis fraudulenter xpīanos se esse, & fideles regi promiserunt. Rex in Franciam reuersus celebrauit Natal. domini in Aquis palacio, & pascha similiter.

Moguntia.

Anno dominicæ incarna. DCCXCV. Rex uenit Mogūtiam, ibiq; tenuit placitum suū in uilla quæ dicitur Cuffinstein, in suburbio eiusdē urbis. Audiens uero quod Saxones secundum consuetudinē promissionem suam, quam de obseruanda xpīanitate & fidelitate regis tenenda fecerāt, irritam fecisset, cum exercitu Saxoniam intrauit, & usq; ad fluuium Albiam peruenit ad locū qui dicitur Hliuni, in quo ijsdem diebus Vuirzā Abrotitorū rex à Saxonibus occisus fuerat, ibi etiā uenerūt missi à Thudone, qui ingente & regno Auarorum magnā potestatem habebat, affirmātes quod idem Thudum cū terra & populo suo se Regi dare uellet, & eiusdem ordinatione xpīanam fidem suscipere. Rex itaq; afflictis magna ex parte Saxonibus, eorūq; terra uastata, acceptis obsidibus, in Franciam redijt, & celebrauit Natal. dñi Aquis, & pascha similiter.

Anno dominicæ īcarnationis DCCXCVI. Adrianus papa obijt, & Leo mox in pontificatu successit, statiq; misit regi legatos cum muneribus, Claues etiam confessionis sancti Petri, & uexillum Romanæ urbis direxit. Henricus dux Foroiulianorum missis hominibus cum Vuonomiro Sclauo in PāPnoniam, Iringum gentis Auarorum principem, longis retro temporibus quietum Ciuili bello, fatigatis īter se prīcipibus, improuise expoliauit. Caganus & Iuguro intestina clade īterempti sunt, thesaurum priscorum regum multa seculorū prolixitate collectū, idem dux Carolo, ad Aquis palatiū misit, quo accepto, peracta largitori oīm bonorū grārū actione, magnam partē inde Romam ad limina Apostolorū misit per Angelbertū abbatem. porro reliquā partem optimatibus, clericis siue laicis, cæterisq; fidelibus suis largitus est. Per id tempus Thudum secundum promissionem suam, cum magna parte Auarorum ad regem uenit, & se populo suo, & patria Regi tradidit.

et ipse

et ipse & populus eius baptizatus est,& muneribus susceptis redieruunt ad propria. Eo tempore Rex cum exercitu Saxoniam intrauit,et Pippinus rex in Pannoniā cum exercitu introiuit. Venit aūt legatio Pippini regis ad patrē in Saxoniā, quæ dixit Auaros post interfectionem priorū ducum super se cōstituisse regem, nomine Karam,& Pippinus contra eū certare dispone ret. Rex peragrata Saxonia, in Franciā se recepit,& in Aquis palatio filiū suum Pippinū à Pannonia redeuntem, & partem thezauri quæ remanserat adducentē lœtus aspexit. et celebrauit in eodem loco natal. domini & pascha similiter.

Anno domi. incar. D CCXC VII. Barcinona ciuitas Hispaniæ, quæ iam pridē à Francis discesserat,per Thathim præfectū ipsius, Frācis est reddita. Nam ipse ad palatium ueniēs, ciuitatē cū semetipso regi tradidit. Eo tempore expeditio facta est in Saxoniam,& usq; ad Oceanum trans omnes paludes & inuia loca ptransit exercitus,& rex de Adulo hoc regressus(hoc em̄ loco nomē,ubi Oceanus Saxoniā alluit)tota Saxonū gēte in deditionē per obsides accepta, in Aquis palatio reuersus ē,ubi Abdellā Saracenū,q à fratre regno pulsus in Mauritania exulabat,ipso semetipsum cōmendāte,suscepit. In eo dē loco & Legatus Nicetę q tūc Siciliā regebat,noīe Theophilus Impatorl epistolā portās, quē honorifice suscipiens,post aliq̄t dies absoluit. Ipse uero Nouēbri Mense mediante, ad hyemandū cū exercitu Saxoniam intrauit, positisq; castris iuxta Vuisaram fluuiū,locum castrorū Heristellium uocari iussit,illuc Legati gentis Auarorū cum magnis muneribus uenerunt. de eodem loco Abdellam Saracenū cum filio suo Ludouico in Hispaniā ire iussit,& filium suū Pippinū in Italiā remisit, ipse ad disponendā Saxoniam totum hyemis tempus impendens, ibi Natal. domini celebrauit & pascha.

Hispania partē obtinet.

Adulo.

Heristelliu

Anno domi. incarna. D C CXCVIII. Venit ad regem legatus Haldifonsi regis Galliciæ & Austriæ nomine Frola, Papilionē miræ magnitudinis præsentans. Et in ipso paschæ tempore, Nordiueli trās Albiam sedentes seditione cōmota, Legatos regios qui tunc ad iusticias faciendas apud eos conuersabantur,comprehenderunt. quosdam ex eis trucidantes,cęteros ad redimendos seruauere. Rex itaq; collecto exercitu, de Heristelli ad locū, qui Ininda dicitur perrexit,& facto cōsilio in desertores arma corripuit, & totam inter Albiam & Vuisaram Saxoniam depopulādo perragrauit. Nordlindi cōtra Tranaschonem ducē Abrothidorū, & Helbruinū Legatum regis, commisso prælio uicti sunt, cęsa sunt ex eis in eo prælio quatuor millia, cæteri qui fugerūt,de pacis conditione tractare cœperunt. Rex acceptis obsidibus à Saxonibus in Franciā reuersus est, & Aquis perueniēs, legationē græcorum à Constantinopoli missam suscepit. erāt enim legati Michael patritius quondā Phrygiæ & Theophilus presbyter, epistolā Hirenæ imperatricis ferētes. Nā filius eius Constantinus imperator à suis cōprehensus, et excęcatus est. hæc tamen legatio tantum de pace fuit,quos cum absoluisset,absoluit etiam cum eis Sisinnium fratrē Tharasij Cōstantinopol. episcopi, iam dudum in Italia prælio captū. Hoc anno sydus martis ī toto cœlo nō cōparuit, Insulę

Haldifonsi

Nordiueli.

Ininda potius: Minda

Norlin

Tranascho

Helbruinus

Hirena Imperatrix

Constantinus Im. excæcatus.

Adelfonsus Rex Galliciæ

Vlisibona

Baleares à Mauris & Saracenis deprędatę sunt, Aldefonsus rex Galliciæ, & Austriæ, prædata Vlisibona ultima Hispaniæ ciuitate, loricas, mulos, captiuosq; Mauros regi per legatos, Frolam & Basilicũ, hyemis tempore misit, et celebrauit Natal. domini in eodē loco, & pascha similiter.

Saxones ex Nordtlindis

Bardegani

Henricus Foroiulianorũ dux oppressus

Geroldus

Vuido

Anno dominicæ incar. DCCXCIX. Romani Leonem Papã, Letania maiore captũ excæcauerũt, ac linguã eius radicitus absciderunt, qui in custodia missus noctu per murũ euasit, & ad legatos regis, qui tunc apud basilicã sancti Petri erãt, Vuirundum scilicet Abbatem, & Vuinegisum Spoletanorũ ducem ueniens, Spoletũ ductus est. Rex Saxoniã ingressus apud Paderbrunã castris positis consedit, & inde diuiso exercitu, Carolum filiũ suum cum medietate ad colloquiũ Sclauorũ, & ad recipiendos Saxones qui ex Nordtlindis uenerũt, in Bardēgani direxit, in eodē loco Leonē papã summo cum honore suscepit, ibiq; reditũ Caroli filij expectans. Leonem pontificem, simili quo susceptus est honore, dimisit, qui statim Romã profectus est, Recepto cũ prosperitate filio, Aquis repedauit, ubi legatus Michael. Siciliæ præfecti nomine Daniel, ad eum uenit, atq; inde cũ magno honore dimissus est. Eodem anno gens Auarũ à fide quã promiserat defecit, & Henricus dux Foroiulianorũ post tot uictorias prospere gestas iuxta Tharsicam Liburniæ ciuitatem, insidijs ciuiũ oppressus est. Per id tempus Geroldus cum esset Baioariæ præfectus, cõmisso cum Auaribus prælio interficitur, & in Augia sepelitur, de quo in uisione Vuetini legitur, quod īter Martyres sit adnumeratus. Insulæ Baleares quæ à Mauris & Saracenis deprędatæ sunt, postulato et accepto à Francis auxilio à prædonũ incursione defensati sunt. Signa quoq; Maurorũ in pugna sublata regi præsentata sunt. Vuido comes qui Marcam cõtra Brittones tenebat, cum socijs Brittaniã ingressus, totamq; perlustrãs, in deditionem recepit, & Regi de Saxonia reuertenti, arma ducũ qui se tradiderant in scriptis singulorũ nominibus pręsentauit. Tota itaq; Brittania quod nunquã antea fuit, Francis subiugata est. Eodem anno monachus quidam de Hierosolymis ueniens, reliquias multas attulit regi ex parte patriarchæ Hierosolymitani, Azan præfectus ciuitatis quæ dicitur Oscadanis regi munera misit. celebra. Natal. domini in eodem palatio.

Britãnia tota a Frãcis subiugata.

Sequana flu.

Lindkardis uxor Caroli moritur. Alijs Luidgardis appellatur

Anno domi. incarna. DCCC. Rex absolutum Hierosolymitanũ monachum, misit cũ eo Zachariã presbyterũ de palatio suo, & per illũ multã pecuniã misit, per illa sctã loca ubi dominus cõuersatus est corpaliter, ipse medio Marcio de Aquis egressus, littus Oceani Gallici plustratus, & in ipso mari quod tũc à pyratis infestabatur, Classem instituit, præsidia disposuit. Pascha apd sanctum Richardum celebrauit. indeq; per littus Oceani ad Rothomagum ciuitatē peruenit, ibiq; Sequana amne trãsmisso, Turonis ad Sanctũ Martinum orationis causa profectus est, ibiq; aliquot dies moratus est, propter aduersam Lindkarde coniugis ualitudinem, quæ ibidem & defuncta & humata est, obijt autē pridie Nõ. Iunij. Inde per Aurelianos ac Parisios Aquis palatium uenit, eodem anno pridie nõ. Iulij, contra morem et naturam aspera & gelu concreta fuit pruina, & viij. id. Iulij similiter, sed tamen nullam incomoditatē fructibus attulit. Mense Aug. Moguntiæ placitũ tenuit & inde mouens cum

uens cum exercitu Rauennam uenit, ubi VII. dies moratus Romam direxit gressum, filium suũ Pippinum cũ exercitu in Beneuentum misso. itaq; cum Romam uenisset, occurrit ei pridie Leo papa, & senatus Romanorũ apud Nomentũ, duodecimo ab urbe lapide, & summa cum humilitate, summoq; honore suscepit, prandens cum eo in eodem loco. Igitur statim eum ad urbẽ præcessit, & in Castrinũ, in gradibus basilicæ beati Petri apostoli stans, missis obuiam Romanæ urbis uexillis cum crucibus, atq; reliquijs. ordinatis etiam, atq; dispositis per congrua loca tam peregrinorũ, quàm ciuiũ turmis, qui uenienti laudes dicerent, ipse cũ clero, & episcopis ante gradus ecclesiæ eum humiliter suscepit. data itaq; benedictione in basilicã beati petri apostoli cunctis psallentibus introduxit. Hoc autem factũ est VIII. idus Decem. post VII. uero dies Rex concione uocata, cur Romam uenisset patenter indicauit, & inde cottidie ad ea, quæ uenerat facienda operã dedit, interq; quod maximum & difficilimũ erat, de discuciẽdis criminibus, quæ summo pontifici obiecta erãt. Causa itaq; uentilata, cum nullus probator aut testis legitimus appareret, qui locum controuersiæ subire præsumeret. præfatus pontifex coram omni populo in domo sancti Petri euangelium portãs ambonem cõscendit, inuocatoq; sanctæ Trinitatis nomine, iureiurãdo ab obiectis se criminibus purgauit. Eadem die Zacharias pater cum duobus monachis, uno de monte oliueti, altero de Bethleem Romam uenit, quos episcopus Hierosolymorũ ad regẽ direxit, qui benedictionis causa claues sepulchri domini ac loci caluariæ, claues etiã ciuitatis cũ uexillo detulerunt, quos Rex benigne suscipiẽs, aliquot dies secũ detinuit, & mense Aprili remũeratos absoluit. et celebrauit ibi Rex Natal. domini.

Romã uenit Carol.

Claues ciuitatis Hierosolymitanæ Carolo missæ.

Anno Domini. incar. DCCCI. Cum rex ipse die Natal. domini ante confessionem sancti Petri ab oratione surgeret, Leo papa coronã capiti eius imposuit, &, à cũcto Romanorũ populo ter acclamatũ est, Carolo Augusto à deo coronato, Magno & pacifico imperatori Romanorũ, Vita & uictoria. et post laudes more antiquorũ principum adoratus est, & ablato patricij nomine Impator & Augustus est appellatus. Post paucos dies iussit eos, q anno superiori põtificem deposuerant, exhiberi, & habita de eis questione secundũ legem Romanam, ut maiestatis rei, capitali sententia damnati sunt, pro quibus tamen papa pio affectu apud imperatorẽ intercessit, Nam uita & membrorũ integritas eis concessa est, cæterũ pro facinoris magnitudine exilio deportati sunt. Huius factiõis fuere prĩcipes pascalis Primicerius, & Campulus sacellarius, & multi alij nobiles Romani, qui omnes eadem sententia damnati sunt. ordinatis itaq; Romanæ urbis totius Italiæ, non tantum publicis, sed etiam ecclesiasticis & priuatis negotijs, missaq; iterũ super Beneuẽtanos, cũ pippino filio suo hostili expeditione, ipse post pascha, VII. Kalen. Maij Romam egressus est, & uenit Spoletũ, et dum ibi moraretur, II. Kal. Maij. hora noctis secunda terræmotus ingens factus est, quo tota Italia grauiter concussa est, quo motu tectum basilicæ beati Pauli apostoli magna ex parte cum suis trabibus corruit. eodem anno loca quædam circa Rhenum & in Gallia & in Germania terremotu tremuerũt, & pestilẽtia propter mollitiem hyberni tẽporis facta est. Imperator de Spoleto Rauennã ueniẽs, aliquot dies

Eo tempore pedes pontificum nõ de osculabantur, qua Tyranide tamẽ modo gloriantur.

Aaron

Legati regis Persarum ad Carolum.

quot dies ibi moratus, Papiam perrexit, ibi nunciatū est ei Legatos Aaron, Amirmunmilin regis Persarum portum Pise intrasse, quibus obuiam mittens inter Vercellis & Eboreiam eos sibi fecit præsentari, unus enim ex eis erat Persa de oriente Legatus regis Persarum, alter Saracenus de Africa, Legatus Ammirati Abraham, qui in cōfinio Africæ in fossato possidebat, qui Isaac iudæū, quē imptor añ quadrienniū ad regē Persarū cū Lantfrido & Sigismundo miserat, reuersum cum magnis muneribus nuntiauerunt, Nam Lantfridus & Sigismundus in itinere defuncti sunt. Misit itaq; Rex Erchanbaldū notariū in Liguriam ad naues parandas, ubi Elephas etiā inter quæ deferebantur, subuehebatur, ipse uero celebrato die natiuitatis sancti Ioannis baptistæ apud Eboreiam, Alpes trangressus in Galliam reuersus est. Ipsa æstate capta est Barcinona ciuitas Hispaniæ, iam tūc minus plus biēnio obsessa, Zatuni præfectus eius, & alij q; plures Saraceni comprehensi sunt. et in italia Theate ciuitas similiter capta, & flāmis exusta est, eiusq; præfectus Rodhelmus compræhensus est. Castella quæ ad illam ciuitaem aspiciebāt, in deditionē recepta sunt. Zatuni & Rotselmus exilio damnati sunt. Men. Octob. Isaac Iudeus de Africa cum Elephāte regressus, portū Veneris intrauit. et quia propter niues Alpes transire non potuit, Vercellis hyemauit. Imperator Aquis Natal. domi. celebrauit.

Hirene Augusta ad Caro. Impe. legatos misit.

Anno domi. incarna. DCCCII. Hirene Imperatrix de Constantinopoli misit Legatum nomine Leonem ad Imperatorē, de pace cōfirmanda inter Francos & Græcos. & Imperator Constantinopolim misit Iesse episcopum Ambianensem, & Heilingandū comitem, ut pacem cum eo statuerēt. Pascha celebratum est in eodem palatio. Eodē anno, XIII. Ka. Aug. uenit Isaac cum Elephante & cæteris muneribus à rege Persarum missis, in præsentiam Imperatoris, nomen Elephantis erat Ambulater. Ostona ciuitas in Italia in deditionem recepta est. Luceria quoq; frequenti obsidiōe fatigata, & ipsa in deditionem uenit, præsidiumq; Francorū in ea positum est. Imperator æstatis tempore in Arduenna uenationibus operam dedit, & misso in Saxoniam exercitu, transalbianos Saxones uastauit. Grimaldus Beneuentanorū dux, in Luceria Vuinegisum comitem Spoleti qui præsidio præerat, aduersa ualetudine fatigatum obsedit, & in deditionē accepit, captumq; cum magno honore tenuit. Imperator Aquis Nata. domi. celebra.

Arduana

Albini ars.

Anno dominicæ incarna. DCCCIII. Terrēmotus Aquis palatio factus est, & mortalitas subsecuta est, Vuinegisus à Grimaldo redditus est. Missi Impatoris à Cōstantinopoli regressi sunt, & uenerunt cum eis Legati Nichefori Imperatoris, qui tunc rem publicam regebat, quorū hæc sunt nomina, Michael episcopus, Petrus Abbas, Calixtus & Candidus, qui uenerunt ad Imperatorem in Germania super fluuiū Sala, in loco qui dicitur Saltz. et pactū faciendæ pacis in Christo susceperūt, inde dimissi cū epistola Imperatoris Romā uenerunt, inde Constanstinopolim regressi sunt. Imperator autem Bauariā profectus est, dispositis Pannoniarū causis reuersus est, ibi Nata. domi. cele.

Sala flu.

Saltza ars.

Anno domini. incarna. DCCCIIII. imperator Aquis hyemauit, æstate uero in Saxoniam cum exercitu perrexit, omnesq; qui trās Albiam in Vuihmodi habita-

di habitabant, Saxones cum mulieribus & infantibus transtulit in Fräciam, & pagos trans Albianos Abrotidis dedit. Eodem die Godefridus rex Danorũ uenit cũ classe sua, & omni equitatu regni sui ad locũ, q dicitur Schliesvuich in confinio regni sui, & Saxoniæ, promisit enim se ad colloquium Imperatoris uenturũ, sed consilio suorũ territus, propius non accessit, sed quicquid uoluit per Legatos mandauit. nam Imperator super Albiam fluuium sedebat, in loco qui dicitur Holdnstein, & missa ad Godefridum legatione pro fugitiuis retentis, mediante Septemb. Coloniã uenit, deinde ad Arduennam ingressus uenationũ iocis exercitatus, Aquis reuersus est. medio Nouem. nuntiatũ est ei Leonẽ papam, cũ eo Natal. dñi celebrare uelle, ubicunq; illi placuisset, quod gratãter suscepit. Et statim misso filio suo Carolo ad sanctum Mauritium, eum suscipere honorifice pręcepit, ipse uero obuiã illi Remorum ciuitate profectus est, ibiq; susceptũ ad Carisiacum usq; perductũ, cum eo ibi Nata. domini celebrauit, deinde Aquis perduxit, & honoratum magnis muneribus per Baioariã ire uolẽtem, à suis deduci fecit usq; Rauennam, causa autẽ aduentus eius hæc fuit. Nũtiatum est Imperatori Iesu Christi domini nostri sanguinem in Mantua ciuitate fuisse repertum, & Imperator ad Papam direxit, rogans ut ueritatẽ rei perquireret, qui accepta occasione Roma exeundi primo in Langobardia, quasi pro inquisitione prædicta profectus est, deinde arrepto itinere subito ad Imperatorem usq; peruenit, mansitq; apud illum dies octo, & sicut dictũ est Romam repedauit.

Saxones in Franciã translati.

Schliesmuch Schleswig

Holdnstein Holsatia

Anno dominicæ incarna. DCCCV. Cacanus princeps Auarorum Imperatorem adijt, postulãs sibi locum dari ad habitandũ inter Sabariam & Carantanum, qui propter infestationem Sclauorũ, in pristinis sedibus manere non poterat, quem Imperator benigne suscepit, eiusq; precibus fauit. Eodem tẽpore misit exercitum cum filio suo Carolo super Sclauos qui uocantur Boemi, qui omnem terram eorũ depopulãtes, Ducem eorum qui appellabatur Letzo occiderunt. Imperator theodonis uillã uenit, indeq; Adromarici mõte usq; profectus, ibi uenationibus exercitatus est, inde Theodonis uillam reuersus Nata. domini celebra.

Sclaui Boemi

Carolus II. contra Bohemos.

Theodonis villa

Anno dominicæ incar. DCCCVI. uenerũt Vuilharius, & Beatus duces Venetiæ, necnõ & Paulus dux Iadore, atq; Donatus eiusdem ciuitatis episcopus, Legati Dalmatiæ in præsentiam Imperatoris cum magnis donis, & ordinatis tã Venetijs, quam Dalmatijs, eorũ missis absolutis, Imperator cum primoribus & optimatibus Francorum de pace constituenda, & conseruanda inter filios suos, & de partione regni placitũ habuit. Et diuisione facta, in tres partes Imperiũ suũ partitus est inter tres filios, ut scilicet unus quisq; sciret quã partem tueri et regere debuisset, si illum patrem superuiueret. de hac diuisione testamentũ fecit, & sacramentum interpositum à Francis confirmatũ est, & Leoni papæ transmissum, ut hæc decreta manu sua firmaret, quod & factũ est. Post hæc Imparator dimisso utroq; filio, in regnum sibi deputatum, Pippino scilicet, & Ludouico de Theodonis uilla profectus, nauigio p Mosellam Rhenum ingressus, ad Neomagum in Badua uenit, ibiq; tota quadragesima fuit, & sanctũ pascha celebrauit, et inde Aquis rediẽs, Carolũ filium in terr

Carolus Imperator diuisit filijs

Theodonis uilla.

Rorabi forsan legendum Sorabi

Sala flu.

in terra Sclauorū, quæ dicitur Rorabi, super Albiā fluuiū cum exercitu misit, in qua congressione Miliduoh Sclauus occisus est, duoq; castella ab exercitu cōstructa sunt, unum super ripam fluminis Salæ, alterū super Albiam. Sclauisq; cōpressis, ex hac parte Bohemos cum Baioarijs atq; Alemanis aggreditur, eorūq; terrā ex maxima parte uastauit. Eodem anno in Corsicam insulā contra Mauros qui eā uastabant, classis de Italia à Pippino missa est, cuius aduentum Mauri non expectantes, abscesserunt. Vnus tamē ex Francis Hademarus nomine, comes ciuitatis Genuę, cū imprudēter pugnaret, occisus est à Mauris. In Hispania uero Nauari & Pampilionenses, qui superioribus annis ad Saracenos transierāt, in fidem recepti sunt. Classis Anicephoro Imperatore, cui Geta patritius præerat, ad recipiēdam Dalmatiam mittitur, & Legati qui fere annos quattuor ad regē Persarum missi sunt, per ipsas Græcarum nauiū stationes transuecti, ac Taruisium nullo aduersariorum sentiente peruenerunt. Imperator celebrauit Natal. domini Aquis palatio. Eodem anno fuit ecclypsis Lunæ, IIII. Non. Septēb. erat statio solis tūc in XVI parte uirginis, Luna autē morabatur in XVI. parte piscium.

Prodigia ante obitum Caroli magni.

Anno do. incar. DCCCVII. Eclypsis solis facta ē III. idus februa. stante utroq; sydere in XXV. parte Aquarij, & in eodem mense, IIII. Kalen. Marcij, Eclypsis Lunæ facta est, & in eadē nocte apparuerunt acies in cœlo miræ magnitudinis, sole morāte in undecīa parte pisciū, & Luna in xi. pte uirginis. iterū XI Kalen. Septē. Eclypsis Lunæ facta est hora noctis tertia, Sole posito in V. parte Virginis, & Luna in V. Pisciū. Rutbertus missus Impatoris, q de oriente reuertebat, defunctus est, & Legatus regis Persarū noīe Abdella cū monachis de Hierusalē, qui Legatione Thomæ patriarchæ fungebant, quorū nomina fuere Gregorius & Felix. Gregorius abbas erat de monte olieti, & erat natione Germanus, & à parentibus Engilbaldus uocatus est. peruenerunt Aquis ad Imperatorem munera ferētes, quæ prædictus Rex cæsari miserat, scilicet Papilionē & tentoria atrij, uario colore respersa, mirę magnitudinis & pulchritudinis. Erant enim omnia Byssina, tam tētoria, quàm & funes eorū diuersis tincta coloribus. Fuerunt etiam munera præfati regis pallia holoserica multa, & ualde pretiosa, & odoramēta, & Balsamum atq; unguenta. Misit præterea horologiū ex aurichalco arte mechanica mirifice cōpositum, in quo XII. horarum cursus ad clepsydram uertebatur, cū totidem æreis pilulis, quæ ad completionem horarū decidebant, & casu suo subiectum sibi cymbalū resonare faciebant, additis in eodem horologio eiusdem numeri equitibus, qui per XII. fenestras completis horis exiebant, & in cursu egressionis suæ, totidem fenestras quæ prius erant apertæ, claudebantur. necnon & alia multa erant in præfato Horologio, fuerūt etiam inter prædicta munera duo cādelabra ex aurichalco mirę magnitudinis et proceritatis, quæ omnia Aquis reposita sunt. Imperator igitur Legatū & monachos per aliquot tempus secum retinens, postmodum eos in Italiam direxit, atq; ibi tempus nauigationis expectare iussit. Eodem anno, Burchardum comitem stabuli sui, quod corrupte cōstabulū appellamus, cum classe misit in Corsicam, ut eam à Mauris defēderet, qui prædas illic exercebant, qui iuxta consuetudinem suam de Hispania egressi, primo Sardiniam appulsi sunt, ibiq; cum Sardis

Dona a rege Persarum missa Carolo.

Horologiū miro artificio fabricatū.

Comes stabuli.

cum Sardis prælio comisso, & multis suorum amissis, nam tria millia ibi cecidisse perhibētur, in Corsicam recto cursu perueuerunt, ibi iterū in quodā portu eiusdem insulæ, cum classe cui Burchardus præerat, prælio decertarunt, uictiq; ac fugati sunt amissis XIII. nauibus, & plurimis suorum interfectis, adeo illo anno in omnibus locis aduersa fortuna fatigati sunt, ut ipsi sibi ic circo hoc accidisse testati sunt, quod anno superiori contra omnem iustitiā de Patalaria insula LX. monachos asportatos, in Hispania uendiderūt. quorum aliqui per liberalitatem Imperatoris iterum in sua loca reuersi sunt. Niceta patritius, qui cū classe Constantinopolitana sedebat in Venetia, pace facta cum Pippino rege, & inducijs usq; ad mensem Aug. acceptis, statione solita Cōstantinopolim regressus est, & celebra. Imperator Natal. domini Aquis, & pascha similiter.

Anno domi. incarna. DCCCVIII. Hyems mollissima, & pestilēs erat, Vere inchoante Imperator Niumagam profectus est, & celebrato ibi pascha, iterū Aquis repedauit, ubi nuntiatū est ei Godefridum regem Danorū copias in Abrotides traiecisse, aduersus quem Carolum filium suū cūm exercitu misit, iubens uesano regi resistere, si Saxoniæ terminos aggredi tentaret. Godefridus expugnatis aliquot Sclauorū castellis, cū magno copiarum suarū detrimēto in patriā reuersus est. Nam licet Drasconem ducē Abotridorum loco pepulisset, Godelaibū aliū ducē dolo captū, patibulo suspendisset, Abrotidorū duas partes sibi uectigales fecisset, optimos tamen militū suorū & manu promptissimos amisit, & cum eis filiū fratris sui, noīe Reginbaldum qui in oppugnatione cuiusdā oppidi, cum plurimis Danorū primoribus interfectus est. Impatoris filius Albiam ponte iunxit, & exercitum cui præerat Hilinones & Smeldingos, qui & ipsi ad Godefridū regē defecerant, quāta potuit celeritate transposuit, populatisq; circunquaq; eorū agris, transito iterum flumine, cum incolumi exercitu in Saxoniam se recepit. fuerunt cum Godefrido in p̄dicta expeditione Sclaui q dicunt̄ Vuilzi, qui ꝑpter antiquas inimicitias quas cū Abrotidis habere solebant, spōte illi corpus eorū iunxerant, ipsoq; in regno reuertente, cum præda quam in Abrotides cœperant, & ipsi domum reuersi sunt. Godefridus uero priusquam reuerteret̄, destructo emporio quod in Oceani littore cōstitutum erat, & lingua Danorū Rerich dicebat̄, & magnā regno illius cōmoditatē uectigaliū per solutionē p̄stabat, translatisq; inde negotiatoribus soluta classe, ad portū qui Liestorph dicitur, cū uniuerso exercitu uenit, ubi p aliquot dies moratus, limitē regni sui q Saxoniā respicit, uallo munire cōstituit, & modo ut ab oriētali maris sinu quē illi Hosarsalet dicunt, usq; ad occidentalē Oceanū, totam Egidoræ fluminis Aquilonarē ripam munimentū ualli prætexeret, una tantum porta dimissa, per quā carra, & equites emitti & recipi potuissent. Diuiso itaq; ope inter duces, domū reuersus est. Interea Rex Nortdanibrorū de Brittania īsula noīe Eardulf, regno & patria pulsus, ad Impatorē dū adhuc Niumaga morat̄ uenit, & patefacto aduētus sui negotio, Romā ꝓficiscit̄, Romaq; rediens ꝑ legatos Romani pōtificis et Impatoris in regnū suū reducitur. fuit autem Legatus apostolici Adulphus diaconus de ipsa Brittania, natiōe Saxo, & cū

Obotritos al's.

Rerich emporium.

Niumaga

Hilinones
Smeldingi

Sclaui
Vuilzi
Vuinder

Liestorph

Hosarsalet sinus maris
Egidora

Eardulf

Nortdanibri

eo ab Imperatore missi Abbates duo, Rotfridus notarius, & Nantharius de sancto Othmaro, Imperator ædificatis per legatos suos super Albiam duobus castellis, præsidioq; in eis cōtra Sclauorū incursiones disposito, Aquis Natal. domini celebra. & pascha similiter.

Anno domi. incarnatio. D CCCIX. Classis de Constantinopoli missa, primo Dalmatiam, deinde Venetiam appulit, cumq; ibi hyemaret, pars eius ad Cumaculā insulam uenit, cōmissoq; prælio contra præsidium, quod in ea positū erat, à ciuibus uicti atq; fugati sunt. Dux aūt q classi præerat nomine Paulus, cum de pace inter Francos et Græcos cōstituenda, quasi sibi hoc esset iniunctum, apud Pippinum regem agere moliretur, Vuillario & Beato Venetiæ ducibus, omnes conatus eius impedientibus, atq; ipsis etiā insidias parantibus, cognita eorū fraude, discessit. Dū hæc in Italia agunt, Ludouicus rex in occiduis partibus cū exercitu Hispaniā igressus, Tortuosam ciuitatē super ripā Hiberi fluminis sitam obsedit, consumptoq; in expugnatione illius aliquanto tempore, postquā eam tā cito capi nō posse uidit, dimissa obsidiōe cū incolumi exercitu in Aquitaniā se recepit. Postquā Eardulfus rex Nortdanibrorū in regnū suū restitutus est, cū missi reuerterentur, Adulfus Diaconus captus est à Pyratis, sed postea redēptus est, Romāq; reuersus. In Tuscia Populonium ciuitas Maritima à Græcis qui Orobitæ uocant, deprædata est, Mauri quoq; de Hispania Corsicā ingressi in ipso sabbato. s. paschæ ciuitatem quandā deprædati sunt, & preter episcopum, & paucos senes atq; infirmos, nihil in ea reliquerunt. Interea Godefridus rex Danorū, per quosdam negotiatores mandauit duci qui Phrysiam preuidebat, audisse se quod ei Impator esset iratus, eo quod in Abrotides duxisset exercitū, & suas ultus esset iniurias, addēs se uelle denegare quod ei obiciebatur, quod fœdus promissum irrupisset, petiuit etiam Imperatorem, ut mitteret missos suos trans Albim, iuxta terminos regni sui, & ipse cum suis ibi ueniret, inuicemq; discussis causis, quæque emēdationis digna erāt, absq; contradictione ibi corrigerentur, quod cum Imperatori nuntiatum esset, non abnuit, colloquiumque est habitum cum primoribus Danorum trās Albiam, multisq; hinc inde prolatis, minime ad effectum res perducta est. Trasco dux Abrotidorum, postquam filium suum postulanti Godefrido obsidem dederat, collecta manu, & auxilio à Saxonibus contracto, uicinos suos Vuilzos aggressus, agros eorū ferro & igne uastauit, regressusq; domum cum ingenti præda. accepto iterū à Saxonibus ualidiori auxilio, Smeldingnorū maximam ciuitatem expugnat, atq; his prosperis successibus omnes qui ab eo defecerāt, ad suam societatem redire coegit. Imperator itaq;, cum ei multa de iactatione & superbia regis Danorum nuntiarentur, statuit trans Albim ciuitatem ædificare, Francorumque in ea ponere præsidium, cumque ad hoc per Galliā atq; Germaniā homines cōgregasset, armisq; ac cæteris ad usum necessariū rebus īstructos, ad locū destinatū ducere p Phrysiā iussisset, Thrasco dux Abroditorū, in emporio Rerich ab hoībus Godefridi dolo interfectus ē. Impator postq; locus ciuitatis cōstituēdæ fuerat explorat⁹, Egobertū

Ludouicus Hispa. ingressus. Tortosa sup. Hiberū flu.

Orobitæ Græci.

Dux Abrotidorum in Vuikos. Vuindt

Smeldingri

Trasco dux Abro. interfectus.

comitem

comitē huic negotio exequēdo pręficiens, Albiā traicere, & locū iussit occupare. Est aūt locus super ripā Sturiæ fluminis uocabulo Esselfelt, occupatus est itaq; ab Egeberto & comitibus Saxonibus, & circa idus Marcij muniri cœptus. Dum hæc circa Danos agūtur, Aureolus comes qui in cōfinio Hispaniæ atq; Galliæ trās Pyreneum cōtra Oscā, & Cæsar Augustā residebat, defunctus est, & Amoro præfectus in locū eius intrauit, missaq; ad Imperatorē legatione, se cum suis omnibus eius obsequio traditurū promisit. Eclypsis Lunæ accidit VII. Kalen. Ianuarij. — Eiffelt. — Sturia flu.

Anno domini. incar. DCCCX. Amoror præfectus colloquiū Imperatoris expetijt in confinio Gallici & Hispanici limitis, in eo colloquio se promisit cū suis omnibus Imperatoris manibus commendaturum, quod licet Imperator annuisset, multis interuenietibus causis, remansit infectum. Mauri de tota Hispania, maxima classe collecta, primo Sardiniam, deinde Corsicam applicuerunt, nulloq; in ea inuento præsidio, insulā pene totā depopulati sunt. Dum hæc agūtur Pippinus rex perfidia ducum Venetiorū incitatus, ipsam insulā bello, terra mariq; uexabat, subiectaq; Venetia a ducibus eius in ditionē receptis, eandem Classem ad Dalmatiæ littora uastāda misit. Sed cū Paulus Cefalaniæ præfectus cum orientali classe ad auxiliū Dalmatijs ferendum aduentaret, regia classis ad propria regreditur. Rotrudis filia Imperatoris, quæ natu maior erat, Octob. idus Iunij moritur, Imperator Aquis morabatur, ubi nūtiatum est ei classem ducētarū nauium de Nortmania in Phrysiam applicuisse, ternaq; prælia cum Phrysonibus commisisse, Danosq; uictores tributum uictis imposuisse, etiā C. lib. argēti à Phrysonibus esse solutas, Regēq; Godefridū hæc oīa agere dixit, qui nuntius adeo Imperatorem cōcitauit, ut missis in oībus circunquaq; regionibus ad congregandū exercitū nuntijs, ipse sine mora pallatio exiēs, illas in partes tendere cœpit, transito itaq; Rheno flumine in loco qui Lippa dicit̃, copias quæ nondū conuenerāt statuit operiri. Vbi cū aliquot dies moraretur, Elephas ille quē ei Aarō Rex Saracenorū transmiserat subita morte perijt, congregatis tādem copijs quanta potuit celeritate ad Alarum fluuiū cōtendit, castrisque positis minarum Godefridi regis inflatus, se iactauit arroganter, quod cū Impatore congredi uellet, sed cum Imperator in loco memorato sederet, diuersarū rerum legationes ad eum perferuntur, nam & classem quæ Phrysiam uastabat, domum reuersam, & Godefridum à quodā suo satellite interemptū, & Castellū uocabulo Huobbuoki, Albiæ flumini contiguū, in quo Odo Legatus Imperatoris erat, & erat orientalium Saxonū præsidium à Vuilzis captū, & Pippinum filium eius Regē Italiæ VIII. idus Iulij de corpore migrasse, duasq; legationes de diuersis terrarum partibus, unā de Constantinopolim, alteram de Corduba aduētare, pacis causa nūtiebat. quibus ille acceptis disposuit pro tēporis cōditione Saxoniā, Aquis reuertit̃, tanta in ea fuit expeditiōe boum pestilentia, ut pene nullus tāto exercitui supereēt, quin oēs usq; ad unū perirēt, & nō solū ibi sed etiā p omne imperiū huius generis aīalia perierūt. Aqs ueniens men. Octob. memoratas legationes suscepit, paceq; cū Nicophoro Impatore, et cū Abular rege Hispaniæ fecit, siquidē Venetiā Nicephoro reddidit, et Heinricū comitē dudū à Saracēis captū, Abular remittēte cœpit. Eo

Pippi. in Venetos. — Cefalania — Rotrudis filia Caroli mori. — Expeditio in regem Danorum. — Lippa — Alarus flu. — Godefridus rex Danorū interemptus. — Pippinus filius Caroli moritur. — Hubbuki — Pestilentia boum.

anno Sol & Lu. bis defecerunt. Sol V. idus Iun. & pridie Kal. Decēb. Luna XI. Kalen. Iulij, & non. Kalē. Ianua. Corsica insula iterum à Mauris uastata est, Amoror & Abdiraman filio Abular de Cæsare Augusta expulsus, & Oscam intra cōpulsus est. Gotefrido ut diximus mortuo, Hemmingus filius fratris eius in regnum successit, pacemq; cum Imperatore fecit.

Hemmingus Rex Danorum

Anno dominicæ incarna. DCCCXI. Absoluto atq; dimisso Arsario Spatario, legato Nichophori Augusti, eiusdem pacis confirmandæ gratia, legati ad Imperatorē Constantinopolim mittūtur. Haido episcopus Basilieñ, & Hug Comes de Turonis, & Ago Lāgobardus de Foroiulio, et cum eis Leo quidam Spatarius natione Siculus, Vuillarius dux Venetiæ, quorum alter ante annos X. Romæ ad Imperatorem, cum ibi esset, de Sicilia profugit, & redire uolens patriam, remittitur. Alter propter perfidiam honore spoliatus Cōstantinopolim ad dominum suum duci iubetur, Cōdicta ab Imperatore & Hemmingo rege Danorū. Rex propter hyemis asperitatem quæ inter partes commeandi uiam claudebat, in armis tantum curata seruatur, donec redeunte ueris temperie, uijs apertis, aduenientibus ex utraq; parte Frācorum & Danorū XII. primoribus, super fluuium Agidoram, datis uicissim secundum ritum ac morem suū sacramentis, pax confirmaretur. Proceres autem de parte Frācorum hij fuere, Vualach, Burchardus, Bernhardus, Egbertus, Theodericus, Ano, Osdag, Vuichman, omnes comites, de parte uero Danorum in primis in fratres Hemmingi, Ancimin, & Anganseo, deinde cæteri honorabiles inter suos uiri, quorum nomina superfluum duximus annotare. Imperator itaq; pace cum Hemmingo firmata, & placito generali secū dum consuetudinē Aquis habito, in tres partes regni sui, totidem exercitus misit, unū trās Albiā in Linones, qui & ipsos uastauit, et castrū Hohbouch superiori anno à Vuilzis destructū restaurauit, alterum in Pannoniā ad controuersias Hunorū ac Sclauorū finiēdas direxit, tertium super Brittones ad eorum perfidiam puniendam misit, qui omnes rebus prospere gestis, domū reuersi sunt, ipse autem Imperator ad classem uidendam, quam præcedēti anno fieri et fabricari iusserat, ad Bonnoniā uenit, fanumq; ibi ad nauigādum, cursus dirigendos, antiquitus cōstitutum restaurauit, & in eiusdem summitate nocte ignem accendit, inde ad Scalt fluuium ueniēs, in loco qui uocatur Gant, naues ad eandem classem ædificatas aspexit, & circa mediū Nouemb. Aquis uenit, ubi obuiauerūt ei Legati Hēmingi regis, Aoum et Hepbi munera regis & uerba pacifica regis deferentes, fuerunt etiā Aquis aduentum eius postulātes, q de Pannonia uenerūt, Canizanci princeps Auarorum, & Thudun, & alij prīcipes ac duces Sclauorū circa Danubiū habitantiū, qui à ducibus Francorū qui in Pannonias fuerunt missi ad præsentiam principis iussi sunt uenire, interea Carolus filius Imperatoris qui maior natu erat, obijt II. Non. Decembris.

Pax inter Francos & Danos.

Agidora

Linonas

Hohb

Schalt flu. Gant

Anno domi. incar. DCCCXII. Hemmingus Danorū rex morit, cui cū Sigefridus nepos Godefridi, & Anilo nepos Herioldi succedere uoluissent, neq; inter eos de diuisiōe regni cōueniret, cōparatis copijs, et cōmisso prælio ābo moriunt, pars tñ Anilonis adepta uictoria, fratres eius Heroldū & Regnifridū reges sibi cōstituit, quā necessario pars uicta secuta, eosdē sibi impare nō abnuit

Siegfrid Anilo

Ambo in prælio occubuerunt.

Herold Regnifrid Danorum reges

abnuit, in eo prælio X. millia DCCCCXL. uiri cecidisse memorant. Nichephorus Impator post mltas & isignes uictorias, i Mesia puincia comisso cu Bulgaris prælio moritur, et Michael gener eius Impator factus, Legatos dni Impatoris q ad Nichephoru Impatorem missi fuerut, suscepit in Costantinopolim, & absoluit, cu qbus & suos Legatos direxit, Michaelem scilicet epm & Arsafiuni, atq; Theognostum protospatariu, & per eos pacē A nicephoro ceptam confirmauit, nā Aquisgrani ubi ad Imperatorem uenerunt, conscriptum pactum ab eo in ecclesia susceperut, more suo, id est græca lingua laudes eius dixerunt, Imperatorem eum, & Basileum appellantes. & in reuertendo Romam uenientes in basilica sancti Petri Apostoli, eudem pacti seu fœderis libellum à Leone papa denuo susceperunt, quibus dimissis Imperator generali conuentu Aquis solenniter habito, Bernhardum filiu Pippini nepotem suum in Italia misit, & propter famam classis, quę de Africa et Hispania aduastandam Italiam uentura dicebatur, Vuallonem filium Bernhardi patruelis sui cum illo esse iussit, quousq; rerum euentus securitatem suis afferret, hæc classis partim in Corsicam, partim in Sardiniam uenit. Et ea quidem pars ad Sardiniā uenit, quæ pene deleta est. Classis Nortmānorum Hyberniā insulam aggressa, cōmissoq; cū Scotis prælio, multi ex eis interfecti, cæteri fuga lapsi sunt, à Grimaldo duce Beneuentanorum XXV millia solidorū auri pro tributo Imperatori soluta sunt. Eodē anno expeditio facta est in Vuilzos, & ab eis obsides accepti. Herioldus & Regnifridus reges Danorum, missa ad Imperatorē legatione, pacem petunt, et fratrē suū Hemmingum sibi remitti rogāt. Hoc anno idus Maij, post meridiē Solis eclypsis fuit. Eclypsis So. & Lu.

Anno dominicæ incarnationis DCCCXIII. Imperator Aquis hyemauit, & incipiente uernali tempore Hamalarium qui episcopatum Treuerensem tenebat, & Petrum abbatem monasterij de Nonantulas, propter pacem cum Michaele cōfirmandam, Constantinopolim misit, ac deinde habito generali conuentu, euocatum ad se de Aquitania Ludouicū filium, Coronam illi imperial' dignitatis imposuit, Bernhardum nepotem suum Italiæ prefecit, Regemq; appellari iussit. Concilia quoq; iussu eius super statū ecclesiarum per totā Galliā ab episcopis celebrata sunt, quorum unū Mogūtiæ, alterum Remis, tertium Turonis, quartū Caballonis, quintū Arelate congregatum est, et cōstitutiones quæ in singulis factæ sunt, ab Impatore cōfirmatæ sunt. quas q nosse uoluerit, in supradictis ciuitatibus inuenire poterit, quanquā & earū exempalaria in Archiuo palatij habeantur. Eodem tempore missi sunt trans Albiam quidam Francorum & Saxonum proceres ad terminos Nortmanorum, qui pacē cum eis secundum petitionē ipsorum facerent, & fratrē regum eis redderent, iuramentis itaq; ex utraq; parte datis, pax firmata est. Tamen ea tempestate reges domi non erant, sed ad Vuesterfalt cum exercitu perrexerant, quæ regio ultima regni illorū erat, inter septentrionem & occidentē sita, contra Aquilonem Brittaniæ summitatē respicit, cuius principis ac populus eorū dominationē dedignabātur, quibus perdomitis cū reuersi essent, & fratrē ab Imperatore missum recepissent, filij Godefridi regis, & nonnulli ex primoribus Danorum, qui iam dudum relicta patria apud Suiones exulabāt, attractis undiq; copijs bellū intulerūt, & cōfluentibus ad

Ludouicum filium facit Imperatorem Bernhardus nepos Rex.

Concilia quinq; habita sub Carolo.

Vuesterfalt regio Daniæ.

se passim ex omni Danorũ terra populorũ turmis, cõmisso cum eis prelio, eo regno paterno expulerũt. Eodem anno Carolus Impator obijt & Aquis in basilica sancti saluatoris, & sanctæ dei genitricis Mariæ, honorifice sepultus est, quam basilicam ipse mirifico opere à fundamento ædificare fecit, Ludouicus filius eius imperialia sceptra suscepit.

Anno domini. incarna. DCCCXIIII. Hæc quæ supra expressa sunt, in quodã libello reperi, plebeio & rustico sermone cõposita, quæ ex parte ad latinam regulam correxi, quædam etiã addidi, quæ ex narratione seniorũ audiui. Cætera quæ sequuntur, meæ paruitatis studio descripta sunt, prout in Chronicorũ libris adnotata inueni, aut ex relatione patrũ auditu percipere potui, & de Ludouici quidem Imperatoris temporibus perpauca literis comprehẽdi, quia nec scripta reperi, nec à senioribus, quæ digna essent memoriæ commẽdanda audiui. De Lotharij uero Imperatoris, et fratrum eius Regum Francorũ gestis, plura descripsi, ubi uero ad nostra tempora uentũ est, latius sermonem narrationis protraxi. aliter enim, ut Hieronymus ait, narrantur uisa, aliter audita, quæ melius scimus, melius & proferimus.

Bernhardus filius Pippini & oculis & uita priuatur.

Anno domini. incarnati. DCCCXVIII. Bernhardus filius Pippini Rex Italiæ Aquis euocatus ad Imperatorẽ dolo capitˀ, & prĩo oculis, post uita priuatur. habuit autẽ iste Bernhardus filium nomine pippinũ, qui tres liberos genuit, Bernhardum, Pippinum, & Heribertum, qui Heribertus Rodulfum comitem filium Baldunini interfecit nostris temporibus, & non multum post occisus est ab Alduinno satellite Baldunini Rodulfi, qui Balduninus hucusq; in Flandris ducatum tenet.

Anno domini. incarna. DCCCXXIX. Tancradus secundus abbas Prumiensis monasterij obijt, & Marcunardus ei in regimine successit, uir prudẽs, & sacræ religioni deditus.

Anno domini. incarna. DCCCXXXVI. Brittones fœdera uiolãt, & rebellare incipiunt, cũ duce suo nomine Murmano, cõtra quos Imperator exercitum producit, sed non adeo prẹualuit.

Ludouicus Impe: priuatur imperio.

Anno domi. incar. DCCCXXXVII. Murmanus rex Brittanorũ moritur, & Numenoio apud Ingelheim ab Impatore ducatus ipsius gentis traditur.

Anno dominicæ incarna. DCCCXXXVIII. Ludouicus à suis imperio priuatur, & priuatus custodiẹ traditur. Regniq; Monarchia Lothario filio eius p electionem Francorum datur, rursumq; à filio Ludouico, & à Francis de custodia eruitur, ac Imperiali sede restituitur. Fuit autem hæc deiectio pro maxima parte facta, propter multimodam fornicationẽ Iudith uxoris eius.

Anno dominicæ incarnationis DCCCXXXIX. Lotharius derelicta Francia Italiam petijt. Ebbo episcopus Remorum in generali synodo deponitur, ac multi alij exilio damnantur, qui in deiectione imperatoris conspirauerant.

Insula Maguntiæ proxima.

Anno domi. incarnationis DCCCXL. Ludouicus Imperator, dum filium Ludouicum trans Rhenũ persequitur, morbo grauatur & in nauim missus per Mogonum fluuiũ in Rhenũ deducitur, ibiq; in insula iuxta Ingelheim uita decedit, inde Medio matricũ deportatus, in basilicã sancti Arnolfi honorabiliter sepulturæ mãdatur. Statimq; Lotharius Italiam egressus imperium arripuit.

Anno

Anno dominicæ incarnationis DCCCXLI. Ludouicus & Carolus indigne ferentes, quod regno paterno per omnia priuati essent, exercitum undequaque cõtrahunt, ac mox fratrem bello aggrediuntur apud Fontaniacum, in qua pugna ita Francorum uires attenuatæ sunt, ac famosa uirtus infirmata, ut non modo ad amplificandos regni terminos, uerumetiã nec ad proprios tuendos ĩposterum sufficerent. Tandem non sine graui dispendio suorum Carolus, & Ludouicus uicerunt.

Lotharius apud Fõtanetum Altisiiodorensis agri uicum, uictus.

Anno dñicæ incarna. DCCCXLII. tres supradicti fratres imperium Francorum inter se diuiserunt, & Carolo occidentalia regna cesserunt, à Britannico oceano usque ad Mosam fluuium, Ludouico uero orientalia scilicet, omnis Germania usque Rheni fluenta, & nonnullæ ciuitates cum adiacentibus pagis trans Rhenum propter uini copiam. Porro Lotharius qui & maior natu erat, & Imperator appellabatur, medius inter utrosque incedens, regnum sortitus ẽ, quod hactenus ex eius uocabulo Lothoringia nuncupatur, totãque Prouĩciam, necnon omnia regna Italiæ cum ipsa Romana urbe, quæ & modo ab omni sancta ecclesia propter præsentiam apostolorum Petri & Pauli, speciali quodam ueneratur priuilegio, & quondam propter Romani nominis inuictam potentiam, orbis terrarum dña dicta fuerat.

Lothorigia à Lothario nomen sumpsit.

Anno dominicæ incarna. DCCCXLVII. Hetto epus Treuirorum ex hoc seculo transijt, & Thietgandus cathedram eius obtinuit.

Anno dominicæ incar. DCCCLI. obijt Herimingardis regina, coniunx Lotharij Imperatoris, uenerabilis & deo acceptabilis matrona, quæ tres filios Lothario genuit, uidelicet Ludouicum, Lotharium, & Carolum.

Anno dominicæ incarna. DCCCLIII. Nortmani, Britãni, cum mare nauigio girantes, hostia Ligeris fluminis occupauerunt, & repentina irruptione ciuitatem Namnetis inuadunt, omniaque cædibus, incendijs, ac rapinis depopulãtes, pontificem ciuitatis ipso die sabbato sancto paschæ, cum baptismũ ex more celebraret, in Basilica interficiunt, Clerumque trucidant, omnemque circũquaque regionem deuastantes, primum ad Andagauensem, deinde Turonicam occupant urbem, ac uelut immanis tempestas cũcta prosternit, ita cuncta consumunt, Templum etiam præcellentissimi pontificis Martini incẽdio cremauerũt. Tunc primũ Nortmanorum classis (ut aiunt) Ligeris attigit littora. Eodem anno Egil abbas monasterij Prumieñ constituitur. Circa hæc tempora Carolus Pippinum regem Aquitaniæ nepotem suum cœpit, ipsis Aquitanis eum prodentibus, eo quod pace soluta, eadem Prouincia à suis indigenis deuastaretur, & multa illic mala impune patrarentur, cœpit, & captum cum consilio eporum, & procerum attondit, & habitu monachico indutum Suessionis in monasterio sancti Medardi misit, inde duobus monachis consentientibus, simul & opem ferentibus, fuga dilapsus est, Sed iterum captus insula Nectis castro munitissimo custodiæ mãcipatur. Fuit uero iste Pippinus filius Pippini filij Ludouici Impatoris, de quo ferũt quod eũ pater uidelicet Ludouicus imperator, dum adhuc puerilis esset ætatis, uoluerit ad clericatus officium promouere, ac Drogoni episcopo Mettensi auunculo, uide-

Nortmanorum maxima clades ĩ Gallos

Pippinum Aquitaniæ regem facit monachũ Carolus Caluus.

cũlo uidelicet suo cõmendare, erudiendum liberalibus simul & ecclesiasticis disciplinis, Sed paternis uotis Lotharius frater eiusdem pueri, nequaquàm permisit eum attondi, sed ui abstraxit de manu patris. Erat enim idem puer (ut aiunt) ingentis pulchritudinis, cui postmodum Ludouicus Imperator pater suus cum imperium diuideret, Aquitaniam prouinciã tantum cõcessit, sed non ei in prosperum cessit, quod à dei cultura & seruitio subtractus est. Ebrietatibus enim & comessationibus die noctuq; uacans, ad extremũ mente captus, in Maniacam incidit passionem, & pręsentem uitam cum dedecore amisit. successorem relinquens Pippinum filium, de quo paulo superius mentionem fecimus.

Maniaca passione pippinus laborans.

Anno dominicæ incarna. DCCCLV. Lotharius conuocatis primoribus regni, imperium filijs suis diuisit, Ludouico Italiam tradidit, eumq; Imperatorem appellari fecit. Equiuoco uero idem Lothario, regnum quod ex suo nomine uocatur concessit, Carolo autem qui iunior natu erat, Prouĩciæ regnũ largitus est. Dispositis itaq; atq; ordĩatis regni negotijs, Valedicẽs suis, mũdum reliquit, atq; in Prumia monasterio ueniens, comam capitis deposuit, habitumq; sanctæ conuersationis susceptũ, in religionis professione diem clausit extremum, III. kal. Octobris.

Lotharius monachus efficitur.

Anno dominicæ incar. DCCCLVI. Lotharius rex Thietbirgam reginam sibi in matrimonium iunxit, ex qua coniunctione maxima ruina non illi solũ, sed etiã omĩ regno eius accidit, sicut in sequẽtibus luce clarius apparebit.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLVIII. Carolus rex filius Lotharij Imperatoris moritur, qui Prouinciam regebat, & ex regno quod tenuerat facta ẽ non modica controuersia inter Rothariũ regẽ, & auunculũ eius Carol.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLVIIII. Lotharius Hucberto abbati inter Iurum & mõtem Iouis commisit, eo quod tunc fidelissimus putaretur, utpote affinitate coniunctus, propter sororem Thietbergam.

Anno dominicæ incarna. DCCCLX. Egil abbatiam Prumiensem sua sponte dimisit, & Auspaldus in regimine successit, uir omni sanctitate & bonitate conspicuus. His temporibus Ludouicus senior, frater Lotharij Imperatoris plurima bella strenuissime gessit aduersus Sclauorum gẽtes. Siquidem Marahensium regna ingressus, armis cũcta perdomuit, capto eorum principe nomine Rastitz, cui etiã propter uiolata fœdera oculos erui iussit. Ea tempestate inter principes Caroli, magnum discordiarum ac litium efferbuit incẽdium. Deniq; Lambertus qui ducatum tenebat ĩter Ligerim & Sequanam Viuianum potentẽ uirum dolo interfecit, rursum eũdem Lambertũ Ganzbertus comes ęque dolo trucidauit. Idem Ganzbertus iussu Caroli decollatus est. Destitutam terram principibus & consilio nudatam perspiciẽtes, Britones arma corripiunt, fines regni Francorum ĩuadunt, Ligerim transeunt, & usq; Pictauis progrediuntur, cædibus, rapinis, ac incendijs omnia depopulantes, oneratiq; ingenti præda ad propria redeunt. Ad compescendam uero huius prẽsũptionis insolentiam, Carolus cum magno exercitu Britaniam intrauit, pugna cõmittitur. Saxones qui conducti fuerunt ad excipiendos uelo

Rastitz.

dos uelo

dos uelocium equorum anfractuosos recursus, in prima fronte ponūtur. Sed primo impetu spiculis britonum territi, in acie se recondunt. Britones more solito huc illucq;, cum equis ad huiuscemodi conflictum exercitatis, discurrentes, modo consertam Francorum aciem impetunt, ac totis uiribus in medio spicula torquent, nunc fugam simulantes, insequentium nihilominus pectoribus spicula figunt. Franci qui quominus strictis gladijs pugnare consueuerant, attoniti stabant, nouitate autem inexperti discriminis perculsi, nec ad insequentium idonei, nec in unum conglobati tuti, Nox superueniens bellum diremit. Multi ex Francis interfecti, quàmplurimi uulnerati, innumerabiles equi perierunt. Sequenti die rursus pugna inchoatur, sed grauiori infortunio finitur. Quod cernēs Carolus nimio terrore dissolutus, nocte inscio exercitu clam aufugit, derelicto Papilione, tentorijs, & omni regio apparatu. Mane facto cum exercitus fuga lapsum regem compe risset, nimia formidine repletur, nihilq; aliud nisi de fuga meditatur. Britones cum clamore irruunt, & Castra Francorum omnibus diuitijs referta inuadunt, omnemq; belli copiam capessunt, fugentia Frācorum agmina insequuntur, obuios quosq; aut ferro cædunt, aut uiuos capiunt, reliquos fuga seruauit. Ditati itaq; Britones opibus Francorum, armisq; instructi, in sua se recolligunt.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXI. Carolus placitum habuit in Cōpendio, ibiq; cum optimatum consilio, Rodberto comiti ducatum inter Ligerim & Sequanam aduersum Britones cōmendauit, quem cum ingēti industria per aliquod tempus rexit.

Rex Britonū morit.

Anno dominicæ incarna. DCCLXII. Numeneus rex Britonum moritur, diuino nutu percussus. Nam cum ecclesias dei deuastaret, & confinia crudeliter depopularetur, eo quod Carolo debitam fidelitatem seruarent, quadam die cū equū ascendere uellet, ut cœptā maliciam consumaret, repente uidit āte se sāctū Maurilonem epm astare, sibi hæc toruo uultu, & terribilibus oculis ingeminantem, Desine iam crudelis prædo ecclesias dei uastare. His dictis, baculum quem manu gestabat eleuans, eum in capite percussit, qui à suis in domum reportatur, uitam cum regno finiuit. Fuit autem iste Maurilo episcopus Andagauensis urbis, cuius ciuitatis termini cohærebant finibus Britaniæ, & ideo ab eis grauiter depopulabatur. filius Numenei Herispius regnum paternum obtinuit.

Maurilo.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXIII. Carolus iterum cum īmenso exercitu fines Britonum ītrauit, sed minime ut optauerat præualuit, Nouissime autem eis pacem fecit. Datis itaq; ex utraq; parte obsidibus & sacramētis, Herispius rex ad eum uenit, eiusq; dominationi se subdit. Carolus uero magnis muneribus, honoratum Herispium in regnum abire permisit, ipse in Franciam reuertitur.

Herispius rex Britonum.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXIIII. Lotharius Rex cœpit occasiones quærere, qualiter Thietbergam reginam à suo cōsortio separare potuisset, quā exosam habebat propter Vualdradā, que eius fuerat cōcubina, cū adhuc

Thietbergā uxorē repudiat Lotharius ob pellicē Vualdradam Colonieñ. epi sororē

Vualdrada concub[...]

cum adhuc adolescens esset in domo paterna, Hanc siquidem diabolo inflāmante, nimio diligebat amore. Guntherium itaq; Coloniensis urbis pōtificem, qui eo tempore erat archicapellanus, Rex primo per subintroductos missos, deinde per semetipsū super huiuscemodi dissidio omi arte aggreditur, & ut facilius assensū præberet, promisit se eiusdē episcopi neptē in matrimoniū accepturū, tantū ut prędictā Thietbergā eius, aliorumq; episcoporum auctoritate, & licentia repudiare, quacūq; ratiōe potuisset. Qui, ut erat leuis animo, ac inconsideratus actione, protinus omni intentione introducitur, uana spe, ut postea claruit, seductus. Rursus idem Guntherius Thietgandum archiepiscopum Treuirensem, hac de causa alloquitur, & sciēs esse uirum simplicem, nec adeo ī diuinis scripturis eruditum, canonicisq; sanctionibus exercitatum, ex utriusq; testamenti paginis quasdam sententias profert, quas aliter, quàm ecclesiastica regula docet, edisserens, uirum improuidum secum in foueam trahit, Cæcus cæco ducatū pręstans. Quid plura? facta sunt omnia, quæ huic commento uidebantur esse necessaria. Concilium Mettis cōuocant, reginam quasi canonice euocatam, in medio statuūt, testes producunt una cum scriptis, quæ ualde grauia crimina imponebant, inter alia protestati sunt q; eadem Thietberga confessa fuisset, semetipsam fratris germani incestuoso concubitu esse pollutam. Continuo statuta patrum de incestuosis recitantur, & non solum à legitimo uiro separatur, uerum etiam omīs copula maritalis inhibetur, pęnitentia iuxta modū culpæ inducitur, & tali nefaria machinatione diu exoptata uoluntas regis adipletur. Non multo post interiecto tempore iterum conuentū Synodalē Aquisgrani coadunāt, ubi Rex libellum suæ proclamationis obtulit, ubi continebatur, qualit in quadā fœmina Thietberga noīe, factiosis perfidorū hominum argumentis fuerat defraudatus, imo non mediocriter repetiuit, quod iudicio episcoporum dissidij sententiam pertulisset, Quæ si idonea esset, coniugali thoro & pestifera incestus pollutione fœdata non fuisset, nec uiuæ uocis confessione publice condēnata, sponte eam retineret, Porro se incontinentē esse professus est, & sine copula iuuenilis ætatis ardore ferre nō posse. allatis itaq; diuersorum conciliorum uoluminibus, multa de incestuosis replicata sunt, q̄bus recitatis, hāc diffinitiuā sētētiā ꝓtulerūt. Credimus illā nō fuisse idoneā ac legitimā cōiugē, neq; adeo ꝓpatā esse uxorē, quæ publica cōfessione incestuoso fornicationis crimīe denotata ꝓbat̄. Quocirca glorioso pricipi nr̄o ꝓ sua in diuino cultu deuotissima assertione, atq; uictoriosissima regni tuitiōe, cui non solū nos, uerūetiā canonica auctoritas interdixit incestuosū coniugium, legitimū matrimoniū à deo illi concessum non denegamus, iuxta indulgentiam dicentis apostoli, Melius est nubere, quàm uri. His ita patratis, Vualdrada iā in publicum procedit, stipata obsequentium multitudīe, oīsq; regia aula resultat Vualdradā reginam esse, Guntherij episcopi neptis ad regem accersitur, ac semel, ut aiunt, ab eo constupratur, atq; cum cachinno, & omniū derisione ad auunculū remittitur. Igitur agentibus fratribus Thietbergæ reginæ, hæc omnia ad noticiā Nicolai papæ deferuntur, qui eo tempore Romanæ præsidebat ecclesiæ.

Sororē aīs.

Colonieñ. & Treuerensis episcopi magno eorum malo in diuortium regis cō sentiunt.

Concilium Metēse

Cōuētus Aquisgrani.

Vualdrada olim cō cubina in uxorem datur regi.

Vualdrada constuprata à rege, remittitur episcopo Coloniensi.

Anno dominicæ incarnati. DCCCLXV. missi sunt Hagano & Rodoaldus

apostolicæ

apostolicæ sedis legati in Galliam ad discutiendum, Vtrum res ita se haberet, sicut sũmo pontifici nunciata fuerat, qui in Franciam uenientes, pecunia corrupti, magis fauerunt iniquitati, q̃ æquitati. Tamen ad regem peruenientes, cum ei declarassent legationis suæ causas, tale responsũ ab eo acceperũt, se nihil aliud egisse, nisi quod episcopi ipsius regni in generali Synodo sibi agendũ præmonstrassent. Dederunt autem idẽ legati consilium regi, ut illos episcopos qui illi Synodo præfuerant, ad sedem apostolicã destinaret, qui uerbis ac scriptis uniuersali papæ satisfaceret. Legati ĩmensis ditati opibus, Romã regressi sunt, nunciaueruntq; Præsuli quæ in Gallijs uiderant & audierant, adicientes se nullum sapientem episcopum in regno Lotharij ĩueni sse, qui ad liquidum canonicis esset institutus disciplinis. Interea Thietgandus, & Guntherius archiepiscopi Romam profecti sunt, ea animi intentione, & ut regem innoxiũ in supradicto facto demonstrarent, & se cum cæteris coepiscopis ecclesiastica, atq; apostolica exercuisse decreta. Stultitiæ quidem elogio denotandi, qui illam Petri sedem aliquo prauo dogmate fallere posse arbitrati sunt, quæ nec se fefellit, nec ab aliqua hæresi unquã falli potuit. Itaq; cum in præsentia Nicolai papæ uenissent, libellum obtulerunt ĩ quo continebantur gesta Synodalia, quæ in Mediomatrico urbe, & Aquis, ab eis statuta fuerant. Qui cum à Notario coram omnibus recitatus esset, interrogauit pontifex si hæc scripta uerbis confirmarent, Responderunt incoueniens uideri, ut quod proprijs manibus robórauerant, uerbis ĩfirmari mallẽt, Et sic nec repulsa, nec admissa eorum assertione, iussi sunt ire ad hospitia sua quousq; reuocarentur. Paucis interpositis diebus, ad Synodum quam papa congregauerat sunt accersiti, ubi eorum damnata, & anathematisata sũt scripta, & ipsi, omnibus adiudicantibus episcopis, presbyteris, & diaconis, sunt depositi, & omni ecclesiastica dignitate priuati. qui tam turpiter dehonestati, Ludouicum Imperatorem, fratrẽ Lotharij regis adeunt, qui ea tempestate Beneuentanis morabatur, in partibus scriptis ac dictis uociferantes se iniuste esse depositos, ipsi Imperatori, & omni sanctæ ecclesiæ iniuriam esse factam, cum nũq; auditum sit, uel uspiam lectum, quod ullus metropolitanus sine conscientia principis, uel præsentia aliorum metropolitanorũ fuerit degradatus. Adiecerunt insup multa alia, blasphemantes eundẽ papã quæ hic superfluum duximus enumerare, existimãtes eiusdẽ se imperatoris adminiculo, simul & intercessionis ope, & criminis obiecti aboleri notam, & pristinę dignitatis recupare statũ. Sed spes eorum frustrata est, quãuis Imperator omnibus uotis illis opitulari uoluisset. Thietgãdus depositionis suæ à sede apostolica, prolatam sententiam patienter ferens, iuxta pręcedentem consuetudinem, nihil omnino de sacro ministerio contingere præsumpsit. Guntherius uero superbiæ spiritu ĩflatus, uetitum sibi officium usurpare ausu temerario non expauit, paruipendens apostolicam excõmunicationem. Reuertuntur igitur in Franciam debita confessione repulsi, Et dum iterum ac tertio sedem apostolicam, reparationis et restitutionis gratia adissent, nouissime in Italia infirmitate præuenti, peregrini, & exules moriuntur, cõmunione laicali sibi tantum concessa.

Episcopi ambo Romam uadunt.

Ambo episcopi moriuntur exules.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXVI. Arsenius episcopus apocrisarius & con

sarius & consiliarius Nicolai papæ, uice ipsius directus est in Franciam, quo perueniens tanta auctoritate & potestate usus est, acsi idem sũmus Pręsul aduenisset. Conuocato deniq; episcoporum conuentu, Lotharium regem alloquitur, ut unum e duobus eligat, aut proprię reconcilietur uxori, abdicato Vualdradę pellicis consortio, aut ptinus anathematis gladio feriretur, ipse oẽsq; ei in hoc scelere fauorẽ pręstãtes. Hac necessitate cõpulsus uel constrictus, uellet nollet, Thietbergam reginã in matrimonium recepit, interposito iurisiurandi sacramento, se illã ita in reliquum habere, sicut ęquitatis iura dictãt. Legitimã uxorẽ esse tenẽdã, nec eã à se separaret, nec ipsa uiuẽte, aliã super eã induceret. Post hec Vualdradam ex auctoritate dei & sancti Petri, & uerbo domini apostolici, Romã ire iubet, ut pro se rationem reddere studeat. Engildrudã uxorem quondã Busonis comitis, à sede apostolica excõmunicatam esse, omibus declarauit, quia proprium deseruerat maritum, & Vuangerum suũ uassallum in Gallias secuta fuerit, quã excõmunicationẽ cum omibus qui aderant episcopis renouauit. Post hæc eadem Engildruda prędicto Arsenio in Vuormatia ciuitate se repręsentauit, in quo loco pręfatus episcopus Ludouico regi occurrrerat. Iurauit igitur in præsentia ipsius missi sacramentum, hunc modum continens, Ego Engildrudis filia quondã Matfridi comitis, quæ fui uxor Busonis comitis, Vobis dño Arsenio episcopo misso, & apocrisario sũmæ sanctæ catholicæ, atq; apostolicæ sedis, & per uos domio meo Nicolao sũmo pontifici, & uniuersali papæ, iuro per patrẽ, filium, & spiritũ sanctum, et per hæc quatuor Christi dei euangelia, quæ ore osculor, & manibus proprijs tango, quia amodo relictam illã maliciã, quã in pręnominato Busone uiro meo exercui, ut ouis perdita quæ fuit, ad sanctam catholicã atq; apostolicam, sub eadem obligatione qua dominus Nicolaus sũmus pontifex & uniuersalis papa me obligauit, reuertar ecclesiam, & in Italico regno, aut uobiscum, aut ante uos, quoquomodo prouideritis ibo, & quicquid dominus apostolicus iusserit uel terminauerit adimplebo, uel perficere non recusabo. Sed tam horribile iusiurãdum nõ adipleuit. Siquidem usq; Danubij fluenta cum eodem Arsenio perrexit, ibiq; ad quẽpiã consanguineum pro Caballorum adminiculo ire condixit, & ad Augustam ciuitatem ad eundem missum se reuersurã pollicita est. Tali occasione gressum torquens ex Alemania, in Franciam repedauit, quod cum supradictus Arsenius cognouisset, epistolam misit omnibus archiepiscopis, & episcopis, atq; omnibus sanctæ dei ecclesiæ fidelibus Galliæ, Germaniæ, ac Neustriæ cõmorantibus, obtestans omes per auctoritatem dei omipotentis, & beatorum principũ Petri & Pauli, & domini pontificis & uniuersalis papæ, ut nullus eam in suã parrochiam reciperet, sed eã funditus in omnibus ecclesijs suis prædicarent excõmunicatã, & ab omi christianorum cõmunione sequestratã, insuper & anathematis uinculo innodatam, & iter impias & scelerosas dampnatam, donec de pestiferis factionibus suis, atq; perpetrato periurio ante domini apostolici præsentiam dignã acciperet pœnitentiam. His sũmatim cõmemoratis reuertamur ad Lotharij regis ingemiscendã causam Legatus itaq; apostolicæ sedis, compositis in Gallia rebus, Romã unde uenerat reuersus est, rursusq; Vualdrada, eiusq; complicibus decertantibus, regis ani

Lotharius recõcilia tur uxori Thietbergæ.

Engildruda uxor comitis Busonis. filia Matfridi comitis

Forte non abs re ægre tulit legatus abitionem tã dulcis comitis.

regis animus aduersus Thietbergam commouetur, excitatur iræ, & insopitis discordiarum & odiorum cineribus, denuo copiosus ignis acccenditur. Despicitur, abominatur, reicitur, adulterij crimen īpingitur, omnicꝫ ingenij arte exquiritur, qualiter puniri, quasi rea possit. Illa pręuidens imminere sibi mortis periculum, latenter aufugit, & ad Carolum perueniens, eius se tuitioni cōmisit, quod cum fama diuulgante, Nicolaus papa cognouisset, misit Carolo regi epistolam collaudatoriam, hæc continentem. Inter alios sanctæ ecclesiæ religiosos propugnatores, & ueritatis strenuos defensores neminem magis super Thietbergam gloriosæ reginæ contritione sollicitū, neminem magis ipsius incommoditatibus condoluisse, quàm uestræ pietatis affectum recolimus. Et post congruentem exhortationem addidit, Excellentiam uestram nolumus ignorare adeo Lotharium regem, Thietbergam coniugem suam diuersis afflictionibus subdidisse, & innumeris pressuris contra pręscripta iuramenta subegisse, ut nobis coacta nunc scriberet, regia se uelle exui dignitate sine copula, & solam priuata uita fore contentam. Cui nos rescripsimus non hoc aliter fieri posse, nisi eandem uitam coniunx eius Lotharius elegisset, Verum sicut multorū relatu didicimus, ipse Lotharius conuentum celebrare disposuit, & eandem Thietbergam ex animi proprio & iudicio subicere meditatur. Et siquidem eam pręstigijs falsitatis suæ, uel argumentosis ambagibus potuerit exhibere, quasi non fuerit legitima sua uxor, uult eam penitus à se sequestrare, Sin autem uult eam tanquàm ꝓpriā quidem uxorem accipere, sed deinde quasi mechata fuerit, insimulare, atcꝫ propter hoc hominem suum, & hominem Thietbergæ, ad monachiam impellere, & si homo ipsius reginæ ceciderit, disponit hanc sine dilatione perimere. Quæ quantum sint omni diuinæ legi contraria, magnitudo prudentiæ uestræ, credimus, iam aduertit. Sed & nos hinc aliquid strictim uolumus demonstrare, prius asseuerantes quod de retroacta controuersia, Thietberga non debet ulterius ad iteratā responsionē prouocari, quoniā quod bene semel definitum est, & interpositis sacramentis deliberatum, nulla debet iteratione, nisi fortassis ibi fuerit maior auctoritas, retractari. Deinde quod ecclesiæ refugium quærens, ecclesiasticum iudicium semper expetēs, submitti non debet seculari iudicio. Post hæc uero cum nos ex utracꝫ parte idē tam à Lothario, q̄ à Thietberga fuerimus ꝓuocati iudices, noscꝫ amboꝝ controuersiā executi simus, ad nullos alios conuenit super hoc negocio iudices cōuolare. Cum secundū sacros canones à iudicibus quos cōmunis cōsensus elegerit, nō liceat ꝓuocare, & ubi cōcessa est ꝓuocatio, non nisi ubi maior est auctoritas, liceat prouocare. Itacꝫ cū non sit apostolicæ sedis auctoritate, quæ amboꝝ negociū executa est, usquā maior auctoritas, nescimus si alicui liceat de eius iudicio iudicare, uel eius retractare sententiā. Et post pauca. illud uero quod Lotharius Thietbergā de adulterio criminatur, qs non uideat dolo eē plenū. Denicꝫ si ut ipē iactat uxor eius nō est, nō ꝑtinet ad eū, illi de adulterio calūniā texere, cū nec mechari potuit, si alicuius uxor nō existit. porro si à Lothario de adulterio accusat̄, & si uicta fuerit, ultio ꝑparatur, necesse ē ut fateat̄ uxorē, & q̄busdā interpositis. prętereа siue de cōiugij fœdere, siue de adulterij crimīe iudiciū sit agitādū, nulla rōne patet Thietbergā cū Lothario posse

Tiethberga aufug.

legalē inire conflictū, uel legitimū cōtrouersiæ subire certamē, nisi prius ad tempus suæ fuerit reddita potestati, seu & suis consanguineis libere sociata, inter quos etiam locus prouidendus est, ubi nulla uis multitudinis formidanda, & non sit difficile testes producere, uel cæteras personas, quæ tam à sanctis canonibus, quàm à uenerādis Romanorū legibus in huiuscemodi controuersijs requiruntur. Verum hæc non ut fiant dicimus, quæ sine decreto, & ordinatione nostra fieri non posse supra docuimus.

Accensus itaque idem sanctissimus pontifex zelo dei, quo fuerat sacerdos quōdam inflāmatus, Vualdradā ipso die purificationis sanctæ Mariæ dei genitricis, in Basilica excōmunicauit, & ab omi christianorū consortio separauit, destinauit epistolā omnibus episcopis per Germaniā, & Gallias cōstitutis, causas & modum excōmunicationis continētem, cuius sensū quàm uerborum seriem, causa breuitatis potius placuit ponere. Decreueramus quidem circa Vualdradam mecham, & pertinaciter in īpœnitentia permanentem, uindictæ modum minus districte temperare, & iuxta quod merebatur non ita ꝓ scelere sententiā in eam iustæ punitionis ꝓferre, nisi obstinato animo in mechiæ Volutabro perenniter permanere proposuisset. Igitur quia monita nostra, & crebras exhortationes cōtempsit, quia culpam suā necdum cognouit nec confessa est, nec missa nobis legatione, qui causam ipsius exequendam suscepimus, ueniam postulauit. Postremo cum recto itinere nos illi fuerat adeundum, & beati Petri apostoli suffragia requirenda, retro est conuersa post Sathanā, necnō & Thietbergæ reginæ dolos struere, cœpta iteritus meditatione, nō cessat, cū egregio apl'o dicimus, quod contra eā, contraq; eius similes sæpius replicandum est, quia secundum duriciam suam, & cor īpœnitens thesaurisat sibi iram in die iræ, Idcirco nos eam de factis suis excōmunicauimus, donec ecclesiæ christi, nobisq; præcipue, qui eius principaliter curam gerimus, quiq; causam ipsius exequi ac inuestigare cepimus, satisfecerit, donec etiam sinistram omnē suspicionem consilium nostrū suscipiens, adimat, ac præciosi corporis & sanguinis domini perceptiōe, atq; ab omnimodo cōsortio sanctæ ecclesiæ, sancti spiritus, beatorumq; apostolorum Petri & Pauli iudicio, & nostræ mediocritatis auctoritate fecimus, prorsus cū uniuersis complicibus, & cōmunicatoribus, fautoribusq; suis prorsus extorrē. Hanc sententiam IIII. nonā. Februarij à nobis promulgatā meminimus, eamq; scripto uobis destinauimus, & ne labor uester inanis constituatur, spiritalis nobiscum uestra fraternitas, aduersus iam dictam mechā, & cōmunicatores eius arma instollat, & in parrochia sua excōmunicatā hanc, fautoresq; suos, una uoce unusquisq; denunciet, donec nostro speciali iudicio digne se pœnitentiæ submittat. Direxit etiam Lothario regi idē reuerendissimus pōtifex epistolā, hæc continentem. Audito reuerenti misso nostro, correctionis tuæ (ut ita dicamus) initio, gratias deo condignas egimus, & ut tibi q̄q; grates competibiles referremus, animum præparauimus. Sed heu aduersa nuncia huius intentionis nostræ proposito celeriter obuiauerunt. Quapropter compulsi sumus mutare uocem, & qui ad gratiarum actiones os aperire disposueramus, in luctus & increpationes, ad hoc officium linguæ coacti dirigimus. Didicimus enī te qui prolixo tempore in scelere ꝑmanēs, ecclīæ dei non mo

dei non modicū nocuisti, nocere adhuc,& qui in sordibus eras, sordescere adhuc. Siquidē, ut opinamur, tibi non sufficit solum adulteriū perpetrasse, nisi apponas, ut etiam animas hominum periurij laqueis irretitas, in extremū demergas interitum. Sed quid mirū, si paucorum animabus periurio exitium acquisisti, quando in tāta sublimitate positus, per exemplū tuæ mechæ tot hominū milia ī perditiōis Chaos præcipitaueris. Illud autem qđ Thietberga, quasi Vuoldradæ testimoniū dicēs eā fuisse tuā legitimā uxorē, uolēs aut inuita frustra conatur astruere, quandoquidē illius nullus prorsus hinc testimonio quis indigeat, cū magis nos ita sentiamus quod iustū est, & intelligamus quod equū, ut etiā Thietberga mortua, tu nullis legibus, nullis regulis unquā Vualdradā in uxorem possis, aut permittaris assumere. Vtrū ergo Vualdrada legitima tua fuerit aliquando coniunx, ecclesia dei satis factione Thietbergæ non eget. Vnū tamen scimus, quō nec nos eadem ecclesia dei, auctore deo, qui adulteros iudicabit, te si Vualdradā quandocūq; resumpseris, etiā Thietberga decedente, dimittet modis om̄ibus impunitum. Et post pauca. itaq; sūmo studio præfatam Thietbergā coniugem tuam tanquam propriam fouere carnem, ac diligere procurato, & ne illā à te separare ullo pacto consentias uigilanter attende, unde si uult à te discedere, corrige, īmo corripe eam, & à tali intentione per omnia reuocare satage. Iam uero si amore pudicitiæ separationē quærat, & coniugalis connubij solutionē efflagitat, certum est apostolo dicēte, Quoniā mulier sui corporis potestatē non habet, sed uir, uerum si & ipse pudicitiam sectatus religionis obtentu copulā dissoluere uis, tantum ne simulate fiat, concedimus. Nam licet sit scriptum, quos deus cōiunxit, homo non separet. Deus tamen, & non homo separat, quando diuini amoris intuitu, ex consensu utriusq; coniugis matrimonia dissoluuntur. Si ergo hoc modo uis, gratuito permittimus animo, celeremq; prebemus assensum, aliter autem fieri mutuā uestram separationem, ꝓhibemus. Porro si sterilitas accusatur, cogites Saram nonagenariā, Annam quoq;, simul & Elisabeth, quam tamen sterilitatem fortasse nō facit infœcūditas, sed iniquitas. Ergo gloriosissime Rex esto propria contentus uxore, & præter illius, alterius ne quæras cōsortiū, Igitur consilium nostrū accipe, & monita nostra tanquàm affectuosi patris amplectere, atq; ab omni prauitate mētem, linguam, corpusq; refrena, præcipue Vualdradæ pellicis tuæ, & dudū à te repudiatæ cōmunionem declinās, & eius consortium perpetuæ obligationi contradens, Excommunicata est enim, & usque ad præsentiam nostram ab omni christianorum contubernio sequestrata, sicut totus iam nouit Occidens, & iam quę per missos nostros minime cum plagis cæteris Oriens ignorabit. Quamobrem cauendum est, ne cum ea pari mucrone percellaris sententiæ, ac pro unius mulierculæ passione, & breuissimi temporis desyderio, uinctus & obligatus ad sulphureos fœtores, & ad perēne traharis exitium. Et paucis interpositis epistolam sic concludit. Hec autem nos tibi nunc scripsisse, & quasi inter nos & te nostra uerba excessus tuos corripientia discurrisse sufficiat. Cæterum pręcaue neq̄ nobis secundū pręceptū duos aut tres testes adhibeamus, Immo uero ne hoc ecclesiæ sanctæ dicamus, & quod non optamus, decetero fias sicut Ethnicus & publicanus.

Ecce ex multis pauca notare curauimus, ut sic nescientibus ex parte fieret cognita, ut tamē scientibus nō per omīa esset onerosa. Qualem uero exitum huius pestiferi morbi pernicies attulerit (Apostolico renuēs antidoto mederi) quantaq; regni dispendia ex hac mortifera contagione fecit, supradictus papa spiritu sancto afflatus prædixerat, quæ in subsequentibus suo in loco demonstrabimus. Circa hæc tēpora Ludouicus rex fratris sui Caroli regnū cū exercitu ingressus est, gestiens occidentalia regna suo dñatui subiugare, friq; præripere debitā portionē, quæ ei sorte ac funiculo hæreditatis cōpetēter acciderat, oblitus germāitatis ac cōsāguinitatis fœdera, oblitus pacti qđ iā dudū mutua cōuentione pepigerat, Immemor etiā sacramentorꝝ quibus se cū magnis execrationibus corā deo obligauerat. Prębuerāt ad hoc facinus pagēdum, occasionē, incitamēta, fomitē. Carolus, ut præmisimus, quosdā ex nobilioribus regni, aut publice adiudicatos gladio pcussit, aut dolo deceptos perdidit. Cæteri formidātes ne simia paterent, Ludouicū regem trās Rhenum cōmorantē sollicitant, eiusq; animū ad obtinendū fratris regnū illiciūt, promittentes semetipsos una cū regno, eius ditioni tradituros. Hac psuasione, ut animi regū auidi, & sēper īexplebiles sunt, facile in spē introductus, cū ualida manu, ut diximus, terminos regni intrauit. Carolus sentiēs uiros regni à se defecisse, ī ultimis finibus Aquitaniæ, Lugiæ latibulum quæsiuit, Ludouicus, ut cæperat, regnū obtinuit, ac usq; Remēsē ciuitatē puenit. Dimisso ꝩo exercitu, in Germaniā ac ꝓpria redire cū optīatibus regni cœpit, negotia disponere, sed subito fortuna mutat̄, Nā principes q eum in regnū introduxerant, uidentes ꝙ longe aliter incederet erga eos, ꝙ existimauerāt, pœnitudine tacti, ad Carolū reuertūt̄. Carolus ex desperatis rebus, uires se recepisse congaudēs, contractis undiq; copijs, fratrem bello aggredi tentat. Ille ītuēs, & à suis q̄s secū adduxerat, & ab his q̄s ibi acq̄sisse uisus fuerat, se eē destitutū, maturius fugā arripuit, & cū debita ꝯfusiōe fies regni excessit. Hac tēpestate Hucbertus abbas fr̄ Thietbergæ regīæ cōtra Lothariū regē rebellare exorsus ē. Collecta qppe prędonū ualida manu, rapīas cepit exercere, infectisq; aut fugatis Lotharij fidelibus, q finitima possidebāt loca, agros, uillasq; eorꝝ suę factiōis sectatoribus distribuit. Ad huiuscemōi temeritatē cōprimēdā, Lotharius rex semel, iterꝝ atq; tertio exercitū ꝓduxit, frequēter etiā cū ducibus armatorꝝ multitudinē direxit, sed minime hāc pręsūptionē extinguere potuit, quia loca īaccessibilia erāt iter Iurā, & Alpes Appēninas, seditiosis munitissima itinera, & difficilē ingressū præstantia, Attamē idem Acephala Hucbertus nouissime à Cōrado comite perēptus ē iuxta castrum, quod Vrba dicitur.

Animi regum auidi & inexplebiles

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXVI. Herispo sius rex Britonū à suis interficitur, & Salomon dux in loco eius subrogatur. Erat enim iste uir strenuus & bellicosus, & tam forma quàm animo ad regni gubernacula coaptatus. Corolus tertio super Britones cum exercitu irruere disponit, sed cum ad terminos gentis appropinquasset, audito quod ad resistendum totis uiribus parati essent, subito mutata uoluntate, magis elegit pacem suscipere, ꝙ bellū inferre, facta itaque pactione cum Salomone, quam dudum cum Herispio fecerat, discessit.

Salomō dux Britonum.

Anno

Anno do. incar. DCCCLXVII. Nortmãni orã Ligeris fluminis occupãtes, nã Mettensem, Andagauẽsem, Pictauensem, atq; Turonicam prouinciã iterato crudeliter depopulari cœperũt, contra quos Ruotbertus qui Marchiam tenebat, & Ranulfus dux Aquitaniæ collecta multitudine, aciem dirigunt. illi sentientes se exercitu insequi, cum summa acceleratione ad classem repedare contendunt, sed cum appropinquare insequentium multitudinem cernerent, cognoscentes se effugere non posse, quandã uillã ingrediuntur, ubi se quantũ hora permisit cõmuniunt. Erat aũt in eadẽ uilla basilica pergrandis ex lapide cõstructa, in qua maxima pars Nortmanorũ introiuit cum duce eorum nomine Hastingo, Ruobertus & Ranulfus cum socijs superirruunt, quoscunq; extra basilicã reperiere, absq; mora trucidant, ad ecclesiã peruenientes, cum uidissent locum munitum, & animaduertissent non modicam turbam paganorum intrinsecus latitantem, parumper deliberantes, castra in circuitu statuunt, tentoria figũt, ut in crastinum extructis aggeribus, applicatisq; machinis hostes totis uiribus expugnarent, declinabat quippe iam sol ad occasum, Ruobertus nimio calore exæstuãs, galeam & loricam deposuit, ut aura collecta paulisp refrigeretur, cumq; unus quisq; in positione castrorũ intenderet, repẽte Nortmanni à munitione exiliunt, & cum ingenti clamore super Ruobertum ac socios impetũ fecerunt. Sed quamuis repentini & subitanei casus etiam fortissimos uiros in bello cõturbare soleant, tamen arma quàm citius corripiunt, hostes uiriliter excipiunt, & cędẽtes in Basilicam redire cõpellunt. Ruobertus absq; galea & lorica accurrens, cum incautius dimicaret, & inimicos ultra insequeretur interfectus est, in introitu ipsius ecclesię, eius corpus iam exanime Nortmanni intrinsecus trahunt, porrò Ranulfus cum eminus stans, euentũ rei specula????, à quodã Nortmãno per fenestram basilicæ sagittæ ictu grauiter uulneratus est, & à suis ex certamine educto, uix triduo superuixit. Tali infelici infortunio pugna cõmissa & finita, exercitus amisso capite, errore pariter ac mœrore repletus, soluit eadem hora obsidiõem, & ad propria reuertitur, Nortmanni ouantes ad classem dirigũt gressum. Nõ multo post interiecto tempore Hugo Abba in locum Ruoberti substitutus est, uir strenuus, humilis, iustus, pacificus, & omni morũ honestate fũdatus, siquidẽ Vdo & Ruobertus, filij Ruoberti adhuc paruuli erant, qñ pater extinctus est, & iccirco nõ est illis ducatus cõmissus. Per id tẽpus gens Saracenorũ in Beneuẽto ex Africa ueniẽs, uniuersam penè regionẽ illã inuaserũt, cędibus, rapinis, ac incendijs oĩa depopulãtes. cõtra quos Ludouicus Imperator exercitũ contrahit, & ueritus ne forte aduersus innumerabilem hostiũ multitudinem uires regni non sufficerent, ad fratrem in gallias legatos mittit, omnino exposcẽs ut ad prefatę nequissimę gentis uires extenuãdas, audatiamq; refrenandam, sibi cum dei auxilio uirtute quoq; Francorum opitularet, qui nihil cunctatus, exercitum cum ingẽti industria unde quaq; contrahit, fratriq; quanta potuit celeritate in adiutorium uenit, ubi plurima bella gesta sunt, non solum fortiter, sed etiam feliciter, deo opem ferente. Inter hæc exercitus Lotharij graui peste fatigatur, ex insueto quippe calore, & in tẽperie aeris dissolutus, Dysenteriæ uel Clienterię morbo corripit, ex qua plaga innumerabilis multitudo extincta est, plu-

Aranearum morsibus plurimi perierunt.

rimi etiam aranearũ morsibus perierũt, ut iam tunc daretur intelligi, quod propter duritiã, & cor inpœnitẽs, Deus nõ solũ Lothario, uerumetiã omni regno eius aduersaretur. reuertitur itaq; in Franciam nõ sine graui, ut dictũ est, dispẽdio suorum.

Nicolaus pontifex moritur.

Nicolai pontificis laudes.

Anno dominicæ. incarna. DCCCLXVIII. Nicolaus sanctissimus & beatissimus papa, post multos pro Christo labores, multa pro sanctæ ecclesiæ inuiolabili statu certamina, migrauit ad cœlestia regna, recepturus pro administrata fideliter sibi credita dispẽsatione, à largissimo Domino in marcessibilem gloriæ coronã. de cuius, deo placitis actibus, plura poterant dici relatu digna, nisi breuitati studẽtes, causas rerum magis summatim notare, quàm explanare proposuissemus. Deniq; post beatum Gregoriũ usq; in præsens, nullus præsul in Romana urbe pontificali honore sublimatus, illi uidetᷣ equiparandus. Regibus ac Tyrannis impauit, eisq; ac si Dominus orbis terrarũ, auctoritate præfuit. epis & sacerdotibus religiosis, ac domini mãdata obseruantibus humilis, blãdus, pius, mãsuetus apparuit. in religiosis et à recto tramite exorbitantibus, terribilis atq; austeritate plenus extitit, ut merito crederetur alter Helias (Deo suscitante) nostris in temporibus resurrexisse, & si non corpe, tamẽ spiritu & uirtute. Huic, sanctissimæ memoriæ, uiro Adrianus in põtificatum successit, quod cum Lotharius rex, certa relatione cõperisset, ei talia scripta direxit. Infausta relatio & inambigua hactenus manens (ut ita dicamus) acriter nostræ serenitatis trãsuerberauit aures, intimãdo quod beatæ recordationis, dominus Nicolaus ab hac lachrymarum ualle uocãte Christo decesserit, cum sanctis ut credimus inæstimabiliter coronãdus. Nec differt ut omnis Christiana religio de tãto pontifice doleat, & omnis ecclesiasticus ordo de prudentissimo papa ingemiscat, reuera nos potius deflemus, qui causas nostræ calumniæ, & fraudulentas æmulorum nostrorũ querimonias, tam benigno patri æquitatis ac iustitiæ lance ponderandas ac determinandas ad tempus, & in parte commisimus, sed quod lugubrius replicamus, plus apud sanctitatem illius ualuere inimicorũ insidiæ, & simulatæ deceptiones, quã nostra simplex & pura defensio. Nos enim literis & uerbis indesinenter proclamantes, & diuersis legationibus eadem repetentes, humiliter postulauimus, ut nos & accusatores nostri, iuxta diuinas et humanas leges sui pontificij audiẽtiam mereremur, ut ratio docet nostrã præsentiam exhibendo. Sed semper repulsi sumus. & post pauca. Sed quia deus omnipotẽs princeps pastorum, in illa sancta sede uestri pontificatus apicem sublimauit, si tempus arriserit, uestrum multipliciter desyderamus conspectum, & nostris deo dignis animari colloquijs, ac melliflua benedictione potiri. & in fine ipsius epistolæ. Interea modis omnibus obsecramus, ut de uestra optabili prosperitate literis uestris, celsitudinem nostrã certã reddentes, charæ filiaciõis munus nobis impartiri dignemini.

Ad hæc supradictus papa rescripsit sedem sancti Petri semper paratam esse dignam satisfactionem suscipere, nec quod diuinæ humanæq; leges iuste decernunt, unquam repulisse. itaq; si immunem ab obiectis se sciret, cum omni fiducia sedem apostolicam oporteret adire, ut expetitam benedictionẽ perciperet.

ciperet,si culpā aūt recognosceret, nihilominus absq; hesitatiōe uenire festinaret,condigna pœnitentiæ remedia suscepturus.

His temporibus gens Bulgarum ferocissima, ac bellicosa, relictis idolis, abrenuntiatisq; gentilium superstitionibus, in Christum, & pro maxima parte credidit,& abluta salutari baptismatis unda, in religionē Christianā trāsijt. Directi sunt autem à sede apostolica in eandem gentem sacerdotes, ac uiri religiosi, qui populum adhuc rudem diuinis informarent præceptis,& incultam barbariem sacris dogmatibus excolētes, Christo gratum habitaculum præpararent,ut huius uere sanctæ deuotionis opus prosperum obtineret effectum. Ludouicus Christianissimus rex, qui germanis impabat, non mediocre præbuit supplemētum. Ferunt aūt de huius gentis rege, quod à tanta perfectione post perceptam baptismi gratiam cœperit, ut diebus ornamentis regijs indutus, corā populo procederet, noctibus uero sacro uestitus, latēter ecclesiā intrās, super pauimentū ipsius basilicę, substrato tantū sibi cilicio prostratus in oratione iaceret, non post multum tempus diuina inspiratiōe cōmotus, regnum terrenum dimisit, ut in cœlis ęternaliter regnaret cū Christo. Et ordinato in suum locum regem filium suū maiorem natu, comam capitis deposuit, habituq; sanctę conuersationis suscepto, monachus effectus est. eleemosynis, uigilijs, et oratiōibus die noctuq; intētus. Interea filius eius quem regem cōstituerat, longe à paterna intentione, & operatione recedēs, prædas cœpit exercere, ebrietatibus, comessationibus, & libidinibus uacare,& omni conamine ad gentilitatis ritum populum nouiter baptizatum, reuocare, quod cum pater audisset, nimio zelo accensus, sacrum habitum deposuit,& militiæ cingulum resumpsit,& cultu regio indutus, adsociatis sibi deū timentibus, filiū persecutus est, quē mox absq; difficultate cœpit, oculosq; eius effodit,& in carcerem misit, deinde cōuocato omni regno suo, filium iuniorem regē cōstituit, interminatus coram omnibus similia fore passurū, si in aliquo à recta Christianitate deuiaret, his ita patratis deposito cingulo,& resumpto sanctæ religionis habitu, in monasterium ingressus, in sancta conuersatione reliquū uitæ præsentis tempus duxit.

Bulgarorū Rex monachus fit.

Pater oculos effodit filio.

Anno domi. incar. DCCCLXIX. Lotharius Romā profectus est, quo cum peruenisset, ab Adriano pōtifice honorifice susceptus est, qui ab eodē præsule sciscitatus, si monita pij patris domini Nicolai cum omni uigilātia hactenus obseruata haberet,& præstitum iusiurandum inuiolato fœdere custoditum, quod ab illo deceptus, qui in ueritate non stetit, qui non solum mendax est, sed etiā pater oīs mēdacij. respondit se ita omnia obseruasse, ac si diuinitus sibi essent imperata, cunq; proceres & optimates qui cum eo uenerāt, eadem testificarentur, nec ulla opposita persona inueniretur, qui aduersus regiam auctoritatem, legittimum auderet controuersiæ inire certamē, uniuersalis papa talia prosequitur. si uestræ testificationis uerbis ueritas suffragatur, cū omni alacritate mētis, omnipotēti deo multiplices gratiarū actiones referimus. Restat ergo fili charissime, ut ad confessionem sancti Petri accedas, ubi deo propitio, hostiam salutarē pro tua non tantum corporis, quàm animę incolumitate immolabimus, ex qua te nobiscum participare oportet, ut

Lotharius Romam uenit.

per hanc

per hanc participationem mẽbris Christi, unde abscisus esse uidebaris, mereari s ĩcorporari. Finita igitur missarũ solẽnia, inuitat summus pontifex eundẽ regẽ ad mẽsam Christi, acceptoq; in manibus corpe & sanguine dñi, ita eum alloquit, si innoxiũ te recognoscis à phibito, atq; interdicto tibi à Nicolao adulterij scelere, et hoc fixa mẽte statutũ habes, ut nunq̃ dieb⁹ uitæ tuæ, Vualdradæ pellicis tuæ dudũ à te repudiatæ miscearis nefario concubitu, fiducialiter accede, & sacramentũ salutis ęternæ, tibi ad remissionẽ peccatorũ profuturum percipe, si autem tua conscientia te accusat, & letali uulnere sauciatum proclamat, aut iterum redire mente disponis in mechiæ uolutabro, nequaquã sumere præsumas, ne forte ad iuditium & condemnationem tibi adueniat, quod fidelibus ad remedium præparauit diuina prouidentia. Qui mente captus, obduratus pariter & obcæcatus absq; retractione communionem corporis, & sanguinis domini de manu pontificis sumpsit, nõ expauescens illam sententiam quæ dicit, horribile incidere in manus Dei uiuentis. Qui enim manducat et bibit indigne, iuditiũ sibi manducat & bibit. Deinde conuersus idem præsul ad sequaces, ac fautores regis, unicuiq; communionẽ obtulit in hæc uerba. Si domino ac regi tuo Lothario, in obiecto adulterij crimine fautorẽ nõ præstitisti, neq; cõsensum præbuisti, & Vualdradę & alijs ab hac sede apostolica excõmunicatis non communicasti, corpus & sanguis domini nostri Iesu Christi prosit tibi in uitam æternam. Igitur quisq; in his se læsum sciẽs ausu temerario cõmuniõem sub tali cõtestatione porrectam sumere præsumpsit, diuino iuditio percussus, ab hac luce subtractus est, antequam subsequentis anni rediret principiũ, perpauci qui se à cõmunione subtraxerũt, uix mortis periculum euaserunt. Porrò Lotharius Roma egressus morbo corripitur, & Placentia ciuitate perueniẽs, diem clausit extremũ VI. idus Augst. Tanta autem strages in præfati regis populo facta est, ut non peste perisse, sed hostili gladio corruisse uirtus ac nobilitas tocius regni uideretur, quæ eo tẽpore tantæ fœcũditatis erat, ut in modũ densarum segetum pullulans, ueluti quoddam examen imperij fines impleuerit.

Lotharius moritur.

Carolus certa relatione comperiens Lotharium regem obisse, mox illius occupare ditionẽ nitit, Mettisq; pueniens, ab Aduentio, prefatæ urbis epõ, & nonnullis alijs primoribus fauorabiliter exceptus, in regnũ sublimatus, indeq; digrediẽs, Aquisgrani palatium ingressus est, eo quod sedes regis esse uideret, ubi multo plures ad eum confluxere.

Carebat autem ea tẽpestate urbs Treuirorũ, & Colonia Agrippinensis pontificibus, siquidem ut præmisimus, amborum præsules in Italia ab hac luce subtracti sunt. Inito aũt rex cum optimatibus cõsilio, Bertulfum nepotẽ supradicti Aduentij episcopi, ecclesiæ Treuirorũ præfecit. Dictum est autẽ ut iste uir episcopalẽ obtineret dignitatẽ interuentu, & ope prędicti aduentij, qui eo tempore plurimũ apud regem poterat, eo quod illi assentando in adipiscendis regni negotijs ambitiosius faueret.

Aduentius episcopus Mettensis.

Porrò coloniæ Agrippinæ rex Hilduuinum abbatẽ præponere tentauit in pontificali cathedra, fecitq; à Francone episcopo Tungrensis Diocœsis, in Aquispalatio presbyterũ ordinari ad titulũ sancti Petri, pdictæ Metropol.

Dum hæc

Dum hæc in regno Lotharij aguntur, Ludouicus rex infirmitate detentus, in Baioariorũ finibus lecto decũbebat, audiẽs itaq; à fratre sæpe dictum regnum taliter inuasum, ægre tulit, & cũ omni festinatione legatos direxit, qui eum obnixe rogarẽt, ut ab hac temeraria inuasiõe cessaret, nec solus indebita præsumptione usurparet, quod utrisq; hæreditario iure æqualiter cõpetebat, regno decederet, quousq; Deo pristinam sospitatẽ reddente, uenire posset, ut pariter colloquerẽtur, & de eiusdẽ regni statu, qđ iustitiæ, & æquitatis iura dictabãt, pari uoluntate decernerent. His cum tali mandato præmissis, interim Luidpertum archiepiscopum Maguntiæ urbis, occulte Coloniam dirigit, hortaturq; ut omni arte satageret ordinationem Hilduini præuenire, & ex ipsius ciuitatis clero, episcopũ consecrare studeret per electionẽ ciuium, qui assumptis secum alijs episcopis, recto itinere Duiza castrũ peruenit, & formidãs ne forte insidiæ sibi à Caroli fautoribus molirentur, nequaquam Rhenũ transijt, sed destinatis missis, mãdauit ut honestiores ex clero, & nobiliores ex populo sibi ad idẽ castrũ occurrerent, illis iussa cõplentibus episcopus ex parte regis eos alloquitur, ut sibi consulerent, & quã citius ex proprio grege præsulem eligerent, se ad hoc destinatũ esse, ut quencũq; communi consilio preficiendum decernerent, statim consecraret. Ad hæc illi respondẽt Hilduinũ episcopũ esse datũ, iamq; presbyterum ad ipsam sedem ordinatum, omnesq; penè manibus datis eius dominationem susceptã haberent, nulla ratione permitterent ut aliũ eligerent, quibus ille econtra, si electionẽ nobis à rege cõcessam despicitis, in arbitrio & potestate regis est, quẽ nobis uelit dare epm. his auditis unanimiter elegerũt Vuilibertũ uenerabilẽ uirũ, quẽ nimiũ renuentẽ ac refugientẽ, ordinauit p̄dictus antistes, cũ alijs cõsacerdotibus, & cũ omni clero & populo Rheni fluenta trãsfretauit, & eũ honorifice in sede pontificali imposuit, omnibusq; rite peractis sub omni celeritate recessit. Carolus comperta ordinatione nimio furore accenditur, ac mox Coloniã proficiscitur, quippe dũ hæc agerentur, à missis Ludouici Hilduinus apud Aquis palatiũ in regio obsequio morabatur. Vuillibertus episcopus, & omnes qui in eius ordinationẽ consenserant Rhenũ transeuntes, sæuitiã regis declinauerunt. Rex cum neminem reperisset, in quem suas iniurias ulcisci posset, uia qũa uenerat, regressus est. Interea iterum legati à Ludouico mittuntur, orantes ut à regno discederet, sed cum minime acquiesceret, nouissime Luidpertum archiepiscopum, & Altfridum epm de Saxonia prudentissimũ uirum, Ludouicus legatos dirigit, mandans ut unum è duobus eligeret, aut cito à regno recederet, aut sibi pugnãdum cum fratre foret. qui eum tanta ingenij arte, tantaq; constantia aggrediuntur, ut absq; dilatione recederet, & in proprio regno se reciperet. Post hæc supradicti regis conuentum celebrare disponũt, in loco qui dicitur Marsana iuxta Mosam.

Per electionem ciuium olim Episcopi præficiebãtur.

Vuillibertus epi. colonieñ. contra Hilduinum fit.

Anno domini. incarnatio. DCCCLXX. Ludouicus & Carolus una cum optimatibus & proceribus suis ad Marsanã uenietes, regnũ quondam Lotharij æquis partibus inter se diuiserunt. qualiter autẽ hæc diuisio facta sit, quia oĩbus penè notũ sit, superuacuũ duximus adnotare. Carolus cõuentu absoluto, ad Heristelliũ p̃rexit, qa ei idẽ palatiũ in parte acciderat, Ludouicus u͂o

ad Aquis palatium rediit, ubi duobus fere mensibus lecto decubuit, aduersa ualitudine præuentus.

Flametū als.

Deniq; cum à partibus orientis ueniēs Ribuariorū terminos intrasset, in quandam Regiam uillā, nomine Flamersheim ad hospitiū diuertit, cunq; solarium domus cōscendisset, stipatus obsequentiū multitudine, repente ipsum solarium, quod nimina uetustate & putredine resolutū fuerat, trabibus fractis corruit, & inter ruinas eius Rex grauiter attritus ē, ita ut duæ costæ eius à sua conpage disiungeretur. et cū omnes accurrissent eumq; perisse arbitrarentur, ipse à loco in quo ceciderat surgēs, suis se repræsentauit, asserens se nihil mali passum, & ultra quā credi potest dissimulato languore, sequenti die cōtra fratrem ad Marsana proficiscitur. Tanta huius principis duritia, tanta animositas fuit, ut cum etiam fragor fractarum costarum adinuicem collidentium à nonnullis audiretur, nemo tamen propter hoc audierit eum suspirium trahentem, uel gemitum emittentem.

Ludo. rex, casu costas duas fregit.

Carolomanus oculis priuatur.

Hirmandrudis

Per id tempus Carolus Carolomanū filium suū oculis priuauit, siquidē prædictus rex ex Hirmandrude regina tres filios susceperat, Carolū scilicet, Carolomanū, & Ludouicū, sed duo ex his infeliciter perierūt. nēpe Carolus leuitate iuuenili ductus, tentare uolēs Albuini & Bettonis audatiā, ac sæpe laudatam cōstantiam, alium se esse simulans, cum ex uenatione uespertinis horis idem Albuinus quadā die reuerteretur, super eum solus impetū fecit, uelut equum in quo uiolenter ablaturus. ille nihil minus existimans quàm filiū regis, euaginato gladio ex aduerso eum in capite percussit, moxq; terræ prostrauit, deinde multis uulneribus cōfossum semiuiuū reliquit, arma pariter & Caballū suū secum auferēs, debilitatis ergo membris, ac uultu deformatus, pauco tempore superuixit. Albuinus cognito quod regis filius esset, in quē talia exercuerat, celeriter aufugiēdo mortis periculum declinauit.

Carolus Caroli filius ab Albuino trucidatur casu.

Porrò Carolomanus cum adhuc esset puerulus, iussu patris attonsus, clericus effectus est, deinde procedente tēpore ad Diaconatus officiū, quamuis inuitus atq; coactus in præsentia genitoris ordinatus est, legitq; publice euangeliū, & pōtifici missam celebranti iuxta morē ministrauit. Post hæc per apostasiam recedens ab ecclesiastica religione, abiciens ac spernens negligēter gratiā, quæ ei data erat, per impositionem manus, alter Iuliann
s efficitur, collecta q̄ppe prædonū nō modica turba, ecclesias dei cœpit deuastare, ea quæ pacis sunt impugnare, cūcta diripere, & inaudita mala p̄petrare, pro quibus cum crebro à patre correptus fuisset, nec tamē ullatenus accepta prauitas cessaret, nouissime ex præcepto patris ei oculi eruūtur, ut supra meminimus, iusto dei iuditio. lucē exteriorē amittēs, qui interiorē, quę Christus est, à suo pectore effugauerat. in tenebras exteriores missus, qui interioribus sua sponte se tradiderat, orbatusq; Ludouicū auunculum suū adiit, miseriarū & calamitatum suarum erumnas apud eum lugubriter deplorans, ille miseratiōe motus Absternatū monasteriū sancti Vuillibrodi ei ad subsidiū uitæ præsentis concessit, ubi non multo post tempore mortuus est & sepultus.

Carolomanus apostata.

Anno do. incar. DCCCLXXI. Adrianus papa migrauit ad dominū, & Ioannes summi pōtificis culmē adeptus est. his diebus Adalgisus dux Beneuētanus græcorū p̄suasionibus corruptus, aduersus Ludouicū Impatorē manū leuauit,

leuauit,eteni eius horta tu plurimæ ciuitates,pu̇inciarũ,Samnij,Cãpaniæ et Lucaniæ à Ludouico recedentes,grçcorũ dominationi se subdiderunt: qui bus cognitis Imperator in prouincia Samnitica exercitũ transfert, petiturus harum prouinciarũ caput Beneuentum,ditissimã & opulentissimam ciuita tem. Adalgisus aduentare exercitũ sentiẽs timore perterritus, ad callida ar gumenta conuertitur,& Beneuento egressus,Imperatori ultro se offert,para tum se esse,& semper fuisse ad eius obsequiũ profitetur, nunquam defectori bus se assensum p̄buisse,iuramẽto cõfirmat,deinde muneribus regẽ sibi con ciliat,ac mox in pristinã recipit̃ gratiã. Imperator in Campaniã & Lucaniã ad ciuitates quæ defecerant copias transponit,quas absq; difficultate in dedi tionẽ recepit,excepto Capua,quæ quia quadrato lapide erat cõstructa,auda tiã repugnãdi ciuibus præbuit. Cingitur itaq; obsidione,omnisq; aditus in trandi penitus intercluditur, in circuitu uastatur,cuncta hostili rapacitate di ripiunt. Nouissime uites,oliueta,& cęteræ fructiferæ arbores radicitus ex cidunt̃. Capuani desperatis rebus ep̄m ciuitatis adeunt, corpus sancti Ger mani episcopi,cuius animã uenerabilis pater Benedictus in sphera ignea ab angelis in cœlũ uiderat deferri,in feretro leuãt,& sic portis aptis supplices ca stra Impatoris petunt,orantes eiusdẽ sancti interuẽtu sibi ueniã largiri. Au gustus ut totis pietatis uisceribus affluebat,misericordia motus, erratus atq; excessus benigne indulsit,præcepitq; exercitui ab excidio retrahere manũ. Expulsis itaq; Græcis,custodes ex numero satellitũ in ciuitatibus quas rece perat,locat,& Beneuentũ proficiscit̃, ubi aliquãtisper p̄decreuerat morari. Exercitus longa ciuitatũ obsidione fatigatus,genitale solũ cœpit suspirare, post emensos labores quietẽ desyderare,coniugiũ ac liberorũ dulces ample us, ante oculos mẽtis reuocare,& hac ex causa,paulatim cottidie diffluere. Interim Adalgisus ut erat callidus ingenio,Impatorẽ alloquit̃,cur uires suo rũ nullis existentibus causis p̄fligaret,cur agros uillasq; suæ ditioni subditas hostiliter depopulari permitteret,oporteret ut & fessis optata cõcederent,& regio quę iã penè deuastata erat,clemẽtia prĩcipis saluaret̃. Flexus his sugge stionibus Impator exercitũ, & pro maxĩa p̄te absoluit,& ad propria repeda re permisit,ipse cũ paucis in eodẽ loco remanet,nil aduersi suspicatus, Adal gisus regẽ suorũ uiribus cernens,iã dudũ conceptã iniquitatẽ parturit, & cũ suæ cõspirationis sectoribus palatiũ in q̃ Impator meridie q̄escebat, occupa re nititur. Rex à strepitu & clamore irruẽtium excitatus, lecto desilit,arma corripit,& cũ perpaucis corporis sui custodibus, ad ostiũ domus turbatus repẽtina inruptione procedit,aditũq; ferro intercludens, hostẽ à liminibus arcet. Adalgisus sentiens non sine discrimine ostia domus esse penetranda, ab introitu pedẽ retrahit,palatiũq; flãmis iubet exuri. Interea rex indutias si bi dari petit,pacẽq; obnixe deposcit,cui responsum est nõ aliter petita impe traturũ,nisi prius iureiurãdo deuouisset,nunq; se diebus uitæ suæ Beneuen ti fines intraturũ,neq; ex calumnia quã tunc patiebatur,uindictã aliquando exacturum,allatis itaq; sanctorum pignoribus, necessitate cõstrictus,Sacra mentũ quod ab eo exigebat̃,iurauit, statimq; postera die à Beneuẽto exiuit. Anno domi.incar. D CCCLXXII. Ludouicus Imperator Romã uenit,ibiq; cõ uentũ celebrãs,corã summo põtifice m̃lta sup̃ Adalgisi tyrãnide cõquestus

Prouinciæ quędã à Ludouico Impe. deficiunt.

Adalgisus.

Capua obsidetur.

S.Germanus.

Adalgisi callidũ & Italicũ ingenium.

 est. Tunc

est. Tunc à senatu Romanorum idem Adalgisus Tyrannus, atq; hostis reipublicæ declaratur, bellũ etiã aduersus eum decernitur. Ioannes papa Impatorẽ à iuramento quo se obligauerat, auctoritate dei & sancti Petri absoluit, adfirmans nihil obesse, quod ob mortis periculũ euadendum coactus fecerat. Nec sacramentũ esse dicendũ quod cõtra salutem reipublicæ, quamuis cum multis execrationibus, fuerit probatũ. His exhortationibus principis animus ad rediuiua certamina prouocat, tamẽ ne à suis periurus diceretur, nequaq; ipse contra tyrannũ procedit, sed reginã cum exercitu dirigit. Adalgisus certis indicijs colligens, bellũ aduersum se summis uisceribus parari, hostemq; se ac Tyrannum esse denuntiatũ, suę nequitiæ cõscius, metu perterritus, & spem uitæ in fuga ponens, in Corsicam insulam secessit, ibiq; ad tempus latuit.

Adalgisus in Corsicam fugit.

Anno dominicæ incarna. DCCCLXXIIII. Locustarum inæstimabilis multitudo mense Aug. ab oriente ueniens, totã penè peruastauit Galliam, quæ maiores erãt q̃ cæterę locustæ, habebantq; sena alarũ remigia, & mirũ dictu est, ut castrorũ acies, distinctis ordinibus per aera ferebantur, uel terrę incũbentes castra metiebantur. Duces cum paucis exercitũ itinere unius diei preibãt, quasi loca apta multitudini prouisuri. circa horam nonam ubi duces pridie uenerant, insidebant. nec à loco occupato mouebantur, quousq; sol suũ repræsentaret ortũ, tunc per turmas suas proficiscebantur, ut in paruis animalibus disciplinam militarem cerneres, segetibus uescebantur, quæ ab eis ita depastæ sunt, ut ueluti immani tempestate consumptæ uiderentur, spatium diurni itineris quattuor aut quinq; miliaribus extendebatur, puenerunt autem usq; ad mare Brittanicũ, superficiẽ terrę cooperiẽtes, in quo, Deo uolente, uiolẽto uentorũ flatu impulsæ, atq; in profundũ asportatę, demersæ sunt. Æstu uero atq; refusione oceani reiectæ, littora maritima repleuerũt, tantaq; congeries facta est, ut ad instar montiũ cumulatæ coaceruarentur, ex earum fœtore ac putredine aer corruptus, diram pestẽ finitimis generauit, ex qua multi perierunt.

Locustæ Galliã deuastant.

Locustarũ ordo militaris.

Per id tempus Carolus Adagauensem obsidebat urbem, deniq; Nortmanni postquam Ruodbertum & Ranulfum, & alios generosæ stirpis uiros, qui patriæ terminos armis tuebantur, Deo habitoribus terræ aduersante, occiderunt. cum nemo inueniretur, qui eorũ uiolentiæ resisteret, sollicitati paucarũ ciuitatũ uel regionum deceptione, ex præda singularum, quantæ opes uniuersarũ essent aio pspicientes, Andegauis ciuitatẽ ciuibus fuga dilapsis, uacuã reperientes ingrediunt, quã cum munitissimã, & pro situ loci inexpugnabilẽ esse uidissent, in lætitiã effusi, hãc suis suorũq; copijs tutissimũ receptaculũ aduersus lacessitas bello gentes fore decernut. protinus nauibus per Medanam fluuium deductis mulieribus, & paruulis, ueluti in ea habitaturi intrant, diruta reparant, fossas, uallosq; renouant, & ex ea prosilientes, repẽtinis incursionibus circũiacentes regiones deuastant. Quod cum Carolo tã perniciosa pestis in uisceribus regni interclusa nunciata esset, illico ex omnibus regnis quæ suę ditioni parebant, ueluti ad cõmune incendium extinguẽdum, exercitum collegit, atq; castris in circuitu positis, ciuitatem obsidione cinxit. et quia Medana fluuius à partibus Brittaniæ urbis murum abluebat,

Medana fluuius.

Salomoni

Salomoni regi Britonum mandat, ut contractis auxilijs citius aduetaret, ut cōmunem hostem communibus uiribus expugnarent. Qui assumptis secū multis Britonum milibus, super ripam fluminis Medanę tentoria fixit. Igitur ex omnibus partibus urbe obsidione circūdata, multis diebus undiq; summa uirtute dimicat, & noua & exquisita machinamentorum genera applicantur, sed conatus regis prosperitatis affectum nō obtinuit, quia & loci facies non facilem præbebat accessum, & paganorum ualida manus, quia pro uita res erat, sūmo resistebat conamine. Exercitus immensæ multitudinis cū longe obsidionis tędio, famæ, & graui pestilentiæ morbo attereretur, cernētes Britones urbem inexpugnabilem, conati sūt fluuium à suo alueo deriuare, ut exsiccato naturali meatu, naues Nortmanorū īuadere possent. Cœperunt itaq; fossam miræ profunditatis ac latitudinis aperire, quæ res tantæ formidinis metum Nortmanis ingessit, ut absq; dilatione ingētem pecuniā Carolo pollicerentur, si soluta obsidione, eis ex suo regno liberum præberet egressum. Rex turpi cupiditate superatus, pecuniam recepit, & ab obsidione recedens, hostibus uiam patefecit, illi conscensis nauibus, in Ligerim reuertuntur, & nequaquàm ut spoponderant, ex regno eius recesserunt, sed in eodem loco manētes, multo peiora & īmaniora, quā antea fecerunt.

Anno dñicæ incarnationis DCCCLXXIIII. Ludouicus Imperator qui Italiæ regnum regebat, moritur. Fuit uero iste princeps pius & misericors, iusticię deditus, simplicitate purus, ecclesiarū defensor, orphanorū & pupillorꝝ pater, eleemosynarū largus largitor, seruorum dei humilis seruitor, ut iusticia eius maneret in seculum seculi, & cornu eius exaltaretur in gloria.

Ludouici Imp. mors

Eodē anno Salomō rex Britonum à Pasquitano, & Vurfādo ducibus suis dolo interficitur, post cuius mortem cū hij duo regnum eius inter se diuidere uellent, sed in diuisione dissentirent, eo quod maxima pars Pasquitani partibus faueret, bellum ab utrisq; sūmis uiribus instauratur. Pasquitanus quāquam maiore multitudine abundaret, Nortmanorum tamen auxilia pecunia conducit, eaq; ad supplementū uirium suo exercitui miscet, & mox contra emulū ad pugnā proficiscitur. Vurfandi satellites uidentes uires regni ad Pasquitanum concessisse, cœperunt ab eo diffugere, ut uix mille cū eo in acie remanerent. Qui & ipsi ceperunt suadere, ut secederent, mortisq; periculū declinarent, se cum paucis innumerā multitudinem sustinere non posse. Ad hæc ille respondit, Absit inquit optimi cōmilitones, ut hodie faciā quod nūquā feci, scilicet ut inimicis meis terga uertam, & gloria nominis nostri infamet. Melius nobiliter mori, q̄ ignominia uitā seruare, nec diffidēdū de uictoria, fortunæ uires cū hostibus experiamur. Neque em̄ salus est in multitudīe sed potius in deo, huiuscemodi exhortationibus animarum socijs, super triginta, & eo amplius, ut ferunt, aduersariorum milia irruunt, clamor in cœlum tollitur, pugna summa uirtute conseritur, Vurfandus cum suis confertissimam hostium aciem irrumpit, & ueluti herba pratorum recisa, āte acumē falcis cadit, & uberrimę segetes, procella tempestatis deseuiente prosternuntur, ita ferro cædit, sternitq; omnia. Raro in illo regno, in ullo prælio tātum sanguinis fusum est. Pasquitanus, ut mactari suos, more pecudum uidit, cū

paucis, quos gladius necdum consumpserat fugit. Porro Nortmani qui in auxilium fuerant conuocati, monasterium sancti Melani episcopi ingressi sunt, ibiq; se more solito cōmuniūt, & succedente nocte fuga dilapsi, ad naues reuertuntur. Fuit uero gestum hoc prælium in campis iuxta ciuitatem Rodonis. Erat hic Vurfandus genere inter suos clarus, sed uirtutum experimentis & nobilitate clarior, quæ tanta fuit in illo, ut animi magnitudine, uiriumq; gloria iter suos, ut diximus, nulli uideatur esse secundus, ad cuius audaciā, mentisq; constantiam demonstrandam, unum e multis ponere placuit. Nā cū Salomon rex hyemis tempore aliquando contra Nortmanos castra posuisset, ut ab eorum incursione fines regni sui tuerentur, ibiq; multis diebus resideret, quadam die cum sermo inter socios teneretur de audacia, & duricia Nortmanorum, Vurfandus se ultra uires præsumens arroganter iactauit, si rex cum exercitu recederet, se tantummodo audere cum suis in eodem loco remanere, & tribus diebus post decessum regis immorari. Distabant uero castra Britonum à Nortmanorū classe tantū octo miliaribus, nūciata sūt uerba quæ Vurfandus quasi leuiter protulerat, nescio à quo Hastingo duci paganorum. Non multo post interiecto tempore, datisq; quingentis uaccis, Salomon pacem cum Nortmanis fecit, & acceptis obsidibus, cum redire in regnum disponeret, Legatus Hastingi eum taliter alloquitur. Nunciatum ē domino meo te tantum uirum habere, qui se iactet quod te recedēte solus cū suis hoc in loco audeat remanere. Si ergo tantus est quantus sibi uidetur, in cunctāter remaneat, quia dominus meus uult eum uidere, audacisq; uiri desyderat noticiam habere. Interrogatus autem Vurfandus à rege, utrum tale aliquid professus esset, respondit se talia dixisse, & hæc eadem facere uelle, protinusq; licentiam ibi remanendi petit. Cum à principe obiurgatus, cur tā fatua obstinatione detētus, prouerbijs inaniter inuētum prolatis, uellet mori, suosq; morti tradere, nullatenus acquieuit, asserens nisi remanendi licentiam daret, nequaquàm illi fidelis in reliquum foret. Sed cum Salomon inreuocabilem eius animum perspexisset, dare ei solatium ex suis satellitibus uoluit, quod renuit suscipere, affirmans si alios, quàm suos secum haberet, iā non esse uera quæ spoponderat. Rex cum omnibus copijs in regnum recessit, & Vurfandus in eodem loco cum ducentis fere uiris remansit, ibiq; quinq; diebus expectauit. Sexta nocte Hastingus quendam captiuum absoluit à uinculis, & eum ad Vurfandum direxit, mandans ut sibi ad uadum cuiusdā torrentis inter tertiam & secundam superuenientis diei horas occurreret, ut mutuis colloquijs fruerentur. qui nihil cunctatus arma corripere, socijs imperat, & ad condictum locum absq; mora peragit, prospiciensq; uadum torrentis inter suos & aduersarios, quasi limitem fore, nullo modo ibi consistere uoluit, sed transuadato gurgite ultro obuiam hostibus procedit. Nortmani admirātes animositatem & audaciam uiri, ab eo declinauerunt, nec eum bello lacerare ausi sunt. Ille autem usq; ad horam sextā intrepidus expectās, cum neminem aduersæ partis uenire cerneret, cum suis ad propria reuersus est. Nec illi animus minus in mortem inuictus, quàm in hostem fuit. Deniq; post peractam uictoriam morbo grauiter ad extremum deducitur, cuius inualetudinem cum persensisset, Pasquitanus resumptis uiribus, fautores eius bello ag

Vurfandi laus.

bello aggreditur, qui perterriti timore ad ducem confugiunt, & cum lachrymis ei minas Pasquitani aperiūt, petentes cōtra imminēs periculū consiliū. at ille hortatur ut aduersus hostem audaciter procedant, suum uexillum ferentes, pollicetur& uictoriam. Qui cum respondissent sine eius præsentia nō audere cum aduersarijs congredi, spiritum qui una cum uiribus corporis iam pene effugerat, resumens, quia nec pedibus, neque equo poterat ire, iubet se in lecto portari, & ante aciem inimicorum exponi, & sic subire certamē. Quod cum Satellites fecissēt, eius mox hostes in fugam uersi sunt, patrata uictoria, eum cum reportare uellent domum, inter manus militū, spiritum qui tantūmodo ī pectore palpitabat, exhalauit. Paucis autem interpositis diebus Pasquitanus & ipse defunctus est. Post horum duorum continuas mortes Indicheil, ex filia Herispon regis natus, & Alanns frater memorati Pasquitani Britāniam inter se partiti sunt, inter quos etiam multa iurgia, & bella fuerūt Sed Indicheile, in prælio quod contra Nortmanos magis audacter, quàm prouide gesserat, interempto, in ditionem Alani omnis Britannia concessit, qui & hanc strenue hactenus gubernat.

Vurfandus morit, & Pasquitanus paulo post.

Eodem anno Carolus Romam perrexit, & datis apostolico Ioanni, & Romanis magnis muneribus, Imperator creatur.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXXXVI. Ludouicus rex apud Frāchonefurt palatium, diem clausit extremum V. kl. Septembris, sepultus est in monasterio sancti Nazarij, quod Lorasham nuncupatur. Fuit autem iste princeps christianissimus, fide catholicus, non solum secularibus, uerūetiā ecclesiasticis disciplinis sufficienter instructus, quæ religionis sunt, quæ pacis, quæ iusticiæ, ardentissimus executor. ingenio callidissimus, consilio prouidētissimus, in dādis siue subtrahēdis publicis dignitatibus, discretionis moderamine tēperatus, in prælio uictoriosissimus. armorū, quàm conuiuiorū apparatibus studiosior, cui maxime opes erāt instrumenta bellica, plus diligens ferri rigorem, quàm auri fulgorem. apud quem nemo inutilis ualuit. In cuius oculis perraro util. displicuit, quem nemo muneribus corrumpere potuit. Apud quem nullus per pecuniam ecclesiasticam, siue mundanam dignitatem obtinuit, sed magis ecclesiam probis moribus, & sancta conuersatione, mundana, deuoto seruitio, & syncera fidelitate. Habuit autē hic gloriosissimus Rex cuius memoria in benedictione est, reginam nomīe Hemmam sibi ī matrimoniū iunctā, quæ nobil. genere fuit. Sed quod magis laudandū nobilitate mentis multo præstantior. ex qua tres filios suscepit, excellentissimę indolis uidelicet Carlomanū, Ludouicū, & Carolū qui fœlici sorte post decessum patris, imperij moderati sunt gubernacula.

Carolus autem audito quod frater à seculo recessisset, nimia (ut aiunt) exultatione perfusus est, arbitratus portionem regni Lotharij, quam idem frater tenuerat, in suos libitos concessuram. Exercitium ergo quanta potuit celeritate adunauit, & cum omnibus uiribus regnū ingressus, ad Aquis palatiū uenit, ubi paucis diebus moratus, Coloniam profectus est. Dum hæc aguntur in memorato regno Carolomanus primo genitus Ludouici, Italiæ fines intrauit, cupiens eam paterno, suo& subiugare dominatui. Siquidem Ludouicus

Carlomāus primo genitus Ludouici impera.

uicus Imperator iam (ut diximus) ab hac luce subtractus fuerat, & Carolus Imperatoris nomen reportans, ex Italia excesserat. Carolus uero frater eius, in Alemania morabatur. Porro Ludouicus, qui ad patris obitum fuerat, funerisq; eius obsequia condigno honore celebrauerat, apud Fräckfurt, principalem sedem orientalis regni, residebat, cui cum nunciatum esset quod Carolus auunculus eius, iam regni paterni terminis occupatis, circa Rhenum fluuium castra posuisset, nimio furore accenditur, statimq; legatos ad eum dirigit, orans, ut memor esset germanitatis, atque consanguinitatis, memor esset nominis dñi nostri Iesu christi, cuius mentionem corã nõnullis testibus facientes ipse & frater, quando regnum inter se diuiserunt, terribili essent alternam pacem adinuicem pacto polliciti, & pertimescens tantum nomen inuanum accipere, redderet domino iuramenta sua, fœdus quod alterutrũ pepigerat inuiolabile maneret, parceret gladio, & humanum fundere sanguinem, tam dira cupiditate infectus, formidolosius exhorresceret, foret sua sorte cõtentus, & funiculo hæreditatis diuinitus sibi collato, pacifice frueretur. Aliena iura non inuadens, non subtrahens, non perturbans, non esset ĩ tanto uiro uanæ gloriæ typus, non supercilij fastus, non alterius usurpandi terminos ambitio, sed iustitia, caritas, & concordia regnaret, ac summũ pacis inter illum & nepotes teneret oĩno fastigium. sed huius cõmodi monita Carolus spreuit, asserens se cum fratre, non cum nepotibus pepigisse. Interim Ludouicus exercitum ex Saxonia, Turingia, & orientali Francia cõgregat, & ut in filio tantum paternos uultus, quantum animi subtilitatem, artiumq; ingenia recognosceres, castra è regione Coloniæ cõtra castra Caroli super ripam fluminis magno apparatu collocat, Ipse autem cum hostili uirtute inter Confluentes, & Arduennam Rhenum transijt, nec defuit qui ad aures Caroli perferret nepotem cum omnibus copijs Rhenum transisse. Tũc primũ animaduertit Carolus se à castris Ludouici esse illusum. Mouit uero absque mora exercitum cum quinquaginta, & eo amplius, ut ferunt, millibus in pago Meginense, nõ longe ab Andernaco castello, aduersus eum ad pugnam procedit, sed non saluatur ex multa uirtute, fallax enim equus ad salutem. Siquidem inito certamine Reginarius comes, qui regium uexillũ ferebat, primo impetu extinguitur. cõfertissimę acies Ludouici à socijs irrumpũtur, & sicut ignis in stipula immissus fuerit, & in momento cũcta deuorat, ita uires aduersariorum ferro cõterunt, terræ prosternunt. Exercitus Caroli grauiter cæsus terga uertit, & Ludouici uictoria fuit. Carolus uidens suos fugere, & ipse fuga uitam seruauit, sero secum reuoluens, quanti discriminis sit, ęquitatis iura diuinarum humanarumq; legum institutitionibus roborata, immoderatæ cupiditatis ambitione uiolare uelle. Acta est autẽ hæc strages VIII. id. Octobris. Post hæc cũ uenerũt tres supradicti fratres in loco, q dicitur Saulifelt, & ibi diuiserunt paternum regnum. Carolomanus sortitus est Baioariam, Pannoniam, & Carnutum, quod corrupte Carantanũ dicitur, necnon & regna Sclauorum, Beheimensium, & Marahensium. Ludouicus orientalem Franciam, Turingiam, Saxoniam, Fresiam, & partem regni Lotharij. Porro Carolus Alamaniam, & aliquas ciuitates ex regno Lotharij.

Ludouicus exercitum contra Carolũ Imperatorem ducit

Confluentes Coblanz Arduenna

Andernacum.

Saulifs

Carnutum

Diuisio regni filiorum Ludouici Imperatoris.

Marahenses Sclaui Beheimenses

Anno dñicæ incarnationis DCCCLXXVII. Carolus senior Romam secundo pfectus

Sic legendo: Bosoni germano Richildis reginae,

do profectus est, ubi iampridem Imperatoris nomen, à Presule sedis apostolicae Ioanne, ingenti pretio emerat, regnumque Italiae magis in transeundo, uidit, quàm fruendo potitus est. ab urbe Roma in Langobardiam reuersus. Bosoni, Germanichildis reginae, Hirmingardem filiam Ludouici Imperatoris in matrimonium iungit, dies nuptiarum tanto apparatu, tantaque ludorum magnificentia celebratus est, ut huius celebritatis gaudia, modum excessisse ferantur. Dedit insuper eidem Busoni Prouinciam, & corona in uertice capitis imposita, eum regem appellari iussit, ut more priscorum imperatorum, regibus uideretur dominari. Euolutis deinde paucis diebus, Papiam ingreditur, in qua cum disponendis publicarum rerum negotijs animum intenderet, repentine nunciatum est ei Carolomannum cum ingenti armatorum multitudine Langobardorum ditionem introisse. Mox pauore solutus, Ticinum, Padumque transit, & summo annisu in Gallias repedare contendit. Sed priusquàm Alpium praeeminentia iuga, angustaque itinera attingeret, aegritudine pulsatur, quam protinus mors subsecuta est, finem uitae imposuit. Est autem fama quod à quodam Iudaeo quocabatur Sedechias, poculum mortis ei propinatum sit, qui ei familiarius adhaerebat, eo quod in medendis corporum passionibus, singularem experientiam habere diceretur. Porro hic siccarius planè erat, & magicis prestigijs, incantationibusque mentes hominum deludebat. obijt uero pridie non. Octobris. corpus eius leuatum est in feretro, à suis extra Italiam deportatur. sed quia foetor intollerabilis ex putredine cadaueris baiulantes grauabat, compulit illud terrae mandare. Post aliquantos annos eius ossa translata sunt, & Parisius in monsterio sancti Dionysij honorifice sepulta, cui successit in regnum filius Ludouicus.

Carolus rex Gall. imperium Romanum emit à pontifice.

Rosymoni ars. Hirmingard

Boso

Carolus Imperator à Iudaeo necatus ueneno.

Versellis ihumauerunt, in aede diui Eusebii.

Ludouicus

Anno dominicae incarnationis DCCCLXXXVIII. eclypsis lunae magna facta est, mense Octobris, die XVI. Item eodem mense eclypsis Solis accidit, die XXVIIII. circa horam nonam. Paucis interiectis diebus, Ludouicus rex filius Caroli, qui Balbus appellabatur, eo quod impeditioris, & tardioris esset eloquij, ab hac luce subtractus est. fuit uero iste princeps, uir simplex ac mitis, pacis, iustitiae, & religionis amator. Habuit autem cum adhuc iuuenilis aetatis flore polleret, quandam puellam nobilem nomine Ansgard, sibi coniugij foedere copulatam, ex qua duos liberos suscepit elegantis formae, ac ingentis animi, uirtute praestantes. Horum unus Ludouicus, alter Carolomanus uocabatur. sed quia hanc sine genitoris conscientia, & uoluntatis consensu, suis amplexibus sociauerat, ab ipso patre ei postmodum interdicta, & interposito iurisiurandi sacramento, ab eius consortio in perpetuum separata. tradita est autem eidem, ab eodem patre Adalheidis in matrimonium, quam grauidam ex se reliquit. Idem rex cum obiret, quae tempore pariendi expleto, enixa est puerum, cui nomen Aui imposuit, eumque Carolum uocitari fecit.

Ludouicus Balbus moritur.

Ansgard.
Adelheidis.

Anno dominicae incarnationis DCCCLXXVIIII. Boso de quo paulo superius mentionem fecimus, audita morte Ludouici, à Prouincia egreditur, totamque Burgundiam occupare nititur. Denique nonnullos episcopos, partim minis, partim suasionibus, in societatis foedera colligit, & Lugdunum ingressus

Boso Burg. inuad.

gressus, ab Aureliano eiusdē urbis metropolitano, & alijs pontificibus in regem super præfatum Burgundiæ regnum inungitur, pro nihilo ducēs adulescentes filios Ludouici, & uelut degeneres despiciens, eo quod iussu Caroli, eorum genitrix spreta, atq; repudiata fuerit. Quæ res obtulit illi magis continuum clam odium, ac periculorum dispendium, quàm gloriæ, & dignitatis emolumentum. Siquidem iam dicti adulescentes Ludouicus, & Carolomanus, industria ac studio Hugonis abbatis, & aliorum procerum in regnū sublimatorꝝ, & eundem Bosonem diebus uitæ suæ omni instantia sunt persecuti. Nec solum illi, uerūetiam alij reges Francorum per succedentia tempora adeo grauiter nomen eius tulerunt, atque exosum habuerunt, ut inrecuperabili eius deiectione, & mortis exitio, non modo principes ac duces, sed etiam eorum satellites sacramentis, & execrationibus obligarentur. Fuit autem tā perspicacis ingenij, ut cum à multis, ut dictum est, regibus & regnis, assidue insectatus sit, à nullo tamen, aut capi, aut circūueniri aliquādo potuerit. Tātæ moderationis, ut cum sibi fauentes proscriptionibus dānarentur, bonisq; omnibus priuarentur, nūquàm insidijs suorum militum fuerit petitus, neque fraude proditus, cum utrūq; hostes sæpe certassent.

Per id tempus Ludouicus qui Austrasijs imperabat, cognita morte equiuoci sui, regnum illius inuadere disposuit, & transuadata Mosa, imperij fines occupauit. cui occurrerunt duo memorati fratres cum ualida manu, sed intercurrētibus uicissim legationibus, nequaquàm pugna committitur, sed pax roboratur. Adolescētes, quo impetu fœderatus ab eis recederet Ludouicus portionem regni Lotharij, quam auus, paterq; tenuerat, ex integro illi concesserunt, addita insuper Atrabatis abbatia sancti Vedasti, facta itaque pactione, datisq; sacramentis, cum ī regnum idem rex reuerteretur, repēte obuiam habuit Nortmanorum innumeram multitudinem, iuxta Carbonariā in loco, qui uocatur Thimnin, cum ingenti præda ad classem repedantem, cum quibus absq; mora conflixit, & (deo propiciante) maximam ex eis partem gladio prostrauit. Reliqui fuga dilapsi, ī fiscum regium se communiūt, ubi Hugo filius regis ex pellice natus, cum īcautius dimicaret, grauiter uulneratus, ab hostibus rapitur, & inter aduersariorum arma recidit.

Hugo filius regis

Rex existimās quod adhuc filius uiuus ab inimicis seruaretur, exercitus ab īpugnationis infestatione iubet cessare, ut quocūque pacto, illum incolumē recipere posset. Interea nox desuperueniēs, regem cum suis redire ad castra cōpulit. Nortmani cadauera suorum flāmis exurentes, noctu diffugiunt, & ad classem dirigunt gressum. Rex diluculo consurgens, cum filium extinctū reperisset, nimio dolore afficitur, corpus eius in loco cōpositū, ad Lorsheim monasterium imperat deferri, ibiq; tumulari.

Carolomani mors
Hodingas pato ... Bajr Otinagn

Anno dominicæ incarna. DCCCLXXX. Carolomanus rex Paralisi dissolutus, diem clausit extremum VII. nonī. Aprilis. sepultusq; est cum debito honore in Baioaria, in loco q dicitur Hodingas. fuit uero iste præcellētissimus rex literis eruditus, christianæ religioni deditus, iustus, pacificus, & omni

morū

moruꝫ honestate decoratus, pulchritudo eius corporis insignis, uires in hoīe quoqꝫ admirabiles fuere, nec īferior animi magnitudine. Permulta quippe bella cum patre, plurima sine patre in regnis Sclauorum gessit, semperqꝫ uictoriæ triumphum reportauit. terminos imperij sui ampliando, ferro dilatauit. suis mitis, hostibus terribilis apparuit. alloquio blandus, humilitate ornatus. in ordinādis regni negocijs singulari solertia preditus. sic, ut prsus ei nihil deesse ī regiæ maiestatis competentia uideretur. Huic ex legitimo matrimonio non est nata soboles propter infœcūditatem coniugis, sed ex quadam nobili fœmina filium elegantissimæ speciei suscepit, quem Arnolphū nominari iussit, ob recordationem reuerendissimi Arnolphi Mettensis ecclesiæ episcopi, de cuius sancto Germine sua, aliorumqꝫ germanorum Francorum prosapia pullulauerat, quod non casu accidisse, sed quodam præsagio portentoqꝫ futurorum actitatum uidetur. Siquidem genealogia regum cœlitus prouisa, per interualla temporum, secundis incrementoꝝ successionibus cœpit exuberare, quousqꝫ ī magno Carolo sūmum imperij fastigium nō solum Francorum, uerūetiam diuersarum gentium regnorumqꝫ obtineret. Post cuius decessum, uariante fortuna, rerum gloria quæ supra uota fluxerat, eodem quo accesserat modo, cœpit paulatim diffluere, donec deficientibus non modo regnis, sed etiam ipsa regia stirpe, partī immatura ætate pereunte, partim sterilitate coniugium marcescente, hic solus de tam numerosa regum posteritate idoneus inueniretur, qui imperij Francorum sceptra susciperet, quod in subsequentibus suo in loco lucidius apparebit.

Ludouicus comperto, quod frater obisset, Baioariam ingressus, Ratisbonam uenit, ubi omnes optimates regni ad eum confluentes, eius ditioni se subdiderunt. Concessit autem idem rex Arnolfo Corantanum, quod ei pater iam pridem concesserat, in quo situm est castrum munitissimū, quod Mosburgk nūcupatur, eo quod palude impenetrabili locus uallatus, difficillimum adeuntibus prebeat accessum. Mosburch.

Anno dominicæ īcarnationis DCCCLXXXI. Carolus de Alemania egressus, Langobardorum fines occupauit, ac in paucis diebus totam Italiam in deditionem accepit, & Romam perueniens, à presule apostolicæ sedis Ioanne, & senatu Romanorum fauorabiliter exceptus, cum magna gloria Imperator creatus est.

Per id tēpus Nortmanorum classis, Vualam fluuium ingressa, Neumago palatio regio applicuit, ibiqꝫ castra posuit, quod factum cum ad noticiam Ludouici perlatum est, absque dilatione cum exercitu uenit, & munitionem obsidione clausit. Conserto nonnullis diebus certamine, non adeo præualuit quia palatium ingentis magnitudinis, miriqꝫ operis hostibus tutissimū præbebat receptaculum. In qua congressiōe captus est aduersarius Eberhardus Saxo, filius Meginardi comitis, & captiuus ducit, q̄ad postea mater Enessa magno precio dato, incolumē recepit. Postremo rex, accepta pollicitatione, qđ si ab obsidiōe cessaret, Nortmāi continuo è regno eius decederent. Cū oībus copijs recessit. Illo recedēte, pagani palatium una cū munitione exurētes flāmis nauibus accēsis, hostia Rheni repetuūt. Itē eodē āno mēse Nouēbri, Eberhardus Saxo capitur.

duo reges Nortmanorum Godefridus, & Sigefridus cum inęstimabili multitudine peditũ, & equitum consederũt in loco, qui dicitur Haslou iuxta Mosam, & primo quidem impetu finitima loca depopulantes, Leodium ciuitatem, Traiectum castrum, Tungrensem urbem incendio cremant. Secunda incursione Ribuariorum finibus effusi, cædibus, rapinis, ac incendijs omia deuastant, Coloniam Agrippinam, Bunnam ciuitates cum adiacentibus castellis, scilicet Tulpiacum, Vilipiacum, & Nuis igne comburunt. Post hæc Aquis palatiũ idem Amalimundarias, & Stabilius monasteria in fauillam redigunt.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXXXII. Arduennam percurrentes Prumiam monasteriũ ingrediuntur ipso die Epiphaniæ domini, ubi triduo commorãtes omnem in circuitu regionem depopulati sunt, in quo loco innumera multitudine peditum ex agris & uillis in unum agmen cõglobata, eos expugnatura aggreditur, sed Nortmani cernentes ignobile uulgus, nõ tantum inerme, quantum disciplina nudatum, super eos cũ clamore irruũt, tantaq; cæde prosternunt, ut bruta animalia, non homines mactari uiderentur. His itaque patratis, onerati præda, ad castra redeunt, illis discedentibus, ignis, qui in diuersis habitaculis accensus remanserat, cum nullus esset qui eum extinguert, & monasterium cõsumpsit.

Brumia monasterium igne cõsũptũ à Nortmanis.

Dum hæc aguntur Ludouicus rex morbo grauatus, apud Franckfurt moritur XIII. kal. Septembris, sepultus est ĩ Loresheim iuxta patrem in cœnobio. habuit autem Luidgardam reginam in matrimonium copulatam, ex qua filium unicum suscepit, quem nomine suo Ludouicum appellauit. Sed, ut præmisimus, post obitum fratris ad obtinendum regnum eius, Baioariam ingressus, & Ratisbona moraretur, idem puerulus de fenestra cecidit, & cõfractis ceruicibus, statim expirauit, quæ non tantum inmatura, sed inhonesta mors, non solum regi & reginæ, uerumetiam omni domo regiæ maximum luctum ingessit.

Treueris Galliarũ à Nortmanis depopulatur.

Nortmani, audita morte regis, nimio exultabant tripudio, etiam non de conflictu, sed de præda cogitant. Igitur cum omni ãmonitiõe exiliunt, & Treuirorum nobilissimam ciuitatem Galliarum, Nõn. Aprilis, die sacratissimæ Cœnæ dñi occupant, in qua usque sanctum diem paschæ, fessa ab itinere corpora recreantes, omne tentorium urbis circũquaque usq; ad solum demoliti sunt, deinde ciuitatem flammis exurentes, Mediomatrico dirigunt aciem. Quod cum reperisset eiusdem urbis eps Vualo, adiuncto sibi Bertolfo episcopo, & Andalhardo comite, ultro illis obuiam ad pugnam procedit. Inito certamine, Nortmani uictores extiterunt. Idem Vualla episcopus cecidit, cæteri fugierũt. Pagani iter quod cœperant, deserentes cum ingẽti præda, sũma celeritate ad classem reuertuntur.

Ea tempestate Carolus Imperator in Italia morabaẽ, ubi diuersis legationibus Germaniæ, ac Galliæ pulsatur, ut ad suscipienda regna, sibi hæreditario iure competentia, festinaret, & periclitanti imperio succurreret. quod capite amisso, ludibrio hostibus erat. Qui nihil tardus, cũ omnibus copijs in Franciã uenit, & cũ Langobardis, Baioarijs, Allemanis, Turigis, Saxõibus, Fresonibus,

Fresonibus & omnibus regnis suæ ditioni subditis, Nortmanos in supradicto loco obsidere exorsus est, sed conatus eius parum effectum obtinuit, quanquàm, ut diximus, ex diuersis regnis, & gentibus inæstimabilis multitudo in unum confluxit, indignatione cœlesti super populum, christianam religionem profanantem desęuiente. Nouissime rex Godfridus Nortmanorum ea conditione christianum se fieri pollicetur, si ei munere regis Frisia prouincia concederetur, & Gisla filia Lotharij in uxorem daretur. Qui, ut optauit adeptus, baptisatus est, & ex sacro fonte ab Imperatore susceptus, Sigifrido & reliquis Nortmanis immensum pondus auri, & argenti expositum ẽ, & tali tenore fines regni excedunt.

Godfridus baptizatur
Gisla filia Lotharij

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXXXIII. Ludouicus frater Carolomani moritur apud sanctum Dionysium, ibicꝫ honorabiliter tumulatur, quem omnes Galliarum populi nimio planctu lamentati sunt. Fuit enim uirtutis maximę, regnumcꝫ sibi subditum à paganorum infestatione potenter, uirilitercꝫ defēdit. Inter cætera quæ strenue gessit, illud præcipue prælium cō mendatur, quod aduersum Nortmanos in loco qui uocatur Sodalcurch sū mis uiribus exercuit, in quo certamine, ut ferunt, plusquàm octo milia hominū gladio ꝓstrauit. Carolomanus frater regnū illius obtinuit. Eodē tēpore Bertulfus Treuirorum episcopus, migrauit ad dominum IIII. id. Septēbris, cui successit in Pontificali cathedra per electionem cleri, & totius plebis Ratbodus reuerendissimus antistes, VII. idus Aprilis. His etiā diebus Ruopertus pręsul ab eodem episcopo Ratbodo in Mettensi ecclesia cōsecratur, X. kal. Maij.

Ludouicus frater Carolomāi morit.

Rathbodo al's,

Circa hæc tempora Hugo filius Lotharij, in spem recuperandi paterni regni ab aliquibus discordiarum, ac litium sectatoribus introducitur, omnescꝫ qui iusticiam & pacem execrabātur, ad eum confluxerunt, ita ut paucis diebus innumera multitudo pręedonum eius dominationi se subdiderūt. inter quos etiam nonnulli ex primoribus regni uana spe seducti, manibus datis accedunt, uidelicet Stephanus, Rotbertus, Vuitbertus, Thietbaldus comites, Albricus, & frater eius Stephanus, tantacꝫ rapina, & uiolētia ab his ĩ regno fit, ut inter hoꝝ, & Nortmanorum maliciam nil differret, præter quod à cędibus & incendijs abstinerent. Sic omnipotens deus iratus regno Lotharij aduersabatur, & talibus incrementorum cladibus, uires eiusdem regni radicitus exterminabat, ut prophętia sanctissimi Nicolai papæ, simul etiam maledictum quod super idem regnum protulerat, adimpleretur.

Hugo filius naturalis Lotharij Regis Lotharingen.

Hoc etiam tempore, idem Hugo Vuitbertum comitem, qui ab ineunte ętate sibi fauerat, interfecit. Paucis dehinc interpositis diebus, Bernarium nobilem uirum, sibicꝫ fidelissimum dolo trucidare iussit, pulchritudine illius captus uxoris, quam absque momento in matrimonium iūgit. Vocabatur autem mulier Friderach, quæ antequàm Bernario sociaretur, copulata fuerat Engilranno potenti uiro, ex quo filiam peperit, quam postmodum Richininus comes ĩ cōiugiū accepit, quā etiā propter stuprū cōmissum, idē comes decollari iussit.

Friderach

Sonus flu.

Nortmani ad Sonũ fluuiũ consident.

Anno dominicæ ĩcarnationis DCCCLXXXIIII. Nortmani qui ab Hasloū recesserant, Sonum fluuium intrant, ibiq; consederunt, quorũ creberrimas incursiones cum Carolomanus sustinere non posset, pecuniam pollicetur, si à regno eius recederent. Mox auidæ gentis animi ad obtinendam pecuniam exardescunt, & XII. milia pondera argenti puri atq; probati exigunt, totideq; annis pacem promittunt. accepta tam ingenti pecunia, funes à littore soluunt, naues conscendunt, & marina littora repetunt. Interea Carolomanus uenatũ perrexit, ubi & ab apro grauiter uulneratus, post modicum uitã cum regno amisit, sepultusq; est apud sanctum Dionysium. Aiunt autẽ quidam, quod à quodam suo satellite, improuide arma ferẽti, uulneratus fuerit, & quia non sponte sed inuitus hoc facinus cõmiserat, iccirco à rege celatum est, ne innoxius morti traderetur.

Corolomãus ab apro uulneratus interiit.

Nortmani cognita morte regis, protinus ĩ regnum reuertũtur, itaq; Hugo Abba, & cæteri proceres, legatos ad eos dirigunt, promissionem & fidem datã, uiolatam esse proclamant. Ad hæc illi respondent, se cum Carolomano rege nõ cum alio aliquo fœdus pepigisse, quisquis ille esset, qui in regnũ eius succederet, eiusdem numeri & quantitatis pecuniam daret, si quiete ac pacifice imperium tenere uellet. Territi huiuscemodi mandatis, optimates regni ad Carolum Imperatorem missos dirigunt, eumq; ultro in regnũ inuitant, eiq; aduenienti ad Gundolphi uillam obuiam procedunt, & manibus, sacramentisq; iuxta morem datis, eius ditioni se subdiderunt.

Nortmani Chinhem Denemarca Dinsburch

Eodem anno Nortmani qui in Chinheim, & Denemarca (Dania) uenerãt, adsentiẽte Godefrido, Rhenum nauigio ascẽdũt, & Dinsburch oppido occupato, munitionem in eodem loco more solito construunt, & ĩ ea tota hyeme residẽt. cõtra quos Henricus dux castra posuit, & nullatenus prædas agere permisit. Redeunte uernali tempore, castris exustis, maritimis locis se recipiunt.

Louaniũ tunc in regno Lothoringiæ.

His etiam diebus Nortmani à Sono exeunt, & rursus in regno Lotharij reuertentes, in loco qui dicitur Louen, castrametati sunt in confinio eiusdem regni, & continuis eiusdem regni infestationibus, utraq; regna fatigant, ad quorum maliciam compescendam, Imperator semel, & iterum exercitũ misit, sed nihil dignum memoriæ aduersus tantam uiolentiorum rapacitatem actum est.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXXXV. Hugo rebellare disponens contra Imperatorem, legatos ad Godefridum in Frisia occulte dirigit, eo quod illi esset affinitate coniunctus, propter sororem quam in coniugium acceperat, hortaturq;, ut in patriam mitteret, & auxiliorum ualidam manum undique contraheret, & cum omnibus uiribus sibi opẽ ferret, quatenus regnũ paternum euindicare armis posset, & si id eius industria, uirtutisq; suffragio prosperitatis effectum obtineret, medietatẽ ipsius regni pro munere pollicetur. His suasionum pmissionibus, Godefridus ueluti ueneno infectus, occasiõis fomitẽ inquirit, qualr ac si iuxta rationẽ à fidelitate Impatoris se subducere pualeret, statiq; Gerolfũ, & Gardolfũ comites Frisonũ, legatos ad Cæsarem dirigit, mãdatq; si uellet cum ea, quã pollicitus fuerat fidelitatem perseueraret,

seueraret, finesq́ regni sibi commissos, ab incursione propriæ gentis defensaret, Confluentem, Andrenacū, Sucicha, & nonnullos alios fines obsequijs imperialibus deditos, sibiq́ largiretur, propter uini affluentiam, quæ in his locis erat, eo quod terra, quā ex munificentia principis possidendā perceperat, minime uini ferax esset. agebat autē hoc ea animi intentione, ut si petita sibi largirentur, suos in uisceribus regni immisceri posset, & uarios euētus speculari. si autē denegarētur, nihilominus offensus in sibi prohibitos, quasi iustitia dictāte, rationabilius desæuire posset, rebellionisq́ causa suscipere. Quorū callida machinamēta, & factionū conspirationes cum persensisset Imperator, cum Henrico uiro prudentissimo altiori consilio pertractat, quo ingenio hostem, quē in regni extremitatibus introduxerat, extinguere posset, & sciens loca inaccessibilia exercitui, propter diuersarū aquarū innumeros decursus, & inpenetrabiles paludes, magis id arte quàm ex uirtute experiri statuit. Legatos igitur respōso suspensos absoluit, & ad Godefridum redire permisit, asserens per suos missos de omnibus legationum suarum causis ea responsa redditurū, quæ sibi & eidem Godefrido essent conuenientia, tantum ut in cœpta fidelitate perseueraret. Post hæc Heinricum ad eundē uirum mittit, ut fraus quæ struebatur, ocularetur. cum eo Vuillibertum uenerabilem episcopū Coloniæ Agrippinæ, qui suis satellibus secreto imperat, ut per Saxoniā properantes, non agmine facto, sed sparsim sibi occurrerent loco & die quo eis edixit, ipse cum perpaucis Coloniā uenit, & assumpto cum præfato episcopo mox in Batuam proficiscitur. Godefridus audito eorum aduentu, illis obuiam procedit ad locum qui dicitur Herispich, in quo Rheni fluenta, & Vual uno se alueo resoluunt, & ab inuicē longius recedentes Battuam prouinciā suo gurgite cingunt. Hanc insulam ingredientes episcopus & comes multa à Godefrido audiunt, multa ex parte Imperatoris respondent, dies ad occasum uergitur, soluto colloquio insula excedunt, hospitia repetūt, in crastinum reuersuri. Heinricus episcopum hortatur, ut die subsequenti Gislam uxorem Godefridi extra insulam euocaret, eamq́ ad pacis studium reuocare satageret, interim ipse cum Godefrido causam Eberhardi comitis agitaret, cui rerū possessio ab eo uiolēter diripiebatur. Deinde persuadet eidem Eberhardo, ut de iniustitia quam patiebatur, in medio adsurgens se proclamaret, & cū à ferocis, & barberę gētis homine durius, & cōtumeliosius uerbū sibi esset prolatū, absq́ mora euaginato gladio eū summo annisu in capite pcutit, anteq́ à terra eleuari posset. quid plura? ab Eberhardo prio pcussus, et satellibus Hērici cōfossus Godefridus morit̄, oēsq́ Nortmanni q in Batua reperti sunt, trucidant̄. Nō multis post interpositis diebus Hugo eiusdē Henrici cōsilio ad Gundulfi uillam promissionibus attractus, dolo capitur, & iussu Imperatoris ab eodē Henrico ei oculi eruunt̄, oēsq́ fauc̄tes dehonestant̄. post hæc in Alemania in mōasteriū sancti Galli mittit̄, iñ postea in patriā reuocat̄. nouissime tporibus Zūdibolchi regis in Prumia monasterio manu mea attonsus est. Eram enim tunc temporis, in eodē loco dominici ouilis, quāuis non idoneus, tamen custos, ubi non post multos annos moritur & sepelitur.

Batuaa insula.

Hugoni oculi eruuntur.

Regino noster tunc tēporis custos monasterij Prumiēsis.

Anno dominicæ incarnati. DCCCLXXXVI. Nortmanni à Sanno fluuio ex-

Et paulo ante hæc eadẽ uerba posita.

eunt, & rursus in regno Lotharij reuertentes, in loco qui dicitur Louen, castra sedesq; statuũt, scilicet in confinio utriusq; regni, & continuis incursionũ infestationibus utraq; regna fatigant, ad quorũ ingenitam malitiã compescendam, Imperator semel & iterũ exercitũ misit, sed nihil dignum aduersus tantam uiolentorum rapacitatem actum est.

Eodem anno Ansbaldus abbas Prumiensis cœnobij, summæ sanctitatis ac religionis uir, ad cœlestem patriam trãsijt IIII. idus Iulij. cui successit in regiminis loco Sarabertus uenerabilis pater VIII. idus Aug.

Nortmanni Parrisios obsidẽt.

Anno domini. incarna. DCCCLXXXVII. Nortmanni à Louen recedẽtes, Sequanã ingrediuntur, & Parrisius applicantes castra ponunt, & ciuitatẽ obsidione claudunt, contra quos Imperator Henricũ ducẽ cum exercitu uernali tempore dirigit, sed minime præualuit. erant enim ut ferunt XXX. & eo amplius aduersariorũ millia, omnes penè robusti bellatores. Denuo æstiuo tẽpore antequã segetes in manipulos redigerentur, idem Heinricus cum exercitibus utriusq; regni Parrisius uenit, & circunstãtibus legionibus ipse cum perpaucis propius accedens, munitionem circuit, situm loci contemplatur, aditumq; perquirit, quò exercitui cũ hostibus minus periculosis pateret cõgressus. porrò Nortmanni audientes appropinquare exercitum, foderãt foueas latitudinis unius pedis, & profunditatis triũ, in circuitu castrorũ, easq; quisquilijs & stipula operuerãt, semitas tantũ discursui necessarias, intactas reseruantes, pauci igitur latrunculi qui latitabant in concauis uiarũ itineribus, uidentes Heinricum appropinquãtem, quare cito surgunt à locis, quibus delituerãt, prouocantq; uirũ telis, & uoce lacescunt. Ille animi magnitudine indignitatem non ferens, super eos irruit, & mox incertis foueis equus cui insidebat impegit, & cum ipse in terrã corruit, hostes summa cum festinatione aduolãtes, antequã à loco eleuaretur, eum in terra confodiũt, & aspiciente uniuerso exercitu, absq; mora eum trucidant, arma auferunt, & spolia ex parte diripiunt. Agminibus autem impetum faciẽtibus, uix cadauer exanime eruitur, & à suis usq; suuessionis deportatur, in basilica sancti Medardi sepelitur, exercitus amisso duce ad propria reuertitur.

Nortmannorũ stratagema.

Henricus per insidias occubuit.

Eodem tempore Hugo abba magnæ pietatis uir, et magnę prudẽtiæ, Aurelianis moritur, & apud sanctũ Germanum Antisbduro tumulatur. Ducatus quem tenuerat & strenue rexerat, Odoni filio Ruodberti ab Impatore traditur, qui ea tempestate Parrisiorum comes erat, et cum Gozzilino eiusdem urbis episcopo contra Nortmannorũ assiduã impugnationem ciuitatem totis uiribus tuebatur. His etiã diebus prædictus Gozzilinus episcopus inter ipsas obsidionũ pressuras migrauit à seculo, in cuius loco substitutus est ab Imperatore Haschiricus episcopus. Post hæc Imperator Galliarũ populos perlustrans, Parisius cum immenso exercitu uenit, ibiq; aduersus hostes castra posuit, sed nil dignũ Imperatoria maiestate gessit, in eodẽ loco ad extremum concessis terris & regionibus, quæ ultra Sequanam erant, Nortmannis, ad deprædandum, eo quod incolæ illarum sibi obtemperare nollent, recessit, & recto itinere in Alemaniã recessit, & primo quidem Luiduuardum episcopum Vercellensem, uirũ sibi percharum, & in administrandis publicis utilitati-

Gozzilinus eps̃ Parisieñ.

cis utilitatibus unicum consiliarium, obiecto adulterij crimine, eo quod reginæ secretis familiarius quàm oportebat immisceretur, à suo latere cũ dedecore repulit. deinde paucis interpositis diebus coniugem Richardem sic enim Augusta uocabatur, pro eadem re incõcionem uocat, & mirum dictu publice protestatur, nunquam se carnali coitu miscuisse, cum plusquã decennio legittimi matrimonij fœdere eius cõsorcio esset sociata, illa econtra non solum, ab eius sed etiã ab omni uirili cõmixtione se immunem esse profitetur, & de uirginitatis integritate gloriatur, idque se approbare dei omnipotentis iudicio si marito placeret, aut singulari certamine, aut ignitorum uomerum examine fiducialiẽ adfirmat. Erat enim religiosa fœmina. ea, acto dissidio, in monasterio quod in proprietate sua cõstruxerat, Deo famulatura recessit.

Richardis uxor Caroli

His ita gestis Imperator corpore & animo cœpit ęgrotare, mense itaque Nouẽ. circa transitum sancti Martini Triburias uenit, ibique cõuentum generalem cõuocat. Cernentes optimates regni, non modo uires corporis, uerũetiam animi sensus ab eo diffugere, Arnolfum filium Carolomani ultro in regnũ attrahunt, & subito facta conspiratione ab Imperatore deficientes, ad prædictum uirum certatim transeunt, ita ut in triduo uix aliquis remaneret, qui ei saltem officia humanitatis impenderet. cibus tamen & potus ex Luidperti episcopi sumptibus administrabatur. Erat res spectaculo digna, & æstimatione sortis humane, rerum uarietate miranda. Nam sicut ante secũda fortuna rebus ultra, quã arbitrari posset affluentibus, tot tantaque imperij regna sine laborũ sudoribus, & certaminibus attraxerat, ita ut post magnum Carolum maiestate, potestate, diuitijs, nulli regum Francorũ uideretur esse postponendus. ita nunc aduersa uelut in ostensione fragilitatis humanę deficiens, quæ fortuna cumulauerat, cũcta inhoneste, in momento abstulit. quę prospero arridens successu, quondam gloriose attulerat. Mittit ergo ad Arnolfum ex Imperatore effectus ęgenus, ex desperatis rebus nõ de imperij dignitate, sed de uicto cottidiano cogitans, tantũ alimentorum copiã ad subsidium uitæ præsentis supplex exposcit. dirigit etiã Bernardum filiũ quem ex pellice susceperat, cum xenijs, eumque eius fidei commẽdat. Miseranda rerum facies, uidere Imperatorẽ opulentissimũ, non solum fortunæ ornamentis destitutum, uerum etiã humanę opis ęgentem. Concessit autem Arnolfus rex nõnullos fiscos in Alemania, unde ei alimonia pręberetur, ipse uero cõpositis in Frãcia feliciter rebus in Baioariã reuertitur. Eodem anno Vuitgarius episcopus de Augusta ciuitate obijt, et Adalbero nobilis generis, magnique ingenij ac prudentiæ uir cathedram eius obtinuit, ei in episcopatum successit.

Regni proceres à Carolo desciscunt.

Arnolfus

Barnardus

Anno dominicæ incarna. DCCCLXXXVIII. Carolus Imperator tertius, huius nominis et dignitatis, obijt pridie idus Ianu. sepultusque est in Augea monasterio. Fuit uero hic Christianissimus princeps, Deum timẽs, & mandata eius ex toto corde custodiens, ecclesiasticis sanctionibus deuotissime parẽs, in eleemosynis largus, orationi & psalmorũ melodijs indesinenter deditus, laudibus dei infatigabiliter intentus, omnẽ spem & consilium suum diuinæ dispensationi committens, unde & ei omnia felici successu concurrebant in bonum,

Caro. III. Impera. moritur.

bonum, ita ut omnia regna Francorum, quæ prædecessores sui non sine sanguinis effusione cum magno labore acquisierant, ipse perfacile in breui temporũ spatio sine conflictu, nullo contradicente, possidẽda perceperit. Quod autem circa finẽ uitæ dignitatibus nudatus, bonisq; omnibus spoliatus est, tentatio fuit, ut credimus, non solũ ad purgationem, sed quod maius est, ad probationẽ. siquidẽ hanc, ut ferunt, patiẽtissime tollerauit in aduersis, sicuti in prosperis gratiarũ uota persoluẽs, et ideo coronã uitæ, quã repromisit Deus diligentibus se, aut iam accepit, aut absq; dubio accepturus est. Post cuius mortẽ regna quę eius ditioni paruerant, ueluti legittimo destituta hærede, in partes à sua compage resoluuntur. etiam non naturalem dominũ præstolãtur, sed unũquodq; de suis uisceribus regẽ sibi creari disponit. Quæ causa magnos bellorũ motus excitauit. non quia principes Francorũ deessent, qui nobilitate, fortitudine, & sapiẽtia regnis imperare possent, sed quia inter ipsos æqualitas generositatis, dignitatis, ac potentiæ discordiã augebãt, nemine tantũ cæteros præcellente, ut eius dominio reliqui se submittere dignarentur. Multos enim idoneos principes ad regni gubernacula moderanda Francia genuisset, nisi fortuna eos æmulatione uirtutis, in pernitiem mutuam armasset.

Carolo mortuo, regna dissipata.

Berengarius dux, rex ab Italis eligitur. Guido.

Igitur quædam pars Italici populi Berengariũ filium Ennarhardi, qui ducatũ Foroiulianorũ tenebat, Regem sibi statuũt, quædam Guidonem filiũ Lamperti ducem Spoletanorũ, ęque regia dignitate sublimandum decernunt, ex qua dissensionũ cõtrouersia tanta strages ex utraq; parte postmodum facta est, tãtusq; humanus sanguis effusus, ut iuxta dominicã Vocem, Regnũ in seipsum diuisum, desolationis miseriã penè incurrerit. Ad extremũ Vuido uictor existens, Berengariũ regno expulit. pulsus itaq; ad Arnolfum regem adijt, eiusq; patrocinia contra hostem exposcit. Quid uero Arnolfus fecerit, qualiter Italiæ regnum bis cum exercitu penetrauerit, suo loco cõmemorabitur.

Ottho Ruperti filius

Interea Galliarum populi in unum congregati, cum consensu Arnolfi Ottonem ducem filium Ruoperti, de quo paulo superius mentionem fecimus, uirum strenuum, cui præ cæteris formę pulchritudo, & proceritas corporis & uirium, sapientiæq; magnitudo inerat, regem super se pari consilio & uoluntate creant, qui rempublicam uiriliter rexit, & cõtra assiduas deprędationes Nortmannorum indefessus propugnator extitit.

Rudolphus regnum [illegible]

Per id tẽpus Ruodolfus filius Chuonradi, nepos Hugonis abbatis (de quo supra meminimus) prouinciã inter Iurã & Alpes penninas occupat, & apud sanctum Mauritium, accitis secum quibusdam primoribus & nonnullis sacerdotibus, coronã sibi imposuit, regemq; se appellari iussit. Post hæc mittit legatos p uniuersum regnũ Lotharij, et suasionibus pollicitationibusq; episcoporum ac nobilium uirorum mẽtes in sui fauorem demulcet. Quod cum nuntiatum esset Arnolfo, illico cum exercitu super eum irruit, ille per arctissima itinera fuga dilapsus, in tutissimis rupiũ locis, salutis præsidium quæsiuit. omnibusq; diebus uitæ suæ Arnolfus, & Zundibaldus filius eius eundem Ruodolfum persecuti sunt, nec tamen eum lædere potuerunt, quia

Zundibaldus filius Arnolfi

ut supra

ut supra expressum est, loca inaccessibilia quæ semitis tantũ peruia sunt, insequentium confertas acies procul ab ingressu repellebant.

Eodem anno Nortmani qui Parisiorũ urbem obsidebãt, mirã & inauditam rem nõ solũ nostra, sed etiam superiore ætate fecerunt. Nã cum ciuitatẽ inexpugnabilẽ esse persensissent, omni uirtute, omniq; ingenio laborare cœperũt, quatinus urbe post tergũ relicta, classem cum omnibus copijs per Sequanam fluuiũ ingredientes, Burgundię fines absq; obstaculo penetrarẽt. Ciuibus aũt omni instantia prohibẽtibus ascensum fluminis, naues per siccum plusq; duorũ passuũ milibus trahunt, & taliter declinato omni periculo iterũ eas Sequanæ fluentis immergunt, & post paululum Sequanam relinquentes, Hionnam ut disposuerant, & sub omni celeritate nauigantes, Senonis applicuerunt, ibiq; castris positis, per continuos sex menses eandẽ urbem obsidione claudũt, totamq; penè Burgundiam rapinis, cædibus, ac incendijs demoliuntur. Sed ciuibus fortiter repugnãtibus, deo protegente, nequaquã præfatam ciuitatem capere potuerunt, quanq; omni laborũ sudore, omniũq; artiũ, & machinamentorũ ingenio id multipliciter pertentassent.

Inter ipsas uero obsidionum angustias Euuerhardus eiusdem loci Metropolita uir, totius sanctitatis & sapientiæ nitore fulgidus, corporeis uinculis absolutus, ad cœlestem patriã transijt, in cuius cathedram sublimatus est Vualtharius, nepos Vualtharij Aurelianeñ urbis episcopi, longe inferior prædecessore moribus, religione, et philosophiæ studio.

Anno dominicæ incarna. DCCCLXXXIX. gens Hungarorũ ferocissima & omni belua crudelior, retroãte seculis ideo inaudita, qa nec nominata à Scythijs regnis & à paludibus, quas Thanais sua refusione in immensum porrigit, egressa est. Sed priusq; ipsius gẽtis acta crudelia prosequamur, stylo nõ superfluum uideatur, si de Scythiæ situ, Scythiarumq; moribus historiographorum dicta sequentes, aliquid cõmemoremus. Scythia (ut aiunt) in oriente extensa, induitur ab uno latere põto, ab altero montibus Ripheis, à tergo Asia, & Ithasi flumine. patet autẽ multũ in longitudinẽ & latitudinẽ, omnibus hanc inhabitantibus inter se nulli fines. perraro enim agrum exercent, nec domus illis ulla, aut tectũ uel sedes est. armenta & pecora semper pascentibus, & per multas solitudines errare solitis. uxores liberosq; secum in plaustris uehunt, corijs imbrium hyemisq; causa tectis pro domibus utũtur, nullum scelus apud eos furto grauior, quippe sine tecti munimẽto pecora et armenta, alimentaq; habent. Aurum & argentum non perinde ut reliqui mortales appetunt, uenationum & piscationũ exercitijs inseruiunt, lacte & melle uescuntur, lanę his usus ac uestium ignotus, & quanq; continuis frigoribus afficiantur, pellibus tantum ferinis ac murenis induũtur. Imperiũ Asiæ ter quæsiuere, ipsi perpetuo ab alieno imperio, aut intacti, aut inuicti mansere, nec uirorum magis quàm fœminarũ uirtutibus claruere. Quippe cũ ipsi Parthos Bactrianosq;, fœminæ autem eorum, Amasonum regna condiderint. Prorsus ut res gestas uirorum mulierumq; cõsiderãtibus, incertum sit uter apud eos sexus inlustrior fuerit. Darium regẽ Persarum turpi à Scythia summa mouerunt fuga, Cyrum cum omni exercitu trucidauerunt. Alexandri Magni

Thanais

De Scythis unde egressi Hungari.

Scytharũ res gestæ.

dri Magni ducem Sopiriona, pari ratione cum uniuersis copijs deleuerunt. Romanorum audiere, non sensere arma, laboribus & bellis asperi, uires corporis immensę. abundant uero tanta multitudine populorum, ut eos genitale solum non sufficiat alere. Septentrionalis quippe plaga, quanto magis ab æstu solis remota est, & niuali frigore gelida, tanto salubrior corporibus hominum, & propagandis gentibus coaptata. Sicut & ecōtra omnis meridiana regio, quo solis est feruori uicinor, eo semper morbis abundat, & educandis minus est apta mortalibus, unde fit ut tantę populorum multitudines, arctoo subaxe oriant, ut nō immerito uniuersa illa regio à Tanai fluuio, usq; ad occiduū, licet & proprijs loca in ea singula nuncupentur noībus, generali tamen uocabulo, Germaniæ sæpe innumerabitur. Ab hac ergo populosa Germania sæpe innumerabiles captiuorum turmæ abductæ, meridianis populis precio trahuntur. Multæ quoq; ex ea, pro eo quod tantos mortalium germinant quantos alere uix sufficit, frequēter gentes egressæ sunt, quæ nihilominus & partes Asiæ, sed maxime sibi contiguam Europam afflixerūt. Testantur hoc ubiq; urbes erutæ, per totā Illiriam Galliamq;. Sed maxime miseræ Italiæ, quæ pene illarum omniū est gentium experta sæuitiam.

Scythæ in Germa.

Ex supradictis igit locis, gēs memorata à Finitimis sibi populis, qui Pezinati uocātur, à pprijs sedibus expulsa est, eo quod numero & uirtute præstarent, & genitale, ut præmisimus, rus exuberāte multitudine, non sufficeret ad habitandū. Horum itaq; uiolentia effugati ad exquirendas, quas possent incolere terras, sedesq; statuere. Valedicentes patriæ iter arripiunt. Et primo quidem Pannoniorum & Auarorum solitudinem pererrātes, uenatu ac spatione uictum cottidianū quæritant. Deinde Carantanorum, Marahensium ac Bulgarū fines crebris incursionum infestationibus inrumpunt, perpaucos gladio, multa millia sagittis interimunt, quas tanta arte ex corneis arcubus dirigunt, ut earū ictus uix præcaueri possit. cominus enim in acie præliari, aut obsessas expugnare urbes nesciunt. Pugnant autē procurrentibus equis, aut terga dantibus, sæpe etiam fugam simulāt, nec pugnare diu possunt. Cæterum intollerandi forent, si quantus est impetus, uis tanta & perseuerantia esset. Plerunq; in ipso ardore certaminis prælia deserunt, ac paulo post pugnam ex fuga repetunt, ut cū maxime uicisse te putes, tunc tibi discrimen subeundū sit. Quorū pugna, quo cæteris gentibus inusitatior, eo & periculosior. Inter horum & Brittonū conflictum, hoc unum interest, quod illi missilibus, isti sagittis utuntur, uiuunt non hominum, sed beluarum more, carnibus, ut fama est, crudis uescuntur, sanguinem bibunt, corda hominum quos capiunt particulatim diuidentes, ueluti pro remedio deuorant, nulla miseratione flectūtur, nullis pietatis uisceribus commouentur, capillum usq; ad cutem ferro cædunt, super illos ire, meditari, cōsistere, ac colloqui solent. liberos, ac seruos suos equitare, ac sagittare magna industria docēt, ingenia illis tumida, seditiosa, fraudulenta, præcotia. Quippe eandem ferocitatem fœminis, q̄ uiris adsignāt, semper in externos, aut in domesticos motus inquieti, natura taciti, ad faciendum, quàm ad dicendum proniores. Huius igit nefandissimæ gentis crudelitate non solum memoratæ regiones, uerumetiam

Pezinati.

Hungari in Pannoniam ueniunt.

Arte sagittādi Hunni præstant.

Inter Hungaros & Brittones hoc interest, confligendo.

Italiæ regnum

Italiæ regnum ex permaxima parte deuastatum est.

Eodem anno Nortmanni à Senonica urbe recedẽtes, denuo Parisius cũ omnibus copijs deuenerunt. & cum illis decursus fluminis à ciuibus omnino inhiberetur, rursus castra ponunt, ciuitatem totis uiribus impugnãt, sed Deo opem ferente nihil præualent. Transactis paucis diebus, iterum Sequanam cum classe ascendunt, & Matronam fluuium ingrediẽtes, Trecas ciuitatem incendio cremant, & usque Verdensem, ac Tullensem urbes cuncta circunquaqꝫ depopulantes.

Nortmanni Parisisios iterũ obsident.

His etiam diebus Luidpertus Maguntiæ urbis præsul è rebus humanis sublatus est, in cuius loco subrogatus est Sunzo uir religiosus ac simplex, sacris literis sufficienter instructus, qui in Fulda monasterio sub regimine abbatis ab ineunte ætate nutritus, & conuersatus est. Poppone Thuringorum duce & Arnolfo rege annuente.

Anno dominicæ incarnationis DCCCXC. Arnolfus rex cõcessit Zundebodo Marahensium Sclauorum Regi, Ducatum Bohemẽsium, qui hactenus principem suæ cognationis, ac gentis super se habuerant, Francorumqꝫ regibus fidelitatem promissam, inuiolato fœdere conseruauerunt. eo quod illi antequam in regni fastigio sublimaretur, familiaritatis gratia fuerit connexus. Deniqꝫ filium eius quem ex pellice susceperat, à sacro fonte leuauit, eumqꝫ ex nomine suo Zundebolch appellari fecit. Quę res non modicum discordiarum & defectionis præbuit incitamentum. Nam & Bohemi à fidelitate diutius custodita, recesserunt. Et Zundibolch ex adiectione alterius regni, uires non paruas sibi accessisse sentiens, fastu superbiæ inflatus, contra Arnolfum rebellauit. Quod cum cognouisset Arnolfus, cum exercitu regnum Marahensium ingressus, cuncta quę extra urbes reperit, solotenus demolitus est. Ad ultimũ, ne cæterę fructiferę arbores radicitus exciderentur, Zundibolch pacẽ posuit, & dato filio obside, hanc pacẽ sero promeruit.

Per id tempus Nortmanni à Matrona fluuio exeuntes Parisius reuertuntur. Et quia omnimodus descensus fluminis per pontẽ prohibebatꝰ, tertio castra locant, & iterato certamine prædictã urbẽ impugnãt. Sed ciuibus (continuis enĩ operum ac uigiliarum laboribus induruerant, & assiduis bellorũ conflictibus exercitati erant) audaciter reluctantibus, Nortmanni desperatis rebus, naues per terram cum magno sudore trahunt, & sic Alueum repetentes, Brittaniæ finibus classem traijciunt. Quoddam castellum in Constantiensi territorio, quod ad sanctũ Loth dicebatur, obsident. & accessum ad fontem aquæ ex toto prohibentes, oppidanis siti arescentibus fit deditio, eo pacto, ut uita tantũ concessa, cætera tollerẽt. Illis à munitione progressis, gens perfida fidẽ & promissa data prophanat, omnesqꝫ absqꝫ respectu iugulat. Inter quos episcopum Constantieñ. ecclesiæ interimunt.

Parisios tertio obsident Nortmanni.

Perfidi Nortmãni.

Erat tũc tẽporis inter Alanũ, & Vuidicheil ducibus Brittonũ nõ parua de partitione regni discensionũ cõtrouersia. In hoc ergo schismate, et diuisione nõ tm̃ terrarũ, quantũ mentiũ pagani Brittones reperiẽtes, sup eos fiducialiter irruunt. Illi dum priuatũ singulorũ, nõ commune uniuersorũ bellum ducũt,

Blauita flu.

& auxilium ferre alter alteri recusat, quasi uictoria unius non omnium foret, grauiter ab hoste lęduntur, ceduntur. passim & usque ad Blauitam fluuium, omnis eorum possessio diripitur. Tunc primum intelligentes quantam sibi perniciem, quantas aduersarijs uires, discordia administraretur, per internuntios se inuicē confirmant, tēpus & locū ei indicūt, bellumq; communibus uiribus cōstruunt. Itaq; Vuidicheil qui erat adolescentior cupiens gloriā nominis sui exaltare, non expectato Alano cum socijs, prœliū conserit multa millia hostiū cędit, reliquos in quendā uicū fugere cōpulit. Quos cū ultra quàm oporteret inprouide persequerentur, ab ipsis extinguitur. Ignarus cui uincere bonum est, superuincere bonum non est. periculosa est enim desperatio. Post hæc Alanus coadunata omni Brittania tale uotum uouit, ut si aduersarios per diuinam uirtutem posset superare, decimam partē omnium bonorum suorum Deo, & sancto Petro Romam destinaret. Omnibus autem Brittonibus idem uotum spondētibus, ad pugnam procedit, & commisso prœlio tanta strage hostes effudit, ut uix quadringenti uiri ex quindecim millibus ad classem repedarent.

Hac tempestate sanctissimo, & in diuinis humanisque rebus prudentissimo Vuiliberto episcopo ab hac luce subtracto, Hermannus uenerabilis uir per electionem cleri, ac plebis ecclesiæ Colonieñ. præficitur.

Circa hæc tempora Salomon Constantiensis ecclesiæ antistes recessit à seculo, in cuius loco successit Salomon, qui hac ætate Abbatiā sancti Galli tenebat, Vir non solum nobilitate, uerumetiam prudentiæ ac sapiētiæ uirtutibus insignitus, qui prefatæ urbis tertius huius nominis dignoscitur esse pontifex.

Anno dominicæ incarnationis DCCCXCI. Nortmanni duobus continuis prœlijs in Brittania grauiter attriti, in regnū Lotharij classem transferunt, & castrametati, prædas exercent. Contra quos Arnolfus rex exercitum dirigit, iubetq; super Mosam tentoria figere, transitūq; fluminis hostibus prohibere. Sed antequam exercitus in unum colligeretur ad condictum locum iuxta castrū Traiectense Nortmanni superiora tenētes, circa Leodium Mosam transierunt. & hostilem expeditionem à tergo relinquentes, in syluis & paludibus Aquispalatio cōtiguis disperguntur, obuios quosq; perimunt. plaustra & uehicula in quibus alimenta exercitui deferebantur, capiunt. Quæ fama cum ad exercitum peruenisset, qui iam ipso die Natiuitatis sancti Ioannis baptistæ pene in unum conuenerāt, non tam tremor, quàm stupor mentes omnium occupauit. Principes uero contione conuocata non tam de periculo, quàm de re dubia consulunt. Incerti utrum Ribuariorū fines intrantes, Coloniā tenderēt, ut per Prumiā transeuntes Treueros dirigerēt gressum, uel certe cōgregata aduersum se multitudine ꝑtimescentes trāsuadata Mosa, ad classem festinarēt. Inter hæc nox superueniēs conuentū soluit, postera die cū aurora radios suę lucis repſentaret, oēs armanī, & leuatis uexillis ꝑ descensum fluminis ad pugnā gradiuntur. Cumq; torrentem qui

Ribuarij ubi.

Gulid

Gulid dicitur

Gulid dicitur transissent, acies pariter substiterũt. Dehinc deliberãt, ne omnis exercitus incassum fatigaretur, quod unusquisq; procerum duodecim ex suis mitteret, qui in unum agmen redacti hostes inuestigarent. Hæc sermocionantibus subito apparuerunt speculatores Nortmannorum. Quos cum omnis multitudo inconsultis ducibus, confuso ordine insequerentur, peditum turmas in quadam uillula offendunt, qui in unum conglobati facile sparsim superuenientes repellũt, atq; retrorsum redire cogũt. Deinde perstrepentibus secundum morem pharetris, clamor in cœlum tollitur, pugna cõmittitur. Equites Nortmannorũ audito clamore, summa cum festinatione aduolant, & ingrauato prœlio Christianorum exercitus, peccatis facientibus, heu prochdolor terga uertit. In quo prælio episcopus Moguntiæ urbis Sunzo, & Arnolfus comes occubuerunt, necnon innumera multitudo nobilium uirorum. Nortmanni patrata uictoria, castra diuitijs omnibus referta inuadunt, & trucidatis quos in bello cœperant, onerati præda ad classem reuertuntur. Fuit uero hæc cædes facta VI. Kaleñ. Iulij.

Magunti. episcopus à Nortmanis occubuit.

Dum hæc aguntur, Arnolfus rex in Baioariorum extremitatibus morabatur, insolentiam Sclauorum reprimens, cui cum nuntiata esset suorum strages, hostiumq; uictoria, primo pro amissis fidelibus nimium tristatur, & querelam cum gemitu deponit, quod Frãci eatenus inuicti, aduersarijs terga darent. Deinde indignitatem rei animoso in pectore uersans, in hostem accenditur, & cõgregato ex orietalibus regnis exercitu, mox Rheno transmisso, circa littora Mosæ castra statuit. Interiectis diebus Nortmanni ex superiori pugna elati, cum omni uirtute ad deprædandum proficiscuntur. contra quos Rex cum expeditis ad pugnam procedit. Illi cernentes acies appropinquare, super fluuiũ qui Thilia dicitur, ligno & terræ congerie more soli to se communiunt, & cachinnis & exprobrationibus agmina lacescunt, ingeminantes cũ insultatione, & derisu ut memorarentur Guliæ, turpisq; fugæ, cedisq; patratę, post modicum similia passuri. Rex felle commotus, exercitum iubet descendere, & pedestri congressione cum aduersarijs decertari. Qui dicto citius ab equis desilientes, clamore exhortationis dato, præsidium inimicorũ irrumpunt, & (Deo uires cœlitus administrante) eos usq; ad internitionem ferro cædunt, terræq; prosternunt, ita ut ex innumerabili multitudine uix residuus esset, qui ad classem aduersum nuntium reportaret. Rebus feliciter gestis, Arnolfus in Bauariam reuertitur.

Arnulfus rex contra Nortmannos potitur uictoria.

Eodem anno Hatto uenerabilis Abba, in Maguntiacensi ecclesia Metropol. consecratur, qui hactenus in Augia monasterio multorum pater extitit monachorum.

Hatto mona. Augiensis, fit eps Magũ.

Anno domini. incarna. DCCCXCII. Mense Februa. Nortmanni qui ad naues remanserãt, Mosam transeuntes, Ribuariorum pagum ingressi, & secundũ crudelitatẽ sibi ingenitã cuncta deuorantes, puenerunt usq; Bonnã, inde digressi occupauerũt quandã uillã quæ Landolfesdorff dicit, ubi occurrit eis

exrercitus Christianorũ, Sed nihil dignũ qđ uirtuti ascribat̃ egit. Nocte supueniente recesserunt Nortmanni à iam dicta uilla, & formidantes hostilem impetum, nequaquam ausi sunt se committere planioribus, atq; campestribus locis, sed siluas semper tenentes. exercitum uero â leua post tergum relinquentes, quanta poterant uelocitate ad Prumiam monasterium aciem dirigebã. ipsisq; iam irruentibus Abbas, & congregatio fratrum uix fuga dilapsi sunt. At Nortmanni monasterium ingressi, omnia depopulati sunt, & quosdam ex monachis interficientes, plurimamq; familiam trucidantes, reliquos captiuos abduxerunt. Inde exeuntes Arduennam intrant, ubi quoddam castrũ in quodã præeminẽti monte nouiter constructum, in quo innumera multitudo uulgi confugerat adgrediuntur, & absq; mora expugnant. Interfectis omnibus, cum ingenti præda ad classem redeunt, oneratisq; nauibus cum omnibus copijs transmarinas repetunt regiones.

Regino autor noster abbatis munus cur deposuit à se.

Per id tempus Farabertus abba Prumiensis cœnobij, curã pastoralem sua spõte per concessum regis deposuit. & ego, quanuis indignus, secundum regularem auctoritatem per electionem fratrum in regimine successi, in quo tamen non diutius immoratus æmulis agentibus. Richarium fratrem Gerhardi & Mathfridi, inuidiosum mei negotij, successorem sustinui. Obsecro aũt ne lectori onerosum uideatur, si rẽ ab origine repetã, et qualiter huiuscemodi negotium ad effectum perductum fuerit, simplici sermone pandam. Absurdum enim uidetur, ut qui aliorum actiones, & rerum gestarum causas explanare proposui, negotium quod ad me pertinet, silentio prætermittam, præsertim poplitibus ueniã posco lectoris, eo quod uerbosus in hac relatione ultra, quàm decuit, extiti. Necessitas enim ut nõ solum facta, sed etiam dicta in ordine dicam, propter inuidentium & aduersantium calumniosam quærelam.

Omissum est omnino, quod dicere proposuit.

Hæc de retroactis causis transcursisq; temporibus, ex multis pauca commemorasse sufficiat. Nam de modernis temporibus idcirco reticere disposuimus, quia si ueritatem rerum gestarum ad liquidum stilo executi fuerimus, proculdubio odium & offensam quorundam, qui adhuc superstites sunt, incurremus. Si aũt à ueritate recedẽtes, aliter quàm causa se habeat scripserimus, nichilominus adulationis & mendatij notã incurremus, quia omnibus pene res cognita est posteris. Ergo hoc latius explanandum relinquimus, sed ne hec per omnia intacta preterisse culpemur, res tantum gestas ex parte summatim annotare curabimus.

Otto rex Galliæ.

Igitur anno supra memorato, mense Iulij Vualtharius Comes, Nepos Ottonis regis, filius scilicet auunculi eius Adalhelmi, aduersus eundem regem cum consilio quorundã rebellionis arma leuauit, et Lugdunum tum ingressus, omni annisu regię potestati contraire nitit̃. Quod cum Otto cognouisset, ciuitatẽ obsidione cinxit, quã absq; mora in deditionẽ recepit. Deinde omnibus primoribus, q tunc ibi aderãt, adiudicãtibus eundẽ Vualgariũ decollari iussit. eo qđ in cõuentu publico cõtra regẽ, & dominũ suũ gladiũ euaginasset. Post

set. Post hæc in Aquitaniam proficiscitur, contra Ramnolfum & fratrē eius Gozbertum, & Ebulonem abbatē de sancto Dionysio, & alios nonnullos, qui eius imperijs obtemperare renuebant, ut eorum insolentiam repprimeret.

Item eodem anno Mense Septemb. Megingandus Comes, Nepos supradicti Ottonis regis, dolo interfectus est ab Alberico, & socijs eius in monasterio sancti Xysti, quod uocatur Sotila, cuius corpus Treuerim deportatū, apud sanctum Maximinum est sepultum. Megingandus interficitur.

Per id tempus Arnt, Vuirtzburgensis ecclesiæ uenerabilis episcopus, hortatu & suasione Popponis Thuringorum ducis, ad pugnam cōtra Sclauos profectus, in eadem pugna occiditur, cuius cathedram Rodulfus licet nobilis, stultissimus tamen, frater Chuonradi & Geberhardi comitum obtinuit, & ei in episcopatu successit. Rudolfus fatuus ep̄s Herpipoln̄.

Arnolfus Zundibolcho filio honores Megingandi comitis ex parte largitur.

Poppo dux Thuringorum dignitatibus exspoliatur, & Ducatus quem tenuerat Chuonrado cōmendatur, quē pauco tēpore tenuit, & sua spōte eum reddidit. Deinde Burchardo comiti cōmittitur, qui eum hactenus strenue gubernat.

Ottone rege in Aquitania commorante, Francorum principes ex permaxima parte ab eo deficiunt, & agentibus Falcone archiepiscopo, Heriberto & Pippino comitibus, in Remorum ciuitate Carolus filius Ludouici ex Adelheide regina ut supra meminimus natus, in regnum eleuatur. Carolus Rex Francie

Anno domi. incarnationis DCCCXCIII. Arnolfus Baioariā egressus Franckfurt uenit, & Rhenum transiēs, ciuitates quæ in regno Lotharij sunt ex maxima parte circuiuit, in quo itinere ingentia dona illi ab episcopis oblata sunt.

Otto compositis rebus in Aquitania, in Franciam reuertitur, et cum Rodeberto fratre Carolum fugat, defectores persequitur.

Ebulo abbas de sancto Dionysio, cum quoddam castrū in Aquitania situm ardentius expugnaret, ictu lapidis perijt. monasterium sancti Dionysij Otto ad suum seruitium reuocat.

Carolus uires Ottonis ferre non ualens, patrocinia Arnolfi supplex exposcit. Aestiuo siquidē tempore, iam dictus rex conuentū publicū Vuormatia ciuitate celebrauit. ubi Carolus uenit, & Arnolfum magnis muneribus sibi conciliat, regnumque quod usurpauerat, ex eius manu percœpit. Iussum est etiam ut episcopi & comites, qui circa Mosam residebāt, illi auxilium ferrent, & eum in regnum inducentes, in sede regia inthronisarent. Sed neutrum horū illi quicq; profuit. Deniq; Otto rex audiens cum exercitu super ripam Axani fluminis sedit, & copias Arnolfi intrare in regnū nullatenus p̄misit. Axana

Duces regis cernentes Ottonem uiriliter paratum esse ad pugnam, ab eo declinauerunt, & ad propria reuersi sunt.

Carolus autem in Burgundiam secessit, & Ottone Parisius reuertente, rursus regni fines occupat. Ottonis fideles insectatur, sicq; alternatim ex utraq; parte multi pereunt, ingens malicia, innumerabiles rapinæ, & assiduæ predæ fiunt.

Anno dominicæ incarnationis DCCCXCIIII. Arnolfus cum ualido exercitu Langobardorum terminos intrauit, & circa purificationem sanctæ Mariæ castrum, quod nuncupatur Pergamum, armis cœpit, & Ambrosium comitem ipsius ciuitatis, laqueo ante portam ipsius urbis, in quadam arbore suspendit. Vnde tantus timor super reliquas ciuitates cecidit, ut nullus auderet contradicere, sed omnes obuiam procederent uenienti. peruenit autem usq; Placentiam. Inde conuersus est per Alpes penninas, Galliam intrauit, & sanctum usq; Mauritium peruenit. Ruodolfo quem quærebat, nocere nō potuit. quia montana conscendens, in tutissimis locis se absconderat. Regionem inter Iuram & montem Iouis, exercitus grauiter attriuit.

Post Vuormatiam uenit, ibiq; placitum tenuit, uolens Zundibolch filium suum regno Lotharij præficere, sed minime optimates prædicti regni, ea uice assensum præbuerunt.

Soluto cōuentu cum ad Loraham idem princeps uenisset, Ludouico filio Bosonis, matre Hirmingarde interueniēte, quasdam ciuitates cum adiacentibus pagis, quas Ruodolfus tenebat, dedit. sed & hoc ei inuacuum cessit, quia eas nullo modo de potestate Rodulfi eripere præualuit.

Guido Impe. mori.

Eodem anno Guido qui Italiam regebat, & Imperatoris tenebat nomen moritur. Lampertus filius eius regnum obtinuit, & Romam ueniēs, Dyadema imperij à præsule sedis apostolicæ ei imponi fecit.

Hildegardis suis priuatur.

Per id tempus Hildegardis filia Ludouici regis, fratris Carolomani & Caroli, à quibusdam ad Arnolfum accusata, regijs possessionibus priuatur, & priuata in exilium destinatur in monasterio puellarum, quod ~~Chemissem~~ dicitur, sed non multum post temporis in gratiam redijt, & sua ex maiori parte cœpit.

Zundibolch rex Morauiæ.

Circa hęc etiam tempora Zundibolch rex Marahensium Sclauorum, uir inter suos prudentissimus, & ingenio callidissimus, diem clausit extremum. Cuius regnū filij eius pauco tempore infeliciter tenuerunt. Vngaris omnia usq; ad solum depopulantibus.

Synodus contra seculares.

Anno dominicæ incarnationis DCCCXCV. Synodus magna celebrata est apud Triburias contra plerosque seculares, qui auctoritatem episcopalē imminuere tentabant, ubi uigintisex Episcopi, cum Abbatibus monasteriorum residentes, plurima decreta super statum sanctæ ecclesiæ scripto roborauerūt. Post hæc Arnolfus Vuormatiam uenit, ibiq; optimatibus

ex omnibus

ex omnibus regnis suæ ditioni subditis sibi occurrentibus, conuentum publicum celebrauit, in quo cõuẽtu omnibus assentientibus, atque collaudantibus Zundibolch filium regno Lotharij pręfecit.

In eodem placito Otto rex cum magnis muneribus ad Arnolfum uenit, à quo honorifice susceptus est, omnibusq; impetratis pro quibus uenerat. cum in regnum reuerteretur Folconem episcopum, & Adalongum comitem sui mã sionarij ad Arnolfum xenijs à Carolo missis, Venientes in media uia offenderunt, super quos cum clamore impetum faciunt, Episcopus fuga dilabit. Adalongus mortali uulnere sauciatur, sarcinæ diripiũtur, prædictus comes in Trigorio in uilla, quæ dicitur Belthõnus sepelitur.

Legati Ottonis regis Galliæ spoliantur & grauiter uulnerantur.

Eodem anno Zundibolch collecto ĩmenso exercitu, cupiens amplificare terminos regni sui, quasi Carolo aduersus Ottonem auxilium laturus, Lugdunũ deprædatum uenit, & ciuitatem obsidione cinxit, sed mimime eam capere potuit, quãuis multis diebus summis uiribus certatim dimicatũ esset. Audiens autem Ottonem cum exercitu aduenire, qui ea tempestate in Aquitania morabatur, cum omnibus copijs recessit, & in propria regna se recepit. Ea tẽpestate Ludelinus uenerabilis uir, in Tulleñ ecclesia à metropolitano Ratboldo, à suis suffraganeis episcopus consecratur.

Arnolfus capit Romam.

Anno dominicæ incarnationis DCCCXCVI. Arnolfus secundo Italiam ingressus, Romam uenit, & urbem Romanam cum consensu summi pontificis armis cœpit. Quod retro ante seculis ideo inauditum, quia non factũ fuit excepto quod Galli Senones, cum Brennone duce, multo ante natiuitatem Christi tempore semel fecerũt. Mater Lamperti, quæ ad præsidium à filio relicta fuerat, cum suis latenter aufugit. Arnolfus ciuitatẽ ingressus, à Formoso apostolicę sedis præsule, cum magno honore susceptus est, & ante confessionem sancti Petri coronatus, Imperator creatur.

Inde reuertentes Paralisi morbo grauatur, ex qua infirmitate diu languescit. Eodem anno Lampertus filius Guidonis de quo superius paulo mentionẽ fecimus, uita decedit, & Ludouicus Filius Bosonis à Langobardis iuitatus, à prouincia egressus, Italiam intrat.

Per id tempus circa festiuitatem sancti Andreæ Albricus comes, qui Megingandum occiderat, à Stephano fratre Vualonis, interficitur.

Anno dominicæ incarnationis DCCCXCVII. Stephanus Odocar, Gerhardus, & Matfridus comites, honores & dignitates quas à rege acceperãt, perdunt. Zundibolch Treueris cum exercitu uenit, terram quam præfati tenuerant, inter suos diuidit, monasterium ad Horrea, & monasterium sancti Petri, quod Mettis situm est, sibi reseruans.

Post hæc patrem super uxore, quam accipere desyderabat per legatos consulit, cuius hortatu ad Ottonem comitem missum dirigit, eius filiam nomine Odã, in coniugium exposcit, ille petitionibus eius grauiter assensũ præbuit, eiq; filiã tradidit, quã post pascha celebratis nuptijs sibi ĩ mrĩmoniũ sociauit. Eodem ãno Arnolfus Vuormatiam uenit, ibiq; placitum tenuit, ubi ad eius colloquium Zundibolch occurrit, & interuẽtu Imperatoris Stephanus, Ger

Zundibolch Odã filiam Ottonis accipit in uxorem.

hardus, & Matfridus cum filio reconciliātur.

Ea tempestate inter Ruodolphum episcopum Vuirtzeburgēsem, & filios Heinrici ducis, Adalhardum, & Heinrichum magna discordiarum lis, & implacabilis odiorum cōtrouersia, ex paucis minimisq; rebus oritur, & uelut ex pmodica scintilla, ingens incendium excitatur, ita de die in diem succrescēs, in īmēsū dilatat. Et dū de nobilitate carnis, de parētū numerosa multitudine, de magnitudie terrenæ potestatis ultra, quā decet, se extollūt, ī mutuis cædibus prūpunt, innumerabiles ex utraq; parte gladio peunt, truncatiōes manuum ac pedum fiunt. Regiones illis subiectæ, rapinis & incendijs, solotenus deuastantur.

Otto rex Galliæ moritur.

Anno dominicæ incarnationis DCCCXCVIII. Otto rex ægritudine pulsat, & mense Ianuario, die tertio eiusdem mensis diem clausit extremum, & apd' sanctum Dionysium cum debito honore sepulturæ mandatur. Principes in unū congregati, pari consilio & uoluntate, Carolum sup se constituunt.

Reginarius dux.

Eodem āno Zundibolch Reginarium ducem sibi fidissimum, & unicum consiliariū, nescio cuius instinctu à se repulit, & honoribus, hæreditatibus, quas in suo regno habebat, interdictis, eum extra regnum infra XIIII. dies secedere iubet. Ille, adiuncto sibi Odocro comite, & quibusdam alijs cum mulieribus & paruulis, & omni supellectili in quēdam tutissimum locum, qui Durfos dicitur intrauit, ibiq; se cōmuniuit. Quod cū rex cognouisset, coadunato exercitu, castrum expugnare conatus ē, sed minime pręualuit propter paludes, & multiplices refusiones, quas ī prædicto loco Mosa fluuius facit. Rege ab obsidione recedente, prefati comites Carolum adeunt, & eū cum exercitu in regnum introducunt. Zundibolch quāuis sero intelligēs se circumuentum, cum paucis fuga dilabitur. Carolus recto itinere Aquis uenit, deīde Neumagum perrexit, interea Zundibolch ad Franconem episcopum uenit, & cum omnibus suis secum adsumens, Mosam transijt, & ad Forichmagas uenit, ubi omnes proceres regni qui in illis partibus erant ad eum confluxerunt. Et ex desperatis itaque rebus, uires se recepisse congaudens, resumpta fiducia, contra ęmulum ad pugnam pficiscitur. Carolus à Neumago reuersus, Prumiam uenit, & inde aduersus Zundibolch copias trāsfert, sed appropinquātibus ex utraq; parte exercitibus, nequaquam pugna cōmittitur, sed intercurrentibus legatis pax firmatur, sacramenta iurantur, Carolus transuadata Mosa, in suum regnū regreditur.

Foric hmagae Virchsim

Dum hæc in Francia geruntur inter Ludouicum & Berengariū, in Italia plurimæ congressiones fiunt, multa certaminum discrimina uicissim sibi succedūt. Nouissie Ludouicus Berēgariū fugat, Romā īgreditur, ubi à Sūmo pōtifice coronatus, Imperator appellatur.

Per id tēpus Euerhardus dux filius Meginardi à Vualtgario Frisone, filio Gerolfi, cum uenatum pergeret, dolo trucidatur. Ducatus quem tenuerat Meginardo fratri ab Imperatore cōmittitur.

Anno dominicæ incarnationis DCCCXCVIIII. zundibolch colloquium habuit cum optimatibus Arnolfi & Caroli, & suis apud sanctum Goarem, ex

regno

regno Arnolfi interfuerunt Hatto archiepiscopus, Chuonradus & Gebelhardus comites ex parte Caroli Haschiricus episcopus, & Odacar comes. Quid uero in eodem conuentu seorsum sine pręsētia regis pertractatum sit, postea euentus rei luce clarius manifestauit.

Eodem anno Richarius abba monasterij Prumiensis constituitur. Qualiter autem erga me actum sit, idcirco hoc in loco notare distuli, ne forte iniurijs prouocatus, ultra quam christiana patientia permittit, persecutionis meæ causas exaggerasse uiderer. & ne prolixæ rationis oratio, quæ multiplex atque perplexa est, fastidium inferret audientibus. Res enim gestas, ut supra præmisimus, notare studuimus, nō rerū gestarū causas certis rōnū indicijs enodare. Et qui in aliorum actionibus breuitati studemus, in nostris uerbositatis uicium cauere debemus. Zundibolch denuo cum exercitu ad Durfos uenit, multitudinem totis uiribus expugnare molitur. Sed cum minime conatus eius proficeret, Episcopus iubet ut reginariū, & Odacrum, & socios eorum anathematisarent. Sed cum illi anathematis sententiam proferre recusarent, nimis exprobrationibus & contumelijs utitur, & sic soluta obsidione, unusquisque ad propria redijt.

Promisit & antea se dicturum, & adhuc reticet.

Ea tempestate Odilbaldus sanctus uir Traiectensis ecclesiæ præsul, rebus humanis sublatus, ad cœleste regnum transiuit. in cuius loco subrogatus ē Ratboldus uenerabilis antistes. Circa confinia memorati anni Arnolfus Imperator migrauit a seculo III. kal. Decembris, sepultusque est honorifice in Odingas, ubi & pater eius tumulatus iacet.

Anno dominicæ incarnationis DCCCC. proceres & optimates, qui sub seditione Arnolfi fuerant ad Forachem in unum congregati, Ludouicum filium præfati principis, quem ex legitimo matrimonio susceperat, regem super se creant, & coronatum, regijsque ornamentis indutum, in fastigio regni sublimant. Dum hæc in Germania aguntur inter Zuendipoldum, & prioribus regni inexpiabilis oritur dissensio, propter assiduas deprædationes & rapinas, quæ in regno fiebant. & quia cum mulieribus, & ignobilioribus regni negocia disponēs, honestiores & nobiliores quosque deiciebat, & honoribus & dignitatibus exspoliabat. Pro huiuscemodi itaque causa, omnibus odiosus efficitur. Certatim igitur ad Ludouicum transeunt, eumque in regnum introducūt. eum Theodonis uilla, manibus datis, eius dominationi se subiciunt. Ludouico trans Rhenum eunte, Zuendipol coadunatis, quasque potuit ciuitates regni circuit, incendijs ac rapinis cūcta deuastat, arbitratus defectores qui propter eius insolentiam, & immanem maliciam ab eo defecerant, īmaniora & peiora faciēs, ad se reuocare posse. Ludouicus in regnū rursus accersit, & à comitibus Stephano, Gerhardo & Matfrido circa Mosā Idem Zuendipold in prælio interficitur idus Aug. Eodem āno Gerhardus comes Odā uxorem eiusdē Zuendipoldi regis, sibi in matrimonium copulat,

Anno dominicæ incarnationis DCCCCI. Gens Hungarium, Langobardorum fines ingressa cædibus, incendijs, ac rapinis crudeliter cuncta deuastat. cuius uiolentiæ, ac beluino furori, cum terræ incolæ in unum agmen conglobati

globati resistere conarentur, innumerabilis multitudo ictibus sagittarũ periit. Quãplurimi episcopi, & comites trucidantur. Ludmardus episcopus Vercellen. ecclíæ, Caroli quõdã Impatoris familiarissimus, & cõsiliarius à secreto, assumptis secum opibus, atq; incomparabilibus thesauris, quibus ultra quàm æstimari potest, abundadat. Cum effugere eorum cruentam ferocitatem, omnibus uotis elaboraret, super eos inscius incidit, ac mox interficitur, opes quæ secum ferebantur, diripiuntur.

Ludmardus epũs Vercellensis ab Hũgaris trucidatur.

Eodem ãno Stephanus comes, frater Vualonis, cum in secessu residẽs nocturnis horis aluum purgaret, à quodam per fenestram cubiculi, sagittæ toxicatæ ictu grauiter uulneratur, ex quo uulnere eadem nocte extinguitur.

Anno dominicæ incarnationis DCCCCII. Adalbertus cum fratribus Adalhardo & Henricho, collecta ualida manu, aduersus Eberhardum & Gebelhardum, & Ruodolphum fratres, de quibus paulo superius mentionem fecimus, ex castro quod Babenberkg dicitur, prosiliens ad pugnam processit. Cuius impetum uiriliter excipientes, ferro aciem irrumpunt, obuios quosq; terræ prosternunt, nec ante desistunt, quàm aduersariorum agmẽ fugam inire compellant, in quo certamine Henricus interfectus est, & Adalhardus captus est, & post modum iussu Gebehardi decollatus ẽ. Eberhardus etiã multis uulneribus cõfossus ĩ prælio cecidit, ubi finito conflictu, inter cadauera occisorũ à suis ĩuẽtus, domũ reportat̃, & paucis interpositis diebus & ipẽ morit̃.

Anno dominicæ incarnationis DCCCCIII. Adalbertus Ruodolphum episcopum de Vuirtzburgensi ecclesia fugat, & res & possessiones prefatæ ecclesiæ crudelissime depopulatur, filios etiam Eberhardi, simul cum matre à proprijs hæreditatibus & honoribus, regio munere concessis, exire compellens, ultra Specthesthart secedere cogit.

Spessart sylua aĩs.

Circa hęc tempora Folco Remorum Archiepiscopus, à quodam Vuinimaro satellite Balduini comitis interfectus est, causa autem huius interfectiõis hęc fuisse memoratur. prędictus Balduinus Atrabatis castrũ, uidelicet abbatiã sãcti Vedasti nullo sibi cõcedẽte ĩuaserat, quã Carolus rex ei auferẽs, Folcõi epõ eandem in bñficiũ largitus ẽ. Qđ Balduinus ægreferẽs, misit ad iã dictũ episcopum Vuinimorum, obsecrans ne honores quos hactenus tenuerat, atque possiderat, ipse cupiditate ductus, sibi usurparet. Insuper etiam ingentia dona pollicitus est, si eius ope, & interuentu præfatam possessionem obtinere posset. Sed cum episcopus minime assensum præberet, & nescio quid durius, & amarius quàm oportebat, responderet. Ille, diabolo instigante, furore nimio succensus, ab eo diuertit, & quandam Syluam cum socijs ingressus. Cum idẽ Folco à Compendio palatio, à rege reuerteretur, super eum irruit, & eum absque mora trucidauit. In Remorum cathedra Herineus sublimatus est, qui eundem Vuinimarum cum multis alijs episcopis excõmunicauit, & pro tam inaudito scelere, perpetuo anathemate cõdẽnauit.

Remorum episcopus interficitur.

Anno dominicæ incarnationis DCCCCIIII. Ludouicus filius Bosonis, quẽ supra meminimus Imperatoris nomen esse sortitum, Berengarium de Italia expulit, atque omne illud regnum suæ ditioni subegit. Cernens autem nullũ esse aut posse nocere, ultra quã oportebat de securitate pręsumens, ea quæ pacis & quietis sunt cœpit cogitare, absoluto itaque exercitu, cum perpaucis

Berengarius Italia expellitur.

Veronam

Veronā ingressus est, adhortāte Adelhardo prefatæ urbis episcopo. Ciues autem hoc Berengario summa cum festinatione notum fecerunt, qui eo tempore in Baioaria exulabat. Ille nil moratus, cōtractis undiq; copijs, Veronā peruenit, atque improuidum uirum dolo cœpit, & captum luminibus priuauit. Siquidem ciues, qui partibus eius fauebant, portas ciuitatis ei aperientes, eum nocturno tempore intra muros receperunt. & sic insperate, & absque premeditatione Ludouicus nū solum regno, sed etiam oculis priuatus est. Tandem itaque Berēgarius regnum Italiæ multis cædibus cruentatum, infaustis, infortunatisq; prœlijs diu quæsitum, cum huiuscemodi triumpho obtinuit. Eodem anno in mense Maio, Comete stella apparuit, & in mense Augusto hæc mutatio regni facta est.

Berengarius Ludouicū oculis priuat.

Anno dominicæ incarnationis DCCCCV. Chuonradus comes, filium suū Chuonradum misit cum armatorum non modica manu, ut irruerent super Gerhardum, & fratrē eius Matfridum, eo quod honores suos & Gebelhardi fratris eius, uidelicet possessionem sancti Maximini, & sanctæ Mariæ ad Horrea uiolenter inuasissent, quibus exercitus ex regno Lotharij sociatus ē. Peruenerunt autem usq; in Pago Blesiaco rapinis, & incendijs hæreditatem, & possessionem supradictorum fratrum, ac Satellitum eorum depopulātes. Porro Gerhardus, & Matfridus à castro in quo se munierant, legationē mittentes, pacem petierunt, qua concessa, datis ex utraq; parte sacramentis, usq; in octa. Paschæ exercitus ad propria discessit.

Dum hæc in regno Lotharij aguntur, Chuonradus senior in Hessia in loco q̄ dicitur Frideslar, cum multa turba peditum & equitum residebat, crebras incursiones Adalberti suspectas habens: fratrem uero eius Gerhardum in Vuedereuia, cum omnibus quos sibi adsociare poterat, eiusdem Adalberti præstolabatur repentinam īruptionem, nec eos fefellit per omnia rerum euētus. Siquidē Adalbertus uires aduersariorum extenuatas esse sentiens, eo quod in tribus partibus essent diuisi, oportunum & diu exoptatum tempus aduenisse gaudens, congregatis socijs mox arma corripit, & primo quidem simulat se contra Gerhardum copias transferre uelle, ut & illum bello perterreret, & fratrem securiorem redderet. deinde quanta potuit celeritate aciem aduersus Chuonradum dirigit. Quod cum Chuonradus sero cognouisset, diuisis socijs in tribus turmis, ei īcunctanter occurrit, & cōmissa pugna duæ turmæ, una peditum, & altera Saxonū statim terga uertunt. Quos cū Chuōradus clamore ingenti frustra hortaretur, ut nullatenus hostibus cederent, Sed pro coniugum, ac liberorum salute & densensione patriæ, totis uiribus decertarent. Ipse cum tertia Turma, animatis socijs, super aduersarios irruit, sed mox in ipso primo impetu, multis uulneribus confossus, extinctus est. Adalbertus uictoria potitus, cum socijs fugientes insecutus est, & innumeram multitudinem maxime peditum gladio prostrauit. Tribus itaque continuis diebus, totam illam regionem perlustrans, cædibus ac rapinis cuncta demolitus est. His patratis socijs, spolijs, ac ingenti præda ad Babenberch castrum reuersus est. Peracta est autem hæc cædes III. kal. Martij. Venientes filij cum matre, leuauerunt corpus Chuōradi, & sepelierunt ī castro

Vuedergeu

quod

quod Vuileneburch uocatur.

Vuilnburg i Hassia.

Eodem ãno circa Iulium mẽse, Ludouicus rex conuentum generalem celebrauit apud Triburias uilla regia, ubi adesse mandauit sæpe dictum Adalbertũ ut in præsentia optimatum regni, pro se rationem redderet, & pacis conditionem, quam hactenus exosam habuerat, tandem aliquando deposita crudelitatis tyrannide, susciperet. & rapinis, cædibus, & incendijs saltem, uel sero quiesceret. Sed his salutaribus monitis, nequaquàm assensum præbuit. Cernens itaque rex obduratum eius animum, & incœpta rebellionis malicia obstinatum, collecto undique exercitu, eum in castro quod Tetrassa dicitur, obsidione cinxit. Interea Egino qui eius indiuiduus comes in omni prauitate extiterat, ab eius societate defecit, & cum omnibus suis, ad regis castra tansijt. Protracta igitur paulo prolixius obsidione, fractus animo Adalbertus, ad callida argumenta conuertitur, & õmi ingenio excogitare cœpit, qua arte obsidio solueretur, ut exercitu ad ꝓpria remeãte, optata libertate potius ipse cum sibi fauentibus, dolos quos in pectore uoluebat, longe lateque effũdere posset. Portis itaque apertis, à munitione exiens cum perpaucis, ultro se regi obtulit, supplex ueniam de cõmissis exposcit, emẽdationem promittit. Sed cum fraus quæ struebatur, suis prodentibus fuisset detecta, custodiæ mancipatur, & in præsentia totius exercitus, manibus uinctis adductus, omnibus adiudicantibus, capitalem sententiam suscepit V. Idus Septembris. facultates & possessiones eius in fiscum redactæ sunt, & dono regis inter nobiliores quosq; distributæ. Cõpositis ita in Orientali Francia rebus, rex Mediomatricum uenit, ibique in publico conuentu Gerhardum atque Matfridum proscriptione damnauit. Inde regressus Strasburgensem urbem adijt, episcopum ac plebem inter se dissidentem ad concordiam reuocauit, & sic Rheno transmisso, recto itinere in Alemaniam perrexit. Per id tempus Baltrannus Strasburgẽsis ecclesiæ, & Luidhelmus Tulliensis ecclesiæ prę sules migrauerunt à seculo. Quibus successerunt in pontificali cathedra Otbertus in Strasburgensi ciuitate, & Druogo in Tullensi. Hucusque Regino. Hęc uero quæ sequuntur addita fortasse sunt ab alio quopiam monacho.

Albertus Bombergensis.

Anno dominicæ incarnationis DCCCCVII. Bauari cum Hungaris congressi, multa cæde prostrati sunt, in qua cõgressione Luitbaldus dux occisus est. cui filius suus Arnolphus in ducatum successit.

Hungari in Alemaniam.

Anno dominicæ incarnationis DCCCCVIII. Hũgari iterum terminos transgressi, Saxoniam & Turingiam uastauerunt.

Anno dominicæ incarnationis DCCCCVIIII. Hũgari Alemaniam ingressi sunt.

Franci ab Hũgaris uicti.

Anno dominicæ incarnationis DCCCCX. Franci in confinio Bauariæ, & Franciæ Hũgaris congressi, miserabiliter aut uicti, aut fugati sunt. In quo prœlio Gebelhardus comes interijt, relictis duobus filijs suis adhuc pueris, Vdone & Herimanno, qui postea clari & nobiles ĩ Francia extiterunt.

Anno do

Anno dominicæ incarnationis DCCCCXI. Ludouicus rex, filius Arnolphi Imperatoris obijt, cui Chuonradus filius Chuonradi ab Adalberto occisi, regali iam stirpe deficiente, in regno successit.

Anno dominicæ incarnationis DCCCCXII. Hungari iterum, nullo resistente, Franciam & Turingiam uastauerunt. Hatto archiepiscopus obijt, uir adeo strenuus & prudens, cui Herigerus successit. Otto dux Saxonum obijt. Hatto episcopus Moguntiñ. obijt.

Anno dominicæ incarnationis DCCCCXIII. Hyems magna nimis. Hungari partes Alemaniæ uastauerunt, & iuxta In fluuium à Bauaris & Alemanis occisi sunt. Eodem anno Euerhardus episcopus Spirensis ab Erenhardo, & Chuonrado comitibus cæcatus est. Otbertus Strasburgẽsis episcopus occiditur. Hungari cæsi ab Alemanis, & Bauaris

Anno dominicæ ĩcarnationis DCCCCXIIII. Salomõ episcopus captus est.

Anno dominicæ incarnationis DCCCCXV. Hungari totam Alemaniam igne & gladio uastauerunt, sed Thuringiam & Saxoniam peruaserunt, & usque ad Fuldam monasterium peruenerunt DCCCCXVI.

Anno dominicæ incarnationis DCCCCXVII. Hungari per Alemaniam ĩ Alsatiam, & usque ad fines Lothariensis regni peruenerunt. Freckanger & Berahtold decollantur. Arnolphus dux Bauarorum regi rebellat. Hungari in Alsatiã

Anno dominicæ incarnationis DCCCCXVIII. Chuonradus rex natiuitatem sancti Ioannis Herolueffelt monasterio celebrauit.

Anno dominicæ ĩcarnationis DCCCCXVIIII. Chuonradus rex obijt, uir per omnia mansuetus, & prudens, & diuinæ religionis amator, qui cum obitus sui diem imminere sentiret, uocatis ad se fratribus, & cognatis suis maioribus scilicet Francorum, mortem sibi imminere prædixit. & ne in eligendo post se regem dissidium regni fieret, paterna eos uoce præmonuit. Sed & Heinrichum Saxonum ducem, filium Ottonis uirum strenuum, & ĩdustriũ præcipuumq; pacis sectatorem, ut eligerent iussit. aliumque ei ad hoc officium æque condignum inueniri non posse testificans, Sceptrum ei & coronam, cæteraque regiæ dignitatis ornamenta, peracto tuendi, & conseruandi regni, per eos transmisit. Ipse uero hac uita decedens, in Fulda monasterio honorificata sepultura, tumulatus est. Multis tamẽ laboribus, ad paucos quos regnauit annos, est à Bauaris & Alemanis, & Saxonibus sibi rebellantibus fugatus, quos ãte obitum suum, deo propitio, superauit. Chuonradus rex obijt. In Fuldẽsi monasterio sepultus

Anno dominicæ incarnationis DCCCCXX. Heinrichus dux, consensu Francorum, Alemanorum, Bauarorum, Thuringorum, & Saxonũ, rex eligitur. qui initium sui regni, disciplina seruandæ pacis inchoauit. Multi enim illis tẽporibus, etiam nobiles illis tẽporibus latrocinijs insudabant. Heinrichus dux Saxonum rex eligitur

Anno dominicæ incarnationis DCCCCXXI. apud Franciam superiorem, graues & intestinæ discordiæ feruent inter Ruodbertum ĩuasorem regni, & Carolum regem. Interim Heinrichus rex stabiliendæ paci, & reprimendæ Sclauorum sæuitiæ fortiter insistit.

Anno dominicæ incarnationis DCCCCXXII. Suessionis inter Ruodbertum & Carolum tanta pugna cōmissa est, ut pene ex utraque parte uictores eē uiderent. Carolus tamen ori sacrilego Ruodberti ita lanceā infixit, ut diffusa lingua ceruicis, posteriora penetraret.

Padersheim al's. pedersheim patenichaim

Anno dominicæ incarnationis DCCCCXXIII. preciosissimus thesaurus sāguinis domini uenit in Augiam V Idus Nouembris. Haicho abba Fuldensis obijt, cui Hilbertus successit. Carolus Alsatiam, & partes illas Frāciæ iuxta Rhenum usque Moguntiam sibi usurpaturus, usque Patēnichheim uillā iuxta Vuormatiam hostiliter peruenit. Vnde fidelibus regis Heirichi Vuormatiæ coadunatis, aliter qnàm decuerat regem aufugit.

Eodem anno Heinrichus rex, adiunctis sibi Ruotgero archiepiscopo, Gisalberto duce, Mettensem urbem obsedit. & Vuitgerum licet diu reluctantem, sibi obedire coegit. Herimannus sāctissimus uir, Colonieñ episcopus obijt. cui Vuigfridus successit.

Carolus rex Galliæ regnum Lotharingiæ donat Germanorum regi.

Anno dominicæ incarnationis DCCCCXXIIII. Hungari orientalem Franciam uastauerunt. Carolus & Heirichus reges apud Bonnam castellum conueniunt, & pacem inter se facientes, fœdus ineunt, & Carolus nunquàm sibi amplius Lothariense regnum usurpaturū pmittēs, regreditur. Eodē anno ab Heriberto comprehensus, in custodiā mittitur.

Carolus rex Galliæ ī custodia moritur.

Anno dominicæ incarnationis DCCCCXXV. Heinricho rege, coadunatum & constabilitum Lothariense regnum, ideo in sua potestate habente, Carolus rex in custodia qua tenebatur obijt. qui fertur uir hebetis esse ingenij, & minus aptus utilitatibus regni. Omnes etiam à filio eius deficientes, quippe qui tunc temporis, capto patre, in Hyberniam exulauerat, quēdam Ruodolphum sibi regem eligunt. Eodem anno Vuitgerus episcopus obijt, cui Bēno ex ordinarijs Strasburgēsibus, in Alpibus quondā hæremiticam uitam ducens, successor eligitur.

Hungari in Germaniam excurrunt.

Anno dominicæ incarnationis DCCCCXXVI. Hungari totam Franciam Alsatiam, Galliam & Alemaniam igne & gladio uastauerūt. Burchardus dux Alemaniæ in Italia occidit. Herigerus deo dignus præsul obijt, cui Hildibertus Fuldēsis abbas successit. Herimāno, Ducatus Alemaniæ cōmittit. qui Vuidam Burchardi duxit uxorem.

Bēno eps excæcatur

Anno dñicæ incar. DCCCCXXVII. Benno q bñdictus eps dicitur, à Mettēsibus excęcatur, & Synodo apd Duisburgeñ. habita, oēs illius facti auctores excōmunicantur, & Adalbero nobilis pro eo eps instituitur.

Anno dñicæ incarna. DCCCCXXVIII. Heinrichus rex, Boemos hostiliter inuasit, & præstante deo fortiter superauit. Ea tēpestate Ottoni filio eiusdē regis natus est filius Vuillihelmus. Hyems magna nimis. Ruotgerus Treuirorū archiepiscopus obijt, cui Ruodbertus successit.

Garburga filia Henrici

Anno dominicæ incarna. DCCCCXXVIIII. Gisalbertus dux, Gerburgam filiam Heinrichi regis duxit uxorem.

Edgid uxor Otthonis

Anno dñicæ incar. DCCCCXXX. Otto filius regis Heirichi, Edgid filiā regis Anglorum duxit uxorem.

Auno dñicæ incarna. DCCCCXXXI. Heinrichus rex, regem Abotridorū, & regē Danorum efficit christianos. Eodem anno rex ab Eberhardo, alijsque

Franciæ

Franciæ comitibus seu episcopis in Franciam uocatus, singillatim ab uno quoq; eorum ĩ domibus suis, uel ecclesiarum sedibus regem decentibus, est conuiuijs & muneribus honoratus DCCCCXXXII.

Anno dominicæ incarnationis DCCCCXXXIII. Hungari per orientales Francos, & ĩ Alemania multis ciuitatibus igne & gladio consumptis, iuxta Vuormatiam Rheno transito, usque ad mare Oceanum Galliam deuastantes, per Italiam redierunt.

Anno dominicæ incarnationis DCCCCXXXIIII. Henrichus rex, Hungaros multa cæde prostrauit, pluresq; ex eis comprehendit. Eodem anno Sclauos qui Vncrani uocantur hostiliter inuasit, & uicit, sibique tributarios fecit. Ecclesia sancti Maximini turbine cecidit. Flectione clementia regis monachis reddita. Ogo ante propositus, Abbas eiusdem loci eligitur, & monachi non regulariter ibi uiuentes, expelluntur.

Anno dominicæ incarnationis DCCCCXXXV. Heĩrichus rex Paralisi percutitur.

Anno dominicæ ĩcarnationis DCCCCXXXVI. Synodus apud Erfessurd in Turingia celebratur à cõpluribus episcopis. Heinrichus rex præcipuus pacis sectator, strenuusq; paganorum insecutor, post plures fortiter, & uiriliter actas uictorias, dilatatis undique sui regni terminis VI. nõn. Iulij, diẽ clausit extremum. Cui filius suus Otto cõsensu primorum regni successor eligitur. Hildebertus archiepus obijt, cui Friderichus successit. Vnni archiepiscopus, cui Adalgisus successit.

Synodus Erfurdiæ

Anno dominicæ incarnationis DCCCCXXXVII. Monasteriũ sancti Galli & monasterium sancti Bonifacij igne comburuntur. Ruodolphus rex Burgundiorum, & Arnolphus dux Bauarorum obierunt. graues & intestinæ discordiæ ĩter Heinrichum fratrem regis, & Eberhardum ducẽ Francorum nascuntur, ob exortas inter Vuassallos eorum inimicitias.

Anno dominicæ ĩcarnationis DCCCCXXXVIII. Filij ducis Arnolphi, ambitione Ducatus regi rebellarunt, quos ipse debellaturus in Bauariam ibat. Sed nõ, ut uoluit, eos pacificare ualens, reuertitur. Interim frater regis Heinrichus ab Eberhardo comprehenditur in castello Badalikki, quo tamen citius liberato, Eberhardus Hildinesheim in exilium destinatur. Iterumq; rex in Bauariam reuertens, omnes sibi subdidit. & Eberhardum Arnolphi filiũ plus alijs rebellem, in exilium misit. Hungari iterum à Saxonibus multa cæde uastati.

Anno dominicæ incarnationis DCCCCXXXVIIII. Eberhardus ab exilio remittitur, totumq; regnũ inimicis & rebelliõibus confunditur. Eberhardus eñ & Gisalbertus cũ Heĩricho fratre regis aduersus regẽ coniurant, sed quidã ecclesiastici uiri nequã, & deo odibiles, cũ illis factione cõcordãt, omniaq; passim pacis & concordiæ iura turbabant. Tũc rege Lothar. ubi tunc rebellionis sũma gerebatur adeũte, Gisalbertus cũ fratre regis trãsitũ Rheni regi ꝓhibere uolẽs, nec ualẽs, iuxta Biertanã socijs regis cõgreditur, Deoq; uictoriam præstante, pluribus suoꝝ occisis, alijsq; fugatis, ipse & frater regis fugæ subsidia petunt. Quos rex insequens, usque ad Capri montem peruenit, castellumque in eo situm, firma undique obsidione circumdedit. Interim

K ij Ludouicus

Romana Gallia.

Ludouicus rex Galliæ Romanæ, filius Caroli, consilio inimicorum regis sub obtentu requirendi Lothariensis regni, quod pater suus perdiderat, Alsatiam inuasit, ubi quæcꝫ poterat plus hostiliter, quàm regaliter gessit. Quod rex Otto patienter non ferens, Capri montem obsidione absoluit, & Alsatiã petens, Ludouicum regem expulit. Quo expulso, Brisacũ castellum munitissimũ obsedit, ubi quàmplura utriꝙ fortia, & bellica gesta pacta sũt, quę futura posterorum successio non ignorabit. Vnde Fridérichus Archiepiscopus Moguntinẽsis, & Ruodhardus episcopus Strasburgensis, fixis in obsidione tentorijs, & relictis copiarum quas detulerant sarcinis, nocte clam aufugerunt, & Mettensem urbem adeuntes, Gisalberto & Heinricho se occursuros, ut coniurauerant, sperauerunt. Sed longe aliter eis contigit, cum eos spes inanissima delusit. Nã Gisalbertus & Eberhardus iuxta Anternacum castellũ cum suis Rhenum transituri, ab Vdone, & Chuonrado comitibus, cæterisꝙ regi fidelibus, ne transeant bellica congressione, citoꝙ mortis compendio præuenti. Nam Eberhardus occiditur, & Gisalbertus in Rheno submersus, necatur. plurimiꝙ ex illorum socijs occisi, reliqui uero sunt fugati, aut capti. Quo audito, Brisacenses castellani regiæ dominationi subduntur, & castellũ obsidione absoluitur. Tunc iterum Lotharienses adiens, omnes suo subiugauit imperio. Sed & fratrem suum proiectis armis ad se uenientem, solita sibi suscepit misericordia. Nam omnia, quæ ĩ eum deliquit, indulsit, & fraterno secum amore detinuit. omnibus tamen Lothariensibus subactis, aliquandiu resistere conatus est Episcopus Mettensis. Vnde Theodonis uilla capellam domini Ludouici pij Imperatoris, instar Aquensis incœptam, ne perficeretur, aut pro munimine haberetur destruxit. Nec tamen diutius in huiuscemodi rebellione permansit. Statim siquidem totum regnum uelut ex ipsis fidei uisceribus, Deo propicio, ad regem conuertitur, & extinctis hostibus, pax & concordia renouatur. Fridérichus archiepiscopus ad Fuldam monasteriũ mittitur, & Ruodhardus Strasburgẽsis, Corbeiæ monasterio destinatur. Interim dum hæc quæ prædiximus agũtur, Dña Egid regina Lauresheim Monasterio commoratur. In hac eadem tempestate, Danemar frater regis ex cõcubina rebellans, Meresburgo castello occiditur, alijꝙ sequaces eius truncãtur, aut suspenduntur.

Brisacum.

Epi Moguntineñ. & Argentineñ. ab Ottone rege fugiũt.

Alij Otgil uel Egid appellant ex nobili gente Anglorum, filia fratris Adelstani regis fuit.

Meresburgo

Hac tempestate non in uno solum, sed in omnibus Saxoniæ, & Franciæ prouĩcijs, huc & illuc uersabatur Vuigman Saxo rebellans, sed reconciliantur. Ludouicus rex Gerbirgam uiduam Gisalberti duxit uxorem.

Anno dominicæ incarnationis DCCCCXL. Heinricho fratri regis, Lothariẽsis Ducatus committitur, qui mox eodem anno à Lothariensibus expellitur, cui Otto comes in eodem ducatu successit. Fridericus episcopus à Fulda remittitur.

Anno dominicæ incarnationis DCCCCXLI. Heinrichus frater cum quibusdam Saxonibus contra regem conspirat, quorum qui maiores uidebantur, rex decollari iubebat. Fratrem uero suum Ingelnheym custodiæ mancipabat. Fridérichus archiepiscopus, quia conspirationis huius particeps

uidebatur

uidebatur, publica se examinatione, perceptione corporis & sanguinis domini, coram populo in ecclesia purgauit.

Anno dominicæ incarnations DCCCCXLII. Rex Natal. Domini Franckfurdiæ celebrauit. ubi frater eius per Ruodbertũ Maguntinensis ecclesiæ Diaconum, custodiã noctu clam aufugiens, antelucano tempore Regis ecclesiã adeuntis pedibus accubuit, et concessa uenia misericordiam quam precatur obtinuit. Bonna castello præclara synodus à uiginti duobus episcopis habetur. Treueris basilica sancti Maximini dedicatur. Sydus simile Cometæ per XIIII. noctes uisum, & immẽsa mortalitas boum secuta est.

Bonnensis synodus

p. Lotharingiæ

Anno dominicæ incarnationis DCCCCXLIII. Otto Dux obijt, cui Chuonradus filius Vuerinheri in Ducatu successit.

p. Wormaciensis Sapiens.

Anno dominice incarnationis DCCCCXLIIII. Rex apud Duisburgen, in rogationibus placitũ cum primoribus Lotharienstum, & Francorum habuit. ubi factione Conradi Ducis, Ruotbertus archiepiscopus Treuirensis, & Richarius Tungrensis episcopus infidelitatis apud regẽ arguũtur. Sed in breui ab obiecto sibi crimine liberantur. Illuc etiam à Traiactẽsibus clericis corpus sancti Seruatij asportatũ est, ob multimodas sibi ab Immone comite illatas iniurias. Hungari à Carantanis tanta cæde mactant, ut nunquam à nostratibus antea taliter infirmarentur. Adalbertus comes filius Matfridi ab Idone occiditur.

Tungren.

Anno dominicæ incarnationis DCCCCXLV. Richarius episcopus obijt, cui Ogo Treuereñ. Abbas in episcopatum successit. Herimannus & Chuonradus Duces, quasdam inter se inimicitias habẽtes, in præsentia pijssimi regis in Cassella sunt replicati. Bertaldus dux Bauarieñ. obijt, cui Henrichus frater regis in ducatu successit.

Anno domini. incarna. DCCCCXLVI. Ludouicus Rex, à suis regno expulsus, auxiliũ petens Regẽ Ottonem adijt, & ut desiderauerat obtinuit. Nam ualida manu rex Galliam intrauit, & Remensem urbem & Laudonũ, aliaque castella complurima firma, & munita Ludouico reddi fecit, ipseque hostiliter usque Rothomagum peruenit. Inde omnibus pene, excepto Hugone Ruodberti filio, regni maioribus, regi suo subactis, in patriam regreditur.

Anno dominicæ incarnatio. DCCCCXLVII. Domina Edgid Regina obijt, quæ Maximo regis, omniumque suorũ planctu Madeburg sepelitur. Chuonradus dux, regi tunc temporis pene præ omnibus charus, Luitgardã filiam regis in matrimonium sumpsit. Ludolfus filius regis tali, ut decuerat, apparatu tertiam filiam Hermanni ducis sibi coniugio copulauit.

Edgid Ottonis uxor obijt.

Filia Othonis Ludolfus

Anno domini. incarna. DCCCCXLVIII. Synodus in Ingelheym à XXXIIII. episcopis habetur. Cui, presidẽte Martino episcopo Romanæ ecclesiæ Legato, incliti reges Otto & Ludouicus affuerũt. in qua multis ecclesiasticæ utilitati rebusque promulgatis, causa quoque Hugonis filij Heriberti, qui Artaldum archiepiscopum expellens, sedes ecclesiæ Remensis inuaserat, uentilatur. & omnium qui affuerant iudicio episcoporum damnatur. Chuonradus

Synodus in Ingelheym.

comes q̃ Curcipoldus dicebat̃, filius Eberhardi, uir sapiēs & prudens obijt.

Anno dominicæ incarnationis DCCCCXLIX. Vualdo Curiensis episcopus obijt. cui Hardbertus successit. Vto comes obijt, qui p̃missu regis quicquid beneficij, aut præfecturarum habuit, quasi hæreditatē inter filios diuisit. Herimannus dux, inter suos sapientissimus, & prudētissimus obijt IIII. idus Decemb. Eodem anno Luidolfo filio regis, Mathildis filia nascitur.

Anno dominicæ incarnationis DCCCCL. Rex purificationē sanctæ Mariæ Franckfurt celebrauit, indeq; Vuormatiam adijt, ubi uiduã Herimanni ducis ad se uenientem benigne suscepit. sed & filio Luidolfo Ducatum Alemaniæ cõmisit. Ibi Chuonradus filius Eberhardi comitis, qui cum quadam nepte regis se cõcubuisse sibi imposuit, à quodã Burchardo Saxone Monomachia uictus, fefellisse se patefecit. Eodem anno Bohemorum princeps Bolizlaus regi rebellat, quem Rex ualidissima manu adibat, suæq; per omnia ditioni subdebat. Rothardus Strasburgensis episcopus obijt. cui Vdo filius Vdonis comitis, in episcopatu successit. Rihgonno Vuormatieñ. episcopus obijt, cui Anno successit. Ruodbertus archiepiscopus pro acquirēda Abbatia sancti Maximini, multum laborauit. sed (Deo propitio) non præualuit.

Anno dominicæ incarnationis DCCCCLI. Rex Otto in Italiã ire uolens, multo se ad hoc iter apparatu præstruxit. quomodo Adalhaidam uiduam Lotharij regis italici, filiam Ruodolfi regis, à uinculis & custodia qua à Berengario tenebatur liberare, sibiq; eam in matrimoniũ assumere, Regnũq; cum ea simul Italicũ adquirere posset, deliberauit. Quod inter filios eius Luidolfus cum Alemanis anticipãs, patriq; siquid ibi ad ingressum suũ fortiter ageretur, placere desyderans, nihil tale quod sperauerat peregit. Sed potius incõsultum patrem offendens, totius inde rebellionis, & discordiæ seminarium sumpsit. Patruus enim eius Heinrichus dux, omnium eius honorũ, & prosperitatũ inuidus, de Bauaria per triēnium legatos suos p̃misit in Italiam, omniumq; quorum potuit mentes Italicorum ab eo auertit in tantum, ut nec ciuitas nec Castellum, quæ subsequenter regis pistoribus, cocisq; patuerãt, filio regis aperiretur, omniaq; ibi incommoda, & plena molestiæ pateretur. Mox subseqūter Rex regnum Italicũ ingreditur, Deoq; sibi assistēte totius Italię possessor efficitur. Sed & domina Adalheid, Deo amabilis regina, sua ipsius prudentia à custodia est (Deo propitio) liberata, & Ottoni regi felici, deo auspicãte, copula coniuncta. Tunc Luidolfus dux hæc quæ præscripsimus ægreferēs, incõsulto patre archiepiscopo, Fridericho comite in patriã reuertitur.

Adalheida Ottoni regi iungitur matrimonio.

Anno dominicæ incarnationis DCCCCLII. Rex expulso Berengario cum suis fidelibns hyemans in Italia, Papię Natal. domini celebrauit. Sicq; dispositis regni negotijs, uerno tempore in patriã redijt. Ducem aũt Chuonradum ad persequēdum Berengariũ in Italia reliquit. Luidolfus dux de Italia reuertēs regio ambitu Natal. domini in Salefelt celebra. ubi Friderichũ archiepiscopum

copum, omnesq́; qui in promptu erant regni maiores, secū detinuit. Quod conuiuiū iam multis suspitiosum cœpit haberi, & plus ibi destructionis quā utilitatis ferebatur tractari. Chuonrado duce, ad persequēdum Berengariū relicto, Berengarius eiusdem ducis consilio, sponte sua in Saxoniam ad Regem uenit, nihil tamen de his quæ uoluit obtinuit. Sed machinatione Henrichi ducis fratris uix uita & patria indulta, in Italiā redijt. unde etiā Chuonradus dux multū offensus, à debita regis fidelitate defecit. Tūc Friderichus archiepiscopus, & Chuonradus dux amici facti sunt, nā antea inimici erant adinuicem. Eodem anno mediante Augusto mense, cōuentus Francorum, Saxonum, Bauarorū, Alemanorū, & Longobardorum publicus apud Augustanā urbem, Rhetiæ prouinciç agitur. ubi præscriptus Berengarius cum filio suo Adalberto, regiæ se per omnia in uasallitium dedit dominationi, & Italiam iterum cum gratia, & dono regis accepit regendam. Marca tantum Veronensē. & Aquileiēsis excipit, quæ Henricho fratri regis cōmittitur. Berengarius tamen in Italiā reuertens, omnia hæc in episcopos & comites, ceterosq́; Italiæ principes retorsit, omnes eos odijs, & inimicis insequēs, inimicissimos sibi fecit.

Chuonradus dux defecit à rege.

Augusta urbs Rhetiae provinciae

Anno dominicæ incarnationis DCCCCLIII. Rex Natal. domini Franconofurdiæ celebrauit. Indeq́; Alsatiā progrediens socrui suæ Bertæ matri scilicet, Dominæ Adalheid reginæ Abbatiam Merenstein dedit. Tunc iam animositates & consilia occulte cōtra eum facta palā cœperāt apparere, & unusquisq́; eorū, quæ in corde contexerant aperire. Redeunte enim illo de Alsatia, & Ingelheym pascha celebraturo, Luidolfus filius eius, & Chuonradus dux nequā fautoribus, & maxime iuuenibus, & de Frantia, & de Saxonia, & de Bauaria sibi coadunatis, cōspirauerant. Et quascūq́; poterant munitiones seu castella, futuræ seditioni muniebant. Nec enim iam clam agebatur, quo tendebant, sed aperta rebellionis signa monstrabant. Rex igitur Ingelheym perueniens, paucis suorum fidelium secum habitis, non tute inter medios hostes pascha celebrandum ratus, Maguntiam inde secessit. ubi aliter quàm regem decebat, diutius ante portas expectās, Fridericho archiepiscopo iam cum illis cōspirante, uix urbis ingressum obtinuit.

Merenstein

Coniuratio filij & epi Moguntinen. in Ottonem regem.

Tunc Luidolfus & Chuonradus ibi facta ad eum humilitate, ut post claruit uenietes, nihil taliū se in eius contrarietate egisse dicebant. Sed si Henrichus frater eius in pascha Ingelheym ueniret, illum se comprehensuros non negabant. quod Rex tranquille ac modeste suscipiens, nauigio Coloniā attigit, indeq́; progrediens Droomanni uico pascha celebrauit. Post pascha coadunata fidelium suorum multitudine, Coloniam iterum rediit, ibiq́; Mettensem episcopum, in quo maxima spes & fiducia Luidolfo & Chuonrado esse uidebatur, omnesq́; Lotharienses, exceptis paucis, quibus prędæ & rapinæ cordi erāt, obuios habuit, & ab amicis suis deficientes, benigna ad se uenientes suscepit charitate, & in sua fidelitate firmos & stabiles coadunauit. Quibus dispositis, in Saxoniam reuertitur, ubi firmatis nichilominus, & stabilitis suis rebus, iterū in Fanciam hostili manu reuertitur. Quo audito Friderichus archiepiscopus Maguntia secessit, & ciuitatē Brisacum (castellum latibulum

Droomanni vicus

Brisacum se recepit epus Maguntī.

Maguntia Metropolis Franciæ & Regia ciuitas.

Magũtiam obsidet Otto.

tibulum semper Deo regiq́ rebellantium) intrauit, totãq́ ibi penè æstatem rei euentum expectaturus, permansit. Tũc Rex audiẽs, Maguntiam Metroprolim Frãciæ, regiamq́ ciuitatem inimicis suis deditam, qua potuit uelocitate eam adijt. Collectaq́ suorum fideliũ multitudine tam Francorum quàm Saxonum, & Lotharieñ. firma eam obsidione circundedit. Sed & frater eius Henrichus de Bauaria regi auxiliũ collaturus aduenit, licet sibi plus incommodi, quã utilitatis conquisierit. Nam interim Luidolfus Bauaros machinatione Arnoldi fratris, Iudithe uxoris eius ab eo auertit, & Ratisbonã intromissus, omnes eius ibi thesauros diripuit, suisq́ rapiẽdos distribuit. Quæ eius incomoda Rex suis præponens, Maguntiam obsidione absoluit, & in Bauariam iter dirigens, Ratisbonã obsedit, in qua obsidione penè usq́ Natale Domini permansit. Eodem anno Vuigfridus Coloniensis ecclesiæ Archiepiscopus obijt. cui Bruñ frater regis succedens, tocius Lothariensis regni Ducatũ, & regnum cum episcopatu suscepit. Luitgarda filia regis obijt.

Anno dominicæ incarnationis. D CCCCLIIII. Rex omissa obsidione in Saxonia Natal. Domini celebrauit, iterumq́ appropinquante quadragesima in Bauariã remeauit. Ibi Heroldus archiepiscopus à fratre regis cęcatus, Deo propitio, uiribus imminutis inimicorũ, in breui tota Bauariæ uirtus ad eum & Alemaniæ in tantum cõuertitur, ut & Ratisbona ciuitas regi redderetur, ipsiq́ rebellatores, nihil se contra eum uelle, uel posse profiterentur. Friderichus etiam sacramẽto se expurgaturus, nihil contra regiam se fidelitatẽ egisse accessit. sed Rex omni pietate plenus, eum sacramento absoluit. In eodem anno Chuonradus Dux cum Lothariensibus duce Bruñ archiepiscopo, in Belensi pago, apud uillam Rimilinga congressurus erat. Sed in ultimo, quia contra regem erat (Deo uolente) ne fieret, remanebat. Hungari ducentibus inimicis regis in quadragesima, Rheno transito, peruadẽtes Galliam inaudita mala in ecclesias dei fecerunt, & per Italiam redierunt. Friderichus archiepiscopus obijt, uir in sancta religione strenuus, & ualde laudabilis, nisi in hoc tantum uidebatur reprehensibilis, quod sicubi uel unus regis inimicus emersit, ipse se stati secũdũ apposuit. Cui successit regis filius Vuilhelmus, à pplo & clero in Arnestat cõcorditer electus. Ea tẽpestate Luidolfus ĩ gratiã regis reuocatus, Vasallos quos habuit, et ducatũ patri reddidit. cui Burchardus in ducatu successit. Chuonradus etiã omniũ quas habuit diuitiarum nudus, omisso Ducatu, in gratiam regis intromittitur, uita & patria, & prædio contentus. Luidolfo filius Otto nascitur.

Hungarorũ sæuitia in Galliam.

Moguntinus eps̃ regi semper infestus

Coniurati in gratiam redeunt.

Anno dominicæ incarnationis D CCCCLV. Hungari cum tam ingẽti multitudine exeuntes, ut non nisi terra eos dehisceret, uel cœlum eos obrueret, ab aliquo se uinci posse dicerẽt. Chuonradus quondam Dux ibi occiditur, & ab exercitu Regis apud Lichum fluuiũ tanta cæde (Deo præstante) prostrati sũt, ut nunq́ ante apud nostrates uictoria talis audiret aut fieret. Rex inde reuertens, in Sclauos hostem dirigit, ubi simili potitus uictoria, uasta illos cæde prosternit. Vuigmannus expellitur. Henrichus frater regis desperatis rebus recuperatis, recepto Bauariæ ducatu obijt. Cuius filio Henricho, Pius rex ducatum & Marcam dedit. Otto filius regi nascitur.

Anno

Anno dominicæ incarnationis DCCCCLVI. Rex in pace & ocio degẽs, maximo suorum fidelium conuentu, Coloniæ placitũ regale habuit. Ea tempestate, grauis per omnes regni partes pestilentia grassabatur, quæ innumerã populi multitudinẽ passim extinxit. ex qua Rotbertus archiepiscopus Treuerẽsis, & Hadamarus abbas Fuldensis obierunt. Quibus Heinrichus ĩ episcopatu, & Hatto in abbatia successerunt. Eodem anno Ludolphus in Italiã ad deprimendam Berengarij tyrãnidem dirigit, et in breui expulso Berengario, totius penè Italiæ possessor efficitur. Abbatia sãcti Nazarij in Lauresheim electione restituitur.

Pestilentia magna.

Anno dominicæ incarnationis DCCCCLVII. Rex iterum Sclauos inuasit. Ludolphus in Italia obijt, cuius corpus inde translatum, à uenerabili archiepiscopo Vuillhelmo fratre eius, Moguntiæ apud sanctum Albanum honorifice sepultum est. Vuillerus Treuerensis abbas obijt, cui Vuikerus successit. Ea tẽpestate rex clementissimus Abbatiam sancti Petri in Vuirtzeburg multis retro temporibus, sub antecessoribus suis electionis, & priuilegij dono priuatam, studio sanctæ religionis dignitati pristinæ restituit, & uirum uenerabilem Gelionem eidem cœnobio abbatem præfecit.

Ludolphus Ottõis filius Mogũtiæ ad sãctum Albanũ sepelitur.

Abbatia ĩ Vuirtzburg restauratur.

Anno dominicæ incarnationis DCCCCLVIII. Rex pascha celebrauit Ingelheim, unde nauigio Coloniam placitum ibi acturus uenit. Eodem ãno factione Brun archiepiscopi, Reginerus comes comprehenditur, & in Sclauos exul mittitur. Friderichus consensu Herold Ingelheim in præsentia regis, in octauis paschæ, habita ibi XVI. episcoporum synodo, Vieneñ. ecclesiæ archiepiscopus ordinatur. Alenuicus Augiensis cœnobij abbas obijt. cui Ekkihardus successit. Cralo abbas cœnobij sancti Galli obijt, cui Burchardus successit.

Anno dominicæ incarnationis DCCCCLVIIII. Rex iterum Sclauos ĩuasit, ubi Thietmarus occiditur. Legati Helenæ regine Rugorum, quæ sub Romano Imperatore Constantinopolitano, Constantinopoli baptisata est. ficte, ut post claruit. Ad regem uenientes episcopum & presbyteros eidem genti petebant. Eodem anno Hagatio Heressfeldensis abbas, Paralisi percutitur.

Anno dominicæ incarnationis. DCCCCLX. Rex natal. domini Franckonofurd celebrauit, ubi Libutius ex Cœnobitis sãcti Albani, à uenerabili episcopo Adaldago, genti Rugorum episcopus ordinatur. Guntherus rogatu Haganonis abbas constituitur. Eodem anno rex iterum pergit in Sclauos, Legati q̊que ab apostolica sede ueniunt. Ioannes diaconus, & Azo Scriniarius uocantes regem ad defendẽdum Italiam, & Romanam rempublicam à Tyrãnide Berengarij. Vualtbertus etiam archiepiscopus Mediolanẽsis, & Vualdo Cumanus episcopus, & Opertus Marchio Berengarium fugiẽtes, in Saxonia regem adeunt. Sed & reliqui penè omnes Italiæ comites & episcopi, literis eum aut legatis, ut ad se liberandos ueniat, exposcunt. Geilo Vuirtzburgeñ. abbas obijt, cui Gerrichus successit.

Berengarius sæuit in Italiam.

Anno d. incar. DCCCCLI. Rex Natal. dñi Ratisbona celebrauit, ubi Poppo Vuirtzburgeñ. archieps regi percharus XIII. kal. Martij, diem clausit extremũ. cui proximus suus Poppo ĩ epatu successit. Libutius priori ãno q̃busdã dilationibus ab itinere suspensus, XV. kal. Martij, anni præsentis obijt. cui

L Adalbertus

Adalbertus ex Cœnobitis sancti Maximini, machinatione & consilio Vuilhelmi archiepiscopi, licet meliora in eum confisus fuerit, & nihil unquam in eum deliquerit, peregre mittendus in ordinatione successit. Quem piissimus rex solita sibi misericordia, omnibus quibus indigebat copiis instructũ genti Rugorũ honorifice destinauit. Rex in Italiam ire disponens, maximã suorum fidelium multitudinẽ Vuormatiæ coadunauit, ubi consẽsu & unanimitate regni procerum, totiusque populi, filius eius Otto rex eligitur. Indeque progrediens cõuenientia quoque, & electione omnium Lothariensiũ, Aquis rex ordinatur. Ordinato uero filio, pater in Saxoniam rediens, dispositis regni negociis, filium Vuillhelmo archiepiscopo tuendũ, & nutriendũ cõmisit. Sicque per Bauariam, & Terretũ in Italiam se admisit, ubi omnes pene Italiæ comites & epos obuios habuit, & ut decuit, ab eis honorifice susceptus, potestatiue, & absque ulla resistentia Papiã intrauit, & palatium à Berengario destructum reædificare præcepit. Berengarius uero & Vuilla, filiique eorum quibus poterant munitiõibus a, aut Castellis includebantur, & nusque forinsecus cõtra regem quid audientes, progrediebantur. Eodẽ anno Gotefridus Spirẽsis epus obiit, cui Otgerus successit. Eclypsis solis XVI. kal. Iunii. Rex Hattonem Fuldensem abbatem ad construenda sibi habitacula Romam præmisit.

Otho Romae Augustus salutatur

Anno dominicæ incarnatiõis DCCCCLXII. Rex natal. domini celebrauit. indeque progrediens Romæ fauorabiliter susceptus, ac clamatione totius Romani populi & cleri, ab apostolico Ioãne filio Alberici, Imperator & Augustus uocatur, & ordĩatur. Papa quoque multa illum secum caritate detinuit, & diebus uitæ suæ nunquã se ab eo defecturum promisit, Quæ tamen promissio longe dissimilẽ quàm prętendebatur effectũ obtinuit. Impatore Augusto ab urbe redeũte, & Papiæ pascha celebrante, Berẽgarius in quodã monte qui dicitur ad sanctũ Leonẽ, plurimis undique secum copiis attractis se muniuit, & Vuilla in lacu maiori, in quadã insula quæ dicitur ad sanctũ Iulium se inclusit. Filii uero eius Adalbertus, & Guido huc illucque incerti uagabantur. quasdã tamẽ munitiones cum suis sequacibus adhuc possidebãt. Hoc ẽ Grad castellũ, & Traualium, & insulã in lacu Cumano. Tũc Vuilla ĩprimis hostiliter adit, & adempto oĩi de lacu exitu, cottidianis fũdibulariorum, & sagittariorum, aliorumque belli instrumentorum impugnationibus fatigatur, & nõ plenis duobus mẽsibus obsessa capitur, & ad ultimũ clemẽtia Imperatoris dimiss. quo uellet ire pmittitur. Qui quãta potuit uelocitate Berengariũ adiit, & ne se Imperatori dederet, oĩbus modis persuasit. Eodẽ anno Adalbertus Rugis ordinatus episcopus, nihil in his, propter quæ missus fuerat proficere ualens, & inaniter se fatigatum uidens, reuertitur. & quibusdam ex suis in redeundo occisis, ipse cũ magno labore uix euasit, & ad regẽ ueniẽs, caritatiue suscipitur, & à Deo amabili Vuillhelmo archiepo, pro retributione tã incõmodę ab eo sibi machinatæ pegrinatiõis, bonis oĩbus, & cõmodis quasi frater ãplectitur, & sustẽtatur. Reginbertus dei seruus obiit. missis etiã pro eo ad Imperatorẽ litteris, reditũ ipsius in palacio operiri iubetur. Eodem anno Adalbero uenerabilis uir Metteñ eps obiit.

Berẽgarius contra Ottonem.

Vuilla capta dimittitur

Anno dñicæ incarnatiõis DCCCCLXIII. Rex iterum Papiæ Natal. domini & pascha

pascha celebrauit. Interim Adalbertus huc illucq; discurrens, quoscũq; poterat sibi undique adtraxit, sed & Corsicam, ibi se tueri nitens intrauit. Romanum etiam pontificem multipliciter in suum adiutorium sollicitauit. Dum hæc igitur aguntur, Imp̄ator à Papia mouẽs iter, Berengariũ in monte sãcti Leonis obsedit, totamq; ibi æstatem sedens, sæpe montem undique circũdedit, & ne aliquatenus pateret exitus, uel introitus prohibuit. Interim Ioãnes papa p̄missiones Imperatori factas, obliuioni tradẽs ab eo deficit, & Berengarij seu Adalberti partibus fauens, Adalbertũ Romam intromittit. Quas dolositatis eius fraudes Imperator audiens, relicta circa montem obsidione Romam uersus cum hoste pergit, Cuius ipsi metuentes aduentũ, plurimum thesaurum sancti Petri rapientes, fugæ subsidia petunt. Tunc Roma in plura diuisa, partim Imperatori fauentes, multi enim à prædicto papa iniurijs se opprimi conquerebantur, partim apostolico blandientes, licet diuersa sentirent, Imp̄atorẽ tamen cum honore debito urbem intromittũt, seq; per oĩa datis obsidibus, illius ditioni subiungunt. Imperator uero plurimorũ Ep̄orum collecta multitudine Synodũ coadunauit, & consilio eorũ missa legatione, canonica auctoritate, profugũ apostolicum ad sedẽ pontificalẽ & apostolicã reuocauit. Illo tamẽ hoc oĩbus modis renuente, plebs Romana Leonẽ proscriniariũ, uirum strenuũ, & industrium cõmuni consensu in locum eius elegit, & ordinauit. cui Synodo ĩterfuerũt oẽs prope Romanæ & Italiæ episcopi. Angelfredus etiam Aquileiẽsis patriarcha, q̄ tunc tẽporis etiam ibidem obijt. sed & de nostratibus interfuerũt, Adaldagus & Heinrichus archiepiscopi. Landtuuardus, & Otgerus episcopi. Postea Ioannes qui & Octauianus, uidens se esse depositum, sera pœnitentia ductus, Adalberto disiungitur. Adalbertus uero in Corsicam reuertitur. Eodem ãno Gard castelum in Italia capitur, apud nos quoq; Sclaui qui dicuntur Lunsinzani subdũtur.

Pontificis perfidia in Impera. Ottonẽ

Lusacij als. Sclaui Lunsinzani Lausitzer

Anno dominicæ incarnationis DCCCCLXIIII. Imperator Romæ Natal. domini celebrauit. Berengarius cum suis in montem sancti Leonis obsessus uĩcitur, & idipsum castellum Imperatoris ditioni subditur, & Berengarius cum Vuilla in Bauariam mittitur. Romani iterum ab Imperatore solito more deficientes, pluribus alijs castellanis, sibi per coniurationem extrinsecus adiunctis, eũ occidere nitebantur. sed insidijs eorũ patefactis, eodem die quo eum extinguere moliebantur, Necem sibi paratam anticipans, III. noñ. Ianuarij cum paucissimis suorum eos inuasit, & non modicam illorum multitudinem intra muros urbis prostrauit. Die uero sequenti, Romam iterum uenientes, centum obsides dederunt, & supra corpus sancti Petri sub iureiurando fidelitatem Imperatori, & papæ promiserunt. Tunc Imperator plena adhuc hebdomada apud illos manẽs, Spolatinum ducatum, & Camerinũ ordinaturus exiuit, & ad preces papę Leonis, obsides Romanis remisit. quibus ipsi beneficijs ingrati, non longe illo ab urbe posito, Ioannem qui & Octauianus, urbi intromittunt, & fidem Imperatori, & papæ promissam adnihilare non metuunt. Leo uero papa uix cum paucis facultatum oĩum nudus euasit, & Imperatorem in Camerino ducatu positum adijt, ibique pascha celebrauit. Ioannes autem qui & Octauianus, Ioannem Dia-

Berengarius capit.

In perfidos Romanos mouet Otto.

Ioannes profugus, pontificatum iterũ occupat.

Ab epo Romano.

conum, & Azonem scriniarium crudeliter detruncauit. & Otgerum Spirensem episcopum comprahensum & flagellatum, aliquandiu licet icommode, secum detinuit. Sed postea statim eum spe impetrãdę ab Imperatore ueniæ remisit. quæ spes diuina eũ ordinatione fefellit. Nã II. idus Maij rebus humanis excessit. Tunc Romani non modice metuentes Imperatoris aduentum, Benedictum quendam Romanæ ecclesiæ diaconum, fidei & electionis Domini Leonis immemores eligunt, & ordinatũ sedi apostolicæ imponunt. Quo audito Imperator collecta undiq; secus fidelium suorũ multitudine, Romam adijt, & firma eam omni parte obsidione, nequis pateret exitus, muniuit. Sed prædictus Benedictus falso nomine Apostolicus, diutius ut Imperatori resisteret, Romanos animauit, ipseq; Imperatori suisq; fidelibus excommunicationẽ cõminans, muros urbis ascendit, & elatiori se fastu quàm apostolicum decuerat ostendit. Ad ultimum Romani, famæ & obsidione constricti, se errasse, contraq; Imperatorem iniuste deliquisse, pœnitentes in uigilia præcursoris, idest IX. Kaleñ. Iulij portas urbis aperiunt, & Imperatore cum honorificentia debita intromisso, Benedictum sacrilegum, & periurum Imperatorię ditioni reddunt, & dominum Leonem in sedem apostolicam restituunt. Tunc Leo apostolicus coadunata multorum episcoporum synodo, eũdem Benedictum Romanæ sedis inuasorem iudicio omnium ab inuaso gradu deposuit, & pontificale pallium, quod sibi imposuerat abscindit, ferulamq; pastoralem manu eius arreptam, coram omnibus in frusta confregit, & ad preces Imperatoris diaconatus ei tantum gradu uti concessit. Celebrata uero beati Ioannis Natiuitate, & sanctorum apostolorum festiuitate, Imperator ab urbe Romana reuertitur, & infeliciore quàm sperauerat omine, in redeundo fruitur. Nam tanta exercitũ eius pestis & mortalitas inuasit, ut uix uel sanus quis à mane usq; ad uesperam, uel à uespera usq; mane se uicturũ sperauerit. Ex qua pestilentia obierũt, Henrichus archiepiscopus Treuereñ. & Gerricus abbas Vuirtzeburgeñ. & Godefridus dux Lothariensis, aliorumq; innumera multitudo, tam nobilium quàm ignobilium. Tandem miseratione diuina pestilentia cessante, Imperator in Liguriam peruenit, ibiq; autũnali tempore, pace & ocio uacãs, se uenatiõibus exercitauit. Eodẽ ãno Duodo pallatij capellanus, ab Adalberto comprehenditur, & flagellis cæsis in Corsicam deducitur, sed nõ longo post tempore dimittitur. Ea tempestate Vualdo Cumanus episcopus insulam in Cumano lacu cœpit, & munitiones in ea à solo destruxit. qđ Vdoni Comiti nũciũ maloꝶ fuit. Nam Hattonem eiusdẽ insulæ tutorem in suã fidem susceperit, & destructa insula non, ut optauerat, eum Imperatori reconciliare potuit. quod indigne ferens, totum in Vualdonem episcopum detorsit, & inimicus in eum si possit ulcisci disposuit. Erkanbertus in locũ fratris sui Gerrici Vuirtzburgeñ cœnobij Abbas constituitur.

Otto impe. Romã obsidet contra Benedictum epm.

Leo uerum in pontificatum admittitur extruso Benedicto.

Pestis maxima in Ottonis exercitum.

Cumani lacus munitiones solo æquãtur.

Anno dominicæ incarnatio. DCCCCLXV. Imperator Papiæ Natal. domini celebrauit, & peracta festiuitate statim in patriam, dispositis in Italia regni negotijs, commeauit. cui filij sui Otto & Vuilhelmus archieps in confinio

Franciæ

Franciæ & alemaniæ, in uilla Heimbodesheym occurrerunt, & cum magna ibi eũ alacritate susceperũt. Inde Vuormatiã progressus, fratrem suum Bruñ archiepiscopum, in purificatione sanctissimæ mariæ uirginis sibi obuiam habuit, sicq; tota quadragesima in Francia commorans, in Ingelheym pascha cum magno gaudio celebrauit. Inde nauigio Coloniam attingens, matrem suã Dominam Mathildam, & sororẽ suam Gerbirgam reginam, filiumq; eius regem Lotharium sibi obuios, condigno ibi amore & honore tractauit. Sicq; in Saxoniam iterum direxit. Benedictum etiam illum depositum ab urbe Romana secum in Franciam aduexit, quem Adaldago Archiepiscopo custodiendum commisit. Duas quoq; filias Berengarij in pallatio cum Domina Imperatrice decenti sibi honore detinuit.

Ingelheym prope Maguntiã in Francia. ut sæpe alias posita.

Eodem anno quidam ex Langobardis more solito, ab Imperatore deficiunt, & Adalbertum in Italiam reducũt. Tunc Imperator Burchardũ ducem Alemanorum in Italiam misit, cui ad congrediendum ei ubicunq; inueniretur, cum Langobardis Imperatoris fidelibus, & Alemanis uisum, per Padũ nauigauit, & illis ubi eũ audierãt esse partibus, nauim applicuit. In quos in prima fluminis egressione Adalbertus insiluit, ubi & frater eius Guido cũ alijs quàm pluribus occubuit. Ipse uero Adalbertus uix fuga euasit, & montana quædam ubi Imperatorem lateret intrauit. Hac igitur Dux lœtus uictoria in patriam repedauit, & quæ sibi acciderant Imperatori significauit. Interim Guido Mettensis episcopus uulpina calliditate Imperatori simulans fidelem, ipsiq; infideles se proditurum iactitans, legatione Adalberti fungẽs in Saxonia Imperatorem aggreditur. Nec tamen uisu, aut allocutione ipsius participatur, sed cum dedecore redire permissus, infra Alpes ultra curiã compræhenditur, & in Saxoniam remissus, in Sclauis custodiæ mãcipatur. Vdo Strazburgensis episcopus obijt, cui Erkanboldus successit.

Eodem etiã anno dominus Leo papa obijt, tunc legati Romanorum Azo uidelicet protoscriniarius, & Marinus Sutriensis ecclesiæ eps̃, Imperatorẽ pro instituendo quẽ uellet, Romano pontifice, in Saxoniã adeũtes, honorifice suscipiunt, & remittũtur. Et Otgerus Spirensis eps̃, & Linzo Cremoneñ. eps̃, cũ eisdẽ Romã ab Imperatore diriguntur. tunc ab omni plebe Romana, Ioannes Narniensis ecclesiæ episcopus eligitur, sediq; apostolicæ pontifex intronisatur. Qui statĩ maiores Romanorum elatiore animo quàm oporteret, insequitur. quo in breui inimicissimos, & infestos patitur.. Nam ab urbis præfecto, & quodam Rotfredo cõprẽhenditur, & urbe expulsus in Campania custodiæ mancipat̃. Hoc demũ anno Impatore ab Italia redeũte, Henricho archiepiscopo Treuerensi, Thiedericus eiusdem ecclesiæ diaconus, & Adalberoni Mettẽsi episcopo Thiedericus cõsobrinus Impatoris successores instituunt̃. Bruñ quoq; archiepiscopus germanus Imperatoris, uir ducatu pariter & episcopatu dignissimus, V. idus octob. obijt. cui Foltmarus in episcopatu successit. Eodem anno Gero Marchionum nostri temporis optimus, & præcipuus obijt. Lotharius rex Dominam Henimam sibi cõiugio copulauit.

Leo papa moritur.

Bruno archieps̃ Colonieñ. moritur.

Anno domini. incarnati. DCCCCCLXVI. Impator Coloniæ Natal. domini

celebrauit, cunctaq; ibi Lothariensis regni negocia, prout sibi uidebatur disposuit. Erkanbertus Vuirtzburgeñ. cœnobij Abbas obijt, & Imperator electione monachorum Adalbertum Rugis ordinatum episcopũ, eidem monasterio præfecit. Starkandus Rubilocensis ecclesiæ episcopus obijt, cui Reginoldus successit in episcopatu. Vdo comes coniurationem cum Adalberto Berengarij filio habens, & in Italiam ad excæcandum Vualdonem Cumanũ episcopum, ire disponens, Imperatoriæ maiestatis reus esse cõuincitur, & sacramento ne aliquatenus ullas partes regni præsumat ingredi, regno expellitur. Vuikerus Treuereñ cœnobij Abbas obijt. cui Asolfus in Abbatia successit. Imperator iterum in Italiam ire disponens, Assumptionẽ sanctissimæ Mariæ uirginis Vuormatiæ celebrauit, ibiq; habito cum omnibus regni maioribus concilio, inde per Alsatiam & Curiam alpes transcendẽs, Italiam intrauit, & Sigolfum Placentinum episcopum, quosdamq; ex comitibus Italicis, propter Adalbertum priori anno à se deficiẽtes, in transAlpinas partes Franciæ, uel Saxoniæ custodiendos direxit. Tunc Romani Impatoris metuentes aduentũ, Rotfredo iam mortuo, à custodia qua tenebatur, Ioannem apostolicum absoluunt, & ueniam pro malis quæ ei ingesserant poscentes, in locum & sedem suam illum restituunt. Eodem anno comes Eberhardus obijt. Eodem anno Berengarius quondam Italiæ rex exul moritur, & in Babenberg regio more sepelitur. Cuius uidua Vuilla antequã sepeliretur, Velum sibi sanctimoniale assumpsit. Vdo comes, sacramẽti oblitus Franciam ingreditur, unde iterum absq; omni utilitate reuertitur.

Vdo comes ex regno pellitur.

Anno dominicæ incarnationis DCCCCLXVII. Imperator Romæ Natal. domini celebrauit, & excepto præfecto urbis qui aufugerat. XIII. ex maioribus Romanorum, qui authores expulsionis domini Ioannis papæ uidebantur, suspendio interire iussit. Inde progrediens per Spoletum Rauennam adijt, ibiq; pascha celebrans cum domino Ioanne papa, plurimos ibi ex Italia & Romania Episcopos coadunauit. & habita synodo, multa ad utilitatẽ sanctę ecclesię adinuenit, & apostolico Ioanni urbem & terram Rauennatium, aliaque complura multis retro temporibus Romanis Pontificibus ablata, reddidit, eumq; inde Romam cum magna lætícia remisit, ipse uero in partes Thusciæ secessit. Interim papa Ioannes, & Imperator regi Ottoni literas inuitatorias miserunt, & ut cum ipsis ad Natal. domini Romæ celbrandum festinarent, iusserunt. Tunc rex pro disponendis regni negocijs ante suum in Italiam iter Vuormatiam uenit, ibique in primo suo placito, Deo propitio, plurima futuræ prudentiæ simul et clementiæ indicia præmonstrauit. Sicq; Natiuitate præcursoris, & apostolorũ festiuitate Franconofurd celeta. iter suum acceleraturus in Saxoniam remeauit.

Ea tempestate Asulfus Treuerensis Abbas præsenti uitæ sutrahitur. Cui Thietfridus successor eligitur. Tunc etiam Dominus archiepiscopus Vuilhelmus aliquantula infirmitate detentus, in breui (Deo miserante) conualuit. Domino Imperatore in Italia commorante, legati Nichophori, Græcorũ Imperatoris Rauennæ ad eũ uenerũt, honorifica secum munera ferentes, & pacẽ ab eo, uel amicitiã poscẽtes, qbus honorabiliter susceptis, decẽterq;

remissis

remissis, Dominus Imperator nuncium suum eidem Græcorum Imperatori, pro coniungenda in matrimonium suo filio regi Ottoni priuigna ipsius Nichophori, filia scilicet Romani Imperatoris, Constantinopolim dirigit. q iterū eodem anno ante Natal. domini, ad Imperatorem reuertitur. Eodem anno intrante, Septembri mense Otto rex Romam iturus, decenti se comitatu egressus, memoriam sancti Michaelis in Augusta ciuitate celebrauit.

CHRONICORVM SIVE ANNALIVM REGINONIS PRVMIENSIS COENOBII ABBATIS A CHRISTI NATIVITATE VSQVE AD OTTONEM SECVNDVM FINIS.

MOGVNTIAE IN AEDIBVS IOANNIS SCHOEFFER MENSE AVGVSTO. ANNO M. D.XXI.

Placuit D. Sebastiano de Rotenhan, qui Reginonem nostrum quasi postliminio reuersum è pulueribus subleuauit, tum eius effigiem, tum familiæ progenitorum suorum insignia subtexere.

Nunquam Stygias fertur ad undas:
Inclyta uirtus.

SEBASTIANVS DE ROTENHAN, FRANCVS, GERmanicus, Iureconsultus, & eques auratus, Vuolfgāgo Fabritio Capitoni sacræ paginæ professori. S. D.

E AVTORIS HVIVS CONDITIO LECTOREM auidum prorsus lateat Eruditissime simul, atque amicissime Capito, me duxi operæprecium facturum, si de eius inculpata uita, laudabilique instituto perfunctorie, & uelut in transitu meminero. Fuit autem Regino noster Prumiensis monachus, qui in Afflie cœnobio mira pectoris syncerita te, & innocenti simplicitate floruit. Primum sub Ludouico tertio, hinc etiam sub Arnolpho Imperatoribus. Agebat autem longo tempore ex præscripto, & maiorum imperio, & ut dicitur sub obedientia tantisper, donec fratrum assensu in Abban delectus patris atque gubernatoris titulum susciperet. Quo munere aliquandiu cum laude functus, citra ullius mali suspicionem, perfidiam tamen, eximiæ uirtuti suæ comitem, coactus est pati, ac perferre. uel quod natura sic sit comparatum, humanæ felicitatis instabilitatē maxime tum falli, ubi maximam præ se fert firmitudinem, uel quod fortunæ fauor, ex dolio (ut aiunt Iouis) nemini asperius attēperatur, quàm illi, qui summa meruerit. ὥστ' εὐτυχήματα μὲν τοῖς πονηροῖς καὶ κακοήθεσιν εἴωθε γίνεσθαι.

Adeo enī fortuna sæuum amat ludere pertinax, quemadmodum in Regino ne nostro uidere est, q uir erat spectatæ probitatis, nemini iniurius, nemini molestus, Richarium tamen quendam iniquiorem pertulit, cuius tandem technis, circūscriptionibus, & insidijs à dignitatis gradu deturbatur haud citra ignominiæ notā, ceu perperam cœnobio præfuisset. Superis, opinor, ita fieri ad publicam utilitatem permittentibus, quo excellens illud ingeniū à patrisfamilias curis expeditum, in arcana & secretiores philosophiæ recessus totum se possit insinuare. sicut usu uenisse licet agnoscere, Nam ille, ceu sibi redditus, uarijs omnino literis incubuit, maxime autem rerum gestarum lectioni, quarum cognitio componere nos ad ciuilitatem ipsi uidebatur. Etiā si huius ætatis nonnulli religiosorum, nescio quo zelo, & ut dicunt conscientia adducti (quæ autem cōmentitia crebro, aut uana mihi uidetur) nihil plane attingunt, quod exiguā priscæ ītegritatis indolem oleat, repræsentet, effigat. Homines nimirum cauti, ac perspicacissimi temporis obseruatores. Siquidem nobis perijsse iudicant quicquid impensum sit studijs humanioribus, quasi ἀνεμώλια forent, quæcūq; ueterum memorijs ad excolēdos mores efferuntur. & quasi serio laudata sint, quæ illi perplexa, & minus firma commentaria domi suæ non dico parturiunt, sed abortiūt, iacturamq; temporis ipsi non faciant, pingui ocio plerūque defluentes, quorū haud modica pars ignauia corrumpitur, ac uoluptatum illecebris euirata redditur. Contra uero sedulitas, & industria fraudem quasi faciat, & telam absoluat inæqualiter. O præpostera pietas. o Hypocrisis mordacissima. Atqui nostro Reginoni alia ratio, aliud iudicium fuit, qui non solum monimenta ueterum perlustrauit,

sed ea li

ſed ea literis quoque, ut illa ætate, politioribus, aliam in formulam traducere ſategit. His temporibus etiã, quibus ſingulæ Metropoles ſeparatis legibus, & Romanis pontificalibus haud prorſus quadrantibus dirigebantur, eccleſiaſtica Germaniæ decreta non minus docte, quàm laborioſe congeſſit. quorum exemplar Treuerenſium Archipręſuli dicatum, noſtri æui ſpatio apud Moguntiacos, Vangioneſque conſpicitur. Neque is unicus fuit Germanis huius inſtituti monachus, alijs apud primogenitores noſtros pari affectione laborãtibus. Helmoldus porro Vuagirenſis alias Holſatius de Teutonicis, Sclauis, Hermannus Veringenſis comes, nec non Bruno, utrique Augienſes, Rupertus al's Robertus (tametſi de Gallis ille plura) Vuidekinus Corbiẽſis de Saxonibus, Gregorius de omni tempore, & Hermannus de floribus temporũ, omnes monaſterijs addicti, Germanorum res geſtas certatim poſteritati tradidere. Quorum fœtura noſtrorum temporum inertiæ neutiquã conferenda, ſi hæc placuiſſe ſenſero, mea opera in lucem fortaſſis prodibit. Vnum tamen uellem Reginoni noſtro lectorem ignoſcere. Nam tractũ Ciſrhenẽſem quãquàm ãte plurima huius ætatis ſecula Galliæ Belgicæ nomẽ, ubi modo Germani agunt, abiecisse conſtat, uelut alibi plenius ſũ deducturus, cohibere tamẽ calamum non potuit, quin littorales memorati amnis munitiones quandoꝙ Gallijs aſcriberet. Sed is eius error æquiori animo noſtratibus eſt ferẽdus, qñ cuique conceſſum, puĩcias aut priſcis medio-ximis, aut moderníoribus denique notis repræſentare, modo ſalua temporum diſcretione, citra cuiuſque præiudicium, citra contentionem id moliatur. Vale mi Capito, ac elucubrationibus tuis, tã græcis, quàm latinis, quibus reipublicæ uſui eſſe poteris, ardẽtius inſiſte. Datum Mogũtiaco. in aulica & exercitatoria utriuſꝙ noſtrũ palæſtra. Id. Iul. Anno ſalutis M. D. XXI.

Helmodus
Hermannus
Bruno
Rupertus
Vuidekinus